

HUTBE-İ ŞÂMIYE ÜZERİNE

Sadelastırma ve Açıklama

Abdullah Aymaz

BEDÜZZAMAN
Said NURŞİ

Hutbe-i Şâmiye
Üzerine

HUTBE-İ ŞÂMIYE ÜZERİNE

Bediüzzaman

Said Nursî

Sadeleştirme ve Açıklama

Abdullah AYMAZ

HUTBE-İ ŞÂMİYE ÜZERİNE

Copyright © Şahdamar Yayınları, 2008

Bu eserin tüm yayın hakları Işık Ltd. Şti.'ne aittir.

Eserde yer alan metin ve resimlerin Işık Ltd. Şti.'nin önceden yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Editör
Ömer ÇETİNKAYA

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Sayfa Düzeni
Ahmet KAHRAMANOĞLU

ISBN
978-975-9090-01-0

Yayın Numarası
89

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası
Sarıncı Yolu Üzeri No: 7 Gaziemir / İZMİR
Tel: (0232) 252 20 96
Nisan 2008

Genel Dağıtım
Gökkuşuğu Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-İş Merkezi
Mahmutbey/İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Şahdamar Yayınları
Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5
34676 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20
www.sahdamaryayinlari.com

İÇİNDEKİLER

HUTBE-İ ŞÂMİYE ÖNCESİ VE SONRASI	7
ARABÎ HUTBE-İ ŞÂMİYE'NİN MUKADDİMESİ.....	11
Birincisi.....	19
Bu Asırda İkinci Dehşetli Hâl.....	22
ARABÎ HUTBE-İ ŞÂMİYE ESERİNİN TERCÜMESİ	25
Birinci Hastalık	27
İkinci Hastalık	27
Üçüncü Hastalık	28
Dördüncü Hastalık	28
Beşinci Hastalık	28
Altıncı Hastalık	28
Birinci Kelime	28
İkinci Kelime	46
Üçüncü Kelime	48
Dördüncü Kelime	52
Beşinci Kelime	62
Altıncı Kelime.....	66
ARABÎ HUTBE-İ ŞÂMİYE'NİN ZEYLİNİN KISA BİR TERCÜMESİ	79
HUTBE-İ ŞÂMİYE'NİN ZEYLİNİN ZEYLİ	89
Yaşasın Şeriat-1 Garrâ! (Parlak Şeriat).....	89

Yaşasın Şeriat-ı Ahmedî (sallallahu aleyhi ve sellem)	91
İhtar-ı Mahsus.....	93
Hakikat	93
Sadâ-yı Hakikat	94
Vehimlerin Reddi.....	96
HUTBE-İ ŞÂMİYE'NİN BİRİNCİ ZEYLİNİN ZEYLİNDEN SON PARÇADIR.....	103
Kahraman Askerlerimize	103
Askerlere Hitap	104
Cemiyetlere Mühim İhtar	105
HAKİKAT ÇEKİRDEKLERİ.....	107
HUTBE-İ ŞÂMİYE'NİN İKİNCİ ZEYLİNİN İKİNCİ KISMI.....	179

HUTBE-İ ŞÂMİYE ÖNCESİ VE SONRASI

Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri henüz otuz yaşlarında iken 1907 Kasım'ında İstanbul'a gitti. Onun en büyük projesi ve gaye-i hayali İslâmî bir üniversitenin kurulmasıydı. Afrika'yı tenvir eden Mısır'daki Câmîü'l-Ezher gibi Asya'nın bahtını açacak Medresetü'z-Zehrâ'nın da bizde kurulmasını istiyordu. Bu üniversitede dinî ilimlerle fennî ilimler beraber okutulacaktı. Zehrâ, Ezher'in kız kardeşi olacağı için doğurgan olacak; bir tane kalmayacaktı.

Bediüzzaman Hazretlerinin devlete yaptığı ikinci teklif medreselerin ıslahıyla ilgiliydi. Klasik medrese sisteminin ele alınıp günümüze göre yeniden yapılandırılmasını istiyor, öğrencilerin zamanlarını alan lüzumsuz derslerin kaldırılmasını ve çeşitli branşlarda uzman yetiştirebilecek bir sisteme geçilmesini teklif ediyordu.

Üçüncü teklifi de vâizlerle ilgiliydi. Onların hem hakîm (hikmetli sözler söyleyen, güzel nasihatler eden mürşit) hem de muhâkemeli olmalarını istiyordu. Yaşanılan bu çağda insanlara köhne ve faydasız sözler söylememeleri için onların çok iyi yetiştirilmelerini arzu ediyordu.

İstanbul'da bunları anlatmak için çok uğraştı, hapsilere hatta tımarhanelere düştü. Bütün iyi niyetli gayretlerine rağmen 31 Mart Olayı bahanesiyle idamla yargılanmakla karşı karşıya kaldı. 23 Mayıs

1909'da askerî mahkemede beraat etti. Böyle bir medeniyetten istifa edip şark vilayetlerine döneceğini söyledi. Fakat Van'a dönüş için yolculuğa ancak dokuz – on ay sonra başlayabildi.

Van'a döndükten sonra bir müddet İskender Paşa Camii'nde ders verdi. Bir süre sonra talebelerini yanına alarak Güneydoğu Anadolu'daki aşiretleri ziyaret etti. Bu dönemde dağ ve sahraları bir medrese yapmış, halkın içinde onlara ufuk açıcı dersler vermiştir. Bu çalışmanın bir meyvesi, "Avam reçetesi" ismini verdiği "Münâzarât" isimli eseri olmuştur. İkinci meyvesi de "Ulemâ Reçetesi" dediği "Muhâkemât" olmuştur. Bu ikinci eser aynı zamanda daha sonra yazacağı İşârâtü'l-İcâz isimli tefsirin de bir mukaddemesi mahiyetindeydi.

Üstad Hazretleri 1910 senesinin güz mevsiminde Diyarbakır, Urfa ve Kilis üzerinden Şam'a gitti. 21 Kasım 1910 tarihine uygun düşen Hac ibadetini yapmak için Hicaz'a gitme niyeti de vardı, ancak bazı sebeplerden dolayı gidemedi. 1911 yılı bahar mevsiminde Şam'da Emeviye Camii'nde bir hutbe okudu¹... Bu hutbe ile başta Araplara sonra bütün İslâm âlemine hitap ediyor, ortak dertleri ve çareleri söylüyordu.

Bu hutbeye şahid olanlardan birisi Şamlı Hafız lâkabıyla anılan Tevfik Göksu'dur. Zaten kendisine "Şamlı" denmesinin sebebi, subay olan babası Veli Bey'le, yirmi sene Şam'da kalmış olmasıdır. Şam'da olduğu yıllarda Bediüzzaman Hazretlerini orada görmüş ve Emeviye Camii'ndeki hutbesini dinlemiştir. Âlim ve ehl-i kalb bir zât olan babası, Bediüzzaman'ı göstererek "Bak oğlum, bu zât meşhur bir zâttır. Ona iyi bak... İleride bu zâta hizmet edeceksin." demiştir. Netekim Üstad, Barla'ya sürüldüğünde Şamlı Hâfız Tevfik, güzel yazısı ile Risale-i Nurları yazmış, ona hem talebe hem de kâtip olmuştur.

Üstad Hazretleri, hutbesini Şam'da okuduktan bir müddet sonra Beyrut'a gitti. Oradan bir vapurla İzmir'e, İzmir'den de İstanbul'a geçti.

İttihat ve Terakki'nin teklifi ile Sultan Mehmet Reşad, 5 Haziran

1 Bu hutbenin aynı sene içinde birinci baskısı İstanbul'da yapılmış, 1912 yılında da ikinci baskısı yapılmıştır. Ancak okunduğu zaman Şam'da bir hafta içinde iki defa tab edilmiştir. Daha sonra Üstad Hazretleri tarafından 1951'de Türkçe'ye tercüme edilerek neşredilmiştir.

1911'de, içinde iki şehzâde ve Sadrazam Hakkı Paşa bulunan büyük bir kabile ile Rumeli seyahatine çıkmıştı. Bediüzzaman da bu seyahate katılmıştı. İstanbul'dan hareket eden kabile 7 Haziran Çarşamba günü Barbaros Zırhlısı ile Selânik'e, 11 Haziran'da da trenle Kosova vilayetinin merkezi olan Üsküp'e varmıştı.

Bu bölgeler, bu seyahatten bir sene önce ilk Arnavut ayaklanması olduğu yerlerdi. Sultan Reşad ittifakın, huzur ve sükunun sağlanmasını da hedefleyerek bu seyahatin başında bulunuyordu.

Bir sene sonra Balkan Savaşı çıktı ve Kosova kaybedildi. Üstad Hazretleri Kosova'da açılacak üniversite için yapılan tahsisatın Medresetü'z-Zehrâ'ya verilmesi için müracaatta bulundu. Bu müracaat kabul edildi. Hatta tahsis edilen 19 bin altın liranın bin lirası nakit olarak verildi. Bu para ile Van Gölü kenarındaki Edremit'te medresenin temeli de atıldı.

Hutbe-i Şâmiye, Üstad'ın ülkemizin ve bilhassa Güneydoğu bölgesinin problemlerine çözüm getirmek için İstanbul'a gidip uzun mücadeleler vermesi, hapis hatta tımarhaneye gönderilmesi, Osmanlı'nın en üst makamlarına projelerini anlatmaya çalışması, 31 Mart bahanesiyle idamla yargılanması ve neticede beraat etmesinden sonra tekrar Güneydoğu'ya dönüp halkın içinde onların problem ve dertlerini dinleyerek reçeteler yazması gibi büyük tecrübeler ve birikimler yaşadıkdan sonra İslâm dünyasına sunmuş olduğu önemli bir mesajdır. Bu mesajında itihad-ı İslâm anlayışı ile Âlem-i İslâm'ın derin yaralarını ve dertlerinin tedavi çarelerini, uyandırıcı, ümit verici duygularla beraber izah etmeye çalışmıştır. Engin ilim ve birikimiyle, gerçek hayatı, insan fitratını, psikoloji ve sosyolojinin verileriyle konuşturup insanlık için doğru hedefler belirlemiştir.

Hutbe-i Şâmiye, asrın imanının on üçüncü asrın minaresinden camiye davet ettiği insanlığa, asrın başında okuduğu bir hutbedir. Bunu, mahşer meydanının çekirdeği olacak Şam'da okuması çok manidardır. Yine asrın başında bir vâkıa-ı sâdikada müşahede ettiği, Ağrı Dağı'nın infilak edip parçalanması ve dünyanın her tarafına dağılması sonra da mühim bir zâtın kendisine "Kur'an'ın mu'cizeliğini beyan et!" demesi sıradan olaylar olarak kabul edilemez.

Bazı rivayetlere göre Ağrı Dağı, Nuh Tufanı'nın olduğu yerdir. Yani Hz. Âdem'den (aleyhisselâm) sonra ikinci defa insanlığın yepyeni inanç ve anlayışla, yepyeni bir cihan nizamı ile ortaya çıkmasıdır. Etrafındaki muhkem devlet surları yıkılan Kur'ân'ın, mu'cizelik zırhı ile yani hiçbir hücum ve darbenin yıkamayacağı, kıramayacağı koruma gücü olan i'caz zırhı ile ortaya çıkmasında vazifeli bir zâtın, yepyeni bir dünya görüşünü ilhâmât-ı Kur'âniye, sünuhât-ı Kur'âniye ve istih-râcât-ı Kur'âniye olan Risale-i Nurlarla ortaya koymasının hemen arefesinde okunmuş olan bu Hutbe-i Şâmiye bütün Müslümanlara hatta bütün insanlığa bir hitaptır. Onun önemi çok büyüktür ve bundan dolayı çok dikkatli bir şekilde okunması gerekmektedir.

Ben sadece aklıma gelen bazı şeyleri ilave etmeye çalıştım. Cenab-ı Hak bizlere bu ulu mesajın manalarını kavramak nasip etsin... Âmin...

ARABÎ HUTBE-İ ŞÂMÎYE'NİN MUKADDİMESİ

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ² وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ³
السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا⁴

Aziz, sıddık kardeşlerim,

Kırk sene evvel Şam'daki Cami-i Emevî'de, Şam ulemâsının ısrarıyla, içinde yüz ehl-i ilim bulunan on bin adama yakın bir azîm cemaate verilen bu Arabî ders risalesindeki hakikatleri, bir hiss-i kablelvuku ile Eski Said hissetmiş, kemâl-i kat'iyetle müjdelere vermiş ve pek yakın bir zamanda o hakikatler görünecek zannetmiş. Hâlbuki iki harb-i umumî ve yirmi beş sene bir istibdâd-ı mutlak, o hiss-i kablelvukunun kırk-elli sene tehirine sebep olmuş; ve şimdi o zamandaki verdiği haberlerin aynen tezahürleri âlem-i İslâmiyet'te başlamış. Demek, bu pek ehemmiyetli ders, zamanı geçmiş eski bir hutbe değil, belki doğrudan doğruya, 1327'ye bedel 1371'de ve Cami-i Emevî yerine âlem-i İslâm Camii'nde, üç yüz yetmiş milyon bir cemaate hakikatli ve taze

2 Her türlü noksan sıfatlardan uzak olan Allah'ın adıyla.

3 "Hiçbir şey yoktur ki, O'nu hamd ile beraber tesbih (tenzih) ediyorsa bulunmasın." (İsrâ Sûresi, 17/44)

4 Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi; sonsuza kadar sürekliliğinize olsun.

bir ders-i içtimâî ve İslâmîdir diye, tercümesini neşretmek zamanıdır tahmin ederim.

Üstad, bu hutbesinde, verdiği müjdelerin, hemen sanki o günlerde tahakkuk edecekmiş gibi bir kesinlikle söylenmiş olduğu hâlde kırk-elli sene gecikmesinin sebebini, araya giren Birinci ve İkinci Dünya Savaşları olarak gösteriyor.

Kastamonu Lâhikasında şöyle geçer: “Hürriyetin başlangıcında (1909), Risâle-i Nur’dan çok evvel, kuvvetli bir ümit ve itikat ile, chl-i imanın ümitsizliğini gidermek için ‘İstikbalde bir ışık var, bir nur görüyorum.’ diye müjdeler veriyordum. Hatta Hürriyet’ten evvel de talebelerime müjde verirdim. Tarihçe-i Hayatımda merhum Abdurrahman’ın yazdığı gibi, Sünûhat misilli Risâlelerde dahi ‘Ben bir ışık görüyorum.’ diye dehşetli hâdisata karşı o ümitle dayanıp mukabele ederdim. Ben de herkes gibi o ışığı siyaset âleminde ve İslâmî ictimâî hayatta ve çok geniş bir dairede tasavvur ederdim. Hâlbuki âlemin hâdiseleri beni o gaybî ihbarda ve müjdede bir derece yalanlayıp ümidimi kırardı. Birden gaybî bir ihtar ile kat’î kanaat verecek bir sûrette kalbime geldi. Denildi ki: ‘Ciddi bir alâka ile senin eskiden beri tekrar ettiğin, bir ışık var, bir nur göreceğiz diye müjdelerinin tevîl, tefsir ve tabiri sizin hakkınızda belki iman cihetiyle, âlem-i İslâm hakkında dahi en ehemmiyetlisi Risale-i Nur’dur. Bu ışıktır, seni şiddetle alâkadar etmişti ve bu Nur’dur ki, eskiden de tahayyül ve tahminin ile geniş dairede, belki siyaset âleminde gelecek mesûdâne ve dindârâne hâletlerin ve vaziyetlerin mukaddemesi ve müjdecisi iken, bu acele gelmiş ışığı, o ileride gelecek sadet tasavvur ederek eski zamanda siyaset kapısıyla onu arıyordun. Evet, otuz sene evvel bir hiss-i kable’l-vuku ile hissettin. Fakat nasıl kırmızı bir perde ile siyah bir yere bakılsa, kara kırmızı görünür. Sen de doğru gördün fakat yanlış tatbik ettin. Siyaset câzibesini seni aldattı.”

Üstadın bu tabirinin yanında “Ez-zulümât” kelimesinin “Birinci Şua”daki izahına baktığımızda İslâm dünyasının üzerine çöken karanlıkların (1371 yani 1952) yıllarında sona erdiğini ve birer birer hürriyetine kavuşan İslâm devletlerinin ortaya çıktığını, Türkiye’de de Şeflik döneminin sona ermesiyle, ezan ve dindarlar üzerindeki baskıların bir derece kalktığını görüyoruz.

Kuzey Kafkasya Cumhuriyeti Hariciye Eski Bakanı Haydar Bammat, ilk defa 1946’da basılmış “İslâmiyet’in Manevî ve Kültürel Değerleri” isimli eserinin önsözünde şunları yazıyor:

“Şimdi Akdeniz havzası üzerinde yepyeni bir rekabet ve şiddetli bir hırs ve tamah devri açılmaktadır. Bu denizin sahillerinden yarısından fazlası İslâm topraklarıdır.

Bu topraklar üzerinde yaşayan milletler uzun asırlar silik ve sessiz bir hayat sürmüşlerdir. Dedelerinin oynadıkları tarihî rolden hisselerini alamamışlar ve kardeşlerini yabancı efendilere teslim etmişlerdir.

Fakat, zaman durmadan değişiyor. Dünya politikasının ağırlık merkezi Akdeniz Havzası'ndan Pasifik Okyanusu'na çok süratli bir şekilde kaymaktadır. Bu, yaşadığımız devrin en büyük tarihî hâdisesidir.

Bu geniş sahayı dolduran Müslüman milletlerin tarih sahnesine çıkmak üzere hazırlandıklarını gösteren işaretler var.

Bundan böyle şiddetlerini artıran türlü rekabetler arasında İslâm dünyasının söyleyecek sözü olacaktır.

Coğrafyanın değişmez zaruretlere bunu emretmektedir. Bütün büyük kara yolları İslâm topraklarından geçiyor:

Boğaziçi, Çanakkale, Süveyş Kanalı ve Babülmendep sahilleri Müslüman milletlerin elindedir. Cebelitarık Boğazı, İspanya sahillerine yaslanmış olan büyük kaya parçasıyla değil, daha çok Fas sahillerindeki Cevda ve onun etrafını çeviren geniş arazi ile müdafaa edilebilir. Basra Körfezi bir Müslüman gölüdür. Türkiye, Rusya ile Akdeniz'in arasını kapatıyor. İran bu büyük devletin Umman Denizi'ne inmesine başlıca bir mani teşkil ediyor ve Afganistan Rusya ile Hindistan arasında bir set gibi yükseliyor.

Tarihî hâdiselerin bütün dikkatleri Müslüman memleketlerinin üstüne topladığı bir zamanda ve Müslüman memleketlerin dünyanın geleceğini tayin edecek büyük oyunun oynanmasında mühim bir unsur haline geldikleri bir devrede okuyuculara Müslümanlığın manevî ve fikrî kıymetlerini ve bunların doğu medeniyetine getirdiklerini bir kitapta anlatmayı faydalı gördük.”

Bu kitabın 1958'de yapılan ikinci baskısının önsözünde yazar şunları yazıyor:

“İkinci Dünya Harbi sıralarında bu kitabı yazmaya beni yöneltmiş olan sebepler bugün daha belirli bir şekilde ortada duruyorlar. Tarihin gidişindeki hız bu son senelerde insanın nefesini kesecek bir hâle gelmiştir. İlk önsözü yazdığım günlerde yapmış olduğum cüretli tahminler bugün çok gerilerde kalmış bulunuyor.

Müslüman milletlerin tarih sahnesinde tekrar boy göstermeleri artık bir tahmin değil, insana heyecan veren bir büyük hakikattir.

Harp sonrası seri halinde Müslüman milletlerin istiklâllerine kavuştuklarını gördüm. Bugün 16 Müslüman devleti Birleşmiş Milletler teşkilâtına katılmış bulunuyor. Milletler arası münasebetlerdeki yerlerini küçük ve ehemmiyetsiz görmeye ihtimal yoktur.

General de Gaulle, Kuruşçef'e yazdığı Temmuz 1958 tarihli mektubunda "Bütün Avrupa'nın kaderi doğrudan doğruya Orta Doğu'nun kaderine bağlıdır." demektedir. Kimse bunun aksini söyleyemeyecektir.

Bugün Müslüman milletlerde kendisini gösteren gelişme istidadı, hakikatte İslâm ruh ve düşüncesinin yeniden doğuşunun bir dış görünüşünden ibarettir."

Kitabın "İslâm âlemine Bakış" bölümünde şöyle diyor:

"Derin bir ölüm uykusuna daldığı zannolunan İslâm dünyası birdenbire bu uykudan uyanıyor, silkiniyor, kendine geliyor.

Müslümanların haklarını elde etmek hususunda yaptıkları mücadelenin genişliği ve şiddeti Avrupa'yı şaşkırtıyor, onu yeni ve hayatî meselelerle karşılaştırıyor.

1956 senesinde patlayan Süveyş Kanalı buhranı ve onun Orta Doğu'daki tepkileri, Cezayir harbi, şaşkın bir hale gelmiş olan umumî efkârâ, Avrupa'nın ekonomik ve politik kaderinin, Batının geçmişine ve medeniyetine çok yakından bağlı bulunan İslâm Dünyasının ihtiyar topraklarında cereyan eden hâdiselerle ne kadar ilgili bulunduğunu öğretiyor.

Bu topraklar Atlantik'ten ve batı Fransız Afrika'sından Sinkiang'a ve Ural-lar'dan, Volga'dan, Sond ve Filipin adalarına kadar yayılmaktadır.

İrk ve dil değişikliklerine, sosyal ve siyasî şartlardaki ayrılıklara rağmen bu dünya, yaşayan ve hareket halinde bulunan bir manevî birlik hüviyetinde kendisini göstermektedir.

Müslüman milletleri birbirlerine bağlayan dinî bağlar kuvvetlidirler, umumî olarak sanıldığından çok kuvvetlidirler. Bu bağlar, o milletlerin içtimâî hayatında ve fertlerin hususî hayatlarında Avrupalıların hiç bilmedikleri ve bilmeyecekleri bir kader birliği hissini doğmasına sebep oluyorlar.

Birinci Dünya Harbinin sonunda Türkiye'yi bir başka devletin himayesinde bir manda devlet haline getirmek için galiplerin hazırlıkları bazı projeler ortaya çıktığı zaman İslâm âleminde büyük kaynaşmalar oldu.

Hindistan'da büyük bir isyan hissi uyanı. Birçok toplantılar yapıldı. Birçok heyetler, mihraceler, İngiltere hükümeti nezdinde şiddetli müdahalelerde bulundular. Kuzey Kafkasya Cumhuriyeti'nin bir heyeti, Başkan Wilson nezdinde teşebbüslere geçti.

Türkiye'nin istiklalini elde etmesi için Anadolu'da başlayan harp bütün Müslüman memleketlerinde büyük bir infial meydana getirdi. Her taraftan maddî ve manevî yardımlar yapıldı. Bu harp, gerek Türkiye'de gerek bütün Müslüman memleketlerde öyle büyük bir heyecan uyandırdı ki, bu yüzden ona, İslâm elinde kalan son müstakil toprak parçasını kurtarmak için yaptığı hakikî bir harp demektedir.

Bütün bu hareketler, yeni yolları bulmak için yapılan bu ihtiraslı araştırmalar, Müslüman camiasının kesif bir iç hayata sahip olduğunu ve dağılmak, çözülmek tehlikesine asla maruz bulunmadığını tesbit ve teşvik etmektedir.

Müslüman inanışlarının hepsinden kendini sıyırdığını söyleyen hatta kendi kendilerine "Allah" sız vasfını yakıştıran insanların ekserisinde Müslümanlığın silinmez damgası kendini göstermektedir. Bin seneyi aşan bir devrenin Kur'ân bilgisi ve cedlerden intikal eden an'anelerin tesirleri şuur altlarında yerleşmiş bulunuyor. Müslümanlık onların manevî şahsiyetlerini muayyen bir şekle sokmuş ve hareket tarzlarına değişmez bir istikâmet vermiştir. Düşünce ve hissetme tarzları, hakikatler, hayat ve ölüm karşısındaki fevrî davranışları Hz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi ve sellem) sünnetlerine itina ile riayet eden dindaşlarından hiç de farklı değildir.

Müslümanlık kendisine mahsus bir tip insan meydana getirmiştir. Bu tip hemen bütün dünyadaki Müslüman memleketlerinde birbirinin aynıdır. Batı medeniyetinin tesirleri altında kalmış olanlarda bu tipin bazı karakteristik vasıflarından bir kısmı belki zayıflamıştır. Fakat, imanlarını bütün tazelikleriyle muhafaza eden müminlerde o vasıfları çok taze ve canlı bir halde görmek mümkündür. Raymond Lereouge diyor ki: "İslâm dinine hiçbir şey en ufak bir zarar bile veremedi. İhtiyar politika kadrosunun çok harap halde bulunmasına rağmen, Afrika ve Asya'da bu din o kadroya lüzumlu bir tabya vazifesi görüyor ve müminlere, bütün esir etme arzularına karşı dayanma kuvvetini kazandıran o harikulade ve asil guru ru ve topraklarını müstakil olarak muhafaza etmek duygusunu veriyor. Bu duyguları paçavralar içinde sürünen dilencilerde bile müşahede etmek kolaylıkla kabildir."

Haydar Bammât, bu kitabın “İkinci Dünya Harbi’nden Sonra İslâm Memleketleri” bölümünde şunları yazmaktadır:

“İslâmiyet’te yeniden doğuşun ilk belirtileri geçen asırda kendini göstermiş olmasına rağmen, bilhassa İkinci Dünya Harbi’nden sonra Müslüman âlemindeki gelişme artan bir ritim ile hızlanmıştır.

(Irak, Suriye, Lüban, Ürdün) İkinci Dünya Harbi esnasında tam istiklallerini elde etmişlerdir.

İkinci Dünya Harbi’nin sona ermesinden kısa bir zaman sonra Pakistan ve Endonezya doğmuştur. Bu doğuşun İslâm âlemi için büyük bir ehemmiyeti vardır. Çünkü onun yüzünden İslâm âleminin ağırlık merkezi Akdeniz havzasından, Yukarı Asya’dan Hind Okyanusuna doğru kaymıştır.

1953 yılında İngiliz ordularının Mısır’dan çekilmesi 72 sene sürmüş olan bir işgale nihayet veriyordu.

İngiliz – Mısır müşterek hakimiyeti altında bulunan Sudan kısa bir istihale devrinden sonra 1 Ocak 1956’da istiklâline kavuşmuştur.

Libya’da Aralık 1951’de müstakil bir krallık ortaya çıkmıştır.

Fas 2 Mart 1956’da istiklâlini ilan etmiş, Mayıs 1957’de de Tunus Cumhuriyet haline gelmiştir.

Bugün şiddetli bir iç mücadele ile kanlara bulanmış olan Cezayir, tarihin mantığı içinde mukaddes olan yolu takip ederek gayesine ulaşmakta gecikmeyecektir. (Not: Cezayir 1 Temmuz 1962 tarihinde Fransa’dan ayrılarak müstakil bir devlet haline gelmiştir.)

İngiliz Nijeryası ile bir zamanlar hakimiyet altında kalmış olan Somali de istiklallerine kavuşacaklardır. (Not: Nijerya 1 Ekim 1960 tarihinde, Somali 1 Temmuz 1961 tarihinde istiklallerine kavuşmuşlardır.)

Sovyet İlim Akademisi 29 Ekim – 4 Aralık 1956 tarihleri arasında Stalinabad’da Orta Asya’nın arkeolojik ve etnoloji meseleleriyle ilgili bir kongre tertip etmişti. Kongreye verilen mevzular arasında “Orta Asya milletlerinin örf ve âdetleri arasında dinin tesirleri ve bunun muasır hayatta oynadığı rol” mevzuuydu. Bu mevzu kongrede dört bilgin tarafından ayrı ayrı tezler halinde tetkik olundu ve heyecanlı münakaşalara yol açtı. Dört bilgin de Müslüman inanışlarının halk arasında büyük bir canlılıkla devam ettiğini tespitite ittifak ediyorlardı. G.P. Snessaref şöyle diyor: “Bir zamanlar İslâm dininin yaygın olduğu sahada ve gözlerimizin önünde yeni bir dinî hareket geliyor. Bu hareket dini yeni şartlara intibak ettirmeye çalışmaktadır.”

Snessaref'in yapmış olduğu tebliğin en manalı kısmı dinî ananelerin şehirlerde çalışan işçiler ve bilhassa Sovyet Kooperatif teşkilatı içinde devam etmekte olduğunu tespit eden kısımdır.

Sovyet Rusya'da vazifeli bulunan Müslüman devletlerin elçileri son yıllarda Moskova Camii'nde kılınan bayram namazlarına pek büyük kalabalıkların iştirak ettiğini görmüşlerdir.

Sovyet gazeteleri halk arasında dinî inanışlara bağlılıkların gittikçe arttığını sık sık yazıyorlar. Mahallî parti mesullerinin ve Genç Komünist Teşkilatları üyelerinin dinî merasimlere katıldıklarını ortaya koyuyorlar. Buna bir misal olmak üzere 24 Temmuz 1956 tarihli Pravda gazetesinin bir makalesini zikredebiliriz. Bu makale Dağıstan Muhtar Cumhuriyeti işçileri ve köylüleri arasında İslâmiyet'in kuvvetli bir şekilde rağbet görmekte olduğunu belirtmektedir.

Albay Wheeler, Rusya'daki Müslüman milletler hakkında şunları yazıyor: "Yabancı ülkelerde diplomatik temsilcileri yoktur. Millî orduları yoktur. Nüfus hızla çoğalmaktadır. Kendilerine şans tanınsaydı, geri kalmış halkların tamamı, kendi itibarlarını kendileri kazanarak, yabancı işgalden kurtulacaklardı. Orta Asya halklarına henüz tercih hakkı tanınmamıştır. Ama bu hakkın, hiçbir zaman tanınmayacağını da kimse ileri süremez.

C.G. Wheeler, "Recen Development in Soviet Central Aisa" ve "Stepte Ezan Sesleri" isimli kitabın yazarları, A. Benningsen ve C. Lemercier eserinin sonunda şöyle bir hükme varmaktadır:

"Ne olursa olsun, şimdi Sovyetler Birliği İslâm'ının, 1920 ile 1960 arasında yaşadığı uzun yalnızlık devresinin sonuna yaklaşmakta olduğuna emin olabiliriz. Hiç şüphe yoktur ki, gelecek yıllar Sovyetler Birliği Müslümanlarını olayların ortasına itecektir. Eski devirlerde Sovyetler Birliğinin basit bir iç olayı sayılan Müslüman meselesinin, çok uzak olmayan bir süre sonra dünyanın sayılı politik konularından biri haline geleceğine inanıyoruz."

Asrımızın söz sahiplerinden kalbi aydın büyüğümüz Bediüzzaman Hazretleri İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bir Kadir Gecesi'nde hissettiği bir gerçeği On Üçüncü Sözü'nün İkinci Makamının Zeyli'nde şöyle ifade ediyor:

"İnsanlık bu son harb-i umumînin, en şiddetli zulüm ve en şiddetli istibdadı, merhametsiz tahribatı ile, bir tek düşmanın yüzünden yüzer masumun perişan edilmesiyle, mağlupların dehşetli ümitsizlikleri ve galiplerin

dehşetli telaş ve hâkimiyetlerini muhafaza ve büyük tahribatlarını tamir edememelerinden gelen dehşetli vicdan azaplarıyla, dünya hayatının bütün bütün fânî ve muvakkat olması ve medeniyet fantezilerinin aldatıcı ve uyutucu olduğu umuma görünmesiyle, insanın yaratılışındaki yüksek istidatların ve insanî mahiyet ve hüviyetin umumî bir suretle dehşetli yaralanmasıyla, gaflet ve dalâletin sert ve sağır olan tabiatın, Kur'ân'ın elmas kılıcı altında parçalanmasıyla, gaflet ve dalâletin en boğucu, aldatıcı en geniş perdesi olan yeryüzündeki siyasetin pek çirkin, pek gaddarâne hakikî sureti görünmesiyle elbette ve elbette hiç şüphe yok ki; kuzeyde, batıda, Amerika'da belirtileri görüldüğüne göre, insanların mecazî mağşuku olan dünya hayatı böyle çirkin ve geçici olmasından, insan fitratının hakikî sevdiği, aradığı bâki hayatı bütün kuvvetiyle arayacak.”

“Elbette hiç şüphe yok ki, bin üç yüz altmış senede, her asırda üç yüz elli milyon talebesi bulunan, her hükmüne ve davasına milyonlar hakikat ehli tasdik ile imza basan, her dakika milyonlar hafızların kalbinde kutsiyetiyle bulunup lisanları ile insanlara ders veren ve hiçbir kitapta emsali bulunmayan bir tarzda, insan için bâki hayatı ve ebedî saadeti müjde veren, bütün insanların yaralarını tedavi eden Kur'ân-ı Kerim'in şiddetli, kuvvetli ve tekrarlı binler âyeti ile, belki sarıhan (açıkça) ve işareten on binler defa dava edip haber veren, sarsılmaz kat'î deliller ile, şüphe getirmez hadsiz hüccetlerle bâki hayatı kat'iyetle müjde ve ebedî saadeti ders veren Kur'ân'ı (elbette, insanlık, bütün bütün aklını kaybetmezse maddî ve manevî bir kıyamet başlarına kopmazsa, İsveç, Norveç, Finlandiya ve İngiltere'nin Kur'ân'ı kabul etmeye çalışan meşhur hatipleri ve Amerika'nın hak dini arayan ehemmiyetli cemiyeti gibi yeryüzünün geniş kıt'aları ve büyük hükümetleri Kur'ân-ı Mucizü'l-Beyan'ı) arayacaklar ve hakikatlerini anladıktan sonra bütün ruh ve canları ile sarılacaklar. Çünkü bu hakikat noktasında kat'iyen Kur'ân'ın misli yoktur ve olamaz ve hiçbir şey bu en büyük mu'cizenin yerini tutamaz.”

***

Gayet mühim bir suale verilen çok ehemmiyetli bir cevabı burada yazmaya münasebet geldi. Çünkü kırk sene evvel Eski Said, o dersinde bir hiss-i kable'l-vuku ile Risale-i Nur'un harika derslerini ve tesirlerini görmüş gibi bahsediyor. Onun için o sual ve cevabı yazacağız, şöyle ki:

Çoklar tarafından hem bana hem bazı Nur kardeşlerime sual etmişler ve ediyorlar ki:

“Neden bu kadar muarızlara karşı ve muannid feylesoflara ve ehl-i dalalete mukabil, Risale-i Nur mağlup olmuyor? Milyonlar kıymetkar hakikî kütüb-ü imaniye ve İslâmiyenin intişarlarına bir derece set çektikleri hâlde, sefahet ve hayat-ı dünyeviye'nin lezzetleriyle çok bîçare gençleri ve insanları hakaik-i imaniyeden mahrum bıraktıkları hâlde, en şiddetli hücum ve en gaddarâne muamele ve en ziyade yalanlarla ve aleyhte yapılan propagandalarla Risale-i Nur'u kırmak, insanları ondan ürkütmek ve vazgeçirmeye çalıştıkları hâlde; hiçbir eserde görülmediği bir tarzda Risale-i Nur'un intişarı, hatta çoğu el yazması ile altı yüz bin nüsha risalelerin kemal-i iştîyak ile perde altında intişar etmesi ve dahil ve hariçte kemal-i iştîyak ile kendini okutturmasının hikmeti nedir, sebebi nedir?” diye bu mealde çok suâllere karşı deriz ki:

Kur'ân-ı Hakîm'in sırr-ı i'câzıyla hakikî bir tefsiri olan Risale-i Nur; bu dünyada bir manevî cehennem, dalalette gösterdiği gibi imanda dahi, bu dünyada manevî bir cennet bulunduğunu isbat ediyor. Ve günâhların ve fenalıkların ve haram lezzetlerin içinde manevî, elim elemeleri gösterip hasenât ve güzel hasletlerde ve hakaik-i şeriatın amelinde cennet lezaizi gibi manevî lezzetler bulunduğunu isbat ediyor. Sefahet ehli ve dalalete düşenlerin –o cihetle– akli başında olanlarını kurtarıyor. Çünkü bu zamanda iki dehşetli hâl var:

Birincisi

Âkıbeti görmeyen ve bir dirhem hazır lezzeti, ileride bir batman lezzetlere tercih eden hissiyat-ı insaniye, akıl ve fikre galebe ettiği için; ehl-i sefaheti sefahetinden kurtarmanın yegâne çaresi, aynı lezzetinde elemi gösterip hissini mağlup etmektir. Ve *يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى* ⁵ *الْآخِرَةِ* âyetinin işaretiyle bu zamanda ahiretin elmas gibi nimetlerini, lezzetlerini bildiği hâlde, dünyevî kırılacak şişe parçalarını ona tercih etmek, –ehl-i iman iken– ehl-i dalalete o hubb-u dünya ve o sır için tâbi olmak tehlikesinden kurtarmanın çare-i yegânesi, dünyada dahi cehennem azabı gibi elemelerini göstermekle olur ki Risale-i Nur o meslekten gidiyor.

5 “Onlar dünya hayatını seve seve ahirete tercih ederler.” (İbrâhîm Sûresi, 14/3)

Yoksa bu zamandaki küfr-ü mutlakın ve fenden gelen dalaletin ve sefahetteki tiryakiliğin inadı karşısında, Cenâb-ı Hakk'ı tanıttırdıktan sonra ve cehennemın vücudunu isbat ile ve onun azabı ile insanları fenalıktan, seyyiâtın vazgeçirmek yoluyla onda, belki yirmide biri ders alabilir. Ders aldıktan sonra da “Cenâb-ı Hak, Gafûr-u Rahîm'dir, hem cehennem pek uzaktır.” der, sefahetine devam edebilir. Kalbi, ruhu, hissiyatına mağlup olur...

İşte Risale-i Nur, ekser muvazeneleriyle küfür ve dalaletin dünya-daki elim ve ürkütücü neticelerini göstermekle, en muannid ve nefispe-rest insanları dahi o menhus, gayrimeşru lezzetlerden ve sefahetlerden bir nefret verip aklı başında olanları tevbeye sevkeder. O muvazenelerden Altıncı, Yedinci, Sekizinci Sözler'deki kısa muvazeneler ve Otuz İkinci Söz'ün Üçüncü Mevkıf'ındaki uzun muvazene, en sefih ve dalalette giden adamı da ürkütüyor, dersini kabul ettiriyor. Mesela âyet-i nurdaki seyahat-i hayaliye ile hakikat olarak gördüğüm vaziyetlere gayet kısaca işaret edeceğiz. Tafsilini isteyen Sikke-i Gaybiye'nin âhîrine baksın.

Ezcümle: O seyahat-i hayaliyede, rızka muhtaç hayvanlar âlemini gördüğüm vakit, maddî felsefe ile baktım. Hadsiz ihtiyacât ve şiddetli açlıklarıyla beraber zaaf ve aczleri, o zihayat âlemini bana çok acıklı ve elîm gösterdi. Ehl-i dalâlet ve gafletin gözüyle baktığımdan feryat eyledim. Birden hikmet-i Kur'âniye ve imanın dürbünü ile gördüm: Rahmân ismi Rezzâk burcunda, parlak bir güneş gibi açtı. O aç, bîçare zihayat âlemini rahmet ışığıyla yaldızladı.

•Sonra hayvanlar âlemi içinde, yavruların zaaf ve acz ve ihtiyaç içinde çırpındıkları hazin ve elîm ve herkesi rikkat ve acımaya getirecek bir karanlık içinde diğer bir âlemi gördüm. Ehl-i dalaletin nazarıyla baktığıma eyvah dedim. Birden iman bana bir gözlük verdi, gördüm ki: Rahîm ismi şefkat burcunda tulû etti. O kadar güzel ve şirin bir surette o acı âlemi, sevinçli âleme çevirip ışıklandırdı ki şekvâ ve acımak ve hüzünden gelen gözyaşlarımı, sevinç ve şükrün lezzetlerinden gelen damlalara çevirdi.

•Sonra sinema perdesi gibi insan âlemi bana göründü. Ehl-i dalaletin dürbünü ile baktım. O âlemi o kadar karanlıklı, dehşetli gördüm

ki kalbimin en derinliklerinden feryat ettim. “Eyvah!” dedim. Çünkü insanlarda ebede uzanıp giden arzuları, emelleri ve kâinatı ihata eden tasavvurât ve efkârı ve ebedî beka ve saadet-i ebediyeyi ve cenneti gayet ciddi isteyen himmetleri ve fitrî istidatları ve fitrî had konulmayan, serbest bırakılan kuvveleri ve hadsiz maksatlara müteveccih ihtiyaçları ve zaaf ve aczleriyle beraber hücumlarına maruz kaldıkları hadsiz musibet ve âdaları ile beraber gayet kısa bir ömür, her gün ve her saat ölüm endişesi altında, gayet dağdağalı bir hayat yaşamak için gayet perişan bir mâişet içinde; kalbe, vicdana en elîm ve en müthiş hâlet olan mütemadi zeval ve firak belasını çekmek içinde –ehl-i gaflet için zulümât-ı ebediye kapısı suretinde görülen– kabre ve mezaristana bakıyorlar. Birer birer ve taife taife o zulümât kuyusuna atılıyorlar. İşte bu insan âlemini bu zulümât içinde gördüğüm anda, kalb ve ruh ve aklımla, bütün letâif-i insaniyem, belki bütün zerrât-ı vücudum feryat ile ağlamaya hazır iken, birden Kur’ân’dan gelen nur ve kuvvet-i iman o dalâlet gözlüğünü kırdı, kafama bir göz verdi; gördüm ki:

Cenâb-ı Hakk’ın Âdil ismi Hakîm burcunda, Rahmân ismi Kerîm burcunda, Rahîm ismi Gafûr burcunda, yani manasında; Bâis ismi, Vâris burcunda, Muhyî ismi Muhsin burcunda, Rab ismi Mâlik burcunda birer güneş gibi tulû ettiler. O karanlıklı ve içinde çok âlemler bulunan insan âleminin umumunu ışıklandırdılar, şenlendirdiler. Cehennemî hâletleri dağıtıp nuranî ahiret âleminden pencereler açıp o perişan insan dünyasına nurlar serptiler. Zerrât-ı kâinat adedince, ⁶ *الْحَمْدُ لِلَّهِ* ⁷ *وَالشُّكْرُ لِلَّهِ* dedim. Ve aynelyakîn gördüm ki; “İmanda manevî bir cennet ve dalalette manevî bir cehennem bu dünyada da vardır.” yakînen bildim.

• Sonra küre-i arzın âlemi göründü. O seyahat-i hayaliyemde dine itaat etmeyen felsefenin karanlıklı ilmî kanunları, hayalime dehşetli bir âlem gösterdi. Yetmiş defa top güllsinden daha süratli hareketiyle, yirmi beş bin sene mesafeyi bir senede gezip devreden ve her vakit dağılmaya ve parçalanmaya müstaid (kâbil) ve içi zelzeleli, çok ihtiyar ve çok yaşlı küre-i arz içinde ve o dehşetli gemi üstünde kâinatın hadsiz

6 Bütün hamdler, övgüler Allah’adır.

7 Her türlü şükran ve minnet Allah’adır.

boşluğunda seyahat eden bîçare nev-i insan vaziyeti, bana vahşetli bir karanlık içinde göründü. Başım döndü, gözüm karardı. Felsefenin göz-lüğünü yere vurdum, kırdım. Birden hikmet-i Kur'âniye ve imaniyeyle ışıklanmış bir göz ile baktım, gördüm ki:

Göklerin ve yerin Yaratacısı'nın Kadîr, Alîm, Rab, Allah ve Rabbü's-semâvâtı ve'l-ard ve Müsahhirü'ş-şemsi ve'l-kamer isimleri rahmet, azamet, rubûbiyet burçlarında güneş gibi tulû ettiler. O karanlıklı, vahşetli, dehşetli âlemi öyle ışıklandırdılar ki o hâlette, benim imanlı gözüme küre-i arz gayet muntazam, musahhar, mükemmel, hoş, emniyetli, herkesin erzakı içinde bir seyahat gemisi ve tenezzüh ve keyif ve ticaret için müheyya edilmiş ve zîruhları güneşin etrafında, memleket-i rabbâniyede gezdirmek ve yaz ve bahar ve güzün mahsulâtını rızık isteyenlere getirmek için bir gemi, bir tayyare, bir şimendifer hükmünde gördüm. Küre-i arzın zerrâtı adedince ⁸ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نِعْمَةِ الْاِيْمَانِ dedim.

İşte buna kıyasen, Risale-i Nur'da pek çok muvazenelerle isbat edilmiştir ki; ehl-i sefahet ve dalalet, dünyada dahi manevî bir cehennem içinde azap çektiklerini ve ehl-i iman ve salâhat, dünyada dahi manevî bir cennet içinde, İslâmiyet ve insaniyet midesiyle ve imanın tecelliyât ve cilveleriyle, manevî bir cennet lezzetleri tadabilirler. Belki derece-i imanlarına göre istifade edebilirler. Fakat bu fırtınalı zamanın hissi ibtal eden ve beşerin nazarını âfâka dağıtan ve boğan cereyanlar, ibtal-i his nevinden bir sersemlik vermiş ki ehl-i dalalet, manevî azabını muvakkaten tam hissedemiyor. Ehl-i hidayete dahi gaflet basıyor, hakikî lezzetini takdir edemiyor.

Bu Asırda İkinci Dehşetli Hâl

Eski zamanda mutlak küfür ve fenden gelen dalaletler ve inadî küfürden gelen temerrüt, bu zamana nisbeten pek azdı. Onun için eski İslâm muhakkiklerinin dersleri, hüccetleri o zamanlarda tam kâfi olurdu. Küfr-ü meşkûku (şüpheli küfür, tereddütlerle dolu küfür) çabuk izale ederlerdi. Allah'a iman umumi olduğundan, Allah'ı tanıttırmakla ve cehennem azabını ihtar etmekle çokları sefahetlerden, dalaletlerden vazgeçebilirlerdi. Şimdi ise eski zamanda bir memlekette bir kâfir-i

8 İman nimetini bahşeden Allah'a hamdolsun..

mutlak yerine, bir kasabada yüz tane bulunabilir. Eskide, fen ve ilim ile dalaletle girip inat ve temerrüt ile hakâik-i imana karşı çıkana nisbeten şimdi yüz derece ziyade olmuş. Bu mütemerrid inatçılar, firavunluk derecesinde bir gurur ile ve dehşetli dalaletleriyle hakâik-i imaniyeye karşı muaraza ettiklerinden, elbette bunlara karşı atom bombası gibi –bu dünyada onların temellerini parça parça edecek– bir hakikat-i kudsiye lazımdır ki onların tecavüzlerini durdursun ve bir kısmını imana getirsin.

İşte, Cenâb-ı Hakk'a hadsiz şükürler olsun ki bu zamanın tam yarısına bir tiryak olarak Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan'ın bir mu'cize-i maneviyesi ve lemeâtı bulunan Risale-i Nur, pek çok muvazenelerle en dehşetli muannid mütemerridleri, Kur'ân'ın elmas kılıcı ile kırıyor. Ve kâinat zerrelere adedince vahdaniyet-i ilâhiyeye ve imanın hakikatlerine hüccetleri, delilleri gösteriyor ki; yirmi beş seneden beri en şiddetli hücumlara karşı mağlup olmayıp galebe etmiş ve ediyor.

Evet, Risale-i Nur'da iman ve küfür muvazeneleri ve hidayet ve dalalet mukayeseleri, bu mezkur hakikatleri bilmüşahede isbat ediyor. Mesela, Yirmi İkinci Sözün İki Makamının Burhanları ve Lem'alarına ve Otuz İkinci Sözün Birinci Mevkîfina ve Otuz Üçüncü Mektup'un Pencerelerine ve Asâ-yı Mûsâ'nın On Bir Hüccetine, sair muvazeneler kıyas edilse ve dikkat edilse anlaşılır ki bu zamanda küfr-ü mutlakı ve mütemerrid dalaletin inadını kıracak, parçalayacak Risale-i Nur'da tecellî eden hakikat-i Kur'âniye'dir.

İnşallah nasıl Tılsımlar Mecmuası'nda, dinin mühim tılsımlarını ve âlemin yaratılış muammalarını keşfeden parçalar, o mecmuada toplanmış. Aynen öyle de ehl-i dalaletin dünyada dahi cehennemlerini ve ehl-i hidayetin dünyada dahi lezâiz-i cennetlerini gösteren ve imanın, cennetin manevî bir çekirdeği ve küfrün ise cehennem zakkumunun bir tohumu olduğunu gösteren Nur'un o gibi parçaları, kısacık bir tarzda bir mecmuacık olarak yazılacak ve inşallah neşredilecek.

Said Nursî

ARABÎ HUTBE-İ ŞÂMÎYE ESERİNİN TERCÜMESİ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Bütün canlıların hayatlarının lisan-ı hâl ile takdim ettikleri manevî hediyelerini, tesbihatlarını, hamd ve şükürlerini biz de,

“Allah’ın rahmetinden ümidinizi kesmeyiniz.” لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ (Zümer Sûresi, 39/53) buyuran Cenab-ı Hakk’a takdim ediyoruz. Hem hadsiz salât ve selâm,

جِئْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ⁹ “Benim insanlara Cenab-ı hak tarafından peygamber olarak gönderilmemin ehemmiyetli bir hikmeti, güzel ahlâk ve hasletleri tamamlamak ve insanlığı ahlâksızlıktan kurtarmaktır.” diyen Peygamberimiz Muhammed Mustafa aleyhisselâm üzerine olsun.

(Besmele, hamdele ve salveleden yani Besmele çekip Allah’a hamdettikten ve Peygamberimize salavat getirdikten sonra) Ey bu Emevî Camii’nde bu dersi dinleyen Arap kardeşlerim! Ben haddimin üstünde, bu minbere ve bu makama sizi irşad etmek için çıkmadım. Çünkü size

9 Muvatta, *Hüsnü’l-Hulûk* 8; Ahmed İbn Hanbel, *Müsned* 2/381; Beyhâkî, *es-Sünenü’l-Kübrâ* 10/192.

ders vermek haddimin fevkindedir. Belki içinizde yüze yakın ulema bulunan cemaate karşı benim misalim, medreseye giden bir çocuğun misalidir ki, o sâbi çocuk, sabahleyin medreseye gidip, okuyup, akşam da babasına gelip, okuduğu dersini babasına arz eder. Tâ doğru ders almış mı, almamış mı? Babasının (yanlış veya eksik tarafları varsa, o hususlarda) irşadını veya (doğru anlamış ve bellemişse de) tasvibini bekler. Evet, bizler size nisbeten çocuk hükmündeyiz ve talebeleriniz.

Üstad, Şam'da Emevî Camii'nde hutbesini okurken binlerce cemaatin içinde yüze yakın âlim bulunduğu için, üslûbunu, âlimlerin enaniyet-i ilmiyelerine dokunmayacak bir tarzda, tebliğin edebine ve hassasiyetine uygun bir şekilde ayarlamıştır. Sanki bir doktora öğrencisinin profesörler karşısında tezini savunurken kullandığı ifade hassasiyetine benzer bir dikkat izhar ediyor.

Anlatılan hakikatler ne kadar güzel ve değerli olursa olsun, eğer damarlara dokunacak, enaniyetleri tahrik edecek şekilde olursa, muhataplarda hiçbir fayda temin etmez. Elbette insan, babasına veya hocasına karşı konuşurken, hele hele bir hakikati tebliğ ederken üslûbuna, konuşma ve hitap tarzına çok dikkat etmek mecburiyetindedir. Yanlış tutumlar, nutuk atar gibi kahramanlık tavırları, maalesef, bazı yerlerde ve mühim mahfillerde Anadolu mahsûlü bu mübarek Risale-i Nur eserlerinin kıymetlerinin zamanında kavranmamasına sebep olmuştur.

Hatta bir yerde güzel bir hakikatin tebliği, bizim yüzümüzden yani bize olan alerjiden dolayı aksülamel yapıp geri tepecekse o tebliği biz yapmayalım; başka biri o işi üzerine alsın...

İhlâs Risalesinde Üstad: "Hatta en lâtif ve güzel bir iman hakikatini muhtaç bir mümine bildirmek ki, en masumane, zararsız bir menfaattir... Mümkünse, nefsinize bir bencillik gelmemek için, istemeyen bir arkadaşı ile yaptırmak hoşunuza gitsin... Eğer 'Ben sevap kazanayım, bu güzel meseleyi ben söyleyeyim.' diye bir arzunuz varsa, gerçi onda bir günah ve zarar yoktur; fakat aranızdaki ihlâs sırrına zarar gelebilir." diyor.

Sizler bizim ve İslâm milletlerinin üstadlarısınız. İşte ben de aldığım dersimin bir kısmını, sizler gibi üstadımıza şöyle beyan ediyorum:

Ben bu zaman ve zeminde, insanlığın ictimâî hayat medresesinde ders aldım ve bildim ki: Ecnebîler, Avrupalılar, ilerleme ve yükselme-

de çağlarını aşarken, bizi maddî yönden ortaçağda durduran, altı tane hastalıktır.

İslâmî ilimlerle ilgili temel meseleleri ihtiva eden metinlerden doksan kitap ezberine alıp her gün evrad okur gibi üç saat hafızasından tekrar ederek üç ayda bu kitapların okumasını tamamlayan Bediüzzaman Hazretleri, sadece kitabî bilgilere takılıp kalmamış, ictimâî hayata, İslâm dünyasına hatta bütün insanlık âlemine bakarak yaşanan ve gelişen olaylar üzerinde düşünmüş, beyin fırtınalarına girmiş, yaptığı analizlerden dersler çıkarıp yeni sentezlere ulaşmıştır. Onun Güneydoğu'yu çok iyi bilmesi, 31 Mart gibi en çalkantılı dönemde İstanbul'da olması ve dünyayı ilgilen-diren mevzularda matbuatı bilhassa o zaman çok iyi takip etmesi, daha sonra Şam taraflarında da yeni gözlemlerde bulunması hayat-ı ictimâiye medresesinden çok iyi dersler alıp neticeler çıkarmasına vesile olmuştur.

Bizzat eserlerinde kendisi, vaizlerin hem hakîm (hikmet sahibi, bilge) hem de muhâkemeli olmalarını istiyor. İnsanları ortaçağ dehlizlerine çekip gelişen dünya şartlarından habersizce vaaz veren ve nasihat eden kimselerin topluma bir şey kazandıramayacaklarını söylüyor. Onun için de bu Hutbe-i Şâmiyesi'nde -hariçten gazel okuyanlar gibi değil- ictimâî hayatın en önemli meselelerine çözümler üretiyor. Öyle olduğu içindir ki bu sözlerinin üzerinden bir asır geçmesine rağmen hâlâ teşhis ve teklifleri taptaze olarak önümüzde duruyor.

O hastalıklar da bunlardır:

Birincisi

Ümitsizliğin içimizde dirilip yeşermesi.

“Bizden bir şey olmaz. Zaten gelen mahşer; gün günden beter.” gibi insanın aşkını şevkini söndürüp elini kolunu bağlayan sözlerin yanında İslâm dünyasının, cihanşümül şer şebekelerinin ihanet darbele-rine maruz kalması ve neticesinde mağlûbiyet psikolojisiyle kapıldığı ümitsizliğin yayılıp gelişmesi.

İkincisi

Doğruluğun siyasî, ictimâî hayatta ölmesi.

Üçüncüsü

Düşmanlık duygusuna muhabbet göstermek.

Yani içimizdeki dostluk duygularını uyarıp geliştirmek gerekirken hareketlerimizin dinamliğini daha çok düşmanlık duygularının teşkil etmesi. Dostluk ve yakınlık vesilelerini ön plana çıkarmak ve hareketlerimizi onlara bina etmemiz icap ederken hep düşmanlığa vesile olacak şeyleri ileri sürmek...

Dördüncüsü

Müminleri birbirine bağlayan nûrânî râbitaları, bağları bilmemek.

Beşincisi

Salgın hastalıklar gibi yayılan çeşit çeşit istibdatlar.

Altıncısı

Himmet ve gayretini sadece şahsî menfaatine hasretmek.

Bu altı dehşetli hastalığın ilacını da, bir tıp fakültesi hükmünde, ictimâî hayatımıza, Kur'ân eczanesinden ders aldığım “altı kelime” ile beyan ediyorum. Onları tedavinin esasları biliyorum.

BİRİNCİ KELİME

“Ümit” Yani Allah’ın rahmetinden kuvvetli ümit beslemek.

Evet, ben kendi hesabıma aldığım dersime binâen, ey İslâm cemaati, müjde veriyorum ki, şimdiki İslâm âleminin dünya saadeti, özellikle Osmanlıların saadeti ve bilhassa İslâmiyet’in ilerleme ve yükselmesi kendilerinin uyanmasıyla meydana gelecek olan Arapların saadetinin fecr-i sâdıkinın (gerçek şafağının) belirtileri inkişafa başlıyor. Hem saadet güneşinin de çıkması yakınlaşmış. Ümitsizliğin rağmına olarak, (*Hâşiye*)¹⁰ ben dünyaya işittirecek derecede kesin kanaatimle derim ki:

10 (*Hâşiye*): Eski Said, hiss-i kable'l-vuku (önsezi) ile hicrî 1371'de (milâdî 1951-1952), -başta Arap devletleri Âlem-i İslâm'ın ecnebî esaretinden ve istibdâdından kurtulup İslâmî devletler teşkil edeceklerini kırk beş sene evvel haber vermiş. İki

İstikbal, yalnız ve yalnız İslâmiyet'in olacak. Hâkim de iman ve Kur'ân'ın hakikatleri olacak. Öyleyse şimdiki İlâhî takdire ve kısmetimize razı olmalıyız ki, bize parlak bir istikbal, ecnebîlere de karışık bir geçmiş düşmüş.

Üstad, Münazarat'ta şöyle diyor:

“Ey inafsızlar! Umum âlemi yutacak, birleştirecek, besleyecek, ziyalandıracak bir istidatta olan İslâmiyet'in hakikatini, nasıl dar buldunuz ki, fakirlere ve bir kısım mutaassıp hocalara tahsis edip İslâmiyet'in yarı ehlini dışarıya atmak istiyorsunuz. Hem de umum kemâlâtı içinde toplayan, bütün insanların yüce hislerini besleyecek maddeleri içine alan İslâmiyet'in o nûrânî sarayının, ne cüretle, matem tutmuş bir siyah çadır gibi, bir kısım fukaraya ve bedevîlere ve mürtecilere has olduğunu zannediyorsunuz. Evet, herkes aynasının gösterdiklerine tâbîdir. Demek, sizin siyah ve yalancı aynanız size öyle göstermiştir.

(...)

Dünya neden herkese terakki dünyası olsun da, yalnız bizim için gerileme dünyası olsun? Öyle mi? İşte ben de sizinle konuşmayacağım, şu tarafa dönüyorum, gelecekteki insanlarla konuşacağım. Ey üç yüz seneden sonraki yüksek asrın arkasında gizlenmiş ve susarak Nur'un sözünü dinleyen ve gaybî, gizli bir nazarla bizi temâşâ eden Saidler, Hamzalar, Ömerler, Osmanlar, Tâhirlere, Yusufiler, Ahmedler vesâireler!.. Sizlere hitap ediyorum. Başlarınızı kaldırınız “Sadakte” (Doğru söyledin) deyiniz. Böyle demek sizlere borç olsun. Şu muâsırlarım varsın, beni dinlemesinler. Tarih denilen mazi derelerinden sizin yüksek istikbâlinize uzanan telsiz telgrafla sizinle konuşuyorum. Ne yapalım, acele ettim, kışta geldim; sizler cennete benzer bir baharda geleceksiniz. Şimdi ekilen nur tohumları, zemini-
nizde çiçek açacaktır.”

Bu davama çok delil ve burhanlardan ders almışım. Şimdi o burhanlardan mukaddematlı bir buçuk burhanı zikredeceğim. O burhanın mukaddemelerine başlıyoruz:

İşte, İslâmiyet'in hakikatleri, hem manen hem maddeten terakki etmeye (yükselip ilerlemeye) kabiliyetlidir ve mükemmel bir istidadı bulunmaktadır.

Dünya Savaşı ve 30-40 sene istibdâdı düşünmemiş. 1371'de olan vaziyeti 1327'de olacak gibi müjde vermiş, te'hirinin sebebini nazara almamış.

Birinci cihet olan manen terakkî ise: Biliniz! Hakiki vukuâtı kaydeden tarih, hakikate en doğru şahittir. İşte tarih bize gösteriyor... Hatta Rusları mağlup eden Japon Başkumandanının İslâmiyet'in hak olduğuna dair şahitliği de şudur ki: "İslâm hakikatının kuvveti nisbetinde ve Müslümanların o kuvvete göre hareket etmeleri derecesinde ehl-i İslâm'ın medenileşip yükselme ve ilerleme kaydettiklerini tarih gösteriyor. Müslümanların İslâmî hakikatlerdeki zaafı nispetinde vahşete ve gerilemeye düştüklerini, hercümerç ve kargaşalar içinde belalara, mağlubiyetlere maruz kaldıklarını da yine tarih kaydediyor. Diğer dinler ise İslâmiyet'in tam aksine bir durum sergilemektedir. Yani dinlerine bağlılıklarının azalması ve taassuptan kurtulmaları nisbetinde medenileşip ilerlediklerini aksine dinlerine bağlı kalmaları ve taassuplarının kuvvetlenmesi derecesinde de gerileyip ihtilallere maruz kaldıklarını tarih gösteriyor. Şimdiye kadar hep böyle gitmiş."

Japon Kumandanının ismi General Nogi Maresuke'dir. 1843'te doğup 1912'de harakiri yaparak ölen Nogi Maresuke bir samurayın oğludur. 1894-1895'te Çin- Japon Savaşı'na katılmış, Port Arthur Kalesi'ni zaptetmiştir. Baron rütbesine yükseltilerek Tayvan'a genel vali tayin edilmiştir. 1904 yılının Ağustos ayında başlayan Japon-Rus Savaşı'na aktif olarak katılmıştır. 56 bin Japon askeri kayıp verilmesine rağmen zaferi kazanmış, fakat birçok ölüme sebebiyet verdiği için de harakiri yapmak istemiştir. İmparator Meili buna engel olmuştur. Daha sonra kendisine Kont unvanı verilmiş ve milli kahraman ilan edilmiştir. İmparator Meiji vefat edince verdiği kayıpları ileri sürerek ikinci kez harakiri yapmaya teşebbüs etmiş ve ölmüştür.

Üstad Hazretleri bu zâttan hem Muhâkemât'ta hem Hutbe-i Şâmiye'de üstü kapalı olarak bahseder.

Beşinci Şua'nın yazılma sebeplerini izah ederken de şöyle der:

"Bundan 40 sene evvel ve hürriyetten bir sene evvel İstanbul'a geldim. O zaman Japonya'nın Başkumandanı, İslâm ulemâsından dinî bazı sorular sormuştu. Onları İstanbul hocaları benden sordular. Hem çok şeyleri o münasebetle sual ettiler."

Yine Üstad Beşinci Şua'nın Onuncu Meselesinde geçen "Rivayetlerde, ahirzamanda gelecek şahısların fevkalâde iktidarlarından (mesela minare kadar boyu uzun olacak birisinden) bahsedilmiş." mevzuunu izah ederken

diyor ki: وَالْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ “Gerçek bilgi Allah katındadır.” Bunun tevili şudur ki: O şahısların temsil ettikleri manevî şahsiyetin azametinden kinâyedir. Bir vakit Rusya’yı mağlup eden Japon Başkumandanı’nın sûreti (karikatürlerde) bir ayağı Bahr-i Muhi’t’e (Büyük Okyanus’ta) diğer ayağı Port Arthur Kalesinde olarak gösterildiği gibi; şahs-ı manevînin dehşetli azameti, o şahsiyetin mümessilinde hem o mümessilin büyük heykellerinde gösteriliyor.”

1900’ün başlarında Japonlarla Rusların bir savaşı olmuş ve Japonlar galip gelmiştir. Hatta onun hatırasına Sendai şehrinin yüksek bir yerinde, ‘Date Masemune’ isimli son derebeyinin sarayının hemen ilerisinde çok yüksek bir kaide üzerinde büyük bir kartal heykeli dikilmiştir. Bu heykelin yönü Rusya’ya doğrudur. Japonların Rusları yenmesinde bizim de rolümüz olmuştur. Savaşın başlangıcında Ruslar savaş için yığınak yapıyor gibi yaparak Japonların dikkatini bir bölgeye çekip saldırı vaziyeti almışlardır. Hâlbuki niyetleri İstanbul Boğazı’ndan harp gemilerini geçirip arkadan vurmaktı. Osmanlı istihbaratı telgrafla Boğaz’dan kaç geminin hangi tarihte geçtiğini bütün teferruatı ile Japonlara bildirdi. Japonlar da bu kıymetli bilgiler ışığı altında altları temiz ve hızlı hareket kabiliyeti olan kamufleli harp gemileriyle pusuya yattılar. Uzun yolculuktan sonra altları yosun ve midye gibi çeşitli deniz varlıklarının yapışması ile dolan ve bunun sonucu olarak hız kabiliyetleri düşen gemilerle gelen Rusları gafil avlayıp mağlup ettiler. Japonlara yapılan bu yardım Sultan II. Abdulhamid’in siyasetinin bir neticesiydi. Ertuğrul Fırkateyni’ni de bu dostluğun bir sembolü olarak Japonya’ya göndermişti. Japonya’ya Müslümanlığı anlatmaları için, Japonların isteği ve Abdürreşid İbrahim Efendi’nin gayreti ile yola çıkan bir vapur dolusu âlim, maalesef İngilizlerin kurduğu tuzakla Kızıldeniz civarında batırılmıştır. Çünkü Japonların Müslüman olması İngiliz siyasetine çok ters bir durumdur.

Rusları mağlup eden Japon komutan İstanbul’a gelmişti. İslâm âlimlerine İslâmiyet hakkında sorular sormuştu. Ulema da bu soruların cevaplarını vermesi için Bediüzzaman Hazretlerini referans gösterdi. Üstad, Muhâkemât’ın “Unsuru’l- Akîde” bölümünü “Ecvibe-i Japoniyye yani Japonlara cevaplar” diye işte bu soruların cevabına ayırmıştı. Üstad Kore Harbine katılan talebesi Bayram Ağabey’le, bu komutana Risale-i Nurlardan da göndermiştir. Fakat o tarihte vefat etmiş olduğundan Risaleler oradaki Müslüman Tatarlara verilmiştir.

Hem Asr-ı Saadet denilen o nurlu, saadetli Muhammedî asırdan şimdiye kadar hiçbir tarih bize, bir Müslüman'ın aklî muhâkeme ve yakînî kesin delil ile eski ve yeni dinlerden herhangi birisini İslâmiyet'e tercih ettiğini göstermiyor. Yani tarih, bir Müslüman'ın aklen ve mantıken araştırıp karşılaştırmak suretiyle İslâmiyet'i bırakıp başka bir dine girdiğine şahit olmamıştır. Avam halkın delilsiz, taklidî bir surette başka dine girmesinin bu meselede ehemmiyeti yok. Dinsiz olmak da başka meseledir. Hâlbuki bütün dinlerin mensupları hatta en ziyade dinine taassup gösteren İngilizlerin ve eski Rusların aklî muhakeme ile İslâmiyet'e dâhil olduklarını ve gündün güne, bazı zaman takım takım, katî bir burhan ile İslâmiyet'e girdiklerini tarihler bize bildiriyor. (*Hâşiye*)¹¹

Eğer biz, İslâm ahlâkının ve imân hakikatlerinin kemâlatını, (olgun güzelliklerini) fiillerimizle izhar edip göstersek diğer dinlerin mensupları, elbette cemaatler hâlinde İslâmiyet'e girecekler; belki dünyanın bazı kıtaları ve devletleri de Müslüman olacaklar.

1883 yılında İslâmiyet'i tanıyıp Müslüman olan İngiliz asıllı Abdullah William "Din-i İslâm" isimli eserinin başında, o günlerde kiliseleri telaşa düşüren İslâmî gelişmelerle ilgili şu malûmatı vermektedir:

Anglikan Kilisesinin en muteber bir rahibi olan "Canon Isaac Taylor" 1887 senesi teşrin-i evvelin yedinci günü 'Wolverhamton'da ruhanî bir cemiyet huzurunda nutuk irad etmiş, öbür gün de bu konuşma Times gazetesinde neşrolunarak herkes tarafından büyük bir dikkatle okunmuştur. Bu nutkun bazı noktalarını aktaralım:

"Dünyanın büyük bir kısmında İslâmiyet'in yayılması, Hristiyanlıktan ziyade muvaffakiyete mazhar olmuştur. Putperestlerden İslâm dinine girenlerin sayısı, Hristiyan olanlardan fazla olduğu gibi üstelik şu anda bazı memleketlerde Hristiyanlık geri çekilmeye başlamıştır. Hâlbuki Müslü-

11 (*Hâşiye*): İşte bu mezkûr davaya bir delil şudur ki: İki dehşetli dünya savaşının ve şiddetli bir mutlak istibdâdın zuhuru ile beraber, bu dâvayı 45 sene sonra, kuzeyin İsveç, Norveç, Finlandiya gibi küçük devletleri Kur'ân'ı mekteplerinde ders vermek ve komünistliğe, dinsizliğe karşı sed olmak için kabul etmeleri ve İngilizlerin mühim hatiplerinin bir kısmı Kur'ân'ı İngilizce kabul ettirmeye taraftar çıkmaları ve dünyanın şimdiki en büyük devleti Amerika'nın bütün kuvvetiyle din hakikatlerine taraftar çıkması ve İslâmiyet'le Asya ve Afrika'nın saadet, sükûnet ve musâlaha (barış) bulacağına karar vermesi, yeni doğan İslâm devletlerini okşaması ve teşvik etmesi ve onlarla ittifaka çalışması, 45 sene evvel olan bu iddiayı isbat ediyor; kuvvetli bir şahit olur.

manları İslâmiyet'ten döndürmek için yapılan çalışmalar tamamen neticesiz kalmıştır. Yeniden bir mevki elde etmek şöyle dursun, önceden elimizde bulunan mevkii bile muhafaza edemiyoruz. İslâm dini, zaten Moroko'dan Cava'ya, Zengibar'dan Çin'e kadar uzandığı gibi, karanlığı delen bir yıldız süratiyle Afrika'ya yayılmıştır. Kongo'da ve Zambiya'da parlak bir şekilde yerleşip kökleştiği gibi zenci hükümetlerin en kuvvetlisi olan Uganda dahi İslâmî zümreye dahil olmuştur.

Hindistan'da Hint mezhebinin tahripçisi olan Garp medeniyeti, yalnız İslâmiyet'e meydan hazırlamış oluyor. 200 milyon Hint halkından 30 milyonu zaten Müslüman olduğu gibi, Afrikalıların yarısından ziyadesi de Müslüman'dır. İslâmiyet'in yalnız birinci derecedeki yayılması hayret verici olmakla kalmayıp İslâmiyet'i yaşayanların üzerinde muhafaza ettiği sebat da ayrıca dikkate değer bir hadisedir. Hristiyanlık ise, böyle payidar değildir.

Bir Afrika kabilesi, bir kere İslâmiyet'i kabul ettikten sonra hiçbir vakit putperestliğe dönmez, Hristiyanlığa dönme ihtimali de yoktur.

İslâmiyet, medeniyetin yayılmasına, Hristiyanlıktan ziyade hizmet etmiştir. Bu mevzuda İngiliz subay ve seyyahları tarafından İslâmiyet'in âli neticeleri hakkında söylenen ifadeleri nazar-ı itibara almak kâfidir. Ne vakit İslâmiyet bir zenci kabilesi tarafından kabul edilirse derhâl putperestlik, şeytanlara tapma, Allah'a şirk koşma, insan eti yemek, insandan kurban kesmek, çocuk öldürmek, sihirbazlık yok olur. Ahali elbise giymeye başlar. Pislilik, temziliğe döner. İzzet-i nefis ve vakar husule gelir. Misafirperverlik, dinî bir vazife olur. Sarhoşluk nadirattan olur. Kumar yasaklar altına girer. Adaba mugayir olan raks ve danslar, erkeklerle kadınların gayrimeşru münasebetleri ortadan kalkar. Kadınların ismet ve iffeti bir fazilet addedilir. İşsizlik, yerine sanat kaim olur. Fuhuş gidip yerine namus gelir. Nizam ve kanaatkârlık galebe eder. Kan davası, hayvanlara ve esirlere zulüm, tecavüz yasak olur. İnsanca hisler, âlicenap muameleler, kardeşlik ve dostluk teessüs eder. Taaddüd-ü zevcat ve esaret tanzim edilerek fenalıklar giderilir.

Velhasıl İslâmiyet her türlü kötülüklerin önünü almak için en büyük bir kuvvettir. Avrupa'nın muamele ve münasebetleri ne kadar genişlerse o derece adaba aykırı hâllerin yayılmasına ve ahalinin kıymet ve değerinin düşmesine sebep olmaktadır. Hâlbuki İslâmiyet yüce bir medeniyet getirir. Okuma, yazma, giyim ve beden temizliği, vakar ve istikamet talim eder. İslâmiyet'in medenî neticeleri, vaaz ve nasihatlerinin meyveleri gerçekten hayret vericidir. Afrika için sarf edilen büyük meblağlar ve feda edi-

len nüfus mukabilinde meydana koyabileceğimiz muvaffakiyet ne kadar ehemmiyetsizdir. Hristiyan olanlar binlerle sayılırsa İslâm dinini kabul edenler milyonlarla sayılmaktadır. İşte bizim meydana koyabileceğimiz neticeler bunlardan ibarettir.

Şunu da bilmemiz lazım gelir ki, İslâmiyet Hz. İsa'nın (a.s.) dinine muvafık ve İsevî dininin bazı esaslarına mutabıktır. Musa aleyhisselâmın dini, İsrailoğullarına mahsus idi. İslâmiyet ise onun gibi bir kavme mahsus olmayıp umumîdir, bütün âleme şamildir. Müslümanlar ulul-azm peygamberleri (yani İbrahim Halillullah, Musa Kelimullah, İsa Ruhullah) ve emsali büyük peygamberleri tebei olarak; Hz. Muhammed'i de bi'l-asâle kabul ve tasdik ederler.

İslâm dini, harikulade bir süratle Afrika ve Asya'ya yayıldı. İslâmiyet'in talim ettiği faziletler, en sıradan sülalelerin bile anlayabileceği derecede sade olup itidal, taharet, iffet, adalet, şecâat, ulüvv-i cenap, mürüvvet, sıdk ve tevekkülden ibarettir. İslâmiyet, tatbiki mümkün olan bir kardeşlik ve bütün Müslümanlar arasında bir müsâvât (eşitlik) emreder.”

Bu nutuk üzerine çok münakaşalar oldu. M. Joseph Thompson da Times'e bir mektup yazdı. Bu mektup aynı gazetede 14 Teşrin-i Sâni 1887'de neşredildi. Bazı parçalarını nakledelim.

“Kendim, İslâmiyet'le Hristiyanlığın, zencilerle münasebetini müşahede ettiğim Afrika'nın doğusunda, ortasında ve güneyinde epeyce tecrübeler etmiş olduğumdan bu meselede kendimi mütâlâaya salâhiyetli sayarım.

Sudan'ın batısında ve ortasında İslâmiyet'in yayılışı sulhperver ve mütevazı kimseler vasıtasıyla vuku bulmuştur. Biri önceleri “Fellani” denilen seyyar bir çoban, diğeri de bir tacirdir. Fellani, takriben on ikinci miladî asırda, İslâm dinini Çad gölünden Büyük Atlas Okyanusu'na kadar yaymaya başlamıştı. Bunun neticesi olarak bu kıt'anın her tarafı, son asrın nihayetine kadar küçük İslâm cemiyetleriyle meskûn oldu. Lakin memleketi putperestlik boyunduruğundan tamamen kurtaracak, Allah'ın birliğini ilân edecek bir rehber ihtiyacı vardı. İçinde bulunduğumuz asrın başında “Fadiyo” isimli bir zât bu rehberliği üzerine aldı ve İslâm dini hayret edilecek kısa bir zamanda memleketin her tarafında hükümferma oldu. Vahşi kabilelere müthiş neticeler meydana getirecek derecede terakki verildi.

Şu son senelerde İslâmiyet'in yayılmasına vesile olan “Hausa” veya “Nupe” taciri, kendi vatanından yüzlerce mil mesafede olan kabilelere gitti. Vahşet hâlinde olan putperestler ile hemcinsleri gibi görüşerek onların evlerinde kaldı ve yemeklerinden yedi. İslâmiyet'i yaydı. Gerçekten

onun talim ettiği kaideler, putperestlerin bile anlayıp kabul edeceği kadar makul ve sade idi. Bu tacir onların içinde yerine göre bir ay, yerine göre bir sene kalır, bu müddet içinde ahali onun giyimine ve davranışına bakar taklit ederlerdi. Onda yapamayacakları bir şey göremez, dininde idrak edemeyecekleri bir akide bulamazlardı. İşte bu yolla, medeniyet ve İslâmiyet tohumu müteaddit vahşi kabileler içinde ekildi. Yüzlerce sanayi, memleketin her tarafına yayıldı.”

Filipinler, Endonezya, Malezya ve bazı Afrika kabileleri içinde İslâmiyet'in yayılmasında oralara giden tüccarların, zanaat erbabının büyük rolleri olmuştur. Onlar oralarda ticaretlerini yaparken vakit girince seccadelerini sermişler, ibadetlerini yapmışlardır. Bunun yanında bir kaşık balı eksik verdim diye bir hafta, on gün müşterinin peşinde dolaşmış, hakkını da vermişlerdir. Bu dürüstlük onlara çok tesir etmiş, niçin böyle yaptıkları sorulunca da kul hakkının İslâmiyet'teki önemini anlatmışlardır. Ben 1990'da Malezya'da Başbakanlığa bağlı çok muazzam bir müzenin giriş kısmının duvarlarında, Malezya'ya gelip İslâmiyet'i anlatan tüccarların çok güzel yapılmış temsili resimlerini görmüştüm... 1883'lerde Müslüman olup 1890'larda İstanbul'a gelip Sultan Abdülhamid'i ziyaret eden İngiliz asıllı Abdullah William Quilliam'ın yazdığı ve Türkçeye Din-i İslâm ismiyle tercüme edilen kitabında, Afrika'nın bazı kabilelerinin Müslüman olmasında dokuma ustalarının büyük emekleri olduğunu, altı ay, bir sene bir kabilede kalıp onlara hem dokuma işini hem de Müslümanlığı öğrettiklerini görmüş, okumuştum...

Burada mühim olan husus; sözle anlatmak değil; bilakis hareket ve davranışlarla İslâmiyet'in emrettiği insanî evrensel değerleri ihlâsla yaşamak ve güzellikleri temsil edip üzerimizde gösterebilmektir.

Hem artık insanlar, bilhassa medeniyet fenlerinin ikazları ile uyanmış, insanlığın mahiyetini anlamış. Elbette ve elbette dinsiz, başıboş yaşayamazlar. İnsanların en dinsizi de dine sığınmaya mecburdur. Çünkü insanın aczi ile beraber, hadsiz musibetlere ve onu inciten haricî ve dâhilî düşmanlara karşı dayanma noktası; fakrı ile beraber hadsiz ihtiyaçlara mübtelâ olması, sonsuza kadar uzanmış arzularına meded verecek ve yardım edecek imdat isteme noktası; yalnız ve yalnız âlemin Yaradanını tanımak ve iman etmek, ahirete inanmak ve tasdik etmektir. Bundan başka, uyanmış olan insanlığın hiç çaresi yoktur.

Kalbin sadefinde, hak dinin cevheri bulunmazsa, insanlığın başında maddî, manevî kıyametler kopacak ve insan hayvanatın en bedbahtı, en perişanı olacaktır.

Netice itibariyle, insanlık, bu asırda harplerin, fenlerin ve dehşetli hadiselerin ikazları ile uyanmış, insaniyetin cevherini fark etmiş ve pek çok istidat ve kabiliyetin kendi varlığında toplandığını hissetmiştir. Herkes bir derece, bu acip, harika istidat ve kabiliyetlerle dolu olan varlığı ile yalnız bu kısacık dağdağalı (gürültülü) dünya hayatı için yaratılmamış olduğunu, bilakis ebediyete namzet bulunduğunu, kendi mahiyetinde sonsuzluğa uzanan arzuların var olduğunu, bu dar, fânî dünyanın kendisinde bulunan nihayetsiz emel ve arzularına kâfi gelmediğini bir derece hissetmeye başlamıştır.

Hatta insanlığın bir latifesi ve hizmetçisi olan hayal duygusuna, “Sana dünya saltanatı ile beraber bir milyon sene ömür verilecek; fakat sonunda hiç dirilmeyecek bir surette senin başına bir idam gelecek” denilse, elbette hakiki insanlığını kaybetmeyen ve uyanmış olan o insanın hayali, bu müjde ile sevinç duymaya bedel, derinden derine teessüf ederek, eyvahlar diyerek ebedî saadetin, sonsuz bir hayatın bulunmasından dolayı ağlayacaktır.

İşte bu nükte içindir ki, herkesin kalbinde derinden derine hak bir dini aramak meylî doğmuştur. Her şeyden önce ölüm idamına karşı hak dindeki bir hakikati arıyor ki, kendini kurtarsın. Dünyanın şimdiki hâli, bu hakikate şahitlik eder.

Kırk beş sene sonra, tamamıyla insanlığın bu şiddetli ihtiyacınıdinsizliğin zuhur etmesiyle birlikte- dünyanın kıtaları ve devletleri birer insan gibi hissetmeye başlamışlardır..

Hem Kur’ân’ın âyetleri, başlarında ve sonlarında insanları, akıllarına havale eder. “Aklına bak... Fikrine, kalbine müracaat et, meşveret edip danış, onunla görüşüp istişare et ki, bu hakikati bilesin.” der.

Mesela bakınız, o âyetlerin başlarında ve sonlarında “Neden bakmıyorsunuz? İbret almıyorsunuz? Bakınız ki, hakikati bilesiniz.” buyruluyor. “Biliniz” ve “Bil” hakikatine dikkat et. “Acaba insanlar neden bilemiyorlar, katmerli bir cahilliğe düşüyorlar? Akıllarını neden çalıştırmıyorlar, divaneliğe düşüyorlar? Neden bakmıyorlar da hakkı görme

konusunda körlüğe düşüyorlar? Neden insan, hayatında başından geçenler ve âlemdeki hadiseler üzerinde düşünmüyor? Hâlbuki tefekkür edip olayların önünü sonunu düşünse istikamet yolunu bulacaktır. Neden insanlar tefekkür edip işlerin enini sonunu ölçüp biçerek aklen muhâkeme etmiyorlar da dalâlete, yanlışla ve hakikatten sapmış yollara düşüyorlar? Ey insanlar ibret alınınız! Geçmiş çağlardan ve asırlardan ibret alıp gelecek manevî belalardan kurtulmaya çalışınız.” İşte Kur’ân’da bu manalara gelen âyetlerin bu cümlelerine kıyasen, çok âyetlerde, insanları akla ve fikirleriyle istişareye ve danışmaya havale ediyor.

Almanya’da İslâmiyet üzerine konuşmalar yapan emekli bir papazla tanıştık. Daha doğrusu senelerce misyonerlik yapan bu kişinin Müslümanların akla değil, nassa (âyetlere) bağlı olduklarını, nakli esas alıp akklı bir tarafa ittiklerini iddia ettiğini duymuştuk. Randevu talep ettik ve evinde görüştük. Bir münasebetini getirip Üstad Hazretlerinin Muhâkemât Risalesinde söylediği “Yerleşmiş bir usuldendir: Akıl ve nakil birbirine muarız ve ters göründüklerinde, akıl esas itibar olunur ve nakil tevil edilir. Fakat o akıl, akıl olsa gerektir.” sözünü ele alarak Kur’ân’ın birçok meseleyi akla ve akıl sahiplerine havale ettiğini, hatta “akl” kelimesinin Kur’ân’da hep fiil hâlinde geçtiğini yani durgun akıl yerine fiile dönüşmüş, aktif aklın esas alındığını ifade ettim. Sonra da semavî dinlerde anlatılan altı iman esasının akli ve mantikî şekilde anlatılmazsa bilhassa felsefe ve mantık okuyan gençlerin inkâra sapacaklarını söyledim. Bunun için okullarda okutulacak din derslerinin buna göre verilmesi gerektiğini anlattım. Bunun üzerine o “Akıl ile nakil birbiriyle çatışabilir. Onlar ayrı ayrı konular.” dedi. Ama Üstad’ın sözleri karşısında “Şiir gibi güzel!” demekten kendisini alamadı.

Ey bu Emevî Camii’ndeki kardeşlerim gibi İslâm âleminin büyük camiinde olan kardeşlerim! Siz de ibret alınınız. Bu kırk beş senedeki bu dehşetli hadiselerden ibret alınınız. Tam aklınızı başınıza alınınız, ey düşünce ve akıl sahibi ve kendini münevver telakki edenler!

Hülâsa olarak: Biz Kur’ân talebeleri olan Müslümanlar, burhana yani kesin delile tâbi oluyoruz, akıl, fikir ve kalbimizle iman hakikatlerine giriyoruz. Başka dinlerin bazı mensupları gibi ruhbanları yani din adamlarını taklit için burhanı bırakmıyoruz. Onun için, akıl, ilim ve fennin hükmedeceği gelecekte, elbette akli kesin delillere dayanan ve bütün hükümlerini akla tesbit ettiren Kur’ân hükmedecektir.

Hem de İslâmiyet güneşinin tutulmasına, inkişafına ve insanlığı aydınlatmasına engel olan perdeler açılmaya başladılar. O engeller çeki-
lecekler. Kırk beş sene önce o şafağın belirtileri görüldü. Yetmiş birde
(1952) fecr-i sâdık (sabahın girişi) başladı ve devam edecek. Eğer bu
yalancı şafak da olsa otuz-kırk sene sonra fecr-i sâdık çıkacak.

Evet İslâmî hakikatlerin mazi kıtasını (geçmiş devirleri) tamamen
istilâsına sekiz tane dehşetli engel vardı ve mâni oluyordu. Bunlardan
üç tanesi: Ecnebîlerin bilgisizliği, o zamandaki vahşilikleri ve dinlerine
olan taassupları idi.

Bu üç mâni, marifet ve medeniyetin güzellikleriyle kırıldı, dağıl-
maya başlıyor.

Dördüncü ve beşinci mâniler: Papazların ve ruhanî reislerin on-
ların başlarında bulunmaları, onlara tahakküm etmeleri ve ecnebîlerin
de onları körü körüne taklit etmeleridir. Bu iki engel de hürriyet dü-
şüncesinin ve insanlarda hakikati arama arzusunun yeşermesiyle sona
ermeye başlıyor.

Altıncı ve yedinci mâniler: Bizdeki istibdat ve İslâmiyet'e muhalif
ve ters gelen kötü ahlâk ve davranışlardır. Bunlar İslâmiyet'in yayıl-
masına engel teşkil ediyordu. Bir şahıstaki münferit istibdat kuvveti-
nin şimdi sona ermesi, cemaat ve komitenin de dehşetli istibdatlarının
otuz-kırk sene sonra son bulmasına işaret etmekle ve İslâmî hamiyetin
şiddetli feverânı ile ve kötü ahlâkın çirkin neticelerinin görünmesiyle
bu iki mâni de sona eriyor ve ermeye başlamış. İnşallah tamamıyla son
bulacak.

Sekizinci mâni: Yeni fenlerin isbatlamış olduğu bazı meseleler, İslâmî
hakikatlerin zâhirî manalarına muhalif, muarız zannedip aykırı bu-
lunmasıyla, geçmiş zamanda İslâmiyet'in her tarafı istilasına bir derece
set çekilmişti. Mesela, Allah'ın emriyle dünyaya nezaret etmekle vazifeli
"Sevr (öküz)" ve "Hût (balık)" namlarında iki ruhanî melâikeyi dehşet-
li cismânî bir öküz, bir balık zannedip, fenciler ve felsefeciler gerçeği
bilmediklerinden İslâmiyet'e karşı çıkmışlardır.

Bu misâl gibi yüz misâl var ki, hakikati bilindikten sonra, en inatçı
filozof da teslim olmaya mecbur oluyor. Hatta Risale-i Nur, "Mucizât-ı
Kur'âniye" isimli Risalede, fennin iliştiği bütün âyetlerin her birinin al-

tında bir mu'cizelik parıltısını gösterip ehl-i fennin tenkit vesilesi zan-nettikleri cümle ve kelimelerde fennin eli yetişmediği yüksek hakikatleri ortaya koyup en inatçı filozofları da kabul etmeye mecbur ediyor. Meydandadır, isteyen bakabilir. Baksın da. Bu mâninin, kırk beş sene önce söylenen o sözden sonra nasıl kırıldığını görsün.

Evet, bazı Müslüman muhakkiklerin (araştırmacı tahkikçi âlimlerin) bu yolda yazmış oldukları kitaplar var. Bu sekizinci dehşetli engelin yerle bir olacağına emare ve işaretler görünüyor.

Evet, şimdi olmasa da bu mesele otuz-kırk sene sonra hallolacaktır. Zaten şimdiden fen ve hakiki marifet ve medeniyetin güzellikleri, bu üç kuvveti tam donatıp cihazlarını vermiş, o sekiz engeli mağlup edip dağıtmak için hakikati arama meyil ve arzusunu, insaf ve insanlık sevgisini, o sekiz düşman taifesinin sekiz cephesine göndermiş. Şimdi onları kaçırmaya başlamış. İnşallah yarım asır sonra onları darmadağın edecek.

Evet, meşhurdur ki: “En kat’î fazilet, düşmanların dahi tasdik etmiş oldukları fazilettir.” İşte yüzer misallerinden iki misal:

Birincisi: On dokuzuncu asrın ve Amerika kıtasının en meşhur filozofu Mister Carlyle, en yüksek sadâsıyla, çekinmeyerek filozoflara ve Hristiyan âlimlerine neşriyatıyla bağırarak şöyle diyor ve eserlerinde de böylece yazmış: “İslâmiyet gayet parlak bir ateş gibi doğdu. Diğer dinleri kuru ağacın dalları gibi yuttu. Hem bu yutmak İslâmiyet’in hakkı imiş. Çünkü diğer dinler – Kur’ân’ın tasdikine mazhar olmayan kısımları itibariyle- hiç hükmündedir.”

Hem Mister Carlye yine diyor: “En evvel kulak verilecek sözlerin başında Muhammed’in (aleyhisselâm) sözü gelir. Çünkü hakiki söz, onun sözleridir.”

Hem yine diyor ki: “Eğer İslâmiyet’in hakikat olduğu konusunda şüphe etsen, apaçık ve zaruri olan şeylerin hakikatinde şüpheye düşmüş olursun. Çünkü en bedîhî ve zarurî bir hakikat İslâmiyet’tir.”

İşte bu meşhur filozof, İslâmiyet hakkında bu şahitliğini eserinde ayrı ayrı yerlerde yazmış.

İkinci misâl: Avrupa’nın, son asırda en meşhur bir filozofu Prens Bismarck diyor ki: “Ben bütün semavî kitapları tetkik ettim, inceledim.

Tahrif olduklarından insanlığın saadeti için aradığım hakiki hikmeti bulamadım. Fakat Muhammed'in (aleyhisselâm) Kur'an'ını bütün kitapların üstünde gördüm. Her kelimesinde bir hikmet buldum. Onun gibi insanların saadetine hizmet edecek bir eser yoktur. Böyle bir eser, insanların sözü olamaz. Buna 'Muhammed'in (aleyhisselâm) sözüdür.' diyenler, ilmin herkes tarafından kabul edilmesi gereken zarurî meselelerini inkâr etmiş olurlar. Yani Kur'an'ın Allah'ın kelamı olduğu apaçıktır.”

İşte Amerika ve Avrupa'nın zekâ tarlaları Mister Carlyle ve Bismarck gibi böyle dâhi muhakkiklerin mahsûlat vermesine dayanarak, ben de bütün kanaatimle derim ki; Amerika ve Avrupa İslâmiyet'le hamiledir. Günün birinde bir İslâmî devlet doğuracak. Nasıl ki, Osmanlılar Avrupa ile hâmile olup bir Avrupa devleti doğurdu.

Ey Emevî Camii'ndeki kardeşlerim ve yarım asır sonraki Âlem-i İslâm Camii'ndeki kardeşlerim! Acaba baştan buraya kadar olan mu-kaddemeler netice vermiyor mu ki istikbalin kıtalarında hakiki ve manevî hâkim olacak ve insanlığı dünyevî ve uhrevî saadete sevk edecek yalnız İslâmiyet'tir ve İslâmiyet'e inkulâb edecek (dönüşecek) ve hura-felerden ve tahrifattan sıyrılacak olan Hz. İsa'nın (aleyhisselâm) hakikî dinidir ki, Kur'an'a tâbî olur, ittifak eder.

İkinci cihet: Yani, maddeten İslâmiyet'in terakki edip yükselmesi-nin kuvvetli sebepleri gösteriyor ki: İslâmiyet, maddî olarak da istikbale hükmedecektir. Yukarıda anlatılan 'Birinci Cihet' manevîyat cihetinde terakkiyatı ispat ettiği gibi, bu ikinci cihet de maddî terakkiyatı ve istikbaldeki hâkimiyeti kuvvetli gösteriyor. Çünkü İslâm âleminin manevî şahsiyetinin kalbinde, gayet kuvvetli ve kırılmaz beş kuvvet toplanmış ve birbiriyle mezcolup bir bileşik hâlinde yerleşmiştir: (*Hâşiye*)¹²

12 (*Hâşiye*): Evet Kur'an'ın üstadlığından ve dersinin işaretlerinden anlıyoruz ki: Kur'an'da Peygamberlerin mu'cizelerini zikretmesiyle; insanların gelecekte terakki edip ilerleyeceğini ve o mu'cizelerin benzerleri istikbalde vücuda geleceğini insanlığa ders verip teşvik ediyor: “Haydi çalış, bu mu'cizelerin numunelerini göster. Süleyman Aleyhisselâm gibi iki aylık yolu bir günde git! İsa Aleyhisselâm gibi en dehşetli hastalığın tedavisine çalış! Hz. Musa'nın asâsı gibi taştan âb-ı hayatı (suyu) çıkar, insanları susuzluktan kurtar! İbrahim Aleyhisselâm gibi ateş seni yakmayacak maddeleri bul, giy! Bazı Peygamberler gibi doğu ve batıda en uzak sesleri işit, suretleri gör! Davud Aleyhisselâm gibi demiri hamur gibi yumuşat, insanlığın bütün sanatlarına vesile olmak için demiri balmumu gibi yap! Yusuf Aleyhisselâm ve Nuh

Birinci kuvvet: İslâmiyet hakikattir.

Bu böyle bir hakikattir ki, bütün kemâlâtın üstadı olup üç yüz yetmiş milyon insanı (yani bütün Müslümanları) bir tek insan hükmüne getirebilecek güçtedir. Hem hakiki bir medeniyetle, müsbet ve doğru fenlerle donatılmıştır. Aynı zamanda hiçbir kuvvetinde kendisini kıramayacak bir mahiyete sahiptir...

İkinci kuvvet: Şiddetli bir ihtiyaç ve belimizi kıran fakirlik.

Bunlar öyle kuvvetlerdir ki, medeniyet ve sanatın hakiki üstadları oldukları, vesilelerin ve temel prensiplerin gelişmesiyle donanmış buldukları için asla susmaz ve kırılmazlar... (Açlık ve susuzluk hislerini bir şeyler yiyip içerek doymadan susturmak mümkün müdür?)

Üçüncü kuvvet: İslâmî hürriyettir.

Yani insanlığa layık en yüksek kemâlâta, mükemmelliğe olan meyil ve arzu ile donanmış bulunmaktadır. Bu, öyle bir hürriyet meyli ve arzudur ki, yüksek şeylere müsabaka suretinde insanlara yüksek maksatları ders verir. O yolda çalıştırır. İstibdat ve tahakkümleri parça parça eder. Ulvî hisleri heyecana getirir.

Gıpta, haset, kıskançlık ve rekabetle ve tam uyanmakla, yarışma şevkiyle, yenileşme meyliyle ve medenileşme arzusuyla donatılmıştır...

Dördüncü kuvvet: Şefkatle donanmış, imanî şehamettir.

Yani, zillete düşmemek, haksızlara, zalimlere zillet göstermemek. Mazlumları da zelil duruma düşürmemektir. Yani İslâmî hürriyetin esasları olan; müstebitlere (istibdat sâhiplerine) dalkavukluk etmemek ve biçarelere tahakküm etmemek, kibirlenmemektir.

Beşinci kuvvet: İslâmî izzettir.

Bu izzet, i'lâ-yı kelimetullahı yani Allah'ın yüce adının, şanına uygun olarak cihanda şahikalarda dalgalanması için gayret göstermeyi gerektirir. Bu zamanda i'lâ-yı kelimetullah, maddî olarak da yükselme ve ilerlemeye bağlıdır. Hem de hakiki medeniyete girmekle i'lâ-yı ke-

---

Aleyhisselâmin birer mu'cizesi olan saat ve gemiden nasıl istifade ediyorsunuz. Öyle de diğer Peygamberlerin size ders verdiği mu'cizelerden de o saat ve gemi gibi istifade ediniz, taklitlerini yapınız.”

İşte buna kıyasen Kur'ân her cihetle insanlığı, maddî, manevî ilerlemeye sevk etmek için ders veriyor, üstad-ı küll olduğuna isbat ediyor.

limetullah yapılabilir. İslâmî izzetin iman ile kesin olarak verdiği emri, elbette İslâm âleminin şahs-ı manevîsinin istikbalde tam olarak yerine getireceğinden şüphe edilmez.

Evet, nasıl ki, eski zamanda İslâmiyet'in terakkisi, düşmanın taasubunu parçalamak, inadinı kırmak ve tecavüzlerini def etmek; silah ile kılınc ile olmuştu. İstikbalde ise, silah, kılınc yerine hakiki medeniyet ve maddî terakkî, hak ve hakkaniyetin manevî kılıncı düşmanları mağlup edip dağıtacaktır.

Biliniz ki, bizim muradımız medeniyetin güzellikleri ve insanlara menfaati bulunan iyiliklerdir. Yoksa medeniyetin günahları ve kötülükleri değildir. Maalesef ahmaklar, o kötülükleri, o sefahetleri, güzellik zannedip taklid edip malımızı harap ettiler. Dini rüşvet verip dünyayı da kazanamadılar. Medeniyetin günahları iyiliklerine galip gelip, kötülükleri hasenatından çok gelmesi yüzünden insanlar, iki tane Dünya Savaşı ile iki dehşetli tokat yediler. O iki tokat, o günahkâr medeniyeti yerle bir edip öyle bir kusturdu ki, yeryüzünü kanla bulaştırdı. İnşallah istikbaldeki İslâmiyet'in kuvvetiyle, medeniyetin güzellikleri galip gelecek, yeryüzünü pisliklerden temizleyecek, umumî sulhü de temin edecek.

Evet, Avrupa'nın medeniyeti fazilet ve hidayet üstüne kurulmadığından, belki heves, heva, rekabet ve tahakküm üzerine bina edildiğinden, şimdiye kadar medeniyetin kötülükleri güzelliklerine galebe edip ihtilalci komitelerle kurtlaşmış bir ağaç hükmüne girdiği cihetle, Asya medeniyetinin galip gelmesine kuvvetli bir vesile, bir delil hükmündedir. Az vakitte galebe edecektir.

Acaba geleceğe karşı müminler ve Müslümanlar için böyle maddî ve manevî terakkilere vesileler ve kuvvetli, sarsılmaz sebepler varken, hem de demiryolu gibi istikbal saadetine yol açtığı hâlde, nasıl oluyor da ümitsizliğe kapılıyorsunuz? Böylece İslâm âleminin kuvve-i mânevîyesini kırılıyorsunuz? Ümitsizlikle zannediyorsunuz ki, "Dünya, herkese ve ecnebilere terakki dünyasıdır. Fakat yalnız biçare Müslümanlar için gerilik dünyasıdır." Böyle yanlış bir zan ile pek yanlış bir hataya düşüyorsunuz.

Madem tekâmül meyli kâinatta olduğu gibi, insan fitratına da yer-

leştirilmiştir. Elbette, insanların zulüm ve hataları ile başlarına çabuk bir kıyamet kopmazsa, gelecekte hak ve hakikat Âlem-i İslâm'da insanlığın eski hatalarına kefaret olacak bir dünya saadetini de gösterecek inşallah.

Evet, bakınız, zaman doğru bir hat bir çizgi üzerine hareket etmiyor ki başlangıç ve sonu birbirinden uzaklaşsın. Belki dünyanın hareketi gibi bir daire içinde dönüyor. Bazen terakki (yükselme, ilerleme) içinde yaz ve bahar mevsimi gösterir. Bazen gerileme içinde kış ve fırtına mevsimini gösterir. Her kıştan sonra bir bahar, her geceden sonra bir sabah olduğu gibi, insanlığın da bir sabahı, bir baharı olacak inşallah. İslâm hakikatinin güneşiyle, umumî sulh dairesinde hakiki medeniyeti görmeyi Allah'ın rahmetinden bekleyebiliriz.

Dersin başında bir buçuk burhanı (delili) davamıza şahit göstereceğiz, demiştik. Şimdi bir burhan özet olarak bitti. O davanın yarı burhanı da şudur ki:

Fenlerin casus gibi tedkik ve araştırmalarıyla ve hadsiz tecrübelerle sabit olmuş ki, kâinatın nizamında esas ve ana gaye ve Cenab-ı Hakk'ın hakiki maksatları; hayır, güzellik ve mükemmelliyeettir. Çünkü kâinata ait fenlerden her bir fen, küllî kaideleriyle, bahsettiği nev ve taifede öyle bir intizam ve mükemmeliyet gösteriyor ki, ondan daha mükemmeliyi akıl bulamıyor. Mesela, tıbbâta ait teşrih-i beden-i insanî fenni (anatomi ve fizyoloji gibi ilimler) ve kozmoğrafyaya (astronomi) tâbî güneş sistemi fenni, nebâtât (botanik) ve hayvanata (zooloji) ait fenler gibi bütün fenlerin her birisi, küllî kaideleriyle o ilgili kısımda Cenab-ı Hakk'ın o nevideki nizamında kudret ve hikmet mu'cizelerini ve ¹³ حَلَفَهُ كُلِّ شَيْءٍ حَقِّقَهُ hakikatini gösteriyor.

Hem tam bir araştırma (istikrâ-i tâmm) ve umumî tecrübe netice veriyor ki, şer, kötülük, çirkinlik, bâtıl ve fenalık, kâinatın yaradılışında cüz'îdir, asıl maksat değildir, tebeîdir, dolaylı olarak vardır. Yani mesela çirkinlik, çirkinlik için kâinata girmemiş, belki güzelliğin bir hakikatinin çok hakikatlere inkılap edip dönmesi için bir ölçü birimi olarak yaradılışa girmiştir. Şer, hatta şeytan bile, insanların hadsiz yükselmelelerine, müsabaka yoluyla vesile olmak için insanlığa musallat edilmiştir.

13 “(O Allah ki), yarattığı her şeyi güzel ve muhkem yaptı.” (Secde Sûresi, 32/7)

Bunlar gibi, cüz'î şerhler, çirkinlikler, küllî güzelliklere, hayırlara vesile olmak için kâinatta yaratılmıştır.

İşte kâinatta hakiki maksat ve yaratılışın neticesi, tam bir araştırma neticesiyle ispat ediyor ki, hayır, güzellik ve mükemmeliyet esastır ve hakiki maksat ve murad onlardır.

Elbette insanlık âlemi, bu kadar zulüm, inkâr ve küfürleriyle yeryüzünü pis hâle getirip perişan ettikleri hâlde, cezasını görmeden ve kâinattaki hakiki maksad ve murada (yani hayır, güzellik ve mükemmeliyet nizamına) mazhar olmadan, dünyayı bırakıp yokluğa kaçamayacak. Belki Cehennem hapsine girecek.

Hem tam bir araştırma ve fenlerin tahkikâtı ile sabit olmuş ki, mahlukat içinde en mükerrem (şerefli) ve en önemli insandır. Çünkü insan, kâinatın yaratılışındaki zahîrî sebeplerin ve neticeler arasındaki basamakları, zincirleme olarak gelen sebeplerin münasebetlerini akıyla keşfedip Allah'ın sanatlarının ve muntazam, hikmetli İlâhî icadların taklidini kendi sanatçığı ile yapmak; İlâhî fiilleri anlamak, İlâhî sanatı bilmek ve cüz'î ilmiyle ve sanatlarıyla anlamak için bir ölçü birimi olarak kendi cüz'î iradesiyle işlediği maddelerde, Cenab-ı Hakk'ın küllî, her şeyi kuşatan fiillerini ve sıfatlarını bilerek; kâinatın en şerefli en kerim mahlûku olduğunu ispat ediyor.

Hem İslâmiyet'in kâinata ve insanlığa ait hakikatlerinin şahitliğiyle, o şerefli insanlar içinde en şerefli ve en âlâsı da hak ve hakikat yolunda giden Müslümanlardır.

Hem yine tam bir araştırmanın neticesi olarak, tarihin şahitliğiyle, en mükerrem insanlık içinde ve en şerefli olan hak ve hakikat ehlinin arasında da, bin mu'cizesi ve çok yüksek ahlâkı, İslâmiyet ve Kur'ân hakikatlerinin şehâdetiyle en faziletli ve en yüksek olan da Muhammed Aleyhisselâmdir.

Madem bu yarı burhanın (delilin) üç hakikati böyle haber veriyor. Acaba hiç mümkün müdür ki, insanlık bu şekavetiyle, isyan ve günahlarıyla bu kadar fenlerin (kâinatta esas olan hayır, güzellik ve mükemmeliyettir şeklindeki) şahitliklerini çürütüp, bu geniş ve derin araştırma ve tahkikatların neticesini kırıp, Allah'ın iradesine ve kâinatı içine alan ezeli hikmetine karşı inat ve temerrüd ederek, şimdiye kadar

ekseriyetle yaptığı gibi o zalimâne vahşetinde ve nemrudâne küfründe ve dehşetli tahribatında devam edebilsin? İslâmiyet aleyhinde bu hâlin devam etmesi hiç mümkün müdür?

Ben bütün kuvvetimle, hadsiz lisanım olsa, âlemi en mükemmel nizamla ve bu kâinatı zerreden seyyarelere, sinek kanadından semavat kandillerine kadar nihayet bir hikmet ve intizamla yaratan Cenab-ı Hakk'a o hadsiz lisanlarla yemin ederim ki, insanlık, hiçbir cihetle kâinatdaki bütün nevilere, bütün mahlukata muhalif olarak ve küçük kardeşleri olan diğer taifelere zıt olarak kâinatdaki nizama, küllî şerleriyle muhalefet edip beşeriyette şerrin hayra galip gelmesine binler senede sebep olan o zakkumları yiyip hazmetmesi mümkün değil.

Bunun imkânı ancak ve ancak şöyle bir farz-ı muhal ile olabilir ki: İnsan bu âleme diğer varlıklardan farklı ve üstün olarak en büyük emaneti yüklenmek mertebesinde, yeryüzünün halifesi makamında diğer kâinat neveleri içinde büyük, şerefli bir kardeş olduğu hâlde; sanki böyle değil de; en değersiz, en geri, en berbat, en perişan, en zararlı ve ehemmiyetsiz, hırsızcasına ve dolayısıyla bu kâinat içine girmiş, karıştırmış bir varlıktır. Böyle bir farz-ı muhal ise, hiçbir cihetle kabul olunamaz.

Bu hakikat için, elbette bu yarım burhanımız netice veriyor ki ahirette Cennet ve Cehennem zarurî varlıkları gibi hayır ve hak din İslâmiyet istikbalde mutlaka galip gelecektir. Tâ ki, diğer nevilerde olduğu gibi insanlarda da hayır ve fazilet mutlak galip olacaktır. Böylece insanlar da kâinatdaki diğer kardeşlerine eşit olabilsin ve “Ezelî hikmetin sırrı (olan hayır, güzellik, mükemmelliyet ve fazilet) insanlarda da tamamen yerleşti.” denilebilsin.

Hâsılı: Madem zikrettiğimiz kesin hakikatlerle bu kâinata en seçkin netice ve Yaradanın nazarında en ehemmiyetli mahlûk insandır. Elbette ve elbette ebedî, bâki hayatta, Cennet ve Cehennem'i (açıkça insandaki şimdiye kadar olan zalimane vaziyetler Cehennem varlığını ve fitratındaki küllî istidâdât-ı kemâliye ve kâinatı alâkadâr eden imanî hakikatler Cennet'i) apaçık gerektirdiği gibi her hâlde iki tane Dünya Savaşı sebebiyle kâinatı ağlatan cinayetleri ve yuttuğu zakkum şerhleri hazmetmediği için kustuğu ve yeryüzünün bütününe pislendirdiği

vaziyetiyle, insanlığı en berbat bir dereceye düşürüp bin senelik yükseliş ve ilerleyişini yerle bir etmek cinayetini insan nevi hazmetmeyecek. Her halde çabuk başında bir kıyamet kopmazsa, İslâmî hakikatler insanlığı, esfel-i sâfilin olan aşağıların aşağısı derecesine düşmekten kurtarmaya ve yeryüzünü temizlemeye ve umumî sulhu temin etmeye vesile olmasını Rahman-ı Rahim'in rahmetinden niyaz ediyor, ümit ediyor ve bekliyoruz.

İKİNCİ KELİME

Hayatım boyunca tecrübelerimle, düşüncemde doğan gerçek şudur: Ümitsizlik İslâm Aleminin kalbine girmiş en dehşetli bir hastalıktır. O ümitsizliktir ki bizi öldürmüş gibi Batı'da bir-iki milyonluk küçük bir devlet, Doğu'da yirmi milyon Müslümanı kendine hizmetkâr etmiş ve vatanlarını da sömürge hükmüne getirmiştir.

Bu hususta Üstad Sünûhât Risalesinde şöyle bir misal vermektedir:

“Neme lazım” ve “nefsî, nefsi” dediren hâlet-i ruhiyeyi, bir temsil ile beyan edeceğim: Felekzede, perişan, fakat asil bir aşiretten bir cesur adamla talihî yaver, feleği müsait diğer bir aşiretten korkak bir yerde rast gelirler. Öğünüp iftihar etme ve münazara başlar.

Birinci adam başını kaldırır, aşiretinin zelil olduğunu görür, izzet-i nefesine yediremez. Başını indirir. Nefsine bakar, bir derece ağır görür. Eyvah, o vakit “Neme lazım, işte ben, işte işlerim.” gibi şahsî durumu ile yaralanmış gururu feryada başlar ve yahut o aşiretten çekilip veya asılsızlık gösterip başka aşirete intisap eder.

İkinci adam başını kaldırıncı aşiretinin mefahiri gözünü kamaştırır, gurur hissini kabartır. Nefsine bakar gevşek görür. İşte o vakit, fedakârlık hissi milliyet fikri ile uyanır: “Aşiretime kurban olayım.” der.

Eğer bu temsilin rumuzlu işaretini anladınsa, şu müsabaka ve mücadele meydanı olan bu ibret cihanında, bir Müslüman ile Hristiyanın manen hissiyatları hamiyet ve gayret mübarezesinde mukabele ve muvazene ile tezahür etse, temsilin sırrını göreceksin.

Lakin şu farklılık, herkesin zannettiği gibi değildir. Belki zahirperestlikten, sathîlikten ve his yanılmasından ileri gelmiştir.

Ey Müslüman! Aldanma, başını indirme. Paslanmış eşsiz bir elmas, daima cilalanmış camdan üstündür. İslâmiyet'in şu anda zayıflamış gibi görünmesi günümüz medeniyetinin başka dinin hesabına hizmet etmesindedir. Hâlbuki şu medeniyetin suretini değiştirmesinin zamanı gelmiştir. Suret değişse, hüküm de tersine döner...¹⁴ إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا¹⁵

Hem o ümitsizliktir ki, yüksek ahlakımızı öldürmüş, umumun menfaatini bıraktırıp şahsî menfaatimize nazarımı diktirmiştir. Hem o ümitsizliktir ki, kuvve-i maneviyemizi kırmıştır. Az bir kuvvetle, imandan gelen manevî kuvvetle Doğu'dan Batı'ya kadar istilâ ettiği hâlde, o harika kuvve-i maneviye ümitsizlikle kırıldığı için, zalim ecnebîler, dört yüz seneden beri üç yüz milyon Müslüman'ı kendilerine esir etmişlerdir. Hatta bu ümitsizlikle, başkasının lakaytlığını ve gevşekliğini kendi tembelliğine özur zannedip “Neme lazım” der, “Herkes benim gibi berbattır.” diye iman şehadetini terk edip iman hizmetini yapmıyor.

Madem bu derece bu hastalık bize bu zulmü etmiş, bizi öldürüyor. Biz de o katilimizden kisas ve karşılığını alıp öldüreceğiz.

¹⁶ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ kılıcı ile o ümitsizliğin başını parçalayacağız.

¹⁷ مَا لَا يَذْرُؤُكَ كُفْرُهُ لَا يُتْرَكُ كُفْرُهُ hadisi şerîfinin hakikatiyle belini kıracağız inşaallah...

Ümitsizlik, ümmetlerin, milletlerin “seretan yani kanser” denilen en dehşetli bir hastalığıdır. Kemâlâta mâni ve ¹⁸ أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِ بِي hakikatine muhâlifdir; korkak, aşağı ve âcizlere yakışan bahanelerdir. İslâmî şehadetin (yiğitliğin) şanı değildir; ona yaraşmaz. Bilhassa Arap gibi, insanlık nevinde iftihar vesilesi yüksek seciyelerle seçkin bir milletin şânı olamaz. İslâm âleminin milletleri, Arap'ın metanetinden ders almışlar. İnşallah, yine Araplar ümitsizliği bırakıp İslâmiyet'in kahraman ordusu olan Türklerle hakiki bir dayanışma ve ittifak ile el ele verip Kur'ân'ın bayrağını dünyanın her tarafında ilan edeceklerdir.

14 “Her gelecek yakındır.”

15 “Demek ki güçlülük beraber kolaylık vardır.” (İnşirah Sûresi, 94/5)

16 “Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyiniz.” (Zümer Sûresi, 39/53)

17 “Hepsi elde edilmeyenin hepsi de terk edilmez.”

18 “Ben, kulumun hüsnüzanına göre muâmele ederim.”

ÜÇÜNCÜ KELİME

Bütün hayatımdaki araştırmalarımla ve ictimâî hayatın çalkalamasıyla, hülasa ve kaymağın sıdk yani doğruluk olduğunu bildim. Evet sıdk, İslâmiyet'in en temel prensibidir ve ulvî seciyelerin birleştirici bağıdır ve yüksek hissiyatın mizacıdır. Öyleyse, ictimâî hayatımızın esası olan sıdkı, doğruluğu içimizde ihya edip onunla manevî hastalıkları tedavi etmeliyiz.

Evet sıdk ve doğruluk, İslâmiyet'in ictimâî hayatında hayat düğümüdür.

Riyâkârlık, fiilî bir nevi yalancılıktır.

Dalkavukluk ve sunîlik (yapmacık davranışlar) alçakça bir yalancılıktır.

Nifak ve münafıklık, zararlı bir yalancılıktır.

Üstad Hazretleri, İşârâtü'l-İcâz tefsirinde “Kâfirlerin zemmi hakkında Bakara Sûresinin başında yalnız iki âyetle iktifa edilmiştir. Sonra da on iki âyetin hülasasıyla münafıklar hakkında yapılan itnab (manalı şekilde uzatma) neye binaendir?” şeklindeki soruya şöyle cevap veriyor:

Münafıklar hakkında itnabı, yani manalı şekilde uzatmayı icap ettiren birkaç nükte vardır:

Birincisi: Düşman meçhul olduğu zaman daha zararlı olur. Kandırıcı olursa daha habis olur. Aldatıcı olursa, fesadı daha şedit olur. Dahilî olursa, zararı daha azim olur. Çünkü; dahilî düşman kuvveti dağdır, cesareti azaltır. Haricî düşman ise, bilakis, asabiyeti şiddetlendirir, salabeti artırır. Nifakın cinayeti, İslâm üzerine pek büyüktür. Âlem-i İslâm'ı zelzeleye maruz bırakan nifaktır. Bunun içindir ki, Kur'an-ı Azimüşşan, chl-i nifaka fazlaca teşniat ve takbihatta bulunmuştur.

İkincisi: Münafık olan, mü'minlerle ihtilat ede ede, yavaş yavaş ünsiyet kesb eder, imanla ülfet peyda eder. Gerek Kur'an'dan, gerek mü'minlerden nifakın kötülüğü hakkındaki sözleri işite işite pis haletten nefret eder. En nihayet, lisanından kelime-i tevhidin kalbine damlmasına zemin hazırlamak için itnab yapılmıştır.

Üçüncüsü: İstihza, hud'a, ikiyüzlülük, hile, kizb, riya gibi kötü ahlâklar münafıkta var. Kâfirda o derecede yoktur. Bu cihetten münafıklar hakkında itnab yapılmıştır.

Yalancılık ise, Cenab-ı Hakk'ın kudretine iftira atmaktır.

Küfür ve inkâr her çeşidiyle yalancılıktır.

İman, sıdktır, doğruluktur.

Bu sırra binâen, yalancılık ve doğruluğun ortasında hadsiz bir mesafe var; doğu ve batı kadar birbirinden uzak olmak lazım geliyor. Ateş ve nur gibi birbirine girmemek lazımdır.

Hâlbuki gaddar siyaset ve zalim propaganda bunları birbirine karıştırmış, insanlığın kemâlât ve güzelliklerini de karıştırmış. (*Hâşiye-1*)¹⁹

Evet, gaddar siyaset ve zalim propagandanın gayet ince stratejileri insan-

19 (*Hâşiye-1*): Ey kardeşlerim! Kırk beş sene evvel Eski Said'in bu dersinden anlaşılıyor ki, o Said, siyasetle, İslâmiyet'in ictimâî hayatı ile çok alâkadardır. Fakat zannetmeyiniz ki, o, dîni siyasete alet veya vesile yapmak mesleğinde gitmiş. Hâşâ, belki o bütün kuvvetiyle siyaseti dine alet ediyormuş. Derdi ki: "Dinin bir hakikatını bin siyasete tercih ederim."

Evet, o zamanda kırk – elli sene evvel hissetmiş ki, bazı münafık zındıkların siyaseti dinsizliğe alet etmeye teşebbüs niyetlerine ve fikirlerine mukabil, o da bütün kuvvetiyle siyaseti, İslâmiyet'in hakikatlerine bir hizmetkâr, bir alet yapmaya çalışmış.

Fakat o zamandan yirmi sene sonra gördü ki; o gizli münafık zındıkların Batılılaşmak bahanesiyle, siyaseti dinsizliğe alet yapmalarına mukabil, bir kısım dindar siyasetçiler, dîni, İslâmî siyasete alet etmeye çalışmışlardı. İslâmiyet güneşi yerdeki ışıklara alet ve tâbi olamaz ve alet yapmak İslâmiyet'in kıymetini düşürmektir, büyük bir cinayettir.

Hatta Eski Said o çeşit siyaset tarafgirliğinden gördü ki: Bir salih âlim, kendi siyasî fikrine uygun bir münafığı hararetle övdü ve siyasetine muhalif bir salih hocayı tenkit edip fasık olduğunu söyledi. Eski Said ona dedi ki: 'Bir şeytan senin fikrine yardım etse rahmet okutacaksın. Senin siyasî fikrine muhalif bir melek olsa lanet edeceksin.'

Bunun için Eski Said *أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ وَالسَّبَاسَةِ* dedi ve otuz beş seneden beri siyaseti terk etti. (*Hâşiye -2*)

Said Nursî

(*Hâşiye-2*): Siyaseti Yeni Said bütün bütün terk edip bakmadığı için, Eski Said'in siyasete temas eden Hutbe-i Şâmiye dersinin -onun yerine- tercümesi yazıldı. (*Hâşiyecik*)

(*Hâşiyecik*) Hem Üstadımızın yirmi yedi senelik hayatı ve 130 parça kitabı ve mektupları, üç mahkeme (şimdi yüz mahkeme) ve hükümet memurları tarafından tam tetkik edildiği ve aleyhinde çalışan zalim, mürted ve münafıklara karşı mecbur da olduğu hâlde, hatta idam için gizli emir verildiğini, kat'î isbat ediyor ve hayatını yakından tanıyan biz Nur talebeleri ise, bu fevkalâde hâlde karşı hayranlık duymakta ve Risale-i Nur dairesindeki hakiki ihlâsa bir delil saymaktayız.

Nur Talebeleri

lığın pek çok gerçeği görmesine engel olmuş, âlemi yanılığdan yanılığa atmış ve dünyayı aldatarak, insanlığın beşiği olan arzı günah, zulüm ve yangın yerine çevirmiştir. Osmanlının son dönemlerindeki siyasî çekişmeler, daha sonra oluşan siyasî durumlar ve dünya siyaset aktörlerinin ‘el-hannâs’ ve ‘el-vesvâs’ misyonuna uygun fitne ve fesatları, hâlen devam eden ve İslâm dünyasına uygulanan gaddar siyaset ve zalim propaganda oyunları kardeşi kardeşe kırdırmaktadır. Efendimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) Dicle ve Fırat’la ilgili verdiği haberler ve mânidar ikazların hepsi bir bir çıkmaktadır. İnşallah bu zulüm, haksızlık ve adaletsizlikleri ortadan kaldıracaklarla ilgili ihbarları da tahakkuk eder ve yer-gök hayırlı hazinelerini açar.

Bu doğruluk ve yalancılık; küfür ve iman kadar birbirinden uzaktır.

Asr-ı Saadet’te doğruluk vasıtasıyla, Muhammed Aleyhissalâtu vesselâmın yücelerin yücesine çıkması ve doğruluk anahtarıyla iman hakikatlerinin ve kâinat hakikatlerinin açılması sırrıyla, insanlığın ictimâî hayat çarşısında doğruluk, en revaçlı bir mal ve satın alınacak en kıymetli bir meta hükmüne geçmiştir.

Yalancılık vasıtasıyla, peygamberlik iddia eden sahtekâr Müseylime-i Kezzâb’ın emsali, esfel-i sâfilîne düşmüştür. Yalancılık o zamanda, inkâr, küfriyat ve hurafelerin anahtarı olduğunu o muazzam inkılab gösterdiğinden, kâinat çarşısında en fena, en pis bir mal olup o malı satın almak değil; herkesin nefret etmesi hükmüne geçen yalancılık ve yalana, elbette o büyük inkılabın ilk safını teşkil eden ve fitratlarında en revaçlı ve iftihara vesile şeyleri almak, en kıymetli ve revaçlı mallara müşteri olmak bulunan sahabîler, elbette hiç şüphe yok ki, bilerek ellerini yalana uzatmayacaklar ve yalan ile kendilerini kirletmeyeceklerdir. Müseylime-i Kezzâb’a kendilerini benzetmeyeceklerdir. Bilakis bütün kuvvetleri ve fitrî meyilleri ile en revaçlı mal ve en kıymetli meta ve hakikatlerin anahtarı, Muhammed Aleyhisselâmın yücelerin yücesine çıkmasının basamağı olan sıdk ve doğruluğa müşteri olduklarından ve mümkün olduğu kadar doğruluktan ayrılmamaya çalıştıklarından, hadis ilmince ve İslâm âlimleri içinde “Sahabîler daima doğru söylediler.” diye bir kaide kökleşmiş ve yerleşmiştir. Yani sahabîlerin yaptıkları rivayetler tezkiyeye muhtaç değildir. Sahabe olan râviye güvenilir

mi güvenilir mi, acaba doğru söylemiş midir gibi tereddütlere asla düşülmez. Onların Peygamber Aleyhisselâmdan rivayet ettikleri bütün hadislerin sahih kabul edilmesine, şeriat ve hadis âlimlerinin ittifak etmesine kat'î delil, bu zikredilen hakikattir.

İşte Asr-ı Saadet'teki, muazzam inkılapla, doğruluk ile yalancılık; iman ve küfür kadar birbirinden uzak iken zaman geçtikçe, gele gele birbirine yakınlaştı. Siyaset propagandası bazen yalana fazla revaç verdi. Fenalık ve yalancılık bir derece meydan aldı. İşte bu hakikat içindir ki, sahabîlere kimse yetişemez. Bu hususu Yirmi Yedinci Söz'ün Zeyli olan sahabîler hakkındaki risaleye havale ederek kısa kesiyoruz.

Sahabîler hakkındaki bu risalede, sahabîlere diğer insanların niçin yetişemeyecekleri izah edilirken Peygamber Efendimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) sohbetindeki insibağ ve inikasin, onları nasıl aynı renklere boyayıp aynı akis ve tecellilere mazhar kıldığı anlatıldığı gibi, Asr-ı Saadet'teki o muhteşem inkılabın, sahabîlerdeki hadsiz kabiliyet çekirdeklerini, pek çok, hissiyat ve latifeleri nasıl uyarıp teyakkuza geçirdiği de izah ediliyor. Böylece o kudsî atmosfer ve şartların sahabîlere güzellik bahçesi gibi açan harika duygu ve latifelerle yepyeni ve çok üstün bir fitrat kazandırdığı ifade ediliyor. Ama çatlayıp boy salan bütün güzellik tohumlarının yeşerdiği tek bir zemin var ki o da; sıdk yani doğruluk toprağıdır. Bütün güzel ahlâk, huy ve seciyeler sadece bu sıdk toprağında yetişip gelişebilir. Evet, Habibullah, (sallallahu aleyhi ve sellem) o zaman taptaze nazil olan Kur'ân âyetlerini okurken, kelimeler bütün hakikatleri ile kendilerini gösteriyordu. Cennet kelimesi fem-i mübarekinden çıkınca bağıyla bostanıyla ve her çeşit nimetleriyle kendini hissettirdiği gibi Cehennem kelimesi de ateşle ve dehşetle kendisini ihsas ediyordu. Hatta giybetin bile maddeten bu ihsastan payı vardı.

Ey bu Emevî Camii'ndeki kardeşlerim ve kırk-elli sene sonra İslâm âleminin büyük camiindeki dört yüz milyon iman ehli olan kardeşlerimiz! Kurtuluş yalnız sıdkla, doğrulukla olur. Urvetü'l-vüskâ sıdktır. Yani en sağlam ve kendisiyle bağlanılacak zincir doğruluktur.

Ama bir fayda bir maslahat için yalan söylemek meselesine gelince, zaman onu neshetmiş, yürürlükten kaldırmıştır. Bazı âlimler, yalan hakkında maslahat ve zaruret için “muvakkat ve geçici” bir fetva vermişlerdir. Bu zamanda o fetva verilmez. Çünkü o kadar suistimal edilmiş

ki yüz tane zararı içinde bir tane menfaati olabilir. Onun için, hüküm maslahat ve faydaya bina edilmez.

Mesela seferde namazı kasretmenin yani dört iken iki kılmanın sebebi meşakkattir denilebilir fakat illet olamaz. Çünkü sebebin muayyen bir sınırı yok. Bu yüzden suistimale düşülebilir. Belki illet yalnız sefer olabilir. Aynen öyle de maslahat dahi yalan söylemeye illet olamaz. Çünkü belli bir sınırı yok; suistimale müsait bir bataklıktır. Fetvanın hükmü onun üzerine bina edilemez. Öyleyse *إِنَّمَا الصَّدُوقُ وَإِنَّمَا السُّكُوتُ* yol ikidir; ya doğru konuşmak veya sükût etmektir. Yoksa yol üç değildir yani üçüncü bir ihtimal yalan söylemek olamaz.

İşte şimdi insanlık âleminin, ortalıktaki dehşetli yalancılığıyla ve tezvîrâtıyla umumî emniyet ve güvenin ve yeryüzündeki asayişin yerle bir olması, yalan ve maslahatın suistimâlinden kaynaklandığı için, elbette o üçüncü yolu ve ihtimâli kapatmaya insanları, mecbur ediyor ve kat'î emir veriyor. Yoksa bu yarım asırda gördükleri umumî harpler, dehşetli inkılaplar, düşmeler ve tahribatlar başlarına bir kıyameti koparacak.

Evet, her söylediğin doğru olmalı; fakat her doğruyu söylemek doğru değildir. Bazen doğruyu söylemek zarar verecek olsa, sükût edip susmak lazımdır. Yoksa yalana hiç fetva yok. Her söylediğin hak olmalı; fakat her hakkı söylemeye senin hakkın yok. Çünkü hâlisâne olmazsa, kötü tesir eder; hak, haksızlıkta kullanılır.

DÖRDÜNCÜ KELİME

Bütün hayatımda, insanlığın ictimâî hayatından kesin olarak bildiğim ve tahkikat ve araştırmaların bana verdiği netice şudur ki: Muhabbete en layık şey muhabbettir ve husumete en layık sıfat husumettir. Yani insanların ictimâî hayatını emniyet ve güven altına alan ve saadete sevk eden muhabbet ve sevmek sıfatı, en ziyade sevmeye ve muhabbete layıktır. İnsanlığın ictimâî hayatını yerle bir eden düşmanlık ve adavet, her şeyden ziyade nefrete ve adavete ve ondan çekilmeye müs-tahak, çirkin ve zararlı bir sıfattır. Bu hakikat Risale-i Nur'un Yirmi İkinci Mektub'unda izah edildiğinden burada kısa bir işaret ediyoruz. Şöyle ki:

Husumet ve adavetin vakti bitti. İki tane Dünya Savaşı düşmanlığın ne kadar fena, tahrip edici ve dehşetli zulüm olduğunu gösterdi. İçinde hiçbir fayda olmadığı tezâhür etti. Öyleyse, düşmanlarımızın kötülükleri, -tecavüz olmamak şartı ile – düşmanlığınızı celbetmesin. Cehennem ve Allah'ın azabı onlara kâfidir.

Bu paragrafta Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarından bahsediliyor. Hâlbuki Hutbe-i Şâmiye 1911 senesinde okunmuştur. Bu ifadeler buraya 1950'den sonra Türkçe tercümesi yapılırken ilave edilmiştir. Hem Üstad'ın düşmanlık hakkında asrın başında söylediği sözlerin ne kadar isabetli olduğunu gelişen hadiseler isbat etmiştir.

Bazen insanın gururu ve nefisperestliği, şuursuz olarak, iman sahiplerine karşı haksız bir şekilde düşmanlık eder; kendini haklı zanneder. Hâlbuki, bu husumet ve adavetle, iman ehline karşı muhabbete vesile olan iman, İslâmiyet ve cinsiyet yani aynı millet ve aynı toplumdansa olma gibi kuvvetli sebepleri hafife alıp küçümsemektir, kıymetlerini düşürmektir. Düşmanlığın önemsiz sebeplerini, muhabbetin dağ gibi sebeplerine tercih etmek gibi bir divaneliktir.

Madem muhabbet, düşmanlığa zıttır; ziya ve zulmet gibi hakiki manada bir arada olamazlar. Hangisinin sebepleri galip ise o, hakikatiyle kalpte bulunacak; onun zıddı da hakikatiyle orada bulunmayacaktır. Mesela, muhabbet hakikati ile bulunsa o vakit düşmanlık şefkate, acı-maya döner. İman ehline karşı vaziyet budur. Yahut düşmanlık hakikatiyle kalpte bulunsa, o vakit muhabbet, mümâşât (oluruna bırakma, suyuna gitme) ve karışmamak, zahiren dost olmak suretine döner. Bu ise tecavüz etmeyen ehl-i dalalete karşı olabilir.

Evet, muhabbetin sebepleri, iman, İslâmiyet, cinsiyet ve insaniyet gibi nuranî, kuvvetli zincirler ve mane'î kalelerdir. Düşmanlığın sebepleri ise iman ehline karşı, küçük taşlar gibi bir kısım hususî sebeplerdir. Öyleyse, bir Müslümana hakiki düşmanlık etmek, o dağ gibi muhabbet sebeplerini hafife almak hükmünde büyük bir hatadır.

Netice olarak: Muhabbet, uhuvvet, sevmek, İslâmiyet'in mizacıdır, rabitasıdır. Düşmanlık yapanlar, mizacı bozulmuş bir çocuğa benziyor ki, ağlamak ister; bir şey arıyor ki, onunla ağlasın. Sinek kanadı kadar ehemmiyetsiz bir şey, ağlamasına bahane olur. Hem insafsız, kötümser

bir adama benzer ki, suizan mümkün oldukça hüsnüzan etmez. Bir kötülük ile on iyiliği örter. Böyle bir şeyi İslâmî seciye olan insaf ve hüsnüzan reddeder.

Üstad Hazretleri bu hususta Yirmi İkinci Mektup'ta şöyle diyor:

Müminlerde nifak ve şikak, kin ve düşmanlığa sebebiyet veren tarafgirlik, inad ve hased; hakikatçe ve hikmetçe ve insanîyet-i kübra (en büyük insanlık) olan İslâmîyetçe, şahsî hayat yönünden, ictimâî ve manevî hayat açısından çirkindir ve merduttur; muzır ve zararlıdır. İnsanlığın hayatı için zehirdir. Şu hakikatin gayet çok vücûhundan altı vechini beyan ederiz:

Birinci vecih: (Müminlerde nifak, şikak, kin ve düşmanlığa sebebiyet veren tarafgirlik, inad, haset) Hakikat nazarında zulümdür.

Ey mümine kin ve düşmanlık besleyen insafsız adam! Nasıl ki, sen bir gemide veya bir evde bulunsan, seninle beraber dokuz masum ile bir cânî olsa, o gemiyi batırmaya ve o evi yakmaya çalışan bir adamın, ne derece zulmettiğini bilirsin. Onun zalimliğini, göklere işittirecek derecede bağırarak. Hatta bir tek masum, dokuz cânî olsa, yine o gemi hiçbir adalet kanunu ile batırılamaz.

Aynen öyle de: Sen Allah'ın yarattığı bir ev ve İlâhî bir gemi olan müminin vücudundaki iman, İslâmîyet ve komşuluk gibi, dokuz değil, belki yirmi tane masum sıfat varken; sana zararlı olan ve hoşuna gitmeyen bir cânî sıfat yüzünden ona kin ve düşmanlık beslemekle, o manevî hane olan vücudun manen yakılmasına, tahrib edilip batırılmasına teşebbüs veya arzu etmen, onun gibi şenaatli ve gaddar bir zulümdür.

İkinci vecih: Hem hikmet nazarında da zulümdür. Zira malumdur ki, düşmanlık ve muhabbet, nur ve zulmet gibi birbirlerine zıttırlar. İkisi, hakiki manada beraber bir araya gelemezler. Eğer muhabbet kendi sebeplerinin çokluk ve üstünlüğüne göre bir kalpte hakiki olarak bulunsa, o vakit düşmanlık mecazî olur ve acımak şekline dönüşür. Evet, mümin, kardeşini sever ve sevmeli. Fakat fenalığı için yalnız acır. Tahakkümle değil, belki lütüfla ıslahına çalışır. Onun için hadisin açık ifadesi ile “Üç günden fazla mümin, mümine küsüp konuşmayı kesmeyecek.”²⁰

Eğer düşmanlığın sebepleri galip gelip, düşmanlık, hakikati ile bir kalpte bulunsa, o vakit muhabbet mecazî olur, yapmacık olur ve yaltaklanma şekline girer.

Ey insafsız adam! Şimdi bak ki, mümin kardeşine kin ve düşmanlık ne

²⁰ Buharî, *Edeb* 57, 62, *İsti'zân* 9; Müslim, *Birr* 23, 25-26

kadar zulümdür. Çünkü nasıl ki sen, âdi küçük taşlara, Kâbe'den daha ehemmiyetli ve Uhud Dağı'ndan daha büyük desen, çirkin bir akılsızlık edersin. Aynen öyle de Kâbe hürmetinde olan iman ve Uhud Dağı azame-tinde bulunan İslâmiyet gibi çok İslâmî vasıflar, muhabbeti ve ittifakı iste-diği hâlde, mümine karşı düşmanlığa sebebiyet veren ve âdi taşlar hükmün-de olan bazı kusurları, iman ve İslâmiyet'e tercih etmek, o derece insafsızlık ve akılsızlık ve pek büyük bir zulüm olduğunu, aklın varsa anlarsın!..

Evet, iman birliği, elbette kalplerin bir olmasını ister. İtikad birliği de icti-mâî birliği gerektirir. Evet inkâr edemezsin ki sen bir adamla beraber bir ta-burda bulunmakla, o adama karşı dostâne bir bağ hissedersin. Bir kuman-danın emri altında beraber bulunduğunuz için arkadaşâne bir alâka telakki edersin. Bir memlekette beraber bulunmakla kardeşçesine bir münasebet hissedersin. Hâlbuki, imanın verdiği nur ve şuur ile ve sana gösterdiği ve bildirdiği İlâhî Güzel İsimler sayısınca birlik alâkaları ve ittifak bağları ve kardeşlik münasebetleri vardır. Mesela, her ikinizin Yaradanı bir, Mabudu bir, Râzıkı (rızkınızı veren) bir... bir bir... bine kadar bir... Hem Peygamberiniz bir, dininiz bir, kibleiniz bir... bir, bir... yüze kadar bir... Sonra köyünüz bir, devletiniz bir, memleketiniz bir... ona kadar bir... Bu kadar bir birler, birlik ve yek vücud olmayı, vifak ve ittifakı, muhabbet ve kardeşliği gerek-tirdiği; kâinatı ve küreleri birbirine bağlayacak manevî zincirler bulunduk-ları hâlde, şikak ve nifaka, kin ve düşmanlığa sebebiyet veren örümcek ağı gibi ehemmiyetsiz ve sebatsız şeyleri tercih edip mümine karşı hakiki düş-manlık etmek ve kin bağlamak; ne kadar o birlik ve beraberlik bağlarına bir hürmetsizlik ve o muhabbet sebep ve vesilelerine karşı bir küçümseme ve onları hafife alma ve o kardeşlik münasebetlerine karşı, ne derece bir zulüm ve haksızlık olduğunu, kalbin ölmemiş ve aklın sönmemiş ise anlarsın.

Üçüncü vecih: Adalet-i mahzayı (tam ve gerçek adaleti) ifade eden “وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ” (Hiçbir kimse, başkasının günahını yüklenmez.” (Fâtır Sûresi, 35/18) âyetinin sırrına göre, bir müminde bulunan câni bir sıfat yüzünden, diğer masum sıfatlarını mahkum etmek hükmünde olan düşmanlık, kin bağlamak, ne derece hadsiz bir zulüm olduğunu ve bil-hassa bir müminin fena bir sıfatından darılıp küserek, o müminin akraba-sına düşmanlığını teşmil etmek, “إِنَّ الْإِنْسَانَ لَطَلُومٌ كَفَّارٌ” “Doğrusu insan çok zâlimdir.” (İbrahim Sûresi, 14/34) âyetinin ifadesiyle, mübalâğa sığısı ile gayet büyük bir zulüm ettiğini, hakikat, şeriat ve İslâmî hikmet sana ihtar ettiği hâlde; nasıl kendini haklı bulursun, “Benim hakkım var!” dersin?

Hakikat nazarında, düşmanlık ve şerrin sebebi olan fenalıklar, şer ve toprak

gibi kesiftir; başkasına sirayet etmemek ve yansımamak gerektir. Başkası ondan ders alıp şer işlese, o başka meseledir. Muhabbetin sebebi olan iyilikler, muhabbet gibi nurdur; sirayet ve aksederler. Ondandır ki, “Dostun dostu dosttur.” sözü, darb-ı meseller sırasına geçmiştir. Hem onun içindir ki, “Bir göz hatırı için çok gözler sevilir.” sözü umumun lisanında gezer.

İşte ey insafsız adam! Hakikat böyle gördüğü hâlde, sevmediğin bir adamın, sevimli masum bir kardeşine, akraba ve taallukatına düşmanlık etmek ne kadar gerçeğin aksine bir davranış olduğunu hakikati gören birisi isen anlarsın.

Dördüncü vecih: Şahsî hayat nazarında da zulümdür.

Şu dördüncü vechin esası olarak birkaç düsturu dinle:

Birincisi: Sen mesleğini, tuttuğun yolu ve fikirlerini hak bildiğin vakit: “Mesleğim haktır.” veya “Daha güzeldir.” demeye hakkın var. Fakat “Yalnız hak, benim mesleğimdir.” demeye hakkın yoktur.

“وَ عَيْنُ الرِّضَا عَنْ كُلِّ عَيْبٍ كَلِيلَةٌ وَ لَكِنَّ عَيْنَ السُّحُطِ تُبَدِّي الْمَسَاوِيَا” “Rıza gözü hiçbir ayıbı görmez. Gazap gözü bütün kusurları ortaya çıkarır.” beytinin sırrınca insafsız nazarın ve düşkün fikrin hakem olamaz. Başkasının mesleğini bâtillikle mahkûm edemez.

İkinci düstur: Senin üzerine haktır ki; her söylediğin hak olsun. Fakat her hakkı söylemeye senin hakkın yoktur. Her dediğin doğru olmalı. Fakat her doğruyu demek doğru değildir. Zira senin gibi niyeti halis olmayan bir adam, nasihati bazen damara dokundurur, aksülamel yapar.

Üçüncü düstur: Düşmanlık etmek istersen, kalbindeki düşmanlığa düşmanlık et; onu kalbinden kaldırmaya çalış. Hem, en ziyade sana zarar veren nefs-i emmârene ve onun kötü arzularına düşmanlık et, ıslahına çalış. O muzır nefsin hatırı için müminlere düşmanlık etme. Eğer düşmanlık etmek istersen; kâfirler, zındıklar çoktur; onlara düşmanlık et.

Evet nasıl ki, muhabbet sıfatı, muhabbete layıktır; öyle de; düşmanlık sıfatı her şeyden önce kendisi düşmanlığa layıktır. Eğer hasmını mağlup etmek istersen, fenalığına karşı iyilikle mukabele et. Çünkü eğer fenalıkla mukabele edersen, husumet ziyadeleşir. Zahiren mağlup bile olsa, kalben kin bağlar, düşmanlığı devam ettirir. Eğer iyilikle mukabele etsen, pişmanlık gösterir, sana dost olur.

“إِذَا أَنْتَ أَكْرَمْتَ الْكَرِيمَ مَلَكَتَهُ وَ إِنْ أَنْتَ أَكْرَمْتَ اللَّيْمَ تَمَرَدَا” “Kerim (iyi) birisine ikramda bulunduğunda onu kazanırsın. Ama kötü birisine ikramda bulunduğunda, o inad eder.” beytinin hükmünce; mümine yaraşan kerim

olmaktır. Senin ikramınla sana musahhar olur (onun kalbini fethetmiş olursun). Zahiren kötü bile olsa, iman cihetinde kerimdir. Evet, fena bir adama; “İyisin, iyisin.” desen iyileşmesi ve iyi adama; “Fenasın, fenasin.” desen, fenalaşması çok vuku bulur. Öyle ise,

وإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا “Boş sözlerle karşılaştıklarında, oradan vakarla kerim olarak geçer giderler.” (Furkan Sûresi, 25/72)

وَإِنْ نَعْمُوا وَتَضَفَّحُوا وَنَعَفُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ “Eğer affeder, hoşgörür ve bağışlarsanız, muhakkak ki, Allah da Gafurdur, Rahimdir.” (Teğâbün Sûresi, 64/14) âyetleri gibi Kur’ân’ın kudsî düsturlarına kulak ver; saadet ve selamet ondadır.

Dördüncü Düstur: Kin güden ve düşmanlık edenler, hem kendilerine, hem mümin kardeşlerine, hem İlâhî rahmete haksızlık edip hadlerini aşmış olurlar. Çünkü; kin ve düşmanlık ile kendilerini de elem verici bir azapta bırakırlar. Hasımlarına gelen nimetlerden dolayı bir azabı ve onların korkusundan gelen elemi kendilerine çektirirler; böylece bizzat kendilerine zulmetmiş olurlar. Eğer düşmanlık hasedden gelse, o bütün bütün azaptır. Çünkü hased önce hased edeni ezer, mahveder, yandırır. Hased edilen hakkında zararı ya azdır veya yoktur.

Hasedin çaresi: Hased eden adam, hased ettiği şeylerin akıbetini düşünsün. Ta anlasın ki rakibinde olan dünyevî güzellik, kuvvet, mertebe ve servet; fânidir, geçicidir. Faydası az; zahmeti çoktur. Eğer uhrevî meziyetler ise zaten onlarda hased olamaz. Eğer onlarda da hased etse, ya kendisi riyakârdır, ahiret malını dünyada mahvetmek ister veyahut haset ettiği kimseyi riyakâr zanneder, haksızlık eder, zulmeder.

Hem ona gelen musibetlerden memnun ve nimetlerden mahzun olarak kader ve ilâhî rahmete onun hakkında ettiği iyiliklerden ötürü küsüyor. Âdeta kaderi tenkit ve rahmete itiraz ediyor. Kaderi tenkit eden başını örse (vursa), vurur kırar. Rahmete itiraz eden rahmetten mahrum kalır.

Acaba, bir gün düşmanlığa değmeyen bir şeye bir sene kin ve düşmanlıkla mukabele etmeyi hangi insaf kabul eder; bozulmamış hangi vicdana sığar? Hâlbuki mümin kardeşinden sana gelen bir fenalığı, bütün ona verip, onu mahkûm edemezsin. Çünkü evvela, kaderin onda bir hissesi var. Onu çıkarıp o kader ve kaza hissesine karşı rıza ile mukabele etmek gerektir.

İkinci olarak, nefis ve şeytanın hissesini de ayırıp o adama düşmanlık değil, belki nefisine mağlup olduğundan acımak ve nedamet etmesini beklemek lazımdır.

Üçüncü olarak, sen de kendi nefsinde görmediğin veya görmek istemediğin kusurunu gör; bir hisse de ona ver.

Sonra geriye kalan küçük bir hisseye karşı en selametli ve en çabuk hasmını mağlup edecek olan af ile hoşgörü ile bağışlamakla ve âlicenaplıkla mukabele etsen, zulümden ve zarardan kurtulursun. Yoksa, sarhoş ve divane olan, şişeleri ve buz parçalarını elmas fiyatıyla alan cevherci gibi beş paraya değmeyen fâni, geçici, önemsiz dünya işlerine, güya ebedî dünyada durup, ebedî beraber kalacak gibi şiddetli bir hırs ile ve daimi bir kin ile mütemediyen bir düşmanlıkla mukabele etmek, mübalağa sığası ile dehşetli bir zalimlik veya bir sarhoşluktur. Bir nevi divaneliktir.

İşte şahsî hayat yönünden bu derece zararlı olan düşmanlığa ve intikam düşüncesine, eğer kendini seviyorsan yol verme ki, kalbine girsin. Eğer kalbine girmiş ise, onun sözünü dinleme. Bak, hakikati anlayıp bilen Hâfız Şîrâzî'yi dinle:

دُنْيَا، چَکِیْشْمَیْهٖ وَ کَآغَیْهٖ دَیْجَکَ بَیْر مَآءِ، بَیْر مَالِ دَیْجَکَ. “Dünya, çekişmeye ve kavgaya degecek bir meta, bir mal değildir.” Çünkü fâni ve geçici olduğundan kıymetsizdir. Koca dünya böyle ise, dünyanın cüz’î işleri ne kadar ehemmiyetsiz olduğunu anlarsın! Hem demiş ki:

دُنْيَا وَ آخِرَتِیْ رَاحَتٌ وَ سَلَامَتٌ بَیْنِ ذَکَاةٍ وَ رِزْقٍ. “Dünya ve ahiretin rahat ve selametini iki harf (söz) tefsir eder, kazandırır: Dostlarına karşı, mürüvetkârâne, insaniyete uygun muaşeret ve münasebette bulunmak; düşmanlarına karşı da sulhkârâne muamele etmektir.”

Eğer dersin: “İrade benim elimde değil; fitratımda düşmanlık var. Hem damarıma dokunduruyorlar, vazgeçemiyorum.”

Cevaben derim ki: Kötü ahlâk ve fena haslet eseri gösterilmezse ve gıybet gibi şeylerle ve gerektirdikleriyle amel edilmezse, insan kusurunu da anlasa, zarar vermez. Madem irade senin elinde değil, vazgeçemiyorsun. Senin, manevî bir nedamet, gizli bir tövbe ve zımnî bir istiğfâr hükmünde olan kusurunu bilmen ve o davranışında haksız olduğunu anlamayı; onun şerrinden seni kurtarır. Zaten bu mektubun bu bahsini yazdık ki, tâ bu manevî istiğfârı temin etsin; haksızlığı hak bilmesin; haklı hasmını haksızlıkla teşhir etmesin.

Dikkate değer bir hadise: Bir zaman, bu garazkârâne tarafgirlik neticesi olarak gördüm ki, dindar bir âlim, siyasî düşüncesine muhalif bir salih âlimi, tekfir etmek derecesinde kötiledi ve kendi fikrinde olan bir münafığı, hürmetkârâne medhetti. İşte siyasetin bu fena neticelerinden ürktüm:

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ وَالسِّيَاسَةِ yani “Şeytandan ve siyasetten Allah’a sığındım.” dedim. O zamandan beri siyasî hayattan çekildim.

Beşinci vecih: İctimâî hayat yönünden de inat ve tarafgirlik, gayet muzırdır.

Eğer denilse: Hadiste اِخْتِلَافُ أُمَّتِي رَحْمَةٌ “Ümmetimin ihtilafı rahmettir.” denilmiş. İhtilâf ise tarafgirliği gerektiriyor.

Hem tarafgirlik hastalığı, mazlum avamı, zalim havâssın (üst tabakanın) şerrinden kurtarıyor. Çünkü bir kasabanın ve bir köyün havâssı ittifak etseler, mazlum avamı ezerler. Tarafgirlik olsa, mazlum bir tarafa iltica eder, kendisini kurtarır. Hem, fikirlerin çarpışmasından, akılların birbirine muhalefetinden hakikat tamamıyla tezahür eder.

Cevap olarak birinci suale deriz ki: Hadisteki ihtilaf ise, müsbet ihtilaftır. Yani, her biri, kendi mesleğinin tamir ve revacına çalışır. Başkasının tahrip ve iptaline değil; belki tekmil ve ıslahına gayret eder. Ama menfî ihtilâf ise, garazla, düşmanca birbirinin tahribine çalışmaktadır, hadisin nazarında istenilmeyen bir iştir. Çünkü, birbiriyle boğuşanlar, müsbet hareket edemezler.

İkinci suale deriz ki: Tarafgirlik eğer hak namına olsa, haklılara sığınak olabilir. Fakat şimdiki gibi garazkârâne, nefis hesabına olan tarafgirlik, haksızlara sığınaktır ki onlara dayanma noktası teşkil eder. Çünkü garazkârâne tarafgirlik eden bir adama şeytan gelse, onun fikrine yardım edip tarafgirlik gösterse, o adam o şeytana rahmet okuyacak. Eğer karşı tarafa melek gibi bir adam gelse, ona (hâşâ!) lanet okuyacak derecede bir haksızlık gösterecek.

Üçüncü suâle deriz ki: Hak namına, hakikat hesabına olan fikirlerin çarpışması ise; maksatta ve esasta ittifak etmekle beraber, vesilelerde, usullerde ihtilaf etmektir. Hakikatin her köşesini izhar edip hakka ve hakikate hizmet etmektir. Fakat, tarafgirâne ve garazkârâne firavunlaşmış, kötülük emreden nefis hesabına hodfuruşluk (kendini beğendirmeye çalışmak), şöhretperverâne bir tarzdaki fikirlerin çarpışmasından hakikat parıltısı değil, belki fitne ateşleri çıkıyor. Çünkü, maksatta ittifak lazım gelirken, öylelerin fikirlerinin küre-i arzda bile bir kavuşma noktası bulunmaz. Hak namına olmadığı için, nihayetsiz müfritâne gider. Kapanması mümkün olmayacak yaraların açılmasına, ayrılıklara sebebiyet verir. Âlemin hali buna şahittir.

Hâsılı: **الْحُبُّ لِلَّهِ وَالْبُغْضُ فِي اللَّهِ وَالْحُكْمُ لِلَّهِ** “Sevmek Allah için, buğz etmek Allah için, hüküm vermek de Allah için olmalıdır.” şeklindeki yüce düstur, hareket düsturu olmazsa nifak ve şikak meydan alır.

Evet, insan **الْحُبُّ لِلَّهِ وَالْبُغْضُ فِي اللَّهِ وَالْحُكْمُ لِلَّهِ** “Buğz etmek Allah için olmalı... Hüküm de Allah için verilmeli.” demezse, o düsturları nazara almazsa, adalet etmek isterken zulmeder.

İbretli bir hadîs: Bir vakit, Hz. Ali (radıyallahu anh) bir düşmanı (savaşta) yere atmış. Kılıcıyla keseceği zaman, o düşman ona tükürmüş. Hz. Ali onu bırakmış kesmemiş. O düşman ona demiş ki: “Neden beni kesmedin?” Hz. Ali “Seni Allah için kesecektim. Fakat bana tükürünce hiddete geldim. Nefsimin hissesi karıştığı için ihlâsım zedelendi, onun için vazgeçtim.” demiş. O düşman “Benim tükürmekten maksadım beni çabuk kesmen için seni hiddete getirmektir. Madem dininiz bu derece sâfi ve hâlistir; o din hakır.” dedi.

Hem dikkate değer bir olay: Bir zaman bir hâkim, bir hırsızın elini kestigi vakit, hiddet eseri gösterdiği için, ona dikkat eden adil amiri, onu o vazifeden azletmiş. Çünkü şeriat namına, İlâhî kanun hesabına kesse idi, nefsi ona acıyacaktı ve kalbi hiddet etmeyip fakat merhamet de etmeyecek bir tarzda kesecekti. Demek, nefesine o hükümden bir hisse çıkardığı için adaletle iş görmemiştir.

Teessüf ettirecek ictimâî bir hâl ve İslâm’ın kalbini ağlatacak ictimâî hayata ait müthiş bir hastalık:

“Dış düşmanlar zuhur edip hücum ettiklerinde, iç düşmanlıkları unutmak ve bırakmak gerekir.” şeklindeki ictimâî bir maslahat ve faydayı, en bedevî kavimler dahi takdir edip yaptıkları hâlde; şu İslâm cemaatine hizmet ettiklerini dava edip ileri sürenlere ne olmuş ki, birbiri arkasında hücum vaziyeti almış hadsiz düşmanlar varken, cüz’î düşmanlıkları unutmayıp düşmanların hücumuna zemin hazırlıyorlar. Şu hâl, bir düşüştür, bir vahşettir. İslâmiyet’in ictimâî hayatına bir hıyanettir.

İbret vesilesi bir hikâye: Bedevî aşiretlerden Hasenan aşiretinin birbirine düşman iki kabilesi vardı. Birbirinden belki elli adamdan fazla öldürdükleri hâlde, Sipkan ve Hayderan aşireti gibi bir kabile karşılıklarına çıktığı vakit o iki düşman taife, eski düşmanlığı unutup omuz omuza vererek o haricî aşireti def edinceye kadar dahilî düşmanlığı hatıra getirmezerlerdi.

İşte ey müminler!.. Ehl-i iman aşiretine karşı tecavüz vaziyetini almış ne kadar aşiret hükümünde düşmanlar olduğunu bilir misiniz? Birbiri içinde-

ki daireler gibi yüz daireden fazla vardır. Her birisine karşı omuz omuza, el ele verip müdafaa vaziyeti almaya mecbur iken; onların hücumunu kolaylaştırmak, onların İslâm'ın harimine girmeleri için kapıları açmak hükmünde olan garazkârâne tarafgirlik ve düşmancasına inat; hiçbir cihetle iman ehline yakışır mı? O düşman daireler, dalalet ehlinden ve dinsizlerden tut, ta ehl-i küfrün âlemine, ta dünyanın dehşetlerine ve musibetlerine kadar birbiri içinde size karşı zararlı bir vaziyet alan, birbiri arkasında size hiddet ve hırs ile bakan, belki yetmiş nevi düşmanlar var. Bütün bunlara karşı kuvvetli silahın, siperin ve kalenin; İslâm kardeşliğidir. Bu İslâmî kaleyi, küçük düşmanlıklarla ve bahanelerle sarsmak; ne kadar vicdana zıt ve ne kadar İslâmiyet'in maslahat ve faydasına muhalif olduğunu bil, ayıl!

Hadis-i şeriflerde gelmiş ki: “Âhir zamanın Süfyan ve Deccal gibi nifak ve zındıklığın başına geçecek müthiş zararlı şahısları, Müslümanların ve insanların hırslarından, aralarındaki ayrılıklardan istifade ederek az bir kuvvetle insanlığı darmadağın ederler ve koca İslâm âlemini esaret altına alırlar.”

Ey ehl-i iman! Zillet içinde esaret altına girmemek isterseniz, aklınızı başınıza alınız! İhtilafınızdan istifade eden zalimlere karşı *إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ* “Müminler ancak kardeşler.” (Hucurât Süresi, 49/10) âyetinin kudsi kallesinin içine girip sığınınız. Yoksa ne hayatınızı muhafaza ne de hukukunuzun müdafaa edebilirsiniz. Malumdur ki, iki kahraman birbiriyle boğuşurken, bir çocuk, ikisini de dövebilir. Bir terazide iki dağ birbirine karşı dengede bulursa, bir küçük taş, dengelerini bozup onlarla oynayabilir; birini yukarı, birini aşağı indirir.

İşte ey ehl-i iman! İhtiraslarınızdan ve düşmanca tarafgirliklerinizden kuvvetiniz hiçe iner; az bir kuvvetle ezilebilirsiniz. İctimâî hayatınızla alâkanız varsa, *الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ الْمَرْصُورِ يَسُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا* “Mümin, diğer mümin için, duvarın birbirini perçinleyen tuğlası gibidir.” hadis-i şerifindeki yüce düsturu, hayat düsturu yapınız; dünya sefaletinden ve ahiret bedbahtlığından kurtulunuz!

Altıncı vecih: Manevî hayat ve kulluğun sıhhati, düşmanlık ve inat ile sarsılır. Çünkü kurtuluşun vasıta ve vesilesi olan ihlâs zâyi olur. Zira tarafgir bir inatçı, kendi hayırlı amellerinde hasmından üstün olmak ister. Sırf Allah rızası için amel etmeye pek de muvaffak olamaz. Hem hükümlerinde ve muamelelerinde kendi tarafgirini tercih eder; adalet edemez. İşte hayırlı amellerin ve fiillerin esasları olan ihlâs ve adalet, husumet ve düşmanlıkla kaybolur.

BEŞİNCİ KELİME

Şer’î meşveretten (danışma ve istişare) aldığım ders budur: Şu zamanda bir adamın bir günahı, bir kalmıyor. Bazen büyür, sirayet edip salgın hâle gelerek yüz tane olur. Bir tek hasene (iyilik, güzellik) bir kalmıyor. Belki bazen binlerceye terakki edip yükseliyor. Bunun sırr-ı hikmeti şudur: İslâmî hürriyet ile meşru meşveret, hakikî milliyetimizin hâkimiyetini gösterdi. Hakikî milliyetimizin esası ve ruhu ise İslâmiyet’tir. Osmanlı hilâfeti ve Türk Ordusu’nun o milliyete bayraktarlığı itibarıyla o İslâmiyet milliyetinin sade fi ve kalesi hükmünde Arap ve Türk, hakikî iki kardeş olarak o kudsî kalenin nübetçileridirler.

İşte bu kudsî milliyetin bağı ile bütün Müslümanlar bir tek aşiret hükmüne geçiyor. Aşiretin fertleri gibi, İslâm taifeleri de birbirine İslâmî kardeşlik ile bağlı ve alâkadar olur. Birbirine manen – lüzum olmadıkça yardım eder. Güya bütün İslâm taifeleri, milletleri, nuranî bir zincir ile birbirine bağlıdır.

Nasıl ki bir aşiretin bir ferdi bir cinayet işlese o aşiretin bütün fertleri, o aşiretin düşmanı olan aşiretin nazarında itham altındadır. Güya her bir fert o cinayeti işlemiş gibi, o düşman aşiret onlara düşman olur. O tek cinayet, binler cinayet hükmüne geçer. Eğer o aşiretin bir ferdi, o aşiretin mahiyetine temas eden iftihar vesilesi bir iyilik yapsa o aşiretin bütün fertleri onunla iftihar eder. Güya her bir adam, aşirette o iyiliği yapmış gibi iftihar eder.

Meşhur 11 Eylül olayından önce Amerika’da olsun Avrupa’da olsun hava alanlarında bir kenarda ama milletin gözü önünde namazlarımızı hem de cemaatle rahatça kılabiliyorduk. Ama şimdi bu çok zorlaştı. Bir mescit veya müsait bir başka köşe bulmamız gerekiyor. Birkaç sene önce Amerika’da Kanal 7’nin muhabirleri çekim için bir yere giderken cemaatle meydana alenî namaz kılararken şikâyet edilmişler ve silahlı vazifeliler tarafından götürülüp sorgulanmışlardı.

İşte bu zikredilen hakikat içindir ki, bu zamanda, bilhassa kırk - elli sene sonra, kötülük ve fenalık işleyen üstünde kalmaz. Belki milyonlar Müslüman nüfusun haklarına tecavüz olur. Kırk – elli sene sonra çok misalleri görülecek.

Ey bu sözlerimi dinleyen bu Emevî Camii'ndeki kardeşler ve kırk – elli sene sonra Âlem-i İslâm camiindeki Müslüman kardeşler! “Biz zarar vermiyoruz, fakat menfaat vermeye de iktidarımız yok. Onun için mazuruz.” diyerek özür beyan etmeyiniz. Bu özrünüz kabul değil. Tembelliğiniz ve “Neme lazım” deyip çalışmamanız ve ittihad-ı İslâm ve hakiki İslâm milliyeti ile gayrete gelmeyişiniz, sizler için gayet büyük bir zarar ve bir haksızlıktır.

İşte kötülük ve günah böyle binlere çıktığı gibi bu zamanda hasene yani İslâmiyet'in kudsiyetine temas eden iyilik, yalnız işleyene münhasır kalmaz. Belki o hasene, milyonlarca ehl-i imana fayda verebilir. Manevî ve maddî hayatın rabitasına kuvvet verebilir. Onun için, “Neme lazım” deyip kendini tembellik döşegine atmak zamanı değil!

Ey bu camideki kardeşlerim ve kırk – elli sene sonraki Âlem-i İslâm'ın büyük mescidindeki kardeşlerim! Zannetmeyiniz ki, ben bu ders makamına size nasihat etmek için çıktım. Bilakis buraya çıktım ki sizde olan hakkımızı dava edeyim. Yani Kürtler gibi küçük taifelerin menfaati ve dünyevî ve uhrevî saadetleri, sizin gibi büyük ve muazzam taife olan Arap ve Türk gibi hâkim üstadlarla bağlıdır. Sizin tembelliğiniz ve gevşekliğinizle biz biçare küçük kardeşleriniz olan İslâm taifeleri zarar görüyoruz. Bilhassa, ey muazzam, büyük ve tam intibaha gelip uyanmış veya uyanacak olan Araplar, en evvel bu sözlerle sizinle konuşuyorum. Çünkü bizim ve bütün İslâm taifelerinin üstadları, imamları ve İslâmiyet'in mücahitleri sizlerdiniz. Sonra muazzam Türk milleti o kudsi vazifenize tam yardım ettiler.

Onun için tembellikle günahınız büyüktür. İyiliğiniz ve haseneniz de gayet büyük ve ulvîdir. Bilhassa kırk – elli sene sonra Arap taifeleri, Amerika Birleşik Devletleri gibi en ulvî bir vaziyete girmeye, esarete kalan İslâmî hâkimiyeti eski zamanda olduğu gibi dünyanın yarısında, belki ekserisinde kurmaya muvaffak olmamızı İlâhî rahmetten bekliyoruz. Çabuk bir kıyamet kopmazsa, inşallah gelecek nesil görecektir.

Sakin kardeşlerim! Bu sözlerle benim sizi siyasetle meşgul olmanız için himmet ve gayretinizi tahrik ettiğimi zannetmeyiniz. Hâşâ! İslâmiyet'in hakikati bütün siyasetlerin üstündedir. Bütün siyasetler ona

hizmetkâr olabilir. Hiçbir siyasetin haddi değil ki, İslâmiyet'i kendisine alet etsin.

Ben kusurlu anlayışımla şu zamanda, İslâmî ictimâî heyeti, çok çark ve dolapları bulunan bir fabrika şeklinde tasavvur ediyorum. O fabrikanın bir çarkı geri kalsa yahut bir arkadaşı olan başka bir çarka tecavüz etse makinanın mihânikiyeti bozulur. Onun için ittihad-ı İslâm'ın tam zamanı gelmeye başlıyor. Birbirinizin şahsî kusurlarına bakmamak gerektir.

Bunu da teessüf ve elem duyarak size beyan ediyorum ki: Ecnebîlerin bir kısmı, nasıl kıymetli mallarımızı ve vatanlarımızı bizden aldılar, onun bedeline çürük bir fiyat verdiler. Aynen öyle de yüksek ahlâkımızı ve yüksek ahlâkımızdan çıkan ve ictimâî hayata temas eden seciyelerimizin bir kısmını da bizden aldılar, terakkilerine vesile ve vâsita yaptılar. Onların fiyatı olarak bizlere sefihâne kötü ahlâklarını ve sefih seciyelerini verdiler.

Mesela, bizden aldıkları millî seciye ile bir adam onların içinde "Eğer ben ölürsem, milletim sağ olsun. Çünkü milletimin içinde bâki bir hayatım var." der. İşte bu sözü bizden hırsızlık yapıp almışlar ve yükselme ve ilerlemelerinde en sağlam bir esas yapmışlar.

Bu söz, hak dinden ve iman hakikatlerinden çıkar. O bizim, ehl-i imanın malıdır.

Bizans'a karşı sahabîlerin ettikleri savaşta susuzluktan ölmek üzere olan yaralılara su getirildiğinde herkes önce kardeşine su verilmesini istemiş ve hiçbirine su içmek nasip olmadan vefat etmişlerdir. Sahabîlerin başından geçen bu olayı daha sonra Batılılar romanlarında kendi insanların yaşadığı bir olaymış gibi işlemişlerdir. Bunun kaynağı Kur'ân'daki îsâr (kendisi muhtaçken başkasına verme) hasletidir.

Hâlbuki, ecnebîlerden içimize giren pis ve fena seciye itibarıyla bir bencil adam bizde "Ben susuzluktan ölürsem bir daha yağmur dünyaya hiç gelmesin. Eğer bir saadeti ben görmezsem, dünya istediği gibi bozulsun." diyor. İşte bu ahmakâne söylenmiş söz dinsizlikten çıkıyor, ahireti bilmemekten geliyor. Hariçten içimize girmiş, zehirliyor.

Hem o ecnebîlerin bizden aldıkları milliyet fikri ile, bir ferd, bir millet gibi kıymet alıyor. Çünkü bir adamın kıymeti himmeti nisbe-

tindedir. Kimin himmeti, milleti ise o kimse tek başıyla küçük bir millettir.

Kur'ân-ı Kerim'de, Hz. İbrahim Aleyhisselâm için "O (İbrahim) tek başına bir ümmet (millet) idi." (Nahl Sûresi, 16/120) buyuruluyor.

Bazılarımızdaki dikkatsizlikten ve ecnebilerin zararlı seciyelerini almış olmamızdan dolayı, kuvvetli ve kudsî İslâmî milliyetimize sahip bulunmamıza rağmen, herkes "Nefsî, nefsi" demekle ve milletin menfaatini düşünmeyip şahsî menfaatini düşünmekle, bin adam, bir adam hükmüne düşer. مَنْ كَانَ هِمَّتُهُ نَفْسَهُ فَلَيْسَ مِنَ الْإِنْسَانِ لِأَنَّهُ مَدَنِيٌّ بِالطَّبْعِ

Yani "Kimin himmeti, yalnız nefsi ise o, insan değil. Çünkü insanın fitratı medenîdir."

İnsan diğer insanları düşünmeye mecburdur. İctimâî hayatın varlığı ile kendi şahsî hayatı devam edebilir. Mesela, bir ekmeği yemek için kaç ele muhtaç ve ona mukabil o elleri manen öptüğünü ve giydiği elbiseyle kaç fabrika ile alâkadar olduğunu kıyas ediniz. Hayvan gibi bir postla yaşayamadığından, diğer insanlarla fitratı itibarıyla alâkadar olduğundan ve onlara manevî bir fiyat vermeye mecbur bulunduğundan fitratıyla medeniyetperverdir. Şahsî menfaatine gözünü diken, insanlıktan çıkar, masum olmayan cânî bir hayvan olur. Bir şey elinden gelmese hakikî mazereti olsa, o müstesna...

Üstad Bediüzzaman Hazretlerinin bu tespitlerinden anlıyoruz ki İslâmiyet, yüce prensiplerle fedâkârlık duygularını, isâr hasleti gibi başkalarını düşünmeyi ve gelecek nesillerin istifade edeceği maddî – mânevî yatırımlar yapmayı teşvik etmektedir.

Efendimiz Muhammed Aleyhisselâm, insanlar öldükten sonra artık amel defterlerinin kapanacağını ama geride kalanların istifade edecekleri köprü, okul, hastane, cami inşa etmek gibi hayır işleyenlerin; istifade edilecek bir ilim bırakanların; hayırlı bir evlat yetiştirenlerin amel defterlerinin, onlardan istifade edildiği ve o eserler ayakta kaldıkları müddetçe kapanmayacağını beyan buyuruyor. İşte bu kudsî teşviklerle insanlar yüzyıllarca ayakta kalacak binalar yapmış, hayır hasenat için vakıflar kurmuş ve insanlığın istifadesine sunmuşlardır. Hayırlı evlat yetiştirmek de bu işin esasını teşkil eder.

ALTINCI KELİME

Müslümanların İslâmî ictimâî hayattaki saadetlerinin anahtarı, şer'î meşverettir. ²¹ وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ âyet-i kerimesi, şûrâyı esas olarak emrediyor.

Evet, nasıl ki insanlarda “fikirlerin birbirine yardım ve desteği” unvanı altında, asırlar ve zamanların tarih vasıtasıyla birbiriyle meşvereti; bütün insanlığın ilerleme ve yükselmesi ve fenlerin gelişmesinin esası olduğu gibi, en büyük kıta olan Asya'nın en geride kalmasının bir sebebi, o hakikî şûrâyı yapmamasıdır.

Asya kıtasının ve istikbâlinin keşşâfı ve anahtarı, şûrâdır. Yani nasıl fertler birbiriyle meşveret edip danışırlar; taifeler ve kıtalar da o şûrâyı yapmaları lazımdır ki üç yüz belki dört yüz milyon Müslüman'ın ayaklarına vurulmuş çeşit çeşit istibdatların bağlarını, zincirlerini açacak, dağıtacak; şer'î hürriyet, İslâmî âdâb ile süslenip sefih Batı medeniyetindeki kötülükleri atmaktır.

İmandan gelen İslâmî hürriyet iki esası emreder:

أَنْ لَا يُذَلَّلَ وَلَا يَتَذَلَّلَ، مَنْ كَانَ عَبْدًا لِلَّهِ لَا يَكُونُ عَبْدًا لِلْعِبَادِ، لَا يَجْعَلُ
بَعْضُكُمْ بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ، نَعَمْ: الْحُرِّيَّةُ الشَّرْعِيَّةُ عَطِيَّةُ الرَّحْمَنِ

Yani: İman bunu iktiza ediyor ki tahakküm ve istibdat ile başkasını zillete düşürmemek ve zalimlere karşı da zillete düşmemek.

Allah'a hakiki kul olan, başkalara kul olamaz.

Birbirinizi, Allah'tan başka kendinize Rab yapmayınız. Yani Allah'ı tanımayan, her şeye, herkese nisbetine göre bir rububiyet vehminde bulunur, başına musallat eder.

Evet, şer'î hürriyet Cenab-ı Hakk'ın Rahman, Rahîm tecellisiyle bir ihsanıdır ve imanın bir hassasıdır.

فَلْيَحْيَا الصِّدْقَ وَلَا عَاشَ الْيَأْسُ فَلْتَدُمُ الْمَحَبَّةَ وَالْتَّقْوَى وَالشُّورَى،
وَالْمَلَامُ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهَوَى وَالسَّلَامُ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى. آمِينَ.

²¹ “Onların işleri kendi aralarında şûrâ ve istişaredir.” (Şûrâ Sûresi, 42/38)

Yaşasın sıdk, doğruluk! Ölsün yeis, ümitsizlik! Muhabbet devam etsin. Şûrâ kuvvet bulsun! Bütün kınama, azar, nefret; heva ve hevese tâbi olanlara olsun. Selam ve selamet, Hüdâ'ya tâbi olanlar üstüne olsun. Âmin...

Eğer denilse: Neden şûrâya bu kadar ehemmiyet veriyorsun? İnsanlığın, bilhassa Asya'nın, özellikle İslâmiyet'in hayatı ve terakkisi nasıl o şûrâ ile olabilir?

Elcevap: Yirmi Birinci Lem'a olan İhlâs Risalesi'nde izah edildiği gibi haklı şûrâ ihlâs ve tesanüdü netice verdiğiinden, üç elif (üç tane bir) yüz on bir olduğu gibi, ihlâs ve hakiki tesanüd ile üç adam, yüz adam kadar millete fayda verebilir. On adamın hakiki ihlâs, tesanüd ve meşveret sırrıyla, bin adam kadar iş gördüklerini, çok tarihî vukuât bize haber veriyor. Madem beşerin ihtiyaçları hadsiz ve düşmanları nihayetsiz, kuvveti ve sermayesi pek cüz'î; bilhassa dinsizlikle canavarlaşmış, tahribatçı, zararlı insanların çoğalmasıyla, elbette ve elbette o hadsiz düşmanlara ve o nihayetsiz hâcetlere karşı, imandan gelen nokta-i istinad ve nokta-i istimdâd ile beraber insanın şahsî hayatı dayandığı gibi, ictimâî hayatı da yine imanın hakikatlerinden gelen İslâmî şûrâ ile yaşayabilir, o düşmanları durdurur, o hâcetlerin temin edilmesine yol açar.

Üstad Hazretleri 1922'de Eşref Edip Bey'in neşrettiği Sebîlürreşad gazetesinin 461. sayısında Şûrâ-yı Meşîhât-ı İslâmiye başlıklı yazısında şöyle demektedir:

“Zaman, eski zaman gibi değildir. Fikirler incelemiş, aradaki münasebetler çoğalmış, yeni yeni meseleler doğmuştur. Milletler türlü türlü cereyanlarla çalkantı hâlinindedir. Garb medeniyeti sarsıntılar geçiriyor. İslâm dünyası da müthiş bir fevzâ (anarşi) içindedir. Fikirler dağınıklık ve kararsızlık hâlinindedir. Aradaki rabıtalara çözülmüş, ictihadlar dağılmıştır. Fâsid medeniyetlerin tesiriyle ahlâkta da müthiş bir tedennî husule gelmiş, tehlikeli durumlar varlığımızı tehdit etmeye başlamıştır. Böyle buhranlı zamanlarda İslâm milletinin manevî hayatı bir ferdin, bir şahsın ictihadına terk edilemez. Ferd haricî tesirlere karşı daha az mukavemetlidir. Haricî tesirlere kapılmakla nice dinî hükümler feda edildi. Hem nasıl olur ki, işlerin basit olduğu, taklid ve teslim geçerli olduğu zamanda bile velev ki intizamsız bir heyet olsun dinî riyaset (başkanlık), kudretli bir mühim şahıslara istinad ederdi. Şimdi ise, iş basitlikten çıkmış, taklit ve ittiba gev-

şemiştir. Şahsî ictihadlara itimad kalmamıştır. Müslümanların dinî riyâseti öyle bir hâle getirilmektedir ki, müessese-i celîle (o yüce Şeyhülislamlık müessesesi) yalnız ülkemizde değil, bütün İslâm dünyasında feyzini saçsın. Bütün İslâm dünyası ona itimat etsin. Hem mutî, hem ma'kes vaziyetini almalıdır. Eski zamanda değiliz. Eskiden hâkim tek şahıs idi. O hâkimin müftüsü de onun gibi tek bir şahıs olabilirdi. Onun fikrini tashih ve tadil edebilirdi. Şimdi ise zaman cemaat zamanıdır. Hâkim o cemaatin ruhundan çıkmış, sağırca, metin bir şahs-ı manevîdir ki işte şûrâlar o ruhu temsil eder. Cemaatin ruhundan doğan böyle bir hâkimin müftüsü de ona uygun olarak yüksek ilmî bir şûrâdan doğan manevî bir şahsiyet olmak gerekir. Ta ki sözünü her tarafa işittirebilsin. Diyanete taalluk eden noktalarda cemaati sırat-ı müstakîme, doğru yola sevk edebilsin. Yoksa ferd, dâhi de olsa, cemaatin manevî ferdlğine karşı sıvrisine kadar kahr.”

Bediüzzaman Hazretleri aslında bu teklifiyle Meşihata (Şeyhülislamlığa) bağlı Dâru'l-Hikmeti'l-İslâmiyenin, İslâm dünyasından ilmen, ahlâken, ihlâsen seçilmiş temsilcileriyle büyük bir şûrâ tarafından takviye edilmesini istemişti. Zaten kendisi 1918 Haziran'ında Sibiryâ'daki Rus esaretinden dönüşünde, İstanbul'da o zamanki Başbakan ve Genelkurmay Başkanı olan Enver Paşa tarafından İstanbul'da karşılanmıştır. Enver Paşa diğer paşalarla beraber Üstad'ın elini öper. Üstad'ın harp yadigârı olan İşârâtü'l-İcâz tefsirinin sevabına nail olmak için kağıdını verip bastırmak ister. İsteği kabul edilip müftülüklere dağıtılır. Bu sıralarda yine Bediüzzaman, Enver Paşa ve diğer Osmanlı paşalarının ısrarıyla, Ordu-yu Hümayun'un adayı olarak, Dâru'l-Hikmeti'l-İslâmiye'ye âza olarak tayin edilir. Kendisine harp madalyası ve gazilik berati verilir. Bir gazi olduğu için günlük yemekleri de Ayasofya Aşhanesi tarafından karşılanır. Bediüzzaman Hazretleri Sultan Vâhîdüddin Han, Şeyhülislam Musa Kâzım Efendi ve Harbiye Nâzırı Enver Paşa'nın imzalarıyla Dâru'l-Hikmet'e tayin edilir.

Üstad Hazretlerinin istişare, meşveret ve şûrâ ile ilgili bu sözlerinden sonra Fethullah Gülen Hocaefendinin “Ruhumuzun Heykelini Dikerken” isimli kitabından Şûrâ başlıklı yazısını buraya ilave etmek çok uygun olacaktır.

ŞÛRÂ

Şûrâ, ilk mirasçılar gibi günümüzün kudsileri için de en hayatî bir vasıf, en esaslı bir kuraldır. Kur'an'a göre o, mümin bir toplumun en bariz alâmeti ve İslâm'a gönül vermiş bir cemaatin en önemli hususiyetidir.

Kur'ân-ı Kerim'de şûrâ, namaz ve infakla aynı çizgide zikredilir ve "Onlar (öyle kimselerdir) ki Rablerinin çağrısına icâbet eder ve namazı dosdoğru kılarlar; onların işleri kendi aralarında şûrâ ile; kendilerine rızık olarak verdiğimizden de infakta bulunurlar." (Şûrâ Sûresi, 42/38) buyrulur. Şûrânın ibadet ölçüsünde bir muamele olduğu hatırlatılır. Evet, bu İhâhî emirde, Allah'ın çağrısına icâbet ve bu icâbetin gereği ve neticesi sayılan "namaz - şûrâ - infâk" zikredilerek bu hayatî meselenin önemi vurgulanmıştır.

Bu itibarlardır ki; şûrâyı önemsemeyen bir toplum tam mü'min sayılmayacağı gibi onu uygulamayan bir cemaat de kâmil manada Müslüman kabul edilmemiştir. İslâm dininde şûrâ, hem idare edenlerin hem de idare edilenlerin mutlaka uymaları lazım gelen hayatî bir esastır. İdareci; siyaset, idare, teşrî ve toplumla alâkalı daha pek çok meselede istişarede bulunmakla; idare edilenler de kendi görüş ve düşüncelerini idarecilere bildirmekle sorumlu tutulmuşlardır.

Şûrânın önemiyle alâkalı bir sohbe mevzu olmuş aşağıdaki hususları kaydetmekte fayda mülâhaza ediyoruz: Evvelâ şûrâ, herhangi bir hususta verilecek kararların isabetli olabilmesinin ilk şartıdır. İyiden iyiye düşünülmeden, başkalarının fikir ve tenkitleri alınmadan fert ve toplumla alâkalı verilen kararların, çok defa hüsrân ve fiyasko ile neticelendiği görülmüştür. Kendi düşüncelerine kapalı ve başkalarının fikirlerine de saygılı olmayan biri, üstün bir fitrat, seviyeli bir dimağ, hatta dâhi bile olsa, her düşüncesini meşverete arzeden sıradan ve düz bir insana göre daha çok yanılmalara maruzdur. En akıllı insan, meşverete en çok saygılı ve başkalarının düşüncelerinden de en çok yararlanan insandır. İş ve planlarında kendi fikirleriyle yetinen, hatta onları zorla diğer insanlara da kabul ettirmeye çalışanlar, önemli bir dinamizmi elden kaçırdıkları gibi, çevrelerinde de sürekli nefret ve istiskal görürler.

Evet, bir insanın teşebbüs ettiği herhangi bir işinden en güzel neticelere ulaşmasının ilk şartı meşveret olduğu gibi onun kendi gücünün kat kat üstünde önemli bir kuvvet kaynağına sahip olmasının yolu da başka değil yine meşverettir.

Evet, herhangi bir işe teşebbüs etmeden evvel, her türlü danışma ve araştırma yapılmak suretiyle, sebepler bazında ve tedbir planında kusur edilmemelidir ki, neticede kaderi tenkit ve çevreyi suçlama gibi, musibeti ikileştiren zararlı davranışlara girilmesin... Evet, herhangi bir işe azmet-

meden evvel, âkıbet güzelce düşünülmez, bilgi ve tecrübe sahipleriyle de görüşülmezse, hayal kırıklığı ve nedâmet kaçınılmaz olur. Önü- arkası düşünülmeden içine girilmiş nice işler vardır ki, iki adım ileriye götürülememiş olmaktan başka, müteşebbislerin hem itibar kaybetmelerine, hem de inkisârlarına sebep olmuştur.

Bir sistem olarak İslâm nizâmını ayakta tutan dinamiklerin başında şûrâ gelir. Ferde – topluma, devlete – millete, ilme – maarife, iktisâdiyâta ve içtimâiyâta ait mes'elelerin çözümünde en önemli misyon ve vazife şûrâyaya aittir; tabîi bu mes'eleler hakkında manası açık “nass” mevcut değilse...

İslâm'da “Devlet Şûrâsı” icrânın önünde ona rehberlik yapma konumunda bir müessesedir. Onun yerinde bugün “Danıştay” vardır, ama İslâmî şûrâyaya göre fonksiyonu sınırlı, hareket sahası dar, sıkıştırılmış bir müessesedir.

Devlet reisi veya başyüce, Allah tarafından müeyyed olup vahiy ve ilhamla da beslense, yine istişare etme zorunluluğu altındadır.. Günümüze kadar da bu hep böyle devam edegelmiştir. Yer yer onu ihmal edenler olmuş ise de büyük ölçüde, değişik ad ve unvanlarla devam ettiren millet ve toplumların sayısı da az değildir. Aslında, bugüne kadar onu görmemezlikten gelen veya gözardı eden hiçbir toplum iflah olmamıştır. Zaten Efendimiz de ümmetin kurtuluş ve geleceğe yürümesini, “İstişarede bulunan kaybetmez.” sözleriyle meşverete bağlamıyor mu?

Kur'ân-ı Kerim'de istişare, iki âyette sarâhaten ele alınır; işâreten şûrâyaya temas eden âyât-ı Kur'âniye ise pek çoktur. Te'vilsiz, yorumsuz açıktan açığa şûrâ ile alâkalı bu iki âyetten biri, Âl-i İmrân sûre-i celîlesindeki: “Bu iş hususunda onlarla istişarede bulun!” (3/159) âyeti, diğeri de Şûrâ sûre-i mübinindeki: “Onların işleri kendi aralarında meşveret iledir.” (42/38) fermân-ı Sübhânisidir. Ayrıca, şûrâyyla alâkalı beyânın içinde bulunması itibâriyle, bu sûreye “Şûrâ” isminin verilmesi de gayet mânidârdır!

Bu sûrede şûrâ, sahabe-i kiramın övgüye lâyık bir vasfı olarak ele alınıyor. Sanki “Her işleri meşveret yörüngeli olan bu insanlar nasıl senâ edilmez ki” tarzında takdir buudlu bir hatırlatma yapılıyor.. Evet, ashâbın senâ edilecek onca husûsiyetlerinin yanında burada, sadece “şûrâ” kelimesi seçilerek onunla senâ edilmeleri, meşveretin ehemmiyeti adına çok önemli bir ipucu sayılır..

İstişare, Kur'ân-ı Kerim'de önemle üzerinde durulan bir kural olduğu gibi, sünnet-i seniyyede küçümsenmeyecek ölçüde üzerinde durulduğunda, hatta tahşidât yapıldığına şahid oluruz. Efendimiz, hakkında nass

vârid olmayan her mes'eleyi, kadın – erkek, genç – ihtiyar herkesle istişare ederdi ki, değişik sahalarda onca ilerlemeye rağmen, meşveret mevzuunda o gün ulaşılan noktaya henüz ulaşabildiğimiz söylenemez.

Evet, Allah Resûlü, her mes'eleyi ashâbıyla istişare ederek onların düşünce ve görüşlerini alıyor, plânladığı her işi ma'şerî vicdana mâlediyor ve onun hissiyât, duygu ve temâyüllerini âdeta blokaj gibi kullanarak karar verdiği işlere mukavemet açısından ayrı bir güç kazandırıyor. Yani yapılması plânlanan işlere, herkesin rûhen ve fikren iştirâkini sağlayarak projelerini en sağlam statikler üzerinde gerçekleştiriyordu.

Şimdi bu hususla alâkalı O'nun hayât-ı seniyyelerinden küçük bir kesit arz edelim:

Hazret-i Rûh-u Seyyidil'l-Enâm Uhud'a çıktıkları zaman, ashâbına bir kısım tavsiyelerde bulunmuş ve bir düzine strateji üzerinde durmuştur. Arkadaşlarından zımnî bir muhalefet bile almadan uygulamaya koyduğu bu şeyler arasında: Okçuların bir tepeye yerleştirilmesi, onların düşmanı nasıl karşılayacakları keyfiyeti, ne olursa olsun yerlerinden ayrılmamaları lazım geldiği hususu... ve diğerleriyle beraber emre itaat edip zaaf göstermemeleri, ganimet arkasına düşmemeleri gibi tavsiyeler bunlardan bazıları... Ne var ki, ashab-ı kiram, emre itaatteki inceliği anlasalar da, zaman itibarıyla emir süresinin bitmesinde içtihad hatasına düşmüş ve kapalı bir muhalefet tavrı almışlardır ki, Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Uhud yolunda karşılaştığı zımnî muhalefetlerden biriyle karşı karşıya bulunuyordu. Şimdi, eğer O'nun yerinde böyle üst üste muhalefetlerle karşılaşan bir başkası olsaydı, bunca zarar ve zâyiattan sonra onları da, onların düşüncelerini de elinin tersiyle iter ve "Gidin Allah'tan bulun!" derdi. Ama O, öyle yapmadı; arkadaşlarının sebebiyet verdiği ve hasımlarının gerçekleştirdiği en amansız tecavüzlerle yüzü – gözü kanlar içinde, bir sürü şehidin paramparça cesetleri karşısında ve arkadaşlarından bazılarının kendi başlarının derdine düştükleri, hatta bazılarının da "Medine" yolunu tuttuğu hengâmda, O suçlu – suçsuz etrafında kümelenen insanlara, hiçbir şey olmamış gibi, Allah'ın: "Bu iş hususunda onlarla istişare et!" âyetini onlara okuyor ve oturup yeniden onlarla meşverette bulunuyordu. Sadece meşveret etmekle de kalmıyor, onları bağışlaması lazım geldiğini ve onlar hakkında istiğfar emri aldığını da onlara duyuruyordu.

Böylece Allah Resûlü, hayat-ı seniyyelerini vahyin aydınlığında sürdürüyor olmalarına rağmen, meşveretle memur olduğunu da ortaya koyu-

yor; bununla idarecilere sorumluluklarını hatırlatıyor, idare edilenlere de düşüncelerinin değerlendirilmesi fırsatını veriyor... ve onlara, idarecilere yardımcı olma yollarını açıyor, idarecilere de istibdâda girmemelerini hatırlatıyordu.

Ayrıca Uhud Harbini müteâkip: “Bu iş husûsunda onlarla istişare et!” fermân-ı Sübhânisi nazil olunca, Allah Resûlü’nün şöyle buyurduğu nakledilir: “Şüphesiz ne Allah’ın ne de Resûlü’nün meşverete ihtiyâcı vardır. Ne var ki Allah onu, ümmete bir rahmet vesilesi kılmıştır. Kim istişarede bulunursa o doğruya ulaşmaktan mahrum kalmaz... Kim de onu terk ederse sapıklığa düşer?” Bu ifadeden de anlaşıldığı gibi Allah, meşverete ihtiyâcı olmayan Nebîsine istişareyi emretmekle, idarecilere şûrânın önemini hatırlatmak istiyordu.

İstişare husûsunda, O’ndan şerefsüdü olmuştur:

“Meşverette bulunan pişman olmaz.”

“İstişare eden zarar görmez.”

“Meşveret eden güvenlik içindedir.”

“İstişare edip doğru neticeye ulaşmamış bir topluluk yoktur.” gibi dünya kadar pırlanta söz vardır.

Bütün bunları nazara alarak İslâm ulemâsı, şûrânın, İslâm’ın temel prensiplerinden olduğunda ve mutlaka hayata mâl edilmesi gerekli hükümlerden bulunduğu ittifak etmişlerdir. Değişik devirler, değişik zaman ve bir kısım husûsî şartlar muvâçhesinde tatbikatta bazı farklılıklar göze çarpsa da bu hep böyle olmuştur.

***

Elbette ki şûrâ İlâhî emirler önünde bir teşrî kaynağı değildir. O bir kısım kanun ve prensiplere esas olmakla beraber, gerçek teşrî kaynaklarına bağlılıkla sınırlandırılmıştır. Evet İslâm’da, hakkında sarîh “nass” olan mes’eleler insanların müdahale sınırları dışında bırakılmıştır. Bu türlü mes’elelerde, sadece nassın ifade ettiği maksadın bulunabilmesi mülâhazasıyla şûrâya müracaat edilebilir. Hakkında İlâhî nass bulunmayan mes’eleler ise bütünüyle şûrâ sınırları içinde sayılır. Bu gibi hususlarda varılan netice ve verilen kararlara, nasslarda olduğu gibi uyma mecbûriyeti vardır.. ve artık bu kararların aleyhinde bulunulamaz... Onlara muhalif görüş ve düşünce serdedilemez. Şayet cumhura rağmen, varılan neticede bir yanlışlık varsa o da yine bir istişare ile giderilmelidir.

Şûrâ hakkındaki nasslar, bir manada umûmiyet ifade etse de onlar belirli mevzularda alâkalı nasslar ve Allah Resûlü'nün hareket ve davranışlarıyla da sınırlandırılmışlardır. Aslında İslâm'daki nasslar, küllî prensipler ve umûmî kaideler ifade eden, sayıları da fazla olmayan bir kısım mes'elelerin dışında, teferruât sayılabilecek konular üzerinde, tafsilatta bulunup fazla durmamıştır. Haklarında nass vârid olmayan mevzulara gelince bunlar bütünüyle şûrâ alanı içine girerler ve meşverete açık mes'elelerdir.

İslâm'ın sarih olarak hakkında ahkâm vaz'ettiği her mes'ele şûrâ sınırları dışında, hakkında açık bir hüküm bulunmayan hususlar da şûrâ sınırları içinde kalması gerçeğinden hareketle o, hemen her durum ve şart altında İslâm'a bağlılıkla sınırlı Kur'ân ve sünnet endeksli, Kitâbullah'la belirlenen gayeyi gerçekleştirmeye çalışır. Hiç şüphesiz, İslâm'ın hedeflediği hususların başında da, insanlar arasında eşitliğin tahakkuk ettirilmesi, cehaletle savaşıp bilginin yaygınlaştırılması, her mes'elenin İslâmî kimlik etrafında örgülenip Müslüman'ın kendi özüyle tersleşmesine meydan verilmemesi, ülke insanının devletlerarası muvâzenede yer ve itibarını korumaya yönlendirilmesi, fert ve toplum arasında içtimâî adaletin gerçekleştirilmesi, her kesimiyle bütün bir milletin, hemen her ferdinde, sevgi, saygı, diğergâmlık ve maddî-manevî füyûzât hislerinden fedakârlıkta bulunarak başkaları için yaşayabilmesi duygularının geliştirilmesi, dünya ve âhret muvâzenesinin korunup kollanması, iç ve dış siyasetin tanzim edilmesi, dünyanın yakın takibe alınması ve icâbında bütün bir cihanla başa çıkabilecek güç kaynaklarının, hatta psikolojik savaş timlerinin hazırlanması veya modernizasyonu gibi hususları sıralayabiliriz. Bütün bunlar, eskiden beri büyük idarecilerin, insanüstü mütefekkirlerin ve devâsâ filozofların da ısrarla üzerinde durdukları insanlık mes'eleleridir. İslâm'ın Yüce Peygamberi de hayat-ı seniyyeleri boyunca, teşrî ve temsil sorumluluğu içinde hep bu hedefi takip etmiş ve insanların hayatlarını, kültür faaliyetlerini, teşebbüs ve çalışmalarını, birbirleriyle olan münasebetlerini bu esaslar üzerine oturmuş; duygu, düşünce, akıl, mantık, his ve kalbleri arasındaki irtibatı da bu yolla tahakkuk ettirmiştir.

***

Şûrânın kendine göre va'dettiği bir kısım neticeleri ve o neticelere ulaştıran bir kısım da kuralları vardır. Bu cümleden olarak; toplumun fikir ve müdahale seviyesini yükseltmek, her yeni hadisede onun görüşlerini alıp ona kendi önemini hatırlatmak, hatırlanıp alternatif düşünce üretmeye

sevketmek, İslâm'ın geleceği adına, şûrâ prensibini dinamik olarak sürekli gündemde tutmak, bir ölçüde hemen her hâdise münâsebetiyle, "Sevâd-ı A'zam"ın idareye katılmasını sağlamak, halkın idareyi kontrol edip gerektiğinde onun idarecileri sorgulaması şuurunu canlı tutmak, yöneticilerin sorumsuzca davranışlarını engelleyip tasarruflarını sınırlandırmak gibi hususları zikredebiliriz.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, şûrânın bu hayâtî önemindedir ki, Allah ashâb-ı kirâmı senâ makamında "Onların işleri kendi aralarında meşveret iledir." buyurur. Ayrıca Efendimiz'e, Uhud'un sonuna doğru ve en ızdıraplı dakikalarında, o acı son ve ızdıraplı dakikalara sebebiyet veren ashâbıyla "Bu iş hususunda onlarla istişarede bulun!" diye bir kere daha meşvereti emreder ki fevkalâde mânidardır!

Şûrâ kuralıyla alâkalı şerefnüzûl olan her iki âyet de olabildiğince esnek, her devrin ihtiyacını karşılayabilecek mahiyette ve bütün zamanları aşacak genişliktedir. Öyle ki, dünya ne kadar değişirse değişsin, zaman ne kadar başkalaşırsa başkalaşsın, hatta isterse insanlık gidip fezada kentler kursun bu nasslara yeni bir şeyler ilâve etme lüzumlu duyulmayacaktır. Aslında, İslâm'ın diğer kaide ve prensipleri de aynı esneklik ve aynı evrenselliğe açıktırlar ve zamana rağmen hep gençliklerini ve gerçekliklerini korumuşlardır ve koruyacaklardır da...

Şûrâya esas teşkil eden şu hususları hatırlatmakta da yarar görüyoruz:

1- Şûrâ, hem idare eden hem de idare edilenler için bir haktır ve bu hakkı kullanma mevzuunda da, taraflardan birinin diğerine karşı hakk-ı rüchâniyeti yoktur. Allah (celle celâluh): "Onların işleri kendi aralarında meşveret iledir." buyurarak her iki tarafın da müsâvi olan konumlarına işaret buyurur. Bütün Müslümanlara ait işler herkesi alâkadar ettiği için onlara ait mes'elelerin görüşülmesinde idare edenin de edilenin de hakları eşit kabul edilmiştir. Ancak bu hak, yer, zaman ve şartlara göre farklılaşabileceğinden, şûrânın icrâ ediliş şekli de farklı olabilir.

2- Toplumu alâkadar eden mes'elelerin meşverete sunulması, "Bu iş hususunda onlarla istişarede bulun!" fermânı gereğince, şûrâya esas teşkil eden husûsu rey ashâbına arz etmesi bir sorumluluk olduğundan, idareci bu sorumluluğu yerine getirmediğinde mes'ul olacağı gibi, idare edilenler de fikirlerinin alınmak istendiği konularda görüşlerini bildirmediğinde mes'ul olurlar. Hatta sadece görüşlerini bildirmemekle değil, görüşlerinin alınmasında kararlı olmadıkları zaman da vatandaşlık vazifesini yerine getirmemiş sayılırlar.

3- Şûrânın, Allah rızası için ve Müslümanlar yararına yapılması, rüşvet, baskı ve tehditlerle istişârî heyetin düşünce çizgisinin saptırılmasına meydan verilmemesi de önemli bir esastır. Allah Resûlü, “Kendisiyle istişâre edilen insan bir güven insanıdır; kendisine bir husus danışılan kimse kendi hakkında karar veriyor olma ölçüsünde düşüncesini bildirmelidir.” buyururlar.

4- Meşverette her zaman icmâ olmayabilir; herkesin görüşünün tek bir noktada toplanmadığı durumlarda, ekseriyetin düşünce ve kanaatine göre amel edilir. Zira Sahib-i Şeriat’a göre ekseriyet icmâ hükmündedir. O:

“Allah eli (inayeti) cemaat iledir.”

“Ümmetim sapıklıkta birleşmez.”

“Allah’tan, ümmetimin sapıklıkta içtimâ etmemesini istedim, O da bu isteğimi kabul buyurdu.” beyanlarıyla çoğunluğun icmâ kuvvetinde olduğunu ve “Sevâd-ı A’zam”a uyulması lazım geldiğini ihtar eder ki, bu mevzuda hayat-ı seniyyelerinden pek çok misâl aktarmak mümkündür. Ezcümle, Bedir ve Uhud’un hem bidâyetindeki hem de nihâyetindeki meşveretler bu çizgide cereyan etmişlerdir.

5- İster icmâ kararıyla, ister çoğunluğun görüşüne göre olsun, şûrâ, usûlüne göre cereyan etmişse, artık orada üzerinde anlaşılan görüşe muhalefet etmek câiz değildir ve alternatif düşünceleri ileri sürülemez. “Ben farklı ve isabetli bir görüşte bulunmuştum.” veya “Ben muhalefet şerhi koymuştum.” gibi sözlerle alınan karar aleyhinde rey izhar etmek düpedüz bozgunculuk ve günahdır. Allah Resûlü, kendi içtihadlarına rağmen böyle bir çoğunluğun görüşlerine uyararak Uhud’a çıkmış, sonra da evvel ve âhir, hatalı da olsa, ekseriyetin içtihadlarıyla alâkalı hiçbir beyanda bulunmamıştır. Kaldı ki, Kur’ân-ı Kerim, Uhud’a hazırlanırken irtikap edilen o mukarrabînin zellesinin sorgulanabileceği işaretini de vermişti...

6- Şûrâ, mevcut problemleri çözmekle meşgul olur; muhtemel hâdiselerle alâkalı tahminî kararlar üzerinde fazla durmaz. Zaten, İslâmî hayat, nassların ışığı altında sürüp gitmektedir. O çerçevenin dışında cereyan eden vak’alar veya mutlaka gerçekleştirilmesi lazım gelen plân ve projeler ise, o vak’a ve o projelerin hususiyetleri de nazar-ı itibara alınarak, her hâdiseye, her plân kendi cereyan keyfiyetine göre kendi içinde çözülmelidir.

7- Şûrâyı teşkil eden heyet ihtiyaç hâsıl olunca bir araya gelir... ve problemleri çözüp plân ve projeleri nihâî duruma getirecekleri âna kadar da çalışmasını sürdürür. Onun periyodik olarak icrâ edileceğine dâir herhan-

gi bir nass olmadığı gibi, maaşlı ve ücretli adamlarla yürütüldüğüne dair de herhangi bir işaret mevcut değildir. Teşrî döneminden sonraki tatbikat ise bizi bağlamaz. Zaten, şûrânın maaşlı memurlarla yürütülmesi beraberrinde bir kısım problemleri de getirir...

***

Şûrâ söz konusu olunca kimlerle meşveret edileceği hususu üzerinde de durmak icap eder. Bütün bir ülke insanını bir araya getirip hepsiyle birden istişare etmek mümkün olmadığına göre, onun sınırlı bir kadro ile gerçekleştirilmesi zarûreti doğar. Ayrıca, istişareye arz edilen konular, büyük ölçüde ilim, mümârese, ihtisas ve tecrübe istediğinden, şûrânın da bu hususlarla temâyüz etmiş şahıslardan teşkil edilmesi icap eder ki, bu da ancak, ulemânın “ehlü'l-hall ve'l-akd” dedikleri her mes'eleyi çözebilecek bir başyüceler heyeti olabilir. Husûsuyla hayatın bütün bütün giriftleştiği, dünyanın globalleştiği ve her problemin bir dünya problemi hâline geldiği günümüzde, İslâmî mana, İslâmî ruh, İslâmî ilimlerin yanında, Müslümanlar için çok defa maslahat sayılan diğer ilim, fen ve teknikle alâkalı konuları bilen kimselerin de bu başyüceler içinde bulunması şarttır. Bu ikinci şıktaki hususlar, dine uygunluğu, dinî otoritelerce kontrol edilmesi kaydıyla, her zaman değişik sahalardaki ihtisas erbâbıyla yapılabilir. Aslında şûrâ, ehlü'l-hall ve'l-akd'e bırakıldığı gibi, onun değişik zaman ve değişik keyfiyetlere göre icrâ şekli de yine onlara havale edilmiştir. Dönüp tarihe baktığımız zaman, değişik devirler ve ayrı ahvâl itibariyle onun tatbikatındaki farklılıkları görmek mümkündür. Evet, tarih boyunca o, yer yer dar dairede, zaman zaman da genişletilmiş olarak; bazen sırf siviller arasında, bazen de askeriye ve ilmiyeye de kapılarını açarak bir hayli farklılıklara sahne olmuştur. Ama, bu onun değiştirilmeye maruz bir kural olmasından değil, her devirde uygulanabilirliğindeki esnekliğinden ve evrenselliğindedir.

Değişik şart ve değişik devirlere göre şûrânın icrâ şekli ve heyet mozayığı değişse de onu teşkil eden başyüceler, ilim, adalet, görüş ve tecrübe sahibi, hikmet ve feraset erbâbı olmaları vasfı değişmez. Adalet; farzları yerine getirip haramlardan sakınmak ve insanî değerlere ters işler yapmamak demektir. İlim; dinî, idârî, siyâsî fennî, uzmanlık demektir. Her ferdin değişik ilim dallarında ihtisas erbabı olması gerekmesede heyet ve şahs-ı manevînin, yukarıda zikredilen mevzulara açık olması yeter. Bazen görgü ve tecrübenin esas olduğu hususlarda, ilmiyeden olmasa bile, tecrübe sahiplerinin

görüş ve düşünceleri de alınabilir. Hikmet; ilim, manayı nübüvvet anlamalarına geldiği gibi, eşyanın perde arkasına ıttılâ, halka kapalı olan şeyleri feraset nûruyla görüp sezme; ferdî ve içtimâî problemleri çözebilmesi istidat, kabiliyet ve fetâneti manalarına da hamledilmiştir ki, her zaman erbabı az, değeri yüksek bir vasıf olarak görülmüş ve kabul edilmiştir.

***

Efendimiz'in, bütün hayat-ı seniyyelerinde şûrâya verdiği önem ve değişik yaş ve baştaki insanların görüş ve düşüncelerine saygı da üzerinde durulması îcap eden başlı başına bir mevzudur.

Evet, O, hemen her zaman başkalarının düşüncelerine başvurur, herkesin fikrini alır ve şûrâ yoluyla alternatif plân ve projeleri daha sağlam bir zemine oturtma yollarını araştırırdı. Bazen rey ve görüş sahiplerine birer birer düşüncelerini açarak bazen de ashâb-ı reyî bir araya getirerek kararların kolektif şuuraya dayandırılmasına fevkalâde önem verirdi.

Şimdi, isterseniz bu hususu tenvir için birkaç örnek arz edelim; sonra da konuyu noktalayalım:

1- İfk Hâdisesi (münafıkların Âişe Validemiz'e iftira vak'ası) münasebetiyle Hz. Ali, Hz. Ömer, Zeyneb binti Cahş ve Berîre gibi pek çok sahabî (rıdvânullâhî aleyhim) efendilerimizle istişare etmişti. Hz. Ali, Efendimiz'in, içinde bulunduğu sıkıntıdan sıyrılması istikametinde izharı reyde bulunmuş. Hz. Ömer, Zeynep ve Berîre gibi pek çok mübarek zevât ise Âişe Vâlidemiz'in muallâve müzekkâ olduğu üzerinde durmuşlardır. Hatta, senet açısından tenkit edilse de bu istişare münasebetiyle, Efendimiz ve Hz. Ömer arasında şöyle latîf bir muhâverenin cereyan ettiği de kaydedilir:

Allah Resûlü, Hz. Ömer'e, Âişe Vâlidemiz hakkındaki düşüncesini sorar. Hz. Ömer: "Yâ Resûlallah Âişe kat'iyen pâk ve temizdir." der.

Efendimiz; Âişe Vâlidemiz'in pâk ve temiz olduğuna nasıl hükmettiğini sorunca da Hz. Ömer şöyle buyurur: "Bir gün bize namaz kaldırıyordunuz. Tam namaz esnasında, ayağınızdaki nalınları çıkarıverdiniz. Namazdan sonra keyfiyet sorulunca ayakkabınıza bir pislik bulaşmış olduğunu ve Cebrâil'in gelip bunu haber verdiğini; bunun üzerine de ayakkabınızı çıkardığınızı ifade etmiştiniz... Şimdi eğer, pâkize zevcenize böyle bir şey bulaşmış olsaydı Allah onu hiç haber vermez miydi?.." Bu vak'anın aslı hadîs kriterlerine takılsa da faslı üzerinde bir şey söylenemez.

2- Bedir'e çıkılacağı zaman Allah Resûlü, hem Muhâcirin hem de Ensâr-la istişare etmişti. Muhâcirler adına Mikdat (r.a.), Ensâr adına da Sa'd b. Muaz, birbirine yakın ve Allah Resûlü'nün görüş ve düşüncelerini destekler mâhiyette îman, teslimiyet ve heyecanla köpüren konuşmalar yapmış ve başında buldukları toplumları, orada alınan kararlara ve o kararları yerine getirmeye imâle etmişlerdir. Görüldüğü gibi burada da yine Allah Resûlü, bir kısım hayatî kararları umûma mâl ediyor ve ma'serî vicdanı yanına alarak hedefine öyle yürüyordu.

3- Ve yine Bedir'de İslâm ordusunun nerede konaklayacağı, hangi vadi-lerde düşmanla karşılaşacağı hususlarını Hubab b. Münzir gibi sahâbilerle görüşüyor ve onların görüşleri istikametinde karar veriyordu ki, o kararlar çerçevesinde hareket eden İslâm ordusu, kendilerinden üç-dört kat fazla düşman birliklerini bir hamlede ezip geçiyor ve zafer neşideleriyle Medine'ye dönüyordu.

4- Ahzap vak'asında, ashab-ı kiramla istişareleri esnasında, Selmân-ı Fârisî'nin düşüncelerine temâyül göstermeleri ve düşmanın Medine'ye sızması muhtemel noktalarda hendekler kazdırması O'nun meşverete verdiği önemi aksettiren ayrı bir tablo...

5- O, Hudeybiye musâlahası esnasında da istişareye fevkalâde önem vermiş; herkesin görüş ve düşüncelerini aldıktan sonra Ümm-ü Seleme Vâlidemiz'le de meşverette bulunmayı ihmal etmemiş; sonra da zâtî temâyül-leri istikametinde ortaya konan görüşlere göre bir yol ve strateji belirlemiş ve muhakkak bir hezimetî zafere çevirerek Medine'ye öyle dönmüştü.

O'nun hayat-ı seniyyeleri yakından takip edildiğinde, vahyin sınırları dışında kalan her mes'ele ve her problemin şûrâdan geçirildiği ve ma'serî vicdana arz edildikten sonra icrâyâ konduğu görülür ki, daha sonraları, değişik İslâm devletlerinde müşâhede ettiğimiz meşveret meclisleri bu ilk şûrâ ve şûrâ hey'etinin basit bir kopyasından başka bir şey değildir.

ARABÎ HUTBE-İ ŞÂMİYE’NİN ZEYLİNİN KISA BİR TERCÜMESİ

Hutbe-i Şâmiye’nin Arabî Zeylinde, gayet latif bir temsil ile imandan gelen manevî ve kırılmaz bir kahramanlık gösteriliyor. Bu meselemiz münasebetiyle bir hülasasını beyan ediyoruz:

Hürriyetin başında Sultan Reşad’ın Rumeli’ye seyahati münasebetiyle, şark vilâyetleri namına ben de refakat ettim. Şimendiferimizde (trende) iki tane fen ilimleri okumuş mektepli arkadaşla karşılıklı bir konuşma oldu. Benden “Hamîyet-i diniye mi, yoksa hamîyet-i milliye mi daha kuvvetli, daha lazım?” diye sual ettiler. O zaman dedim ki:

Biz Müslümanlara göre din ve milliyet bizzat aynı şeydir. İtibarî, zahirî, ârızî bir ayrılık var. Belki din, milliyetin hayatı ve ruhudur. İkisine birbirinden ayrı ve farklı bakıldığı zaman, hamîyet-i diniye, avam halka ve üst tabaka olan havâssa şamil oluyor. Hamîyet-i milliye ise, yüzden birisine yani şahsî menfaatini millete feda edenlere has kalır.

Öyleyse umumun hukuku içinde hamîyet-i dinîye esas olmalı. Hamîyet-i milliye, ona hâdim, onun kuvveti ve kalesi olmalı. Bilhassa biz şarklılar, garplılar gibi değiliz. İçimizde kalplere hâkim olan, din hissidir. Kader-i ezelînin, peygamberlerin çoğunu şarkta göndermesi işaret ediyor ki, yalnız dinî his şarkı uyandırır, ilerlemeye sevk eder. Asr-ı Saadet ve Tâbiîn dönemi bunun kesin bir delilidir.

Ey bu dinî veya millî hamiyetten yani dinin veya milletin şerefînin himayesi düşüncesiyle hareket etmede hangisine daha ziyade önem vermek lazım geldiğini soran bu şimendifer (tren) denilen seyyar medresedeki ders arkadaşlarım ve şimdi, zamanın şimendiferinde istikbal tarafına bizimle beraber giden bütün mektepliler! Size derim ki: “Hamîyet-i dinîye ve İslâmiyet milliyeti, Türk ve Arap içinde tamamıyla mezc olmuş (şekerin suyun içinde eriyip birleştiği gibi) artık ayrılmaz bir hâle gelmiş.”

Hamîyet-i İslâmiye, en kuvvetli, en metin ve Arş’tan gelmiş nûrânî bir zincirdir. Kırılmaz ve kopmaz bir urvetü’l-vüskâ (kopmaz, sağlam kulp)dur. Tahrip edilmez, mağlup olmaz bir kudsî kaledir.”

Ben bunları söyleyince, trendeki o iki mektep muallimi bana “Delilin nedir? Bu büyük davaya büyük bir hüccet ve gayet kuvvetli bir delil lazım. Delil nedir?” dediler.

Birden, trenimiz tünelden çıktı. Biz de başımızı çıkardık, pencereden baktık. Altı yaşına girmemiş bir çocuğu trenin tam geçeceği yolun yanında durmuş gördük. O iki muallim arkadaşlarıma dedim ki: İşte bu çocuk, lisan-ı hâliyle sualinize tam cevap veriyor. Benim bedelime o masum çocuk bu seyyar medresemizde üstadımız olsun. İşte lisan-ı hâli bu gelecek hakikat gösterir: Bakınız, bu dabbetü’l-arz (tren), dehşetli hücumu, gürültüsü ve bağırmasıyla ve tünel deliğinden çıkıp hücum ettiği dakikada, geçeceği yolda bir metre yakınlıkta o çocuk duruyor. O dâbbetü’l-arz tehdidiyle ve hücumunun tahakkümüyle bağırarak tehdit ediyor: “Bana rastgelenlerin vay hâline!” diyor. Buna rağmen, o masum, yolunda duruyor. Mükemmel bir hürriyet ve hârîka bir cesaret ve kahramanlıkla, onun tehdidine beş para ehemmiyet vermiyor. Bu dâbbetü’l-arzın hücumunu hafife alıyor ve kahramancılığıyla diyor: “Ey tren! Sen gök gürültüsü gibi bağırmanla beni korkutamazsın.” Sebat ve metanetinin lisan-ı hâliyle güya “Ey tren, sen bir nizamın esirisin. Senin gemin, dizginin, seni gezdirenin elindedir. Senin bana tecavüz etmen haddin değil. Beni istibdadın altına alamazsın. Haydi yoluna git; kumandanının izniyle yolundan geç!” diyor.

İşte ey bu trendeki arkadaşlarım ve elli sene sonra fenlere çalışan kardeşlerim! Bu masum çocuğun yerinde İranlı meşhur Zal oğlu Rüs-

tem, Yunanlıların meşhur Herkül'ü, o acip kahramanlıklarıyla beraber, zamanı aşarak bulunmuş olsalardı, onların zamanında tren olmadığı için elbette trenin bir intizam ile hareket ettiğine bir itikatları olmayacağından, birden bu tünel deliğinden, başında ateş, nefesi gök gürültüsü gibi, gözlerinde elektrik şimşekleri olduğu hâlde, birden çıkan trenin dehşetli tehdit hücumu ile kendilerine doğru koşmasına karşılık, o iki kahraman ne kadar korkacak ve ne kadar kaçacaktı! Evet, o harika cesaretlerine rağmen bin metreden fazla kaçacakları muhakkaktı. Bakınız, nasıl bu dâbbetü'l-arzın (trenin) tehdine karşı hürriyetleri ve cesaretleri mahvoluyor. Kaçmaktan başka çare bulamıyorlar. Çünkü onlar, onu kumandanına itaatli bir binek olarak görmüyorlar. Belki gayet müthiş, parçalayıcı vagon büyüklüğünde yirmi arslanı peşine takmış bir nevi arslan zannediyorlar.

Ey kardeşlerim ve ey elli sene sonra bu sözleri işiten arkadaşlarım! İşte altı yaşına girmemiş bu çocuğa o iki kahramandan ziyade cesaret ve hürriyet veren ve çok mertebe onların üstünde bir güven ve emniyet ve korkmama hâlini veren, o masumun kalbinde, hakikatin bir çekirdeği olan trenin intizamına ve dizginini bir kumandanın elinde bulduğuna ve hareketi bir intizam altında ve birisinin o treni kendi hesabına gezdirmekte olduğuna dair itikadı, itminanı ve imanıdır. O iki kahramanı son derece korkutan ve vicdanlarını vehim ve kuruntulara esir eden de, onların, treni kullanan ve idare eden kumandanı bilmemelerinden ve intizamına inanmamalarından doğan cahilâne itikatsızlıklarıdır.

Bu temsilde, o masum çocuğun imanından gelen kahramanlık gibi bin senede İslâm taifelerinin birkaç aşiretinin yani Türk ve Türkleşmiş milletin kalbinde yerleşen iman ve itikad cihetiyle, yeryüzünde yüz mislinden ziyade devletlere, milletlere karşı imanından gelen bir kahramanlıkla, İslâmiyet ve manevî kemâlâtın bayrağını Asya ve Afrika'da ve yarı Avrupa'da gezdiren ve "Ölsem şehidim, öldürsem gaziyim." deyip ölümü gülererek karşılamakla beraber, dünyadaki müteselsil düşman hadiselerine karşı da hatta mikroptan kuyruklu yıldızlara kadar insanlığın küllî istidadına ve kabiliyetlerine karşı düşmanlık vaziyetini alan o dehşetli trenin tehditlerine karşı imanın kahramanlığıyla mukabele edip korkmayan; İlâhî kader ve kazaya karşı imanın teslimiyetiyle

korkmak, dehşet almak yerine, hikmet, ibret ve bir nevi dünya saadeti kazanan, başta Türk ve Arap taifeleri ve bütün Müslüman kabileleri, o masum çocuk gibi fevkalâde bir manevî kahramanlık göstermeleri isbat ediyor ki, istikbalin mutlak hâkimi, ahirette olduğu gibi dünyada da İslâmîyet milliyetidir.

O iki temsilde, o iki acip kahramanın pek acip korku ve telaşlarına ve elemlerine sebep, onların itikadsızlıkları, cehaletleri ve dalaletleri olduğu gibi Risale-i Nur'un yüzer delil ve hüccetlerle ispat ettiği bir hakikati ki, bu Risalenin Mukaddemesinde bir iki misâli söylenmiş. Mesele şudur ki:

Küfür ve dalâlet, bütün kâinatı, ehl-i dalaletle binler müthiş düşman taifeleri şeklinde gösteriyor. Kör kuvvet, serseri tesadüf, sağır tabiat elleriyle, güneş sisteminden tut, tâ akciğerlerdeki verem mikroplarına kadar binler taife düşmanlar biçare insanlara hücum ettiklerini ve insanın birçok kabiliyet ve duyguyu içinde toplayan câmî mahiyeti ve küllî istidadı ve hadsiz ihtiyaçları ve nihayetsiz arzularına karşı devamlı surette korku, elem, dehşet ve telaş vermesiyle, küfür ve dalalet bir cehennem zakkumu oluyor ve bu dünyada da sahibini bir cehennem içine koyuyor; din ve imandan hariç binler fen ve insanî ilerleme ve yükselme, o Rüstem ve Herkül'ün kahramanlıkları gibi beş para fayda vermiyor yalnız iptal-i his nevinden muvakkaten o elim korkuları hissetmemek için sefahet ve sarhoşlukla şırınga ediyor.

İşte, iman ve küfrün muvazenesi, ahirette Cennet ve Cehennem gibi meyveleri ve neticeleri verdiği gibi dünyada da iman manevî bir Cenneti temin eder, ölümü bir terhis tezkeresine çevirir ve küfür dünyada dahi bir manevî Cehennem ve insanlığın hakiki saadeti mahveder. Ölümü de ebedî bir idam mahiyetine getirir. Bu gerçekleri, kat'î bir his ve müşahedeye dayanan Risale-i Nur'un yüzlerce delil ve hüccetlerine havale edip kısa kesiyoruz.

Bu temsilin hakikatini görmek isterseniz, başınızı kaldırınız, bu kâinata bakınız. Ne kadar trene benzeyen balon, otomobil, tayyare, kara ve deniz gemileri var. Karada, denizde, havada Ezelî Kudret'in nizam ve hikmetle yarattığı yıldızların kürelerine ve kâinat ecramina (yıldızlar) ve hadiselerin silsilelerine ve zincirleme devam eden olaylara bakınız.

Hem şehadet âleminde ve cismanî kâinatta bunların vücudu gibi, ruhanî ve manevî âleminde Ezeli Kudret'in daha acip müteselsil nazirleri var olduğunu, akli bulunan tasdik eder, gözü bulunan çoğunu görebilir.

İşte, kâinat içinde maddî ve mânevî bütün bu silsileler, imansız ehl-i dalaletle hücum ediyor, tehdit ediyor, korku veriyor, kuvve-i mâneviyelerini yerle bir ediyor. Ehl-i imana değil tehdit etmek ve korkutmak, belki sevinç ve saadet, ünsiyet ve ümit ve kuvvet veriyor. Çünkü ehl-i iman, iman ile görüyor ki o hadsiz silsileleri, maddî ve manevî trenleri, seyyar kâinatları, mükemmel intizam ve hikmet dairesinde birer vazifeye sevk eden hikmetli Yaradan çalıştırıyor. Zerre miktar vazifelerinde şaşırıyorlar, birbirlerine tecavüz edemiyorlar. Bunların kâinattaki sanat mükemmelliğine ve cemalî tecellilere mazhar olduklarını gösteren iman, böylece ehl-i imanın eline kuvve-i maneviyeyi verip ebedî saadetin bir numunesini de gösteriyor.

İşte, ehl-i dalaletin imansızlıktan gelen dehşetli elemelerine ve korkularına karşı hiçbir şey, hiçbir fen, hiçbir insanî terakki bir tesellî veremez, kuvve-i maneviyeyi temin edemez. Cesaretler yerle bir olur. Fakat muvakkat gaflet, perde çeker, aldatır.

Ehl-i iman ise iman cihetiyle değil korkmak ve kuvve-i maneviyesi kırılmak, belki temsildeki masum çocuk gibi fevkalâde bir kuvve-i maneviyeye ve bir metanetle ve imandaki hakikatle onlara bakıyor. Cenab-ı Hakk'ın hikmet dairesinde tedbir ve iradesini müşahede eder, evham ve korkulardan kurtulur. "Cenab-ı Hakk'ın emri ve izni olmadan bu seyyar kâinatlar hareket edemezler, ilişemezler." deyip anlar. Tam bir emniyet ve güven içinde dünya hayatında da derecesine göre saadete mazhar olur. Kimin kalbinde imandan ve hak dinden gelen bu hakikat çekirdeği, vicdanında bulunmazsa ve dayanma noktası olmazsa, açıkça, temsildeki Rüstem ve Herkül'ün cesaretleri ve kahramanlıkları kırıldığı gibi onun da cesaretleri ve kuvve-i maneviyeleri yok olur ve vicdanları tefessüh edip kâinatın hadiselerine esir olur. Her şeye karşı korkak bir dilenci hükmüne düşer.

İmanın bu sırr-ı hakikatini ve dalaletin de bu dehşetli dünyevî bedbahtlığını Risale-i Nur yüzlerce kat'î delil ve hüccetle ispat etmesine binaen bu pek uzun hakikati kısa kesiyoruz.

Acaba en ziyade, kuvve-i maneviyeye, teselliye ve metanete ihtiyacı hissetmiş olan bu asırdaki insanlar, bu zamanda, o kuvve-i maneviyeyi, teselliyi ve saadeti temin eden İslâmiyet ve imandaki nokta-i istinad olan iman hakikatlerini bırakıp Garplılaşmak (Batılılaşmak, Avrupalılaşmak) unvanıyla, İslâmiyet milliyetinden istifade yerine, bütün bütün kuvve-i maneviyeyi kırıp ve teselliyi mahveden ve metanetini kıran dalalet ve sefahete ve yalancı politika ve siyasete dayanmak, ne kadar insanlığın maslahat, fayda ve menfaatinden uzak bir hareket olduğunu, pek yakın bir zamanda, başta Âlem-i İslâm olarak uyanmış insanlık hissedecek. Dünyanın ömrü kalmışsa, Kur'ân'ın hakikatlerine yapışacak.

Üstad Hazretleri bu hususu, yani kendi özünü ve kökünü terk ederek, tamamen başkalarına benzemenin, dünya ile yarışma ve hesaplaşmada toplumu ne kadar zor bir duruma düşüreceğini, ip üzerinde yürüyen bir cambazın yerde duran kimse ile savaş ve dövüşmesi misaliyle anlatır:

İp Üstünde Olan, Yerde Olanla Dövüşse Kaybeder

İp üstündeki cambaz, yerde olan adamla eğer dövüşmek isterse, yerde olan çekinmez. Zira cambazın hayatı, hem muhteşem sanatı, ölçü ve dengelerle bağlıdır. Bir kere o bozursa, seyreyle gümbürtüyü. Yerdeki çıplak adamın, olsa olsa oturup kalkması değişir.

***

İşte geçen temsil gibi, eski zamanda, Hürriyetin başında bazı din-dar mebuslar, Eski Said'e "Sen her cihette siyaseti, dine, şeriata alet ediyorsun ve dine hizmetkâr yapıyorsun ve yalnız şeriat hesabına hürriyeti kabul ediyorsun. Meşrutiyeti de meşruiyet (şeriata uygunluk) suretinde beğeniyorsun. Demek hürriyet ve meşrutiyet şeriatsız olamaz. Bunun için seni de 'Şeriat isteriz.' diyenlerin içine 31 Mart'ta dahil ettiler." dediler. Eski Said de onlara şöyle dedi:

Evet, İslâm milletinin saadet sebebi yalnız ve yalnız İslâmî hakikatlerle olabilir. İctimâî hayatı ve dünya saadeti İslâm şeriati ile olabilir. Yoksa adalet mahvolur. Emniyet yerle bir olur. Ahlâksızlık, pis hasletler galebe eder. İş yalancıların, dalkavukların elinde kalır. Size bu hakikati ispat edecek binler hüccetten bir küçük nümune olarak, bu hikâyeyi nazar-ı dikkatinize gösteriyorum:

Bir zaman bir adam, bir sahrada, bedevîler içinde ehl-i hakikat bir zatın evine misafir olur. Bakıyor ki onlar mallarının muhafazasına ehemmiyet vermiyorlar. Hatta ev sahibi evinin köşesinde paraları açıkta bırakmış. Misafir, hane sahibine “Hırsızlıktan korkmuyor musunuz, böyle malınızı köşeye atmışsınız?” dedi.

Hane sahibi “Bizde hırsızlık olmaz.” dedi.

Misafir “Biz paralarımızı kasalarımıza koyduğumuz ve kilitlediğimiz hâlde çok defa hırsızlık oluyor.” dedi.

Hane sahibi “Biz Allah’ın emri adına ve şer’î adalet hesabına hırsızın elini kesiyoruz.” dedi.

Misafir “Öyleyse çoğunuzun bir eli olmamak lazım gelir.” dedi. Hane sahibi “Ben elli yaşına girdim, bütün ömrümde bir tek el kesildiğini gördüm.” dedi.

Misafir hayret etti ve “Memleketimizde her gün elli adamı hırsızlık ettikleri için hapse sokuyoruz. Sizin buradaki adaletinizin yüzde biri kadar tesiri olmuyor.” dedi.

Hane sahibi dedi ki: “Siz büyük bir hakikatten, acip ve kuvvetli bir sırdan gaflet etmişsiniz, terk etmişsiniz. Onun için adaletin hakikatini kaybediyorsunuz. İnsanların maslahatı, faydası yerine adalet perdesi altında garazlar, zalimâne ve tarafgîrâne cereyanlar müdahale eder, hükümlerin tesirini kırar. O hakikatin sırrı budur: Bizde bir hırsız elini başkasının malına uzattığı dakikada İslâmî cezanın hükmünün icra edileceğini hatırlar. Yani Arş-ı İlâhî’den nazil olan Allah’ın emri hatırına gelir. İmanın hâssasıyla, kalbin kulağıyla, ezeli kelimadan gelen ve hırsızın elinin idamına hükmeden ²² وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا âyetini hissedip işitir gibi iman ve itikadı heyecana ve ulvî hisleri harekete geçer. Ruhun etrafından, vicdanın derin yerlerinden, o hırsızlık meyline hücum eder gibi bir ruh hâli meydana gelir. Nefis ve hevesten gelen meyil parçalanır, çekilir. Gitgide, o meyil bütün bütün kesilir. Çünkü yalnız vehim ve fikir değil, belki akıl, kalp ve vicdan gibi manevî kuvveler birden o hırsızlık hissine, o hevese hücum eder. İslâmî cezayı hatırlatmakla ulvî bir vazgeçirme ve vicdanî bir yasakçı o hissini karşı-

²² “Hırsız erkek ve hırsız kadının ellerini kesiniz...” (Mâide Süresi, 5/38)

na çıkar, susturur. Evet, iman, kalbde, kafada daimî bir manevî yasakçı bıraktığından, fena meyil ve arzular, histen, nefisten çıktıkça ‘Yasaktır’ der, kaçarır. Evet insanın fiilleri, kalbin, hissin temâyüllerinden, ruhun duygu, arzu, his ve ihtiyaçlarından gelir. Ruh ise, iman nuru ile harekete geldiğinde, hayır ise yapar, şer ise kendini çekmeye çalışır. Daha kör hisler onu yanlış yola sevk edip mağlup etmez.”

Netice olarak: Cezalar, Allah’ın emri ve İlahî adalet namına icra edildiği vakit, hem ruh, hem akıl, hem vicdan, hem insaniyetin mahiyetindeki ince duygular müteessir ve alâkadar olurlar. İşte bu mana içindir ki, elli senede bir ceza, sizin her gün çok defa attığınız hapsinizden ziyade bize fayda veriyor. Sizin adalet namı altındaki cezalarınız, yalnız vehim duygunuzu müteessir eder. Çünkü biriniz hırsızlığa niyet ettiği vakit, millet, vatan maslahatı ve menfaati hesabına cezaya çarpılmak vehmi gelir. Yahut insanlar eğer bilseler ona fena nazarla bakarlar. Eğer aleyhinde ortaya çıksa, hükümet de onu hapsetmek ihtimali hatırına gelir. O vakit yalnız vehim duygusu cüz’î bir teessür hisseder. Hâlbuki nefis ve hissinden çıkan -billhasa ihtiyacı da varsa- kuvvetli bir meyil ve arzu galebe eder. Daha o fenalıktan vazgeçmek için o cezanız fayda vermiyor. Hem de Allah’ın hüküm ve emriyle olmadığından, o cezalar da adalet değil. Abdestsiz, kıblesiz namaz kılmak gibi battal olur, bozulur. Demek hakikî adalet ve tesirli ceza odur ki, Allah’ın emri namıyla olsun. Yoksa tesiri yüzden bire iner. İşte bu cüz’î hırsızlık meselesine diğer küllî ve şümüllü İlahî hükümler kıyas edilsin. Ta anlaşılınsın ki insanların saadeti dünyada adaletle olabilir. Adalet ise doğrudan doğruya Kur’ân’ın gösterdiği yol ile olabilir.

(Hikâyenin hülâsası bitti.)

***

Eğer insanlar, çabuk akıllarını başlarına alıp İlahî adalet namına ve İslâmî hakikatler dairesinde mahkemeler açmazsa maddî ve manevî kıyametler başlarına kopacak, anarşistlere, Ye’cüc ve Me’cüclere silâhi teslim edecekler diye kalbe ihtar edildi.

İşte bu hikâyeyi o zamandaki bazı dindar mebuslara Eski Said söylemiş. İki defa matbaada Arabî Hutbe-i Şâmiye’nin Zeylinde kırk beş sene evvel yazılmış.

Şimdi bu hikâye ile evvelki temsil, o zamandan ziyade tam bu zamanın dersi olmasından, malûmat için hakiki dindar mebusların nazarına ibrete vesile olması için gösteriyoruz. (Hâşiye)²³

Said Nursî

---

²³ (Hâşiye): Hutbe-i Şâmiye namında matbu Arabî Risâleyi, Arabî bilmediğimiz için Üstadımızdan rica ettik ki: Bize bir-iki gün ders ver. Birkaç gün zarfında söylediği dersin takririni kaleme aldık.

Üstadımız dersi verdiği vakit, bazı cümlelerini zihnimizde tam yerleştirmek için tekrar ederdi.

Âhirdeki temsil ve hikâyeyi izahlı bulduğumuzdan en evvel onları üniversitelilerin ve dindar mebusların nazarlarına göstermemizin sebebi: Üstadımız derse başladığı vakit “Eski zamanda trende mektepli o iki muallim yerine sizleri ve bana şeriat hakkındaki sual soran -45 sene evvel- mebuslar yerine, şimdiki hakiki dindar mebusları kabul ve tasavvur ediyorum ve öylece konuşuyorum.” dediği için, biz de ehl-i maarif ve dindar mebuslara, berâ-yı malûmat bu dersimizi gösteriyoruz. Sonra isterlerse Hutbe-i Şâmiye’den bütün dersimizi göstereceğiz. Münasip görülse neşir de edeceğiz.

Âlem-i İslâm’daki İslâmî siyasete dair Üstadımızdan bir ders almak isterdik. Hâlbuki oruz beş seneden beri siyaseti terk ettiğinden Eski Said’in siyaset-i İslâmiyeye temas eden bu Hutbe-i Şâmiye tercümesi Eski Said hesabına bir derstir.

Tahiri, Zübeyr, Bayram, Ceylan, Sungur, Abdullah,
Ziya, Sadık, Salih, Hüsnü, Hamza.

HUTBE-İ ŞÂMİYE'NİN ZEYLİNİN ZEYLİ

(Kırk iki sene evvel yani 1909'da, gazetelerde neşredilen Said'in makalesidir.)

YAŞASIN ŞERİAT-I GARRÂ! (PARLAK ŞERİAT)

29 Şubat 1324 (14 Mart 1909)
Dini Gazete, No:73

Ey Mebuslar!

Uzunluğu ile beraber gayet veciz (az-öz) bir tek cümle söyleyeceğim. Dikkat ediniz, zira itnâbında (yerinde ve manalı biçimde uzatılmasında) vecizlik var. Şöyle ki:

Meşrutiyet ve kanun-u esasî denilen adalet, meşveret ve kanunda kuvvetin toplanması, bu unvan ile beraber;

- √ asıl hakiki mâlik ve muhteşem unvan sahibi,
- √ müessir ve adalet-i mahzayı (tam adaleti) içinde bulunduran,
- √ dayanma noktamızı temin eden,
- √ Meşrûtiyeti sağlam bir esasa dayandıran,
- √ vehimlere ve şüphelere sahip kimseleri şaşkınlık vartasından (uçurum) kurtaran,

- √ istikbalimize ve ahiretimize kefil olan,
- √ umumî menfaatler sayılan Allah'a ait hakları izinsiz olarak tasarruf etmekten sizleri koruyan,
- √ millî hayatımızı koruyan,
- √ umum zihinleri manyetizma ile tesir ve telkin altında bulunduran,
- √ ecnebîlere karşı metanetimizi, mükemmelliğimizi ve mevcudiyetimizi gösteren,
- √ sizi dünyevî ve uhrevî muâhezeden (kınama) kurtaran, maksad ve neticede umumî birlik ve beraberliği tesis eden,
- √ o itihadın ruhu olan efkâr-ı âmmeyi (kamuoyunu) doğuran,
- √ çürük medeniyetin mesâvîsini (fenalık ve kötülüklerini) hürriyet ve medeniyetimizin hududuna girmekten yasak eden,
- √ bizi Avrupa dilenciliginden kurtaran,
- √ geri kaldığımız uzun terakki mesafesini -mu'cizelik sırrına binaen-kısa bir zamanda aldırان,
- √ Arap, Turan, İran ve Sâmîleri birleştirerek az zamanda bize bir büyük kıymet veren,
- √ hükümetin şahs-ı mânevisini Müslüman gösteren,
- √ kanun-u esasînin ruhunu ve on birinci maddeyi korumakla sizi yemininizden dönmekten kurtaran,
- √ Avrupa'nın eski bozuk zanlarını yalanlayan,
- √ Muhammed Aleyhisselâmın, peygamberlerin sonuncusu ve şeriatının ebedî olduğunu tasdik ettiren,
- √ medeniyet yıkıcısı dinsizliğe karşı set çeken,
- √ fikir aykırılıklarının ve görüş dağınıklıklarının zulmetini nuranî safhası (yüzü) ile ortadan kaldırان,
- √ bütün âlimleri ve vâizleri birleştirip milletin saadetine, hükümetin icraatına, meşru Meşrutiyet'e hâdim eden,
- √ adalet-i mahzâsı merhametli olduğundan gayrimüslim unsurları daha ziyade telif eden (uzlaştıran) ve bağlayan,
- √ en korkak ve sıradan avam insanı, en cesur ve en has adam gibi hakiki terakkî hissiyle, fedakârlık ve vatan sevgisiyle duyğulandıran,

√ medeniyet yıkıcı olan sefahetten, israflardan ve zarurî olmayan ihtiyaçlardan bizi kurtaran,

√ ahireti muhafaza etmekle beraber dünyayı mamur etmekle çalışmaya dinamizm (sevinç, sürur) veren,

√ medeniyetin hayatı olan güzel ahlâk ve ulvî hislerin düsturlarını öğreten,

√ her birinizi ey mebuslar! Elli bin kişinin takazasından yani haklarını sizden dava etmelerinden, sizin hakkınızda beraate vesile olan,

√ sizi icmâ-i ümmete küçük ve meşru bir misal gösteren,

√ hüsn-i niyete binaen amellerinizi ibadete çeviren,

√ üç yüz milyon Müslüman'ın manevî hayatına suikast yapmaktan ve cinayet işlemiş olmaktan sizi koruyan,

√ o Şeriat-ı Garrâ unvanıyla gösterseniz ve hükümlerinize kaynak edinseniz ve düsturlarını tatbik etseniz, acaba bu kadar faydaları ile beraber ne kaybedeceksiniz? Vesselam...

Yaşasın Şeriat-ı Garrâ!

Said Nursî

Uzun bir cümlede İslâmî hükümlerin kaynak kabul edilmesinden otuz üç tane faydayı sayıp o zamanki Meşrutiyet Meclisi'nin temsilcilerini ikaz eden Üstad, bu tesbitleriyle daha sonraki Meclislere de bir yol göstermiştir. Çıkarılan kanunlar, toplumların din, kültür, gelenek, örf ve âdetlerinden doğar. Toplumun ruhu ile çatıştığı takdirde ise faydalı olamaz. Toplumun inanç anlayışlarının hesaba katılması, nazara alınması lüzumu vardır. Toplum ruhuna, kamuoyuna rağmen yukarıdan gelecek dayatmalar, her zaman zarar vermiş, vicdan-ı umumîyi, kolektif şuuru rencide etmiştir. Nitekim toplum da bunları zaman zaman demokratik yollarla reddettiğini vermiş olduğu oylar ile göstermiştir.

YAŞASIN ŞERİAT-I AHMEDÎ (sallallahu aleyhi ve sellem)

5 Mart 1325 (18 Mart 1909)

Dini Gazete, No: 77

Şeriat-ı garrâ (parlak, güzel şeriat), Ezeli Kelam'dan geldiğinden, ebede gidecektir. Kötülükle emreden nefsin rezil istibdadından kurtu-

luşumuz, İslâmiyet'e dayanmaktadır. O kopmaz ipe sınırsız sarılmaklardır. Haklı hürriyetten hakkıyla istifade etmek, imandan medet almaktır. Zira, kâinatı yaratan Cenab-ı Hakk'a hakkıyla kul ve hizmetkâr olanın, halka kulluğa tenezzül etmemesi gerektir. Herkes kendi âleminde bir kumandan olduğundan, kendi küçük âleminde, büyük cihat ile mükelleftir. Muhammed Aleyhisselâmın ahlâkı ile ahlâklanmak ve Sünnet-i Nebeviyesini ihya etmekle vazifelidir.

Ey işin başında bulunanlar! Muvaffakiyet isterseniz, Allah'ın kanunlarına uygun hareket ediniz. Yoksa başarısızlıkla red cevabı alacaksınız. Zira, bilinen bütün peygamberlerin İslâm ve Osmanlı memleketlerinden çıkmış olması, İlâhî kaderin bir işaret ve remzidir ki, bu memleket insanlarının gelişme ve ilerleme makinasının buharı (enerjisi) diyanettir. Bu Asya ve Afrika tarlasının ve Rumeli bostanının çiçekleri İslâmiyet'in ziyası ile gelişip büyüyecektir.

Dünya için din feda olunmaz. Gebermiş istibdadı muhafaza için vaktiyle şeriatın meseleleri rüşvet verilir. Dinin meselelerinin terk ve feda edilmesinden, zarardan başka ne faydası görüldü? Milletin kalp hastalığı, diyanet zaafidir. Bunu takviye ile sıhhat bulabilir.

Bizim cemaatimizin meşrebi, muhabbete muhabbet ve husumete husumettir. Yani Müslümanlar arasında muhabbete imdat ve husumet askerini bozmaktır.

Mesleğimiz ise Hz. Muhammed Aleyhisselâmın ahlâkı ile ahlâklanmak ve Peygamber sünnetini ihya etmektir. Rehberimiz şeriat-ı garrâ ve kılıcımız da kesin burhan ve deliller ve maksadımız Allah'ın yüce olan ismini, yüceliğine uygun şekilde yükseltmektir. Cemaatimize her bir mümin manen müntesiptir, bağlıdır. Sureten intisap ise, Peygamber Efendimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) sünnetini, kendi âleminde ihya etmeye kesin bir azim iledir. En evvel umumî mürşid olan ulemâyı, şeyhleri ve talebeleri, şeriat namına ittihadı, birlik ve beraberliğe davet ederiz.

Said Nursî

İHTAR-I MAHSUS

Gazeteci denilen umumî hatipler, iki bozuk kıyas ile milleti bataklıkta düşürmüştür:

Birincisi: Diğer vilayetleri İstanbul'a kıyas ederek... Hâlbuki elif bâyı okumayan çocuklara felsefe dersi verilse sathî olur.

İkincisi: İstanbul'u Avrupa'ya kıyas etmişler. Hâlbuki bir erkek, bir kadının boyuna ve üzerine uygun bulunup güzel görülen bir elbiseyi giyinse, maskara ve rezil olur.

Said Nursî

HAKİKAT

26 Şubat 1324 (11 Mart 1909)

Dinî Gazete No: 70

Biz Kâlû Belâ'dan Cemiyet-i Muhammedî'de (aleyhissalâtu vesselâm) dâhiliz. İttihadımızın birlik ciheti tevhiddir. Peymân ve yeminimiz imandır. Madem ki tek bir ilâha inanan tevhid ehliyiz, ittihad etmiş bir birlik içindeyiz. Her bir mümin, i'lâ-yı kelimetullah (Allah'ın yüce isminin şanına uygun şekilde yükseltilmesi için gayret etmek) ile mükelleftir. Bu zamanda en büyük sebebi maddeten terakki etmektir. Zira, ecnebîler fenlerle ve sanayi silahı ile bizi manevî istibdatları altında eziyorlar. Biz de fen ve sanat silahıyla i'lâ-yı kelimetullahın en müthiş düşmanı olan cehalet, fakirlik, ihtilaf ve tefrika fikirleriyle cihad edeceğiz.

Ama hariç cihadı, şeriat-ı garrânın kesin burhan ve delillerinin elmas kılıçlarına havale edeceğiz. Zira medenîlere galebe çalmak ikna iledir, söz anlamayan vahşîlere yapıldığı gibi zor kullanmakla değildir. Biz muhabbet fedâileriyiz; husumete vaktimiz yoktur. Cumhuriyet (o zaman Meşrutiyetti) ki adalet, meşveret ve kanunla inhisar-ı kuvvetten (kuvvetin sadece kanunda olmasından) ibarettir. On üç asır evvel şeriat-ı garrâ tesis edildiğinden, ahkâmda (kanunlar meselesinde) Avrupa'ya dilencilik etmek, İslâm dinine büyük bir cinayettir. Kuzeye yönelerek namaz kılmak gibidir. Kuvvet kanunda olmalı. Yoksa, istibdat tevzi

olunmuş olur. ²⁴ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ âyeti hâkim ve vicdanın âmiri olmalı. O da tam bir marifet ve umumî bir medeniyet ve İslâm dini namıyla olmalı. Yoksa istibdat daima hükmünü icra edecektir.

İttifak hüdü ve hidayettedir; heva ve heveste değil.

İnsanlar hür oldular, ama yine abdullahtırlar. (Yani Allah'ın kulludurlar.) Her şey hür oldu; şeriat da hürdür, meşrutiyet de. Şeriatın meselelerini rüşvet vermeyeceğiz. Başkasının kusuru, insanın kusuruna senet ve özür olamaz.

Yeis (ümitsizlik) her kemâl ve mükemmeliğe engeldir. “Neme lazım, başkası düşünsün.” istibdadın yadigârıdır. Bu cümlelerin arasını bağlayacak olan mukaddemâtı, Türkçe bilmediğim için mütalâa edenlerin fikirlerine havale ediyorum.

Said Nursî

SADÂ-YI HAKİKAT

Muhammedî (sallallahu aleyhi ve sellem) yol şüphe ve hileden münezeh olduğundan, şüphe ve hileyi ima eden gizlemekten de müstağnidir. Hem o derece azim ve geniş ve kuşatıcı bir hakikat, bilhassa bu zaman ehline karşı hiçbir cihetle saklanmaz. Okyanus nasıl bir testide saklanacak?

Tekraren söylüyorum ki: İttihad-ı İslâm hakikatinde olan İttihad-ı Muhammedînin (sallallahu aleyhi ve sellem) birlik ciheti, Allah'ın birliği hakikatidir. Peyman ve yemini de imandır. Encümen (komisyon) cemiyetleri; mescidler, medreseler ve zaviyeler (tekkeler)dir. Müntesipleri, bütün müminlerdir. Nizamnamesi, Muhammed Aleyhisselâmın sünnetleridir. Kanunu, şerî emirler ve yasaklardır. Bu ittihad, âdetten değil, ibadettir.

Gizlemek ve korkmak riyadandır. Farzda, riya yoktur. Bu zamanın en büyük farz vazifesi ittihad-ı İslâm'dır. İttihadın hedef ve maksadı; o kadar uzun, şubeleri, muhiti, merkezleri ve İslâmî mabedleri birbirine bağlayan nuranî bir silsileyi ihtizaza getirmekle, onunla bağlı olanları ikaz

²⁴ “Muhakkak ki Allah, mutlak kuvvet sahibidir, her işte üstün ve mutlak galiptir.” (Hac Sûresi, 22/40, 74)

ve ilerleme yoluna bir istek ve arzuyla ve vicdanî emirle sevk etmektir.

Bu ittihadın meşrebi, muhabbettir. Husumeti ise cehalet, zaruret ve nifakadır. Gayrimüslimler emin olsunlar ki, bu ittihadımız, bu üç sifata hücumdur. Gayrimüslime karşı hareketimiz iknadır. Zira onları medenî biliriz. İslâmiyet'i, muhabbete layık ve ulvî göstermektir. Zira onları, insafılı zannediyoruz. Laubaliler iyi bilsinler ki, dinsizlikle kendilerini hiçbir ecnebîye sevdiremezler. Zira mesleksizliklerini göstermiş olurlar. Mesleksizlik, anarşistlik sevilmaz. Bu ittihada tahkik ile araştırarak girenler, onları taklit edip çıkmazlar. İttihad-ı Muhammedî (aley-hisselâtü vessalam) olan İttihad-ı İslâm'ın fikirlerini, meslek ve hakikatini efkâr-ı umumiyyeye (kamuoyuna) arz ederiz. Kimin bir itirazı varsa etsin, cevaba hazırız.

جُمْلَه شِيرَانِ جِهَانِ بَسْتَهٗ اَيْنِ سِلْسِلَهٗ اَنْدَ
رُوبَهٗ اَزْ حِيَلَهٗ جِهٖ سَانَ بِكُسْلَدِ اَيْنِ سِلْسِلَهٗ رَا²⁵

Said Nursî

***

Neşrettiğim, maksatların fihristesinde terk ettiğim bir bölümdür. Şöyle ki:

Zahiren hariçten cereyan eden yeni maarifin (eğitim ile ilgili bilgilerin) bir mecrası da bir kısım ehl-i medrese olmalı. Ta gıl u gıştan (kin ve hileden) tertemiz hale gelsin. Zira bulanıklığı ile başka mecra-
dan taaffün ederek (çürüyüp kokuşarak) gelmiş. Tembellik bataklığından doğan, istibdat zehirleriyle teneffüs eden ve zulüm tazyiki ile ezilen fikirlere bu kokuşmuş su, bazı aksülamellere, tepkilere sebep olduğundan, şeriat süzgeci ile süzülmesi zarurîdir. Bu da medrese ehlinin omuzlarına ve himmetlerine havale edilmiştir.

وَالسَّلَامُ عَلَيَّ مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى²⁶

Said Nursî

²⁵ “Bütün cihan arslanları bu zincire bağlıdır

Ne mümkün hilekâr tilki bu zinciri parçalayabilsin...”

²⁶ Selam, hüda ve hidayete tâbi olanlara olsun.

VEHİMLERİN REDDİ

18 Mart 1325 (31 Mart 1909)

Sayı: 90

İttihad-ı Muhammedî (aleyhisselâtu vessalam) cemaatine isnad ettikleri dokuz bozuk evhamı reddedeceğim.

Birinci vehim: Böyle nazik bir zamanda din meselelerini ortaya atmak münasip görülüyor.

Cevap: Biz dini severiz. Dünyayı da yine din için severiz. لَا خَيْرَ فِي الدُّنْيَا بِلَا دِينٍ²⁷

İkinci olarak: Madem ki meşrutiyette hâkimiyet millettir. Millet var olduğunu göstermek lazımdır. Milliyetimiz de yalnız İslâmiyet'tir. Zira Arap, Türk, Kürt, Arnavut, Çerkez ve Lazların en kuvvetli ve hakikatli rabitaları ve milliyetleri İslâmiyet'ten başka bir şey değildir. Nasıl ki az ihmal ile tevâif-i mülûkun (bölünmüş, parçalanmış devletçikler, beylikler) temelleri atılmakta ve on üç asır evvel (İslâmiyet'in gelmesiyle) ölmüş olan asabiyet-i cahiliyeyi (cahiliyet çağı ırkçılığını) ihya ile fitne uyandırılmaktadır. Ve oldu gördük..

İkinci vehim: Bu ittihad-ı Muhammedî (sallallahu aleyhi ve sellem) unvanı, sadece bir grup tahsisi ile mensup olmayanları vehim ve telaşa düşürüyor.

Cevap: Önce de söylemiştim. Ya mütalâa olunmamış veya yanlış anlaşılmuş olduğundan, tekrarına mecbur oldum. Şöyle ki: İttihad-ı İslâm olan İttihad-ı Muhammedî (sallallahu aleyhi ve sellem) dediğimiz vakit, bütün müminlerin arasında bilkuvve (potansiyel) veya bilfiil sabit olan ittihad muraddır. Yoksa İstanbul ve Anadolu'daki cemaat murad değildir. Ama bir damla su da sudur. Bu unvandan tahsis çıkmaz. Hakiki tarifi şöyledir:

Esas temeli doğudan batıya, güneyden kuzeye uzanan, merkezi Haremeyn-i Şerîfeyn (Mekke-Medine) ve birlik ciheti tevhid-i İlâhî; peyman ve yemini iman; nizamnamesi sünnet-i seniye (Muhammed Aleyhisselâmın sünnetleri); kanunnamesi İslâmiyet'in emir ve yasakları; kulüp ve encümenleri, bütün medreseler, mescidler, tekkeler; o

²⁷ Dinsiz dünyada hayır yoktur.

cemaatin ebediyete kadar ve devamlı olarak fikirlerinin yayıcısı bütün İslâmî kitaplar ve her zaman nâşir-i efkârı başta Kur'ân ve tefsirleri (bu zamanda bir tefsiri Risale-i Nur) ve i'lâ-yı kelimetullahı (Allah'ın yüce olan isminin şanına uygun yükseltilmesi) hedef ve maksat kabul eden dinî ve istikamet üzere yayın yapan gazetelerdir. Mensup ve müntesipleri, bütün müminlerdir. Reisi de Fahr-i Âlem Muhammed Aleyhissalâtü vesselamdır.

Şimdi istediğimiz nokta, müminlerin teveccüh göstermeleri ve uyanıp intibaha gelmeleridir. Umumî teveccühün tesiri inkâr edilmez. İttihadın hedef ve maksadı i'lâ-yı kelimetullah ve mesleği de kendi nefsiyle cihad-ı ekber ve başkalarını irşad etmektir. Bu mübarek heyetin yüzde doksan dokuz himmeti siyaset değildir. Siyasetin dışında olan güzel ahlâk, istikamet ve diğer bunlara benzer meşru maksatlara dairdir. Zira bu vazifeye yönelen cemiyetler pek az, kıymet ve ehemmiyeti ise pek çoktur. Ancak yüzde biri (o da) siyasetçileri irşad yoluyla siyasetle alâkalı olacaktır. Bu cemiyetin kılıçları, kesin burhan ve delillerdir. Meşrebi muhabbet olduğu gibi müminler arasındaki kardeşlik çekirdeğinde bulunan muhabbetin, tuba ağacı gibi geliştirilip büyümesini sağlamaktır.

Üçüncü vehim: Bu cemiyetin, ayrılık ve tefrikadan ve başkalarına ümitsizlik vermekten başka ne faydası vardır?

Cevap: Bu ayrımcılık ve tefrika değil, tevhid ve birleştirmedir. Ümitsizlik değil, ümit verir. O muazzam hakikat ki, dünyanın yarısında, gizli altın damarları gibi bir köşesini keşfetmekle tecelli etmiş bir şule, bir parıltıdır. Okyanus bir testiye sığmadığı gibi İttihad-ı Muhammedî de Volkan gazetesinin idarehanesinde veya İstanbul'da sıkışıp kalmayacaktır. Belki şimdi kuvveden fiile çıkmış bir parça ittihad-ı Muhammedî, kafalara vurulan uyarma sopası gibi bir ikazdan ibarettir. Hem de o derece uzun ve zincirleme ve İslâm merkezlerini birbirine bağlayan nuranî silsileyi ihtizaza getirmekle, onunla bağlı bütün müminleri i'lâ-yı kelimetullahın bu zamanda en büyük vasıtası olan maddeten ve manen terakki edip yükselmeye bir şevk ve vicdanî âmir (emredici) ile sevk etmektir. Zira istibdat ve tahakkümden kurtuluş, vicdanî istek ve şevk ile sevk olur. Hâlbuki binde bir tanesi fikren aydın

ve vicdanen duyarlı oluyor. Din hissi ile olduğunda ise hasların en hası ve avam halkın herhangi bir ferdi eşit şekilde, ilerleme ve yükselme yolunda fikren aydın olanlar gibidirler. Hem de düşünceyi aydınlatmaya sebep olan umumî marifet ve tam medeniyet biz de henüz daha tamam olmadığı için, nurun nuru olan İslâm dinini menâr (fener) etmeliyiz. Tâ ki, ilerleme ve yükselmenin ahengi bozulmaya yüz tutmasın.

Dördüncü vehim: İçimizdeki gayrimüslimler ürkecekler veya bahane tutacaklar.

Cevap: Bahane tutmak çocukluktur ve hainliktir. Ürkmek ise cehalet veya bilmezlikten gelmektir. Zira gayrimüslim orta çağda ve vahşî oldukları zamanlarda ²⁸ لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ fermanı ile bu kadar muhtelif dinler ve milletler İslâm medeniyetinde koruma altında kaldıklarından, İslâmiyet'in âlicenaplığı ve gayrimüslimlerin zannettikleri mahzurun aslında olmadığı, güneş gibi tezahür ediyor. Hem de gayrimüslimlerin selameti vatan saadeti iledir. Meşrutiyetin devamı, ruhu, nokta-i istinadı ve mürşidi, şeriat ve milliyetimiz olan İslâmiyet olduğundan gayrimüslimlerin, bu ittihaddan ürkmek değil; bilakis takdis etmeleri ülfet ve ünsiyet duymaları lazımdır.

Beşinci vehim: Ecnebîlerin bundan ürküp korkma ihtimali var.

Cevap: Aslında bu ihtimale, ihtimal verenler ürküp korkmaktadır. Zira taassup merkezlerinde İslâmiyet'in ulviyetine dair konferanslarla – Bismark ve Mister Carlyle gibilerin malûm beyanatları gibi- takdis etmeleri bu ihtimali reddeder. Hem de düşmanlarımız onlar değil; asıl bizi bu kadar düşürüp i'lâ-yı kelimetullahâ engel teşkil eden ve cehalet neticesi olan şeriata muhalefettir. Zaruret ve fakirliğin meyvesi olan kötü ahlâk ve hareketlerdir ve ihtilâf ve onun mahsulü olan garazlar ve nifaktır ki, ittihadımız bu üç insafsız düşmana hücumdur.

Ama ecnebîlerin vahşî oldukları orta çağda, İslâmiyet vahşete karşı husumet ve taassuba mecbur olduğu hâlde adalet ve itidalini muhafaza etmiş; hiçbir vakit engizisyon gibi etmemiş. Medeniyet döneminde ecnebîler medenî ve kuvvetli olduklarından, zararlı olan husumet ve taassup zâil olmuştur. Zira din nokta-i nazarından medenîlere galebe çalmak ikna iledir, zorla değildir. İslâmiyet'in sevilmeğe layık ve ulvî ol-

²⁸ "Dinde zorlama yoktur." (Bakara Sûresi, 2/256)

duğu, emirlerine sarılıp fiilen yaşayarak ve ahlâkî güzelliklerle gösterilebilir. Zor kullanma ve düşmanlık, vahşilerin vahşetine karşıdır.

Altıncı vehim: Bazıları, “Peygamber Efendimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) sünnetlerini yaşamayı hedef-i maksat eden İttihad-ı İslâm, hürriyeti sınırlar ve medeniyetin icaplarına karşı ters düşer.” diyorlar.

Cevap: Asıl mümin, hakıyla hürdür. Kâinatı yaratan Cenab-ı Hakk’a kul ve hizmetkâr olan, halkın karşısında zillete tenezzül etmemesi gerekir. Demek, imana ne kadar kuvvet verilse, hürriyet de o kadar kuvvet bulur.

Ama mutlak hürriyet ise mutlak vahşettir, belki hayvanlıktır. Hürriyeti sınırlamak da insaniyet nokta-i nazarından zarurîdir.

İkinci olarak: Çocukluk tabiatı, hevâ ve heves ile aldatici medeniyetin günah ve kötülükleri güzellik zannediliyor. Hâlbuki medeniyetin hiçbir hakiki güzelliği yoktur ki İslâmiyet’te açıkça veya dolayısıyla veya iznen, bunlar veya daha güzeli bulunmasın.

Üçüncü olarak: Bazı sefih (zevk ve eğlenceye düşkün, israfcı, akılsız) ve laubaliler, hür yaşamak istemediklerinden, nefis-i emmârenin, rezil esareti altına girmek istiyorlar.

Netice olarak: Şeriat dairesinden hariç olan hürriyet, ya istibdat veya nefsin esareti veya canavarcasına hayvanlık veya vahşettir. Böyle laubaliler ve zındıklar iyi bilsinler ki dinsizlikle ve sefahetle vicdan sahibi hiçbir ecnebîye kendilerini sevdiremezler ve benzetemezler. Zira mesleksiz ve sefih sevilmez. Bir kadına yakışan, beğenilip takdir edilen bir elbiseyi, erkek giyse maskara olur.

Yedinci vehim: İttihad-ı İslâm cemaati, diğer dinî cemiyetlerle tefrikaya sebeptir. Rekabeti ve karşılıklı nefreti netice verir.

Cevap: Evvela uhrevî işlerde haset, nizâ ve münakaşa olmayacağından, bu cemiyetlerden hangisi münakaşaya, rekabete kalkışsa, ibadette riyakârlık ve münafıklık etmiş gibidir.

İkinci olarak: Dine muhabbet sâikasıyla teşekkül eden cemaatlerin iki şart ile umumunu tebrik ve onlarla birleşiriz.

Birinci şart: Şer’î hürriyeti ve asayîşi muhafaza etmektir.

İkinci şart: Muhabbet üzerinde hareket etmek, başka cemiyetlere

leke sürmekle, kendisine kıymet vermeye çalışmamak; birinde hata bulursa, ümmetin müftüsü olan ulema cemiyetine havale etmektir.

Üçüncü olarak: İ'lâ-yı kelimetullahı hedef-i maksat eden cemaat, hiçbir garaza vasıta olamaz. İsterse de muvaffak olamaz. Zira nifaktır, münafıklıktır. Hakkın hatırı yücedir, hiçbir şeye feda olunmaz. Süreyya yıldızları (Ülker takımyıldızları) nasıl süpürge olur veya üzüm salkımı gibi yenilir? Hakikat güneşine “Püf! Üf!” diyen, divaneliğini ilan eder.

Ey dinî gazeteler! Maksadımız, dinî cemaatler maksatta birleşmelidirler. Mesleklerde ve meşreplerde birleşme mümkün olmadığı gibi caiz de değildir. Zira taklit yolunu açar ve “Neme lazım, başkası düşünsün.” sözünü de söylättirir.

Sekizinci vehim: İttihad-ı İslâm ehli olan buradaki cemaate, manen olduğu gibi sureten de intisap edenlerin ekserisi avam halk, bir kısmı da hâlleri bilinmeyen meçhul kimseler olduklarından, fitne ve ihtilafı ima ediyor.

Cevap: Belki, ağraza mücadele etmemesinden dolayıdır ki İslâm'ın ilk dönemine benzerliğidir. Hem de madem maksadı, ittihad ve ilâ-yı kelimetullahtır. Öyleyse teşebbüs ve hareketleri de ibadettir. İbadet camiinde şah ve gedâ (zengin ve fakir) birdir. Eşitlik, hakiki düsturdur. İmtiyaz (ayrıcılık) yoktur. Zira, en mükerrem, en şerefli kimse, en muttakî, en çok takva sahibi olandır. En müttakî, en mütevazıdır. Binaenaleyh, manen asıl hakikat, İttihad-ı Muhammediye (sallallahu aleyhi ve sellem) cemaatine intisap ile beraber sureten onun numunesi olan bu uhrevî ve sırf dinî cemaate intisap ile şereflenecek yoksa şeref vermeyecektir. Bir damla, okyanusu ziyadeleştiremez. Hem de bir büyük günah ile insan imandan çıkmadığı gibi güneş de batıdan doğmadığından, tevbenin kapısı da açıktır. Bir testi dolusu pis su, bir denizi kirletmediği gibi kendi de temizlendiğinden, şimdi bu ittihad numunesine intisap eden adama şartımız olan Peygamberimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) sünnetini ihya ve emirlerine sınıksız sarılmak ve nehiyelerinden çekinmek ve asayişe ilişmemek, elinden gelse, kesin bir azim ile dahil olan bazı hali meçhul kimseler, bu yüce hakikati lekelemez. Zira kendi lekedar olsa da imanı mukaddestir. Rabita da imandır. Bu mukaddes unvana böyle bahane ile leke sürmek İslâmiyet'in kıymet ve ulviyetini

bilmemekle beraber, kendini insanların en ahmağı ilan etmektir. İttihad ve birlik nümunesi olan cemaatimize –diğer dünyevî cemaatlere kıyasen– leke sürmeyi, ta'riz etmeyi bütün kuvvetimizle reddederiz. İzah istemek yoluyla bir itirazları olursa cevaba hazırız. İşte meydan!

Benim dahil olduğum cemaat, burada tafsilatı ile anlattığım ittihad-ı İslâm'dır. Yoksa itirazcıların bâtil vehim ve zanlarındaki hayalî cemiyet değildir. Bu dinî heyetin fertleri, doğuda da, batıda da, güneyde de kuzeyde de olsa beraberiz.

Dokuzuncu vehim: Cemiyetlerde gizli teşebbüsler olduğu hâlde, ittihad-ı Muhammedî'nin sırlarının izharına neden lüzum görülmüş?

Cevap: İslâmiyet âşikârdır. Hem de genişleme gücü tazyik olunsa, âleme zelzele verecek. Hem de gizleme, hile ve şüpheli davet ettiğinden, hile ve şüpheden münezze olan hakikat, gizlilikten de müstağnidir. Hem de hile, hileyi terk etmek ve doğruluktur. Hem de başka cemiyete kıyas olunmaz. Zira onlar kurulmaya başlıyorlar, bu ise kurulmuş iken bazı köşelerden tecellî ediyor. Hem de İslâmiyet'in başlangıcında Müslümanların sayısı kırk olunca, saklanmadı; nasıl üç yüz milyondan sonra gizlenecek? Hem de bir şeyi akıl görür, kabul eder. Fikir uğraşır, teslim eder. Bir hakikat gizlilik perdesini kabul etmez.

Yüz bin defa bütün müminlerin lisanıyla deriz: Yaşasın Şeriat-ı Garrâ!

İttihad-ı Muhammedinin En Küçük Efradından
Bediüzzaman Said Nursî

***

Sual: Sen imzanı bazen “Bediüzzaman” yazıyorsun. Lâkap medhi îma eder.

Cevap: Medhetmek için değildir. Kusurlarımın özür senedini bu unvan ile ortaya koyuyorum. Zira bedî', garip demektir. Benim ahlâkım, suretim gibi ve ifade tarzım, elbisem gibi gariptir, muhaliftir. Görenekle revaçta olan muhâkemât ve üslupları, benim üslup ve muhâkemelerimle mikyas (ölçek) ve mihenk-i itibar yapmamayı bu unvanın lisan-ı hâliyle rica ediyorum. Hem de muradım, bedî', acib demektir.

إِلَيَّ لَعْمَرِي قَصْدُ كُلِّ عَجِيْبَةٍ كَأَنِّي عَجِيْبٌ فِي عُيُونِ الْعَجَائِبِ²⁹

beytini doğrulamış oldum.

Bir misali budur: Bir senedir İstanbul'a geldim, yüz senenin inkı-laplarını, değişikliklerini gördüm. ³⁰ وَالسَّلَامُ عَلَيَّ مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى

Bütün müminlerin lisanıyla insanların adedi kadar deriz: Yaşasın Şeriat-ı Ahmedî Aleyhisselâm!

Bediüzzaman Said Nursî

İttihad-ı Muhammedî Cemiyeti'nin resmi açılış töreni, bir mevlid okunarak yapılmıştı. 3 Nisan 1909'da Ayasofya'da okunan bu mevlide Bedi-üzzaman Said Nursî Hazretleri de katılıp bir vaaz vermişti. Vaaz iki saat sürmüş ve tesirli olmuştu. Bu cemiyetle ilgili şüphe ve vehimleri giderecek şekilde, yazılarında cevaplar veren Üstad, bu cemiyete girmekteki iyi niyetini ve bu cemiyetin hiçbir zararlı tarafının bulunmadığını uzun uzun anlatmıştır. Zaten makalelerindeki yazılar meydandadır. Fakat 31 Mart Hadisesi olunca, İttihad ve Terakki Cemiyetinin başındakiler, İttihad-ı Muhammedî Cemiyetini kendi siyasî görüşlerine muhalif buldukları için onu yok etme hareketine giriştiler. Cemiyetin ileri gelenlerini mürteci ilan etmişler ve idam fermanları için kararlarını çoktan vermişlerdi. Bediüzzaman Hazretleri, müdafaasını cesurca yapmış, dünyaya meydan okurcasına mesajlarını vermiştir. Bu iman ve cesaret âbidesi karşısında Hurşid Paşa elinde hazır yazılı bulunan idam kararını yırtmıştır. Mahkeme heyeti de beraat kararı vermek zorunda kalmıştır.

***

Biraderim Başmuharrir Bey'e,

Edipler edepli olmalıdırlar. Hem de İslâmî edeple müteddib olmalıdırlar. Matbuat nizamnamesini vicdanlarındaki diyanet hissi tanzim etsin. Zira bu şer'î inkılap gösterdi ki vicdanlarda hükümferma, nur-ların nuru olan İslâmî hamiyettir. Hem de anlaşıldı ki İttihad-ı İslâm bütün askerlere ve bütün ehl-i imana şamildir. Hariç kimse yoktur.

Said Nursî

29 Ömrüm hakkı için, nedense bütün acayıplıklar beni buluyor. Sanki acayibin gözün-de dahi ben bir acıbeyim!

30 Selâm, hidâyete tâbî olanlar üzere olsun.

HUTBE-İ ŞÂMİYE'NİN BİRİNCİ ZEYLİNİN ZEYLİNDEN SON PARÇADIR

(31 Mart Hadisesi'nde isyan eden sekiz taburu itaate getiren ve musibeti yüzden bire indiren iki derstir ki dinî gazetelerde 1325'te neşredilmiştir. – Milâdî 1909)

KAHRAMAN ASKERLERİMİZE

Ey şanlı tevhid ehli askerler! Ey bu mazlum milleti ve mukaddes İslâmiyet'i iki defa büyük vartadan (uçurum) kurtaran muhteşem kahramanlar!

Cemal ve kemaliniz, intizam ve inzibattır. Bunu da hakkıyla en karışık bir zamanda gösterdiniz. Hayatınız ve kuvvetiniz itaattir. Bu mukaddes meziyeti en ufak âmirinize karşı bile gösteriniz. Otuz milyon Osmanlı ve üç yüz milyon İslâm'ın namusu artık sizin itaatinize bağlıdır. Sancak ve İlâhî tevhid sizin şecaatli ve cesur elinizdedir. Sizin o mübarek elinizin kuvveti de inattir. Sizin zâbitleriniz (subaylarımız) şefkatli pederlerinizdir. Kur'ân, hadis, hikmet ve tecrübe ile sabittir ki haklı âmire itaat farzdır.

Malumunuzdur ki otuz üç milyon nüfus, yüz sene zarfında böyle iki inkılabı yapamadı. Sizin o itaatten meydana gelen hakiki kuvvetiniz, bütün İslâm milletini medyûn-u şükran etti. Bu şerefi hakkıyla teyid edip kuvvetlendirmek, subaylarınıza itaatledir. İslâmiyet'in namusu da o itaatledir. Biliyorum ki şefkatli pederleriniz olan subaylarınızı mesul etmemek için işe karıştırmadınız. Şimdi ise iş bitti. Subaylarınızın şefkatli kucaklarına atılınız. Şeriat-ı garrâ böyle emrediyor. Zira subaylar, ülü'l-emirdirler. Vatan ve millet menfaatine, bilhassa askerî nizamda ülü'l-emre itaat farzdır. Şeriat-ı Muhammedî Aleyhisselâtu Vesselâmın muhafazası da itaat ileidir.

Said Nursî

ASKERLERE HİTAP

Dinî Gazete, No:110
30 Nisan 1909

Ey Allah'ın birliğine iman eden tevhid ehlinin askerleri! Hz. Muhammed Aleyhisselâmın emir ve fermanını size tebliğ ediyorum ki şeriat dairesinde ülü'l-emre itaat farzdır. Ülü'l-emirleriniz ve üstadlarınız, subaylarınızdır. Asker ocağı çok büyük ve muntazam bir fabrikaya benzer. Çarkların biri intizam ve itaatte serkeşlik etmekle, bütün fabrika hercümerç (altüst, darmadağın) olur.

Sizin o muntazam ve kuvvetli askerlik fabrikanız, otuz milyon Osmanlı ve üç yüz milyon İslâmî nüfusun dayanma noktası ve imdat beklediği kaynaktır.

Sizin iki müthiş istibdadı kansız ve bir defada öldürmeniz harikulâde olduğundan ve şeriat-ı garrânın iki parlak mu'cizesini izhar ettiğinden, inancı zayıf olanlara İslâmî hamiyet, gayret ve şerefin kuvvetini ve şeriatın kudsiyetini iki burhan ve delil ile ortaya koydunuz. Bu iki inkılabın pahasına binler şehit verseydik, ucuz sayacaktık. Lakin itaatinizden binde bir parçası feda olunsa, bize pek çok pahalı düşer. Zira itaatinizin noksanlaşması, hayat düğümü ve vücudun tabii sıcaklığının düşmesi gibi ölümü netice verir.

Cihan tarihi serâpâ şahitlik ediyor ki asker neferlerinin siyasete müdahaleleri, devletçe ve milletçe müthiş zararları netice vermiştir. Elbette İslâmî hamiyetiniz, böyle, sizi uhdenizde olan İslâmi hayata zarar verecek noktalardan men edecektir. Siyaset düşünenler, sizin düşünce gücünüz hükmünde olan subaylarınız ve ülü'l-emirlerinizdir.

Bazen zarar zannettiğiniz şey, siyaseten büyük zararı def ettiği için maslahat ve menfaatin ta kendisi olduğundan, subaylarınız tecrübeleri hasebiyle görüyor ve size emir veriyor. Sizde de tereddüt caiz değildir. Kişilerin meşru olmayan özel fiilleri, sanattaki maharet ve hazâkete (uzmanlığa) ters değildir ve sanatı da nefrete hedef etmez. Nasıl ki, hâzık (uzman, mütehassis) doktorun ve mâhir bir mimarın nâmeşru hareketleri için, onların tıp ve mimarlık bilgilerinden istifade etmeye engel olunmaz. Aynı şekilde harp fenninde tecrübeli ve sanatta mâhir ve İslâmî hamiyetle fikirleri aydınlanmış subaylarınızın bazılarının bir parça meşru olmayan hareketleri için itaatinize hâlel (boşluk, bozukluk) vermeyiniz. Zira harp fenni, mühim bir sanattır. Hem de sizin ayağa kalkmanız, şeriat-ı garrâ ve Musa Aleyhisselâmın yed-i beyzası ve asâsı gibi diğer (taraf)ta ayrılığa sebep ve fikir dağınıklığına meydan verecek olan cemiyetleri yuttu. Sihirbazları da secde etmeye mecbur eyledi. Harekâtınız bu inkılapta ilaç gibiydi ki fazla olsa zehire döner ve İslâmî hayatı fena bir hastalığa hedef eder. Hem de himmetinizle bizdeki istibdat şimdilik mahvoldu. Lakin Avrupalılar ilerleyip yükseldikleri için biz onların bu gücünün manevî istibdadı altındayız. Son derece ihtiyat ve itidal lazımdır.

Yaşasın şeriat-ı garrâ! Yaşasın askerler!

Said Nursî

CEMİYETLERE MÜHİM İHTAR

Şimdi cemiyetimiz bir meşru meşrûtî hükümettir. Hükümet içinde hükümet olmasının zararı görüldü. İrfan seviyesi bir olmadığından, fırkalarda, gruplarda husumeti, taassubu ve taraftarlığı netice verir. Tabîî o kuvveti kullanmakla, siyasete karışacak ve umumî idarede herkesçe

lezzetli olan tahakkümleri yapacak garaz sahiplerine müsait bir zemin olur. Buna binaen, bizdeki fırka ve grupların şimdi buldukları hâl üzere devamları gayet zararlıdır. Lakin bir şirkette veya fikri aydın ve tarafsız olanlar arasında siyasi tenkitlerden veya ilim ehli insanlar arasında nasihat ve irşattan da fayda olabilir. Şimdi, meşru hükümetimiz, asıl büyük cemiyettir.

HAKİKAT ÇEKİRDEKLERİ

Otuz beş sene önce matbaada bastırılan Hakikat Çekirdekleri namındaki risaleden vecizelerdir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا
مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ³¹

1- Mariz bir asrın, hasta bir unsurun, alîl bir uzvun reçetesi, itti-ba-ı Kur'ân'dır.

Vazifeli şahsiyetler, müceddidler, bir hekim gibi önce hastalıkları teşhis ve tesbit ederler, sonra tedavi için reçete yazarlar. Barla Lâhikası 126. Mektup'ta, Şamlı Hafız Tevfik'in mektubunda geçtiği üzere Bediüzzaman Hazretleri, Müceddid-i Elfi Sâni İmam-ı Rabbanî Hazretleri'nden sonra gelen Müceddid Mevlânâ Hâlid-i Bağdadi'den tam yüz sene sonra birçok tevafukun gösterdiği gerçeğe tevafuk ederek 13. asrın müceddidi olmuştur.

³¹ Âlemlerin Rabbi, Rahmân ve Rahîm Allah'a, üzerimizdeki hadd ü hesaba gelmez lütufları adedince hamd ü senâ.. bütün insanlığa rahmet ve kurtuluş vesilesi olarak gönderdiği habibi Hazreti Muhammed'e (aleyhissalâtu vesselâm), nezih aile fertlerine ve seçkin ashabına salât ü selam olsun.

Görüldüğü gibi Bediüzzaman Hazretleri daha asrın başında teşhislerini yapıp reçetelerini yazmaya başlamıştır. Bu husus, birinci ve ikinci vecizede açıkça anlaşılmaktadır.

2- Azametli, bahtsız bir kıt'anın; şanlı talihsiz bir devletin; değerli, sahipsiz bir kavmin reçetesi, ittihad-ı İslâm'dır.

Dikkat edilirse her iki vecizede de “reçete” tabiri kullanılmıştır. Yaşanan asrın hasta olduğu ifade ediliyor. Söz konusu asrı materyalist bir dinsizliğin hasta ettiğini Üstad Hazretleri başka eserlerinde beyan etmiştir. Hatta kader açısından Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarının gerçek sebebinin zikri geçen inkârcılık akımı olduğunu “İnsanların fikrî dalaleti, Nemrutça inadı, Firavunca gururu, yerden şişe şişe göklere yetiştirdi. Hem de yaratılışın hassas sırrına dokundu. (Yani insan Allah'ı tanımak ve O'na ibadet etmek için yaratılmışken inkâra ve nankörlüğe kalkıştı) Bunun üzerine Birinci Dünya Savaşı'nın göklerden indirdiği tufan ve tâuna benzeyen zelzelesi, semavî bir silleyi gâvura yapıştırdı. Demek ki şu musibet, bütün insanlığın musibetiydi. Bütün insanlığa şâmil bu musibetin müşterek sebebi maddecilikten (materyalizmden) gelen; hayvanî hürriyet ve heva ve hevesin istibdadından doğan dalalet fikri idi.” (Sözler/Lemeât, s.779, Şahdamar Yayınları) sözleriyle ifade etmiştir. Yine Lemeât isimli eserinde bu hastalık ve sapkınlığı şöyle anlatır: “İlk çağlardaki bütün vahşet ve cinayeti, gadr ve hıyaneti bu habîs medeniyet, tek bir defada kustu. Hâlâ midesi bulanmaktadır. (1920'de yazılan bu sözler, daha o zamanda, İkinci Dünya Savaşı'nı haber veriyor ve mimsiz ve dinsiz medeniyetin daha dehşetli kusarak hem hava, hem deniz, hem karanın yüzlerini bulandırıp kanla lekeleyeceğini haber veriyor.)” (Sözler/Lemeât, s.777, Şahdamar Yayınları)

İki vecizede, bu hasta asrı materyalizm hastalığından kurtaracak teşhis belli ve reçete özetle yazılmış: İttibâ-ı Kur'ân yani Kur'ân'a tâbi olmak ve İttihad-ı İslâm.

3- Arzı ve bütün yıldızları, güneşleri tesbih taneleri gibi kaldıracak ve çevirecek kuvvetli bir ele mâlik olmayan kimse, kâinatta yaratma davasında ve yoktan icad etme iddiasında bulunamaz. Zira her şey, her şeyle bağlıdır.

Bu vecize çok güzel bir iman dersi vermektedir. Cenab-ı Hak “Firavun adamlarını topladı ve onlara ‘Sizin en büyük yüce Rabbiniz benim!’ dedi. Allah da onu dünyada da, ahirette de şiddetle cezalandırdı. Bu da Rabbi-ne saygı duyan kimselere bir ibret oldu. Siz ey haşri inkâr edenler! Düşünüün, sizi yeniden yaratmak mı zor, yoksa gök âlemini mi? İşte bakın: Allah onu nasıl da sağlam bina etti. Allah onu direksiz yükseltti ve kursuz işleyen bir sisteme bağladı. Gecesini karanlık, gündüzünü parlak şekilde açığa çıkardı. Sonra da yeri döşeyip yerleşmeye hazırladı. Oradan sularını, otlaklarını çıkardı. Dağlarını oturttu. Bütün bunları, sizin ve hayvanlarınızın hayatı için yaptı. Fakat her şeyi bastıran o felâket geldiği zaman, insan neyin peşinde koştuğunu anlar ama artık iş işten geçer.” (Nâziât Sûresi 79/23-35) buyurarak büyük şeyleri de küçük şeyleri de kendisinin yarattığını izah ediyor.

Nitekim “Allah kendisine hükümdarlık verdiği için şımararak Rabbi hakkında İbrahim ile tartışan kişinin hâline baksana! İbrahim ona: ‘Benim Rabbim hayatı veren ve hayatı alandır.’ deyince o, ‘Ben de yaşatır ve öldürürüm.’ dedi. Bunun üzerine İbrahim: ‘İşte Allah güneşi doğudan doğuruyor, haydi sen de batıdan doğdur bakalım, der demez kâfir donakaldı. Zaten Allah zalimleri hidayet etmez, emellerine kavuşturmaz.’” (Bakara Sûresi, 2/258) âyeti de bu hususa işaret eder.

Üstad Hazretleri konuyla ilgili olarak Mektubat’ta şöyle bir değerlendirilmede bulunmaktadır: “Mevcudat vücudlarıyla, hayatlarıyla, nasıl ki O Hayy-ı Lâyemût’un (Ölümsüz Hayat Sahibinin) hayatına ve o hayatın vücub-u vücuduna (varlığının kendinden olduğuna) delâlet ve şehadet ederler. Öyle de ölümleriyle, zevâlleriyle o hayatın bekâsına, sermedî, ebedî olduğuna delâlet ve şehâdet ederler. Çünkü mevcudât, zevâle gittikten sonra -arkalarında yine kendileri gibi- hayata mazhar olup yerlerine geldiklerinden gösteriyor ki; daimî bir hayat sahibi var ki mütemâdiyen hayatın cilvesini tazelandiriyor. Nasıl ki, güneşe karşı cereyan eden bir nehrin yüzünde kabarcıklar parlar gider. Gelenler aynı parlamayı gösterip, taife taife arkasında parlayıp söniüp gider. Bu sönmek, parlamak vaziyetiyle; yüksek, daimî bir güneşin devamına delâlet ederler. Öyle de, şu seyyal mevcudattaki hayat ve ölümün değışmeleri ve nöbetleşmeleri, bir Hayy-ı Bâkî’nin, beka ve devamına şehâdet ederler.” (22. Mektup, 2. Makam, 8. Kclime)

Bu bölüm için yazılan hâşiyede şöyle denilmektedir:

“Hz. İbrahim Aleyhisselâmin Nemrud’a karşı öldürme ve diriltmede güneşin doğuş ve batışına intikali, cüz’î öldürme ve diriltmeden küllî öldürme ve diriltmeye intikalidir ve bir terakkidir. O delilin en parlak ve en geniş dairesini göstermektedir. Yoksa bir kısım ehl-i tefsirin dedikleri gibi, gizli delili bırakıp, zâhir delile çıkmak değildir.”

4- Haşirde bütün ruh sahibi varlıkların ihya edilip diriltilmesi, mevt-âlûd (ölümlü, ölüm bulaşmış) bir uyku ile kışta uyuşmuş bir sineğin baharda ihya ve inşasından kudrete daha ağır olamaz. Zira Cenab-ı Hakk’ın Ezelî Kudreti zâtî olduğu için, değişikliğe uğramaz, âcizlik ona hulûl edemez, engeller müdahale edemez. Onda mertebeler bulunmaz; her şey, ona nisbeten birdir.

Üstad uyku için, “ölümün küçük kardeşi” tabirini kullanır. Her gün uykumuzda, bir nevi ölümü ve haşri tadarız. Bir kısım hayvanlar kış uykusuna yatarak bunu daha uzun bir sürede yaşarlar. Bitkilerin pek çoğu daha geniş manada bir nevi ölümün küçük kardeşi uykuya maruz kalır. Haşre benzeyen baharla birlikte kökler, yapraklar, çiçekler ve meyveleriyle bir kaç çeşit haşri yaşarlar.

“Allah ve Modern İlim” kitabında uyku ile ilgili şöyle denmektedir:

Allah’ın varlığına delil teşkil eden hususlardan biri de bütün canlı varlıkların uyku hususunda birleşmeleridir. Nitekim hayvanlar da insanlar gibi uyuyup uyanmaktadır. Aynı şekilde hayvanların insanlar gibi rüya gördükleri, köpeklerin korkulu bir rüyanın tesirinde kalarak uyandıkları zaman korku ile etrafa koştukları sabit olmuştur.

Pek fark edilmiyor olsa da dünyadaki bütün hayvanlar, balıklar ve haşereler uyumaktadır. Bazı hayvanların veya haşerelerin önüne geceyin korktukları bazı şeyler konmuş, fakat herhangi bir irkilme görülmemiştir. Aynı şeyler fecirden sonra konulduğunda korku içinde irkildikleri müşahede edilmiştir.

Allah’ın lütuflarından biri de kuşların, buldukları dal üzerinde uyuyabilmeleridir. Normalde bütün adalelerin uyku basınca gevşemeleri gerekirken kuşların kasları gevşemez. Zira açılıp kapanmayı gerçekleştiren yaylar, kuşun eklemlerinin etrafını sarmış bulunmaktadır. Hayvan uyuyup vücudunun ağırlığını eklemlere bindirince yaylar gerilmekte ve pençelerin yakalama kabiliyeti artmaktadır.

Bütün bunlar tesadüfî bir fikrin veya tedbirin eseri olmadığı gibi kuşun kendisi de bu harika sistemin farkında değildir.

Bitkiler üzerinde araştırma yapan âlimler; çiçekler ve hareketleri ile ilgili incelemelerinde her canlı gibi bitkilerin de uyuduklarını, bilhassa çiçeklerde bu durumun açık ve seçik bir şekilde belli olduğunu söylemektedirler.

Çiçeklerin açılmasının güneş ve ışıkla bir ilgisi bulunmadığı, bilhassa gece kelebeklerinin bulunduğu bazı çiçeklerin mehtap olsun olmasın gece yarısı açtıkları da sabit olmuştur.

Bu arada bazı çiçekler de yapraklarını kapamakta ve öğle üzeri derin uykuya dalmaktadır. Hatta bu gibi çiçeklerin bulunduğu yerlerdeki çiftçi çocukları, bunların bu durumuna bakarak yemek vakitlerini tayin etmektedirler.

Çiçeklerin hassasiyetini, uyandıklarında zinde olmaları gibi hâlleri isbat sadedinde Hintli Profesör Sing şu nazariyeyi ileri sürmektedir.

“Çiçeklerin gelişimi musikî sesiyle hızlanmaktadır. Bitkilerin musikî için çok hassas duyu organları bulunmaktadır.

Deneyler geliştikçe, musikinin, bitkilerin gelişimini hızlandırdığı kesinlikle sabit oldu. Tecrübeler kırmızı biber ve patates gibi bitkiler üzerinde de yapıldı.”

Mezkur âlim, genel olarak musikinin bitkiler üzerinde meydana getirdiği değişikliği anlamak için geniş çaplı denemelere devam edildiğini, bu arada lahana bahçelerinde, şeker kamışı ekilen tarlalarda kullanılmak üzere, büyük ses cihazları yapıldığını, buralarda muntazam musikî parçaları dinletildiğini açıklamıştır.

Profesör, bu denemelerin, her ne kadar uzun vakitleri kaplayacak bir mesai gerektirse de musikinin tesirinde gelişmesi hızlanan bitki çeşitlerinin ve gelişme sürelerinin tesbitine imkân vereceğini belirtmiştir.

Bütün bunlardan sonra da hâlâ Allah'ın varlığından şüphe edenler var mı?

“Allah O'dur ki, içinde dinlenesiniz diye geceyi, göresiniz diye gündüzü sizin için yarattı. Gerçekten Allah insanlara ihsan sahibidir. Fakat insanların çoğu buna şükretmez.” (Mü'min Sûresi, 40/61)

Her şeye kâdir olan Cenab-ı Hakk'ın kudreti için az çok, büyük-küçük fark etmez; bir anda her şeyi var etmeye muktedirdir. “Hiçbir şey O'na ağır gelmez. Bir baharı yaratmak, bir çiçek kadar O'na kolaydır. Cenet'i yaratmak, bir bahar kadar O'na rahattır. Her günde, her senede,

her asırda, yeniden yeniye icad ettiği hadsiz sanatlı mevcudat, sonsuz kudretine nihayetsiz lisanlarla şahitlik ederler.” (20. Mektup, 1. Makam, 10. Kelime)

5- Sivrisineğin gözünü yaratan kim ise güneşi de O yaratmıştır.

Evet, görme ve ışık arasında bir münasebet vardır. Onun için gözü yaratıp görme vasıtası olan ışığı yaratmamak olmaz. Çünkü ışık olmayınca gözü yaratmak, boşu boşuna bir israf olur. Ayrıca gözün yapısı ile gelen ışık arasında da bir denge vardır. Eğer göz, gelen ışığa göre ayarlanmazsa yine işe yaramaz. Çünkü ışık çok gelince göz kamaşır kalır; az gelince de yetersiz olur ve tam göremez. Onun için gelen ışığın güneş ile dünya arasındaki durumu çok iyi bilinip sivrisineğe verilecek gözün yapısının ona göre, tam istifadeyi sağlayacak biçimde yaratılması gerekir. Yani gözü yaratanın da güneşi yaratanın da aynı zat olması gerekiyor.

6- Pirenin midesini kim tanzim etmişse güneş sistemini de o tanzim etmiştir.

Evet, bir canlıya sindirim organı ve sistemi vermekle iş bitmiyor. Bunun yanında yiyeceklerin yaratılması da gerekiyor. O midenin istediği yiyecek ve içeceklerin var edilmesi için dünya ile güneş arasındaki mesafenin uygun olması ve mevsimlerin meydana gelebilmesi için de dünyanın belli bir eğikliğe sahip olması gerekiyor. Bunlardan başka o mideye girecek şeylerin bu organın yapısına uygun olması gerekir. Her mide her şeyi eritemez. Onun için insanın midesi ile diğer canlıların midelerinin yapısı farklıdır.

Biz onların yediklerini yesek midemiz hazmetmez hatta zehirlenebiliriz. Onun için Cenab-ı Hak bizim için özel rızıklar yaratarak lütuflarda bulunmuştur. Nitekim Kur’ân-ı Kerim’de “Eğer isteseydik, o tohumu, odun ve kuru çöp hâline getirirdik, siz de şaşır kalır, pişman olurduunuz.” (Vâkıa Sûresi, 56/65) buyrulmakla bu gerçeğe işaret edilmiştir. Yaratılan bitkiler tamamen odun gibi olsaydı bizim midemiz onlardan nasıl istifade edecekti?

7- Kâinatın (bir kitap gibi yazılıp) telif edilmesinde öyle bir mu’cizelik var ki, bütün tabii sebepler, farz-ı muhal olarak, güçleri yeten irade sahibi birer fâil olsalardı bile (bu kâinat kitabının mu’cizeliği kar-

şısında) tam bir âcizlikle o mu'cizeliğe karşı secde ederek لَا شَيْحَانِكَ لَا شَيْحَانِكَ لَا شَيْحَانِكَ 32 diyebileceklerdir.

Nasıl ki Cenab-ı Hakk'ın bir kelamı ve bir kitabı olan Kur'ân-ı Kerim, bir mu'cizedir. Asırlardır, meydan okuduğu hâlde hiç kimse onun bir benzerini meydana getirememiştir. Yedi vecihten i'cazı bilinirken, Bediüzzaman Hazretleri 25. Söz'de bu rakamı 40'a çıkarmış, Mektubat'ta ise 200 çeşit mu'cizelikten bahsetmiştir.

İşte i'caz çeşitleriyle dolu olan Kur'ân'ın yanında, kâinat da Allah'ın kudretinin bir mu'cizesidir. Sahip olduğu akıl ve şuuru vasıtasıyla kâinatın en mükemmel meyvesi kabul edilen insan; Allah'ın kelim mu'cizesi Kur'ân'ın bir benzerini getirmekten âcizdir. Edebiyat-belagat üstadları, bu söz mu'cizesi karşısında -Hz. Musa'nın asâsının mu'cizeliğini tasdik edip secdeye kapanan sihirbazlar gibi- yüz üstü kapanıp secde etmiş ve onun mu'cizeliğini itiraf etmek zorunda kalmışlardır.

Bazıları bir kudret mu'cizesi olan kâinatı, maddî sebeplerin yarattığını iddia etmektedirler. Akılsız şuursuz sebeplerin böyle bir mu'cizeyi meydana getirmeleri şöyle dursun; bu sebeplerin insanlar gibi akıl, şuur ve bilgileri bile olsa, asla böyle harika bir kâinatı var etmeleri mümkün olmayacaktı ve o sebepler de bu kudretin kâinat mu'cizesi karşısında secdeye varıp "Sen, her türlü eksiklikten, noksanlıktan, hatadan uzaksın. Aslında bizim gücümüz, kudretimiz de yok. Üstün kudret ve izzet sahibi, tam hüküm ve hikmet sahibi sadece Sensin!" diyebileceklerdir.

Tabiat Risalesinde ve 30. Söz'deki Zerre bahsinde bu mesele, çok parlak bir şekilde gösterilip isbat edilmiştir.

8- Sebeplere hakiki tesir verilmemiştir; (Cenab-ı Hakk'ın) vahdet ve celâli öyle ister (öyle olmasını gerektirir). Lakin mülk cihetinde sebepler, kudret eline perde olmuştur; (Cenab-ı Hakk'ın) izzet ve azameti öyle ister. Ta ki, zahir nazarda, kudret eli, mülk cihetindeki hasis (değersiz) işlerle mübâşir (temasta) görülmesin.

Cenab-ı Hak: "Gökleri ve yeri yoktan var eden O'dur. O'nun nasıl çocuğu olabilir ki? Kendisinin eşi de yoktur. Gerçek şu ki; her şeyi (Allah

32 "Sen, her türlü eksiklikten, noksanlıktan, hatadan uzaksın. Aslında bizim gücümüz, kudretimiz de yok. Üstün kudret ve izzet sahibi, tam hüküm ve hikmet sahibi sadece Sensin!"

yaratmıştır. O her şeyi hakkıyla bilir.” (En’âm Sûresi, 6/101) buyuruyor. Ayrıca insan için de “Sizi, yaptığınız iş ve amelleri de yaratan Allah’tır.” (Sâffât Sûresi, 37/96) buyrulmaktadır. Yaratıcı Allah’tır ve tesir-i hakiki de sadece Cenab-ı Hakk’a aittir. Sebepler ise, imtihan dünyasında sadece bir perdeden ibarettir. Burası dâru’l-hikmettir. Ahiret dâru’l-kudrettir. Orada imtihan olmayacağı için sebepler tamamen kaldırılacak, her şeyin Allah’tan olduğu, her şeyi Allah’ın yarattığı herkes tarafından açık bilinecektir.

Cenab-ı Hak, yarattığı şeylerin mülk yani dış yüzüne sebepleri koymuştur ki insanlar, İlâhî icraatin farkına varmadıkları, hikmetlerini bilmedikleri ve hoşlarına gitmeyen mevzularda doğrudan Allah’a itiraz etmesinler. Üstad Hazretleri Sözler Risalesinde, bu hususta şöyle demektedir: “Ey sebeplere tapan gafil! Sebepler, bir perdedir. Çünkü izzet ve azamet öyle ister. Fakat iş gören, İlâhî kudrettir. Çünkü, tevhid ve celâl öyle ister ve istiklâli (bağımsızlığı) iktiza eder. Sultan-ı Ezelî’nin memurları, saltanatının icraatçileri değildirler. Belki o saltanatın dellâllarıdır ve Rabbülâlemîn’in rububiyetinin sanatlarını temâşa eden nâzırlarıdır. O memurlar, o vasıtalar, kudretin izzetini, rububiyetin haşmetini izhar içindir. Ta değersiz işlerle kudretin mübâşeret ve teması görünmesin. Âcizliğe düşmüş, fakirlikle iç içe olan insanî bir sultan gibi âcizlikten ve ihtiyaçtan dolayı memurları ortak edinmiş de değildir. Demek sebepler konulmuş, ta aklın zahiri nazarına karşı kudretin izzeti muhafaza edilsin. Zira aynanın iki tarafı gibi her şeyin bir “mülk” tarafı var ki aynanın renkli yüzüne benzer, muhtelif renkler ve hâllere medar olabilir. Biri “melekût”dur ki aynanın parlak yüzüne benzer. Mülk ve zahir yüzünde, İlâhî kudretin izzetine ve kemaline uygun olmayan hâller vardır. Sebepler, o hâllere hem merci, hem medar olmak için konulmuşlardır. Fakat melekûtiyet ve hakikat yönünde, her şey şeffaftır, güzeldir. Kudretin bizzat teması için uygundur. İzzetine aykırı değildir. Onun için sebepler, sırf zâhirdir, melekûtiyette ve hakikatte hakiki tesirleri yoktur. Hem zahirî sebeplerin diğer bir hikmeti şudur ki: Haksız şikâyetleri ve batıl itirazların Mutlak Âdil olan Cenab-ı Hakk’a yöneltilmemesi için o şikâyetlere, o itirazlara hedef olacak sebepler konulmuştur. Çünkü, kusur onlardan çıkıyor, onların kabiliyetsizliğinden ileri geliyor. Bu sırta latif bir misal suretinde manevî bir temsil rivayet ediliyor ki; Azrail Aleyhis-selâm Cenab-ı Hakk’a demiş ki: ‘Ruhları alma vazifesinde Senin kulların benden şikâyet edecekler, küsecekler.’ Cenab-ı Hak hikmet diliyle ona

demiş ki: ‘Seninle kullarımın ortasında, musibetler, hastalıklar perdesini bırakacağım; ta ki şikâyetleri onlara gidip senden küsmesinler.’³³ İşte bak, nasıl hastalıklar perdedir; ecelde zannedilen fenalıklara mercidirler ve ruhları almakta hakikat olarak olan hikmet ve güzellik, Azrail Aley-hisselâmın vazifesiyle ilgilidir. Öyle de Hz. Azrail de bir perdedir. Ruhları almakta zahiren merhametsiz görünen ve rahmetin kemaline münasip düşmeyen bazı hâllere merci olmak için o memuriyete bir nâzır ve İlâhî kudrete bir perdedir. Evet, izzet ve azamet ister ki; sebepler, kudret elinin perdedârı olsun, aklın nazarında. Tevhid ve celâl ister ki, sebepler, ellerini çeksinler hakiki tesirden.” (22. Söz, 2. Makam, 1. Lem’a)

9- Kudretin taalluk ettiği mahal olan her şeydeki melekûtiyet ciheti, şeffaftır, nezihdir.

Yukarıdaki izahlar bu vecize için de bir nebze geçerlidir. “Gökleri ve yeri Yaratan Allah, onlar gibisini yaratmaya kâdir olmaz mı? Elbette kâdirdir! Hallâk O’dur, Alîm O’dur! Bir şeyi dilediğinde O’nun buyruğu, sadece ‘Ol!’ demektir, hemen olur... Sübhândır, münezzehdir o Zât ki, her şeyin melekûtu O’nun elindedir. Hepinizin de dönüşü, O’na olacaktır.” (Yâsîn Sûresi, 36/ 81-83)

Merhum Elmalılı Hamdi Yazır şöyle demektedir: “Melekût, mülkün mü-balağa sığasıdır ki, tam bir hâkimiyetle saltanatın idare sırları demektir.”

10- Şehâdet âlemi, gayb âlemleri üstünde tenteneli bir perdedir.

Maddeciler, “yokluğun” karşısına “varlığı” koymak yerine, sanki varlık sadece maddeden ibaretmiş gibi “maddeyi” koyarlar. Hâlbuki maddî olmayan; ruh, melek gibi varlıklar da vardır. Üstad burada bir keşif ve müşahede olarak görünen şu maddî şehadet âleminin, görünmeyen gayb âlemlerinin üzerinde tenteneli bir perde olduğunu söylüyor. Öyle bir perde ki, tenteneli. Yani dikkat edilse bu tentenenin arasından ve arkasından koskoca bir gayb âlemi görülüp sezilecek.

11- Bir noktayı tam yerinde icad etmek için, bütün kâinatı icad edecek sonsuz bir kudret lazımdır. Zira, şu büyük kâinat kitabının her

33 Ebu’ş-Şeyh, *Azame* 3/897, 917; Ebû Nuaym, *Hilye* 5/51; Hakîm Tirmizî, *Nevâdir* 1/177-178; Suyûtî, *ed-Dürri’l-Mensûr* 6/543.

bir harfinin, bilhassa canlı her bir harfinin, her bir cümlesine bakan birer yüzü ve birer gözü vardır.

Daha önce 5, 6 ve 7. vecizelerde bu husustan bir nebze bahsedilmişti. 30. Söz'ün "Zerre" bahsinde bu mesele çok güzel izah edilmiştir.

12- Meşhurdur ki, bayram hilaline bakarlardı. Kimse bir şey görmedi. İhtiyar bir zât yemin ederek: "Hilâli gördüm." dedi. Hâlbuki gördüğü hilâl değil, kirpiğinin kıvrılmış beyaz bir kılıydı. O kıl nerede, ay (hilâl) nerede? Zerre hareketleri nerede? Bütün nevi ve türlerin zerre hareketlerinden meydana gelmesi nerede?

İnsan ahsen-i takvim üzere mükerrem ve şerefli olarak yaratıldığı için, fitratı icabı hakikati arar. "Nereden geldik? Bizi kim yarattı?" gibi temel sorular bütün insanları ilgilendirir. Onun için Yaradanı arama duygusu, fitrî bir duygudur. Hatta bazı bilim adamlarına göre bu duygu genlerimize işlenmiştir. Buna "inanç geni" diyenler bile var. İnsan hakikati araştırırken bazen önüne batıl çıkar, iyice araştırmadan hemen onu kabullenmeye yönelir. Bazen ana-baba, toplum ve çevrenin telkiniyle yanlış benimsenebilir. Bazen araştırma sırasında temelde yanlış bir esas üzerine fikir yürütüldüğü için orijinal bir şeyle karşılaşılınca hemen ona bağlanma olabilir.

23. Lem'a Tabiat Risalesi'nde verilen şu temsil buna güzel bir misaldir: Vahşi bir adam, boş bir sahrada yapılmış ve modern çağın bütün teknolojik imkânları ile donatılmış bir saraya giriyor. Mimarını görmediği için içinde dolaştığı bu insanlardan boş, harika sarayın kendi kendisine veya yine kendi cinsinden bir şeylerden yapılmış olduğu kanaatiyle araştırmaya başlıyor. Aklı, aslında bu sarayın, hiçbir parçası tarafından yapılamayacağı kanaatini taşısa da mecburen, bir izah getirmesi gerektiğinden mutlaka onu bir şeye yamamaya çalışıyor. Bu arada sarayın, krokisinin ve planının bulunduğu bir deftere rastlıyor. Defterin içinde eşyaların bir listesi, çalışma şekilleri ve sistemleri bulunuyor. Bulduğu bu defterin de böyle bir saray yapmasını mümkün görmüyor ama bütün bu eşyalar ve parçalar arasında en makul olanı defter gördüğü için zoraki yorumlarla meseleyi deftere hamletmeye çalışıyor.

Verilen bu örnek üzerinden yürüyecek olursak düşünce sisteminin temelinden yanlış olduğunu görürüz. Çünkü sarayı yapan, saray cinsinden olmaz. Akılsız, şuursuz, toprak, demir, çimento, cam, tahta ve benzeri şey-

lerin böyle ilim, teknik, estetik anlayış, sanat kabiliyeti gerektiren bir şeyi yapması mümkün değildir. Aynı şekilde atom zerrecilerinin de şu kâinatı, içindeki nevi ve türleri ayrı ayrı özellik ve güzellikte yapmaları da mümkün değildir. Ama atom zerrecileri ile ilgili müthiş enerji ve hareket bilgileri bazı insanları şaşırtmış, düşüncelerini kaydırmıştır.

İslâm inancına göre Yaradanın zâtî ve subûtî sıfatları vardır. Bunlardan birisi de “muhâlefetün lil-havâdis”tir. Yani Ezeli olan Yaratan, yaratılmışlara, sonradan var edilenlere benzemez. O, vardır, birdir, ezeldir ve varlığı kendisindedir. Hayat, ilim, irade, kudret sahibidir. Her şeyi işitir ve her şeyi görür. Konuşur. Yoktan var etme gücüne sahiptir.

Hâsılı, yaratılan eşya ile Yaratan arasında herhangi bir benzerlik söz konusu olamaz.

13- Tabiat, misâlî bir matbaadır, tab edici (basma ve baskı işlerini yapan şey) değildir. Nakıştır, nakşî yapan nakkaş değildir. Kabul edicidir (meful), yapıcı bir fâil değildir. Mistardır (cetveldir), masdar (kudret kaynağı) değildir. Nizamdır, nazım (nizam koyucu) değildir. Kanundur, kudret değildir. İradî bir şeriattır, haricî (zihin dışında, gerçek varlığı olan) bir hakikat değildir.

Aslında tabiat derken iki ayrı şey kastediliyor. Birincisi: Dağ-taş, orman ağaç gibi varlıklar. Tabiatı bu açıdan yaratıcı kabul edenler “Her şey, kendini yaratmıştır. Sebebi kendindedir.” görüşünü kabul etmiş oluyorlar. Hâlbuki o takdirde bir bütünü meydana getiren parçaların (atom zerrecilerinin) her birisi, o bütünü bütün teferruatıyla, çalışma sistemiyle, diğer varlıklardan ayrıldığı noktalarla -eğer canlı ise gen yapısı ile -velhasıl her parçası ile bilmesi gerekir. O zaman her bir atom zerresinin bütün ilim ve fenleri bilmesi, bütün sanatlarda mâhir olması ve istediği yerde yerleşmeye gücünün yetmesi gerekir. Bu kadar ilim, sanat ve benzeri şeylerin onda olduğunu zannetmek onu bir nevi ilâhlaştırmak demektir ki böyle bir şey mümkün değildir.

Öğretmenliğim sırasında lise son sınıflardaki materyalist anlayışa sahip öğrencilerimle bu konuda tartışmalarımız olurdu. Bir seferinde “O takdirde, atom zerrecilerinin fizikte, kimyada, biyolojide geçen bütün bilgi ve formülleri bilmeleri gerekiyor. Değil akılsız, şuursuz o zerreciler şu yaşınızda siz bile onların çoğunu bilmiyorsunuz. Hatta bilim adamları bile henüz canlı varlıklardaki gen meselesini daha tam çözmüş değiller, nere-

den sizin her bir zerreniz bunları bilmiş olacak ki?” dedim. Öğrencilerin bazıları “Biz Allah’ın varlığını kabul etmediğimiz için maddenin bu küçük parçaları atomların böyle bir bilgiye sahip olduklarını kabul ediyoruz.” dediler. Ben de şaka olarak “Peki! Eğer bu zerreler akıllı, şuurulu ve her şeyi sizden daha iyi biliyorlarsa yani bu yüksek bilince sahiplerse niçin ayak altında ezilip duruyorlar da haklarını almak için üst taraftaki burjuva yapısına karşı isyan etmiyorlar. Öyle bir şey olsaydı alt tarafta sürünen zerreler yukarılara doğru yürüyüş yaparlardı ve bir gün bakardınız, ayaklarınız yok olmuş veya baş olmuş. Siz de birer ucûbe hâline gelmişsiniz!” cevabını vermiştim.

Tabiatın ikinci manası fitrat ve huydur. Onun için Allah’ın koyduğu kanunlara insanlar yanlış olarak tabiat kanunları derler. Hâlbuki kanunların gerçek bir varlıkları yoktur. Zaten kanunlar, düzgün hareketlerin ifadesidir. Ayrıca kanunlar uygulanmadıkları zaman hiçbir şey ifade etmezler. Mesela hırsızlıkla ilgili ceza kanununda bir hüküm vardır. Hâkim hüküm verip, devlet polis teşkilatıyla hırsızın yakasına yapışmadıkça o kanun hiçbir şey yapamaz. Çünkü kanun kudret değildir.

14- Şuur sahibi bir fitrat olan vicdandaki incizap ve cezbe, cazibedar (cezbedip çeken) bir hakikatin cezbesiyledir.

15- Fitrat yalan söylemez. Bir çekirdekteki gelişme ve büyüme meyli “Ben sümbülleneceğim, meyve vereceğim.” der. Doğru söyler. Yumurtada bir hayat meyli var. “Piliç olacağım.” der. Allah’ın izniyle olur. Doğru söyler. Bir avuç su, donma meyli ile “Genişleyip fazla yer tutacağım.” der. Metin demir onu yalancı çıkaramaz; sözünün doğruluğu demiri parçalar. Şu meyil ve meyelânlar, Allah’ın irade sıfatından gelen tekvînî (yaratılış ve yaratma ile ilgili) emirlerin tecellileridir, cilveleridir.

Üstad Hazretleri 14. ve 15. vecizelerde anlatılan hususlara Nokta Risalesinde daha geniş bir şekilde temas etmiştir. Burada esas olan mesele fitratın yalan söylememesidir. Yumurtanın fitratı piliç olmaksızın olur. Su, sıfırın altına düşünce fitratı icabı donacak ve fazla yer kaplayacaksa bu su, demir güllenin içinde bile bulunsa o demiri patlatıp bozacak ama kendisi donup buz olacaktır.

Bir misal de biz verelim. Düz tutulan bir kitap üzerinde bulunan bir

demir parçası eğer ittirilirse veya eğik tutulursa hareket eder. Durup dururken kendi kendine hareket etmez. Eğer ediyorsa biliriz ki alt tarafında bir mıknatıs hareket ettirilmiştir. Çünkü demirin fitratı budur. Bizim mıknatısı görmemiz, şart değildir. Böyle bir hareketlenme görünce mıknatısın varlığına dair hemen hükmümüzü veririz. Aynı şekilde, bilhassa zorda kalınca şuurlu fitrat olan insan vicdanı, meçhul bir hâmiye sığınır ve ondan medet ister. Eğer gerçekten öyle sığınılacak sonsuz kudret sahibi bir Yaradan olmasaydı vicdan, ona iltica ermezdi; ettiğine göre var demektir. Çünkü fitrat yalan söylemez. Hele, bu bir de şuur sahibi bir fitrat olan vicdan ise.

16- Karıncayı emirsiz (öndersiz lidersiz), arıyı yâsubsuz (beysiz, kraliçesiz) bırakmayan ezeli kudret, elbette insanlığı da peygambersiz bırakmaz. Şu görünen şehâdet âlemindeki insanlara ayın ikiye bölünmesi Muhammed Aleyhisselâmın bir mu'cizesi olduğu gibi, Mirac da, melekût âlemindeki meleklerle ve rûhânîlere karşı Muhammed Aleyhisselâmın büyük bir mu'cizesidir ki, O'nun peygamberliğinde bulunan velâyet, bu apaçık mu'cize ile ispat edilmiştir. Böylece o parlak zât (aleyhisselâm), şimşek ve ay gibi melekût âleminde ışık parıltıları saçmıştır.

Üstad Hazretleri, kâinatı bir kitap gibi okumuş, bu kitabın konuları arasındaki münasebetlere dikkat ederek onlardan çıkarılacak ibret ve dersleri de tesbit etmiştir. Nitekim karıncalara dikkat edilirse, başlarında bir idarecinin bulunduğu ve bir cemiyet hayatı yaşadıkları anlaşılır. Arıların içtimaî hayatları ve başlarındaki reislerine itaat ve bağlılıkları da ibret vericidir. O hâlde kâinat kitabında yaşanan bu gerçeklerden hareketle, hayvanlardan çok üstün bir donanıma sahip olan insanların da başlarında onlara yol ve yön gösteren manevî rehberlerin yani peygamberlerin olması gerektiğine akıl ve mantık hükmeder.

Bu rehberlerden payımıza düşen Muhammed Aleyhisselâmın şakk-ı kamer (parmağının işaretleriyle ayın ikiye bölünmesi) mu'cizesi, Muhammed Aleyhisselâmın bütün insanlığa gönderilmiş olduğunu; yedi kat semaları aşır Mirac mu'cizesine mazhariyeti de O'nun (sallallahu aleyhi ve sellem) melekler ve ruhanîler âlemine gönderilmiş, rahmeten lil-âlemin bir peygamber olduğunu gösterir.

17- Lâ ilâhe illâllah-Muhammedürresûlullah kelâmının iki cümlesi birbirine şahittir.

Birincisi (Allah'tan başka ilâh yoktur), ikincisine (Muhammed Allah'ın peygamberidir) burhan-ı limmîdir.

Müessirden esere bir delildir. Nasıl ki, ateş varsa dumanı da olacaktır. Aynı şekilde Cenab-ı Hak da kendi varlığını, birliğini, emirlerini, yasaklarını vs. isteklerini, seçip gönderdiği bir peygamberle insanlara bildirecektir:

İkincisi (Muhammedürresûlullah), birincisine (Lâ ilâhe illallah) burhân-ı innîdir.

Eserden, müessire bir delil getirmedir. Yani duman varsa ateş de vardır demektir. İlâhî emirleri getiren bir peygamber olduğuna göre, o emirleri gönderen Cenab-ı Hak da mutlaka vardır.

18- Hayat, kesrette (çoklukta) bir çeşit birlik tecellisidir. Onun için ittihadı, bir birlik meydana getirmeye sevk eder. Hayat bir şeyi, her şeye mâlik eder.

Risale-i Nur Külliyyatı'ndan 29. Söz'de ruh ve melek bahsinde ve 30. Lem'a'daki Hayy isminin izahında hayatın mahiyetine ve önemine dair geniş bilgiler verilmiştir.

Meselâ insan büyüklüğünde bir canlıda 100 trilyon hücre; her hücrede bir milyona yakın protein vardır. Eğer proteinlerdeki aminoasitler ve onlardaki elementleri de sayacak olursak telaffuz etmekte zorlanacağımız çoklukta bir sayıda ayrı ayrı atom parçalarından yani müthiş bir kesretten meydana gelmiş, birlik ve bütünlük arz eden bir canlı ile karşı karşıya olduğumuzu fark edeceğiz. Bu parçaları tutan hayattır. Bu canlılık, ruhun çıkmasıyla kaybolunca vücut yavaş yavaş yine eski şekline yani parça parça elementlere ayrılmaya başlar. Evet, hayatın bu birleştirici vasfı, o varlığa yüksek bir özellik kazandırarak, onu her şeye malik eder. Mesela canlı olan bir arı ile cansız olan bir dağı ele alacak olursak o küçücük arının güneşle, yeryüzündeki bütün çiçeklerle münasebeti, alışverişi gözümüze çarpar. Hâlbuki hayatı, hissi ve şuuru olmayan koskocaman dağ, kendi varlığının bile farkında değildir.

19- Ruh, haricî vücud sahibi bir kanundur, şuurlu bir namustur (kanundur). Sabit ve daim fitrî kanunlar gibi ruh da emir âleminde, Allah'ın irade sıfatından gelmiştir. Kudret ruha hissî vücud giydirmiştir.

Latîf bir seyyâleyi o ruh cevherine sadef etmiştir. Mevcud ruh, makul (aklen idrak edilen) kanunun kardeşidir. İki de hem daimî, hem emir âleminden gelmişlerdir. Şayet nevilerdeki (türlerdeki) kanunlara ezeli kudret, harici bir vücut giydirseydi onlar da bir ruh olurlardı. Eğer ruh, vücudu çıkarsa şuuru başından indirse yine ölmez bir kanun olurdu.

Hem ruh hem vücut kanunları emir âleminden gelmişlerdir. “De ki, ruh Rabbimin emrindedir.” (İsrâ Sûresi, 17/85) âyeti emir âlemine bakar. Bu noktadan ruh ve kanunlar ikiz kardeş gibidir. Fakat ruhun kanunlardan üstün ve farklı özellikleri vardır.

Evcela ruh, gerçek ve mevcut bir varlıktır. Hâlbuki kanunlar zihni, akli varlıklardır. Hem onların varlıkları nisbidir. Yani başka gerçek bir mevcudla ilgisinden dolaydır. Mesela, neşv ü nemâ dediğimiz büyüme, gelişme kanununun, çekirdeğe bağlı, ona nisbetle bir varlığı vardır. Çekirdeği ezip parçaladığınız veya yaktığınız zaman artık neşv ü nema kanunu kalmaz. Yine atomda çekim kanunu vardır. Atom parçalanıp atomluktan çıkınca çekim kanunu da kalmaz. Hâlbuki, insandaki ruh insan cesedine bağlı değildir. Bizzat ruhun kendisi de bir varlıktır. Ceset öldürülse, parçalsın ve yakılsa bile ruhun müstakil olan varlığı devam eder.

İkinci olarak ruh, hayat sahibidir.

Üçüncüsü: Şuur sahibidir.

Dördüncüsü: Ruhun seyyâl bir misali bedeni vardır. Muhtemelen ruhun bu seyyâl misali bedeni, esir maddesinden yaratılmıştır.

20- Ziya ile mevcudat (varlıklar) görünür. Hayat ile mevcudatın varlığı bilinir. Her birisi birer keşşâftır.

İşık olmasaydı biz varlıkları göremezdik. Hayat ve canlılık ile de varlıkların müstakil birer mevcut oldukları bilinir. Bu bakımdan ikisi de mevcudatı keşfeden, varlıklarını ortaya koyan birer kâşif gibidir.

21- Nasrâniyet (Hıristiyanlık) ya intifa edecek (patlayıp sönecek) veya istifa edip (süzülüp sâfileşerek) İslâmiyet'e karşı terk-i silah edecek (silah bırakacaktır.) Nasrâniyet birkaç defa yırtıldı, Protestanlığa geldi. Protestanlık da yırtıldı, tevhide yaklaştı. Tekrar yırtılmaya hazırlanıyor. Ya intifa bulup sönecek veya hakikî Nasrâniyetin esasını ihtiva eden İslâmî hakikatleri karşısında görececek, teslim olacaktır. İşte bu büyük sır

Hz. Peygamber Aleyhisselâtü Vesselam “Hz. İsâ, semâdan inip gelecek, ümmetimden olacak, şeriatımla amel edecektir.” diyerek işaret etmiştir.

Hz. İsa Aleyhisselâmın getirdiği asıl dine, önceki dinlerden, yaşanan âdetlerden ve kültürlerden bazı ilaveler de karışmıştır. Onun getirdiği İllâhî ve semavî esaslarla, sonradan karışan arzî ilaveler, düşünen beyinleri bilhassa mantık ve felsefe okuyan Hristiyanları, her şeyi olduğu gibi kabul etmekten alıkoymaya başladı. Akıl ve mantıklarına yatmayan bazı meseleleri reddetmeye, hatta protesto etmeye başlayanlar oldu ve bunlar Protestanlığın çeşitli mezheplerini kurdular. Daha sonra Protestanlar içinde de yeni görüşler doğdu. Aklî ve mantikî düşünce istikâmetinde tevhide engel gördükleri teslis vesair meselelerden sıyrılmaya gayretlerine girdiler.

Bundan dört-beş sene önce Belçika’da, Bahaddin Koçak Bey ile Müslüman olmuş bir Belçikalıyı bir Protestan kilisesine “Bize İslâmiyet’i anlatır mısınız?” diye davet etmişlerdi. Bunlara İslâmiyet’i, bilhassa tevhid gerçeğini, dinimizde Hz. İsa ve Meryem’in konumunu anlatırken kilise cemaatinden yetmiş yaşlarında birisi “Bunları niye konuşturuyorsunuz? Şimdi ben yetmiş senedir yanlış yolda mıydım?” diyerek itiraz etti. Yine kilise cemaatinden bir hanımefendi ayağa kalkarak: “Bu Müslümanlar buraya İslâm propagandası yapmak için kendileri gelmedi. Onları biz davet ettik. Bir kere bizim çağırdığımız misafir oldukları için bu tavrınız yanlış. Ayrıca konuştuklarından hiçbir şey benim akıl ve mantığıma ters gelmedi. Hem biz Protestanlar daha önce Hristiyanlığa karıştırılan şeyleri protesto edip ayrılmadık mı? Peki şimdi, şu andaki anlayış ve inancımızın doğru olup olmadığını test etmemizde ne mahzur var!” dedi.

Arkadaşımız Salih Yüce Bey’in bana anlattığına göre de Boston’da bir Hristiyan profesör, aynen Üstad Hazretlerinin sözleri gibi sözleri, büyük bir Hristiyan topluluğu içinde söyleyip “Ebediyen sönmemek, bitmemek için İslâmiyet karşısında tevhide uygun düzenlemeleri yapmamız lazımdır.” demiştir. Daha sonra bazı haberlerde de buna benzer vakalara rastladık.

22- Cumhur-u avamı (avam halkın çoğunu) delil ve burhandan ziyade, me’hazdeki (sözün veya hükmün kaynağındaki) kudsîyet, imti-sâle (o emir ve hükmü yerine getirmeye) sevk eder.

Üstad Hazretleri bu vecizeyi, Sünuhât isimli eserinde izah etmiştir. Hatta İslâm dünyasındaki İslâmî prensipleri yaşama mevzuundaki gevşeklik ve perişanlığın mühim bir sebebini bu meseleye bağlamıştır.

Kur'ân başkadır; Kur'ân üzerine yazılan veya Kur'ân'dan ilham alınarak veya istihrac ve istinbat edilerek çıkarılan hüküm başkadır. Bunlar bir nevi yorumlardır. Bir meseleyi Kur'ân'ın açık hükmü olarak görmekle onu bir müctehid veya düşünürün icthad veya yorumu olarak görmek, insanda ayrı ayrı tesire sahiptir. Maalesef bu hususta insanlar bazı anlayışların ortaya girmesiyle kudsiyetin asıl merkezinden uzaklaşmışlardır. Mesela mezhepleri değerlendirme konusunda, tahtieciler ile musavvibe anlayışına sahip kimseler ayrı ayrı düşünürler. Tahtieciler derler ki: "Benim mezhebim hak ama yanlış olma ihtimali var. Karşımdaki yanlış ama doğru olma ihtimali var." Hâlbuki yanlış olma ihtimali var dediği husus mezhepler arası icthad farklılıkları ile ilgilidir ve bu da meselenin yüzde on kadardır. Zaten bütün hak mezheplerin yüzde doksanı hepsinde ortaktır. Hem de o yüzde doksan dinin zaruriyâtı, asıl temelidir. Onlarda yanlış ihtimali yoktur. Şimdi avam halk bu yüzde on ve doksanlık farkı bilmediği için mezhebin hepsine birden yanlış ihtimali ile bakabilir. Bir fıkıh ve ilmihâl kitabını okurken, bunların tamamını mezhep imamlarının görüşleri olarak anlar ve öyle bakarsa hem gevşek bir anlayışla bakmış hem de fevkalâde yanlış bir duruma düşmüş olur.

Hâlbuki hata olsa olsa mezhebin yüzde on meselesi olan icthadî ve ihtilafî meselelerde olur. Ayrıca "Ümmetimin ihtilafında rahmet vardır." hadis-i şerifi ile müctehidlerin farklı farklı icthadları, hüküm konusunda çeşitliliğe ve kolaylığa da sebep olmuştur. Çünkü temel meselelerin dışındaki hususlar, toplumların yapılarına, insan toplumlarının psikolojik ve sosyolojik gerçeklerine göre farklı olabilir. Onun için icthadlarda mutlaka bir hata aramak gerekmez. İlâhî rahmet onları da isabete döndürür. Zaten hem hata olsa bile yine de bir icthad sevabı vardır. İsbetli görüşe, iki sevap vardır. İslâmiyet bütün insanlığa bütün zamanlarda bir din olarak geldiği için, elbette böyle farklı icthad ve yorumlar olacaktır.

Eğer insanlar yaşamaları gereken İslâmî hükümlerin % 90'ının doğrudan Kur'ân'dan olduğunu her zaman hatırlayabilselerdi, içlerinde bu dini yaşama mevzuunda daha büyük bir aşk ve şevk bulabilirdi. Çünkü, Arş-ı Azam'dan inen Allah'ın kelimasına muhatap olduğunun farkında ve şuurunda olan bir kalp ve vicdan daha uyanık ve daha şevkli bir şekilde meseleye sarılır. Çünkü hükmün me'haz ve kaynağı kudsîdir.

23- Şeriatın yüzde doksanı dinin zarurî ve kabulü müsellemler ana meseleler olduğu için birer elmas sütundur. Mezhepler arası ihtilafî

olan icthadî meseleler, yüzde ondur. Doksan elmas sütun, on altının himayesine verilmez. Kitaplar ve icthadlar Kur'ân'a dürbün olmalı, ayna olmalı; gölge ve vekil olmamalıdır.

Bu vecize bir önceki vecizede bir derece izah edilmişti. Evet, bir insan, o müctehidlerin icthadlarına ve kitaplarına bakarken onları okurken onlar ne demiş diye değil; Kur'ân'ın nurundan ve feyzinden neler istifade edip çıkarmışlar ve bizim istifademize sunmuşlar diye bakmalıdır. Normal ve sıradan bir vaizin sözlerini dinlemekle, müşid bildiği bir şeyhi dinleyen bir insanın üzerinde aynı şeyleri söyleseler bile tesiri farklı olur. Çünkü o vaizi kafasında ve kalbinde oturttuğu konuma göre okuduklarını aktaran bir nasihatçı gibi görmekte, öbür zatı bir müşid olarak kalbine gelen ilham ve feyizleri gönüllere boşaltan bir rehber olarak görmek arasında elbette büyük bir fark olacaktır.

24- İctihad etmeye kabiliyet ve istidadı olan herkes kendisi için icthad edebilir yani icthadları kendisini bağlar. Ama o icthadları, uyulması gereken şeriat hükümleri imiş gibi herkesi bağlamaz.

Bu durum şunun içindir. Eğer icthad, cumhur-u ulemanın tasdik ve tasvibinden geçmeden, icthad adında ileri sürülürse fikir anarşisine sebep olabilir. İnsanların kafaları karışabilir. Bu durumdan kurtulmak için bir sonraki vecizede yol gösterilmektedir.

25- Bir fikre davet, cumhur-u ulemanın kabulüne bağlıdır. Yoksa o davet bidattır, reddedilir.

Yani insan müctehid olsa bile kendisini bağlar. Ama icthadları, ulemanın hepsi veya çoğunluğu tarafından kabul görürse diğer insanlar da onu bir hüküm olarak kabul ederler.

Ramazan veya bayram hilalini eğer bir kişi görmüşse, ramazan veya bayramdır diye ilan edilmez. Yani herkese teşmil edilmez. Ama hilali gören o tek kişi, isterse kendisi kabul edebilir.

26- İnsan fitraten mükerrerem (kerem ve şeref sahibi) olduğundan, hakkı arıyor. Bazen bâtlı eline gelir; hak zannederek koynunda saklar. Hakikati kazarken, iradesi dışında, dalalet başına düşer; hakikat zannederek kafasına giydiriyor.

Daha önce de temas edildiği üzere genler üzerinde çalışan bazı araştırmacılar insanda inanç geninin bulunduğunu söylemişlerdir. İnsanın fitratında hak ve hakikati bulma duygusu vardır. Fakat insan, ahsen-i takvim üzere üstün ve şerefli yaratılışı gereği hakkı ararken, ailesi, bulunduğu toplum veya arkadaş grubu ona hak ve hakikattir diye yanlış bir düşünceyi telkin edebiliyor. Veyahut kendi araştırmaları neticesinde, aceleyle tam ölçüp tartmadan peşin bir hükümlerle karşısına çıkan veya önüne gelen bir şeyi hemen kabul edebiliyor. Sonra da ya koynunda saklayarak veya başına geçirerek ona tamamen sahip çıkabiliyor.

İşte insanın bu fitratından dolayı, yani ilk defa önüne çıkan şeyleri veya ilk kabullendiği meseleleri terk ettirmek çok zor olduğu için onlara doğruların çok erken ulaştırılması gerekiyor. İnsan kelimesinin nisyan kökünden geldiğini kabul edersek buna göre o, unutkan varlık demektir. Nitekim o, elest bezminde verdiği “Evet, Rabbimizsin.” sözünü unutmuştur. Bunun yanında insan kelimesinin “üns” ile de alâkası vardır. Ünsiyet duyduğu ve ülfet ettiği şeylerden de pek ayrılmak istemez. Ülfet ve ünsiyeti, bir eşik gardiyanı gibi onun serbetsçe başka anlayışlara ve yeniliklere yönelmesine engel olur. Bundan dolayı tanışmakta, gerçekleri tanıtmakta acele edelim.

27- Birbirinden şeffaf ve latif, kudretin çok aynaları vardır. Sudan havaya, havadan esîre, esîrden misal âlemine, misal âleminden, ruhlar âlemine, hatta zamana, fikre kadar çeşit çeşit âlemler vardır. Hava aynasında bir kelime, milyonlarca kelime oluyor. Kudret kalemi şu tenâsül (üreyip çoğalma) sırrını pek acip şekilde çoğaltıyor. İn’ikas (yansıma), ya hüviyeti veya hüviyetle mahiyeti tutar. (Canlı bedeni gibi yoğun) kesif şeylerin aynaya akseden timsalleri birer hareketli ölü gibidir. Nuranî bir ruhun kendi aynalarında olan timsalleri, birer birer hayy-ı murtabattır (aslı ile irtibatlı ve hayatludur, cansız değildir); aynısı olmasa da gayrısı da değildir.

Üstad Hazretleri 16. Söz’ün 1. Şua’ında üç çeşit temessülden bahsediyor:

a) Maddî ve kesif (yoğun) şeylerin aynadaki görüntüsü

Aynalar mahzenine giren bir insan, görüntüleriyle bir anda binlerce olur.

b) Maddî nuranî şeylerin görüntüleri

Güneş binlerce cam parçasında, su damlasında yedi rengiyle, sıcaklığı ile akseder. Aynaya akseden güneşin ışığını karanlık odaya çevirip yönlendir-

sek o yansıma orasını da aydınlatır. Güneş ışığı mercek altında yakıcı bir hâl alır. Sıcak bölgelerde ağaçlara yağın çiy danesi güneş ışığının yansıması ile bir mercek gibi ateşe döner ve ağacın yanmasına sebep olabilir.

c) Nurânî ruhların aksı, meleklerin temessülü

Hz. Cebrail Aleyhisselâm binlerce yerde bulunabilir. Azrail Aleyhisselâm bir anda binlerce ruhu alabilir. Ebdâliyet makamındaki evliya bir anda pek çok yerde görünebilir.

Lemaât isimli eserinde de Üstad, temessülün dört çeşidinden bahsederek, yukarıda bahsettiğimiz üç çeşide bir dördüncüyü ilave ediyor: Hava ay-nasında kelimenin temessülü.

Yani söylenen bir kelime bir anda milyonlarca kelime oluyor. Aslında bu durum, كُنْ فَيَكُونُ hakikatine yani Cenab-ı Hakk'ın ol demekle bir anda binlerce şeyi yarattığına bir misaldir. Nasıl ki, Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) savaşta, düşman ordusuna karşı yerden aldığı bir avuç toprağı شَاهَتِ الْوُجُوهُ yani “Yüzleri kara olsun.” diyerek üzerlerine savurdu. Mu'cize olarak o bir avuç toprak, binler avuç toprak gibi savrulurken her bir düşmanın gözüne girdi. Gözleriyle meşgul olup kaçmak zorunda kaldılar. Aslında tek bir شَاهَتِ الْوُجُوهُ sözü de binlerce söylenmiş gibi her birinin teker teker kulağına gitti... Bu, zaten her zaman tahakkuk ediyor. Ama biz alışkanlıkla bunu normal ve âdiyattan bir olay gibi görüyoruz. Aslında bir harika hakikat!..

28- Güneş mihverindeki (eksen) hareketiyle silkinse meyveleri düşmez. Silkinmezse yemişleri olan seyyareler düşüp dağılacaktır.

Üstad'ın 1900'lü yılların ta başında bu gerçeği söylemesi çok enteresandır. Çünkü gelişmiş teknolojinin imkânları ile bilim adamları bunu ancak asrın ortasına doğru tesbit edebilmişlerdir. Güneşin on iki çeşit silkinme hareketi vardır. Yani güneş on iki yöne doğru silkinir. Belki de bu hareketler on iki gezegen ile ilgilidir.

Yine Üstad Hazretleri 1914 senesinde yazmaya başladığı ve Birinci Dünya Savaşı'nda harp meydanlarında yazmaya devam ettiği İşârâtü'l-İcâz tefsirinde kalbine gelen bir ihtarı yazdığı yerde, “Hareketten, hararet; hararetten kuvvet; kuvvetten de câzibenin (çekim)” doğduğunu söylemiş, güneşin de bu hareketleri ile gezegenleri çekim alanında zahiri bir sebep olarak tuttuğunu belirtmiştir.

29- Fikir nuru, kalbin ziyası ile ışıklanıp mezcolmazsa (birleşmezse), zulmettir, zulüm fıskırır. Gözün karanlık beyaz gündüzü, ziya veren simsiyah gecesiyle mezc olmazsa görmeden yoksun olduğu gibi, beyaz fikirde, kalbin süveydası (siyahı) bulunmazsa, basiretsizdir.

Üstad zaten bu vecizenin altına koyduğu haşiyede mealen “Gözün gündüze benzeyen beyazı (ak, ağ tabakası), geceye benzeyen siyahlığıyla beraber olmazsa göz, göz olmaz.” diyor. Yani aslında gözün gören kısmı beyazı değil, beyazın içindeki siyah nokta, hatta o siyahın da içindeki en siyah küçücük noktasıdır. Ruh işte bu âlemi gözdeki o küçücük siyah pencereden seyrederek. Orası olmazsa görme işi de olmaz. Aynı şekilde insanların sadece beyinlerinden çıkan parlak fikirler, eğer kalb ve vicdanın imbiklerinden geçmez; oralardaki duygularla bir bileşime uğramazlarsa, kara ve karanlık düşünce olmaya mahkûmdurlar. Onların yani sırf beyinden çıkan ve vicdan süzgecinden süzülmemeyen, gönül mihenginde tartışılmamış fikirler, cicili bicili yıldızlardan ibarettir. Bu hâllerıyla bazı zehirli bitki ve mantarlara benzemektedirler. Daha yakın geçmişte ideoloji hâlinde takdim edilen bu çeşit düşünceler başta Rusya ve Çin olmak üzere dünyanın pek çok yerinde milyonlarca insanın hayatına mâl olmuştur.

30- İlimde iz'an-ı kalb olmazsa, cehildir. İltizam başkadır, itikad başkadır.

Üstad Hazretleri bunu Lemaât'ta şöyle açmıştır: “İnsan beyininde birbirine karıştırılan ilmin mertebeleri muhtelifdir. Beyinde mertebeler var, birbiriyle iltibas ediliyor, ahkâmları da muhtelif:

Evvel tahayyül olur,

sonra tasavvur gelir.

Sonra aklen idrak,

sonra tasdik,

sonra iz'an oluyor,

sonra gelir iltizam,

sonra itikad gelir.

İtikadın başkadır, iltizamın başkadır. Her birinden çıkar bir hâlet: Salâbet-i diniye (dine sınıksız sarılma) itikaddan,

Taassup, iltizamdandır (sırf tarafgirlikten),

İmtisal yani bir şeyi yaşamak için tâbi olma ve ona sarılma, iz'andan (en derin iç tasdik olan imandan),

Ama sırf tasdik olursa iltizam olur.

Sadece taakkul (aklen anlama) seviyesinde kalmışsa tarafsız konumunda kalınır.

Tasavvur seviyesinde kalan kimsenin ise nasibi yoktur.

Ama daha işin başında hayal etme seviyesinde bulunuyorsa ve bu hayalini gerçeklerle mezcedemiyorsa, safsatalara düşer.

31- Bâtıl şeyleri iyice tasvir etmek, sâfi zihinleri bozmaktır.

Bu vecize yukarıda geçen 30. vecizenin devamı gibidir. Evet, bâtıl, sapık düşünce ve inançları, müstehcen, hayâ ve edep dışı meseleleri anlatıp hayal duygusuna karşı bunları iyice tasvir etmek, zihinleri bulandırmak demektir. Zaman zaman hayalde hortlayacak olan bu bâtıl çirkinlikler, çeşitli sapmalara da sebep olabilirler.

32. Mürşid âlim, koyun olmalı, kuş olmamalıdır. Koyun kuzusuna süt; kuş yavrusuna kumuk verir.

Bu vecize pedagojik bir gerçeği ifade etmektedir. İrşad ruhu ile hareket eden âlim, önce kendisi anlayıp hazmettiği ve yaşayışına mâl ettiği bilgileri, koyun uysallığı içinde, içimi kolay ve rahat, besin değeri yüksek bir süt gibi takdim etmelidir. Yoksa kendisi anlamadığı, kendi beyninde ve gönlünde sindirmediği bilgi yığınlarını bir kumuk hâlinde ortaya koyan kimseden, hiç kimse istifade edemez. Burada müsbet için koyun ve sütün seçilip özelliklerinin hatırlatılması; menfi örnek için de kumuğun hatırlatılması vecizedeki ifade gücünün güzelliğini de ortaya koyuyor.

33- Bir şeyin vücudu (varlığı) bütün parçalarının var olmasına bağlıdır. Yok olması ise, sadece bir parçasının yok olması ile meydana geldiğinden, zayıf adam, güç ve iktidarını göstermek için tahrip tarafı oluyor, müsbet yerine menfice hareket ediyor.

Mesela, Süleymaniye Camii veya Ayasofya'yı yapmak için onların üzerine oturduğu alan kadar bir arsa, onların planlarını çizecek Mimar Sinan gibi bir mimar, onları meydana getirecek malzeme, süslemeleri ve donanımları için gerekli kıymetli eşyalar, oralarda çalışacak işçiler, ressamlar, sanat-

kârlar gerekmektedir. Bütün bunların tahakkuk etmesi için de senelerce zaman lazımdır. Ama bu cihan değer kıymetinde harika binaları yıkıp yok etmek için eli dinamitli bir anarşist yeterlidir. Hem de çok kısa bir zamanda, o güzel mabedleri tahrip edip viraneye çevirebilir. Evet, tahrip için bir mimar bile gerekmiyor.

“Tahrip esheldir.” yani çok kolaydır. Bu hakikat ile görülüyor ki günahlar, isyanlar, fitneler ve fesatlar tahrip içinde mütalâa edildiği için çok kolaydır. Onlara karşı her zaman Allah’a sığınmak gerekir. Bu mesele ile ilgili birçok sırrı ve hikmeti izah eden 13. Lem’a’ya bakmak faydalıdır.

34- Hikmet düsturları, hükümetin namusları (kanun ve prensiple-ri) ile; hak kanunları da kuvvetin râbitaları ile birleşip imtizaç etmezse, cumhur-u avam (halk topluluğu) üzerinde netice ve meyve vermez.

Bir ülkede sadece hikmet düsturları ve âdil ve hakkaniyetli kanunlar bulunup bunlar anlatılıp bildirildiği hâlde icraatçı bir hükümet o kanunları hayata geçirmez ve devlet gücünü kullanmazsa, halk üzerinde tesiri olmaz. Bir tarafta hikmet, ahlâk, hukuk esasları ve insana yakışır güzellikler insanlara öğretilecek, diğer taraftan sadece bu kadarı ile yetinilmeden devletin otorite gücü de kendisini gösterecek, huzur ve güveni bozmaya çalışanlara karşı caydırıcılığını ortaya koyacaktır.

35- Zulüm, başına adalet külâhını geçirmiş, hıyanet, hamiyet elbisesini giymiş. İslâmiyet’i anlatmaya, Allah’ın yüce isminin layık olduğu konna yükselmesi için gösterilen gayretlere âsilik ismi takılmış. Esirliğe, hürriyet namı verilmiş. Zıtlar, birbirleri ile şekillerini değiştirmişler.

Müslümanların bazı ülkelerde karşılaştıkları garip tezatlar ancak bu kadar karikatürize edilebilir. Öyle ya insanların inancından ibadetine, kültüründen yaşayışına, çıkardığı kanunlarla ve her tarafa çekilebilen lastikli kanun maddeleriyle müdahale ediyorsun. Bunun da âdil bir iş olduğunu söylüyorsun. Sırf Allah rızası için dini öğrenmek ve öğretmeye gayret edenleri hapsilere dolduruyor, hiçbir delile dayanmadan sadece imkânâtı vukuat yerinde kullanarak, belki ileride bir tehlike olabilir diyerek vuku bulmamış ve vuku bulması da hiç mümkün olmayan, olmayacak hayalî suçları, sanki işlenmiş gibi o insanların sırtına sarıyor ve cezalandırıyor- sun. Bunun neresi adalet ve hürriyet?

36- Menfaat üzerine dönen siyaset, canavardır.

Kendi menfaatlerini sağlamak için insanların hassas damarlarına dokunarak birbirleriyle çarpıştıranlar; yaydıkları fitne ve fesadın bulanıklığından istifade ile insanları istismar edenler, geri ve cahil topluluklar arasına onları bitirip tüketecek nifak ve şikak tohumları atıp onlar birbirleriyle amansızca ve kanlı biçimde uğraşırken, yer altı ve yer üstü varlık ve kaynaklarını yağmalayanlar ve bunun da başarılı bir siyaset olduğunu iddia edenler, sadece canavarlıklarını ilan ediyorlar. Böylece, cehennem de lüzumsuz olmadığını isbat etmiş oluyorlar.

37- Aç canavara karşı, sevgi gösterisinde bulunmak, onun merhametini değil, iştihasını açar. Hem de diş ve tırnağının kirasını da ister.

Cenab-ı Hakk'ın verdiği akıl, zekâ gibi donanımları yerinde kullanarak insanın yaşadığı çağla hesaplaşacak güce ulaşması gerekir. İmtihan için dünyaya gönderilen insanların pek çok alanda geçtikleri testler vardır. Duyguları bir sınır ve had altında olmayan zalim ve tamahkâr insanlar, diğerlerini sömürmek ve köleleştirmek için ustaca her şeyi deniyorlar. Topluların bunun şuurunda olarak, varlıklarını korumaları gerekiyor. Dünya üzerinden silinen pek çok kavim gibi, kendilerinin de bir gün ortadan kaldırılacaklarını hiç unutmamalılar. Çünkü hırs ve tamahkârlıkları bir türlü doymak bilmeyenler boş durmuyorlar. Onlara karşı, yaltaklanmanın, şefkat dilenciliğinin hiçbir faydası olmaz; bilâkis daha fazla zulüm işlemelerine sebep olur. "Korkunun kokusu" diye bir husus vardır. Yani denizdekilerden karadaki canavar hayvanlara kadar hepsinde, korkak davranan hayvanlara karşı saldırganlık duygularını tahrik eden şey, onların korkuları esnasında vücudlarında salgıladıkları bir çeşit kokudur. Ama canını dişine takarak mücadele verenler kurtulmaya, hiç olmazsa, onurlarını kurtarmaya hak kazanırlar.

Bir hayvanat bahçesinde büyük bir yılanın önüne iki tane keçiyi yemesi için atarlar. Bir tanesi hiçbir direniş göstermeden yılanın önünde büzülür kalır. Yılan onu yedikten sonra öbürüne yönelir, ama o dimdik ayakta durup var gücüyle boynuzları ile yılanı saldırır. Onun ağzını yüzünü parçalayıp kanatınca yılan geri çekilip kaçmak zorunda kalır. Bunu görenler "Sen yaşamayı hak ettin." diyerek keçiyi oradan çıkarırlar.

Cenab-ı Hakk'ın "...İnanıyorsanız üstünsünüz." (Âl-i İmrân Sûresi, 3/139)

prensibi Müslümanlara yol gösterici bir düstur olmalıdır ve asla zillet ve ümitsizliğe düşmeden, Allah'ın sonsuz kudretine dayanarak onurlu mücadelelerine, akılcı ve hikmet dairesinde devam etmelidirler. Güçleri yetmese bile izzet ve onurlarını kurtarırlar; cesetleri şehid olurken ruhları alâ-yı illiyyine doğru pervaz edip yükselir.

38- Zaman gösterdi ki, Cennet ucuz değil; Cehennem dahi lüzumsuz değil.

Bu vecize, 36. vecizede bir parça izah edilmiştir. Hak yerine kuvvete; dayanışma yerine çarpışmaya; fazilet yerine ırkçılığa dayanan, doyma bilmeyen hırslarla fakir, cahil, mağdur, âciz topluluk ve milletlerin üzerine saldıran ve “Dünyanın neresinde olursa olsun, bir kaynak ve bir zenginlik varsa, aslında o bizimdir de tesadüfen orada bulunmaktadır. Onun için onu alıp kendi hâkimiyet ve tasarrufumuz altında bulundurmamız bizim normal hakkımızdır.” anlayışıyla hareket edenlerin işledikleri cinayetlerin cezasının verilmesi için dünya elverişli değildir. Onun için Allah, onlara uygun ceza için Cehennem’i yaratmıştır.

Aynı şekilde, ömürleri boyunca Allah rızası için en büyük fedakârlıkları yapan, her türlü cefâyâ tahammül eden, küllî ubudiyetleri ile meleklerin önüne geçen binlerce peygamberin, milyonlarca evliyanın mazhar olacakları mükâfatlar için de bu dünya hayatı yeterli ve elverişli değildir. Mutlaka dünyanın bin senelik zevk ve lezzetleri bir saatine mukabil gelmeyen Cennet’in olması gerekmektedir.

39- Dünyaca üst tabakayı teşkil eden ve havas olarak tanınan insanlardaki meziyetler aslında tevazu ve mahviyete sebep olmaları gerekirken; maalesef tam tersine tahakküm ve tekebbüre sebep olmuştur. Fakir fukarada bulunan âcizlik, avam halkta var olan fakirlik ve muhtaçlık da, onlara karşı merhamete ve ihsana sebep olması gerekirken tam aksine onların esaretlerine ve mahkumiyetlerine sebep olmuştur.

Dünya bir imtihan meydanı olduğu için, herkes de kendi imkânına ve durumuna göre imtihana tâbi tutulacağından bazı insanlar zengin, bazıları fakir olacak, bazıları çok zeki ve kabiliyetli, bazıları tam aksi özelliklere sahip hayat şartları içinde bulunacaklardır. Herkesin imtihanı ayrıdır. Bu imkân ve hayat şartları, aslında hayır ve iyiliklere vesile olabilecek durum-

da iken insanların kibir, gurur, hırs, tamah, enâniyet ve egoizm gibi duygularından ötürü tamamen kötülük ve günaha vesile de olabilir.

Burada insanı yanlıştan kurtaracak olan ölçü Kur'ân'ın "De ki: 'Ey mülk ve hâkimiyet sâhibi Allah'ım!.. Sen mülkü dilediğine verir, dilediğinden onu çeker alırsın. Dilediğini aziz, dilediğini zelil kılarırsın. Her türlü hayır yalnız Senin elindedir. Sen elbette her şeye kadırsın.'" (Âl-i İmrân Sûresi, 3/26) âyetine samimi ve derinden imandır. Böylece bütün mal-mülkünü, izzet ve şerefini, üstünlük ve yüceliğini Allah'tan olduğuna inanan insan, zengin de, fakir de olsa ne yapacağını ve nasıl davranacağını bilir; Allah'ın emirlerinden ayrılmamaya çalışır. Bu vecize bir sonraki vecize ile münasebetlidir.

40- Bir şeyde mehâsin ve şeref hâsıl olduğça, havassa (üst tabakaya) peşkeş ederler. Seyyat olsa, avama taksim ederler. (Ziyafet olunca, ona benden başka herkesi çağırıyorlar ama bir terslik olunca, sadece bana çağırıyorlar diyen hizmetçinin ifade ettiği gibi alt tabaka eziliyor.)

Üstad Hazretleri, erlerin, subayların, avam ve havâsın beraber elde ettikleri güzel bir neticeyi sadece üstten birine nisbet etmeyi, sanki tek başına o yapmış gibi davranmayı büyük bir zulüm olarak görüyor: "Aziz kardeşim bil ki! İnsanların en büyük zulümlerinden biri de şudur ki: Büyük bir cemaatin çalışmalarının neticesi olan iyilik ve güzelliklerin meyvelerini bir şahsa isnad eder ve ona mâl ederler. Bu zulümde gizli bir şirk yani Allah'a ortak koşma vardır. Çünkü, bir cemaatin cüz'î iradesiyle kazandıkları mahsûlâtı bir şahsa atfetmek, o şahsın, icad derecesinde harikulâde bir kudrete (hâşâ) mâlik olduğuna delâlet eder. Hatta eski Yunanlıların ve putperestlerin ilâhları işte böyle zalimâne şeytanî tasavvurların mahsûlûdür." (Mesnevî-i Nuriye, Hubab, s. 77, Şahdamar Yayınları)

"Hakikat ise, müsbet şeyler, haseneler, iyilikler cemaate, orduya tevzi ve taksim edilir. Menfilikler, tahribatlar ve kusurlar ise başta bulunanlara verilir. Çünkü bir şeyin vücudu, bütün şartların ve rükünlerinin var olmasıyla olur ki (meselâ orduda) kumandan yalnız bir şarttır. O şeyin yokluğu ve bozulması ise bir şartın yokluğu ile bir rükünün bozulması ile olur, mahv olur, bozulur. Onun için fenalıklar başa verilir. İyilikler ve haseneler, ekseriyetle müsbet ve vücûdîdir; başlar, sahip çıkamazlar. Fenalıklar ve kusurlar, ademîdir ve tahribîdir; reisler mes'ûl olurlar. Hak ve hakikat böyle iken,

nasıl ki bir aşîret fütühat yapsa, ‘Aferin Hasan Ağa’ denilip ama mağlûp olsa ‘Aşîrete tuh!’ diye aşîret tezyif edilse, bütün bütün hakikatin aksine hükmedilmiş olur.” (Şahdamar Yayınları, Şuâlar, 14. Şua, s.349)

41- Gâye-i hayâl (ana hedef) olmazsa veyahut o hedef unutulsa veya unutulmuş gibi davranılsa, zihinler enâniyet kesilip hedefin etrafında gezerler.

Her şeyden önce hedefin belirlenmesi, çok iyi bilinmesi hem de hiç unutulmaması gerekiyor. Eğer unutulursa veya unutulmuş gibi davranılırsa, artık zihinler hedefe kilitlenmekten vazgeçip birer enâniyet heykeli kesilerek benliklerinin ve egoizmalarının tatmin için, hedef dışı işlerle uğraşmaya başlarlar. Böyle olunca da bir türlü hedefe ulaşamaz; hep hedefin etrafında dolaşıp dururlar. Eğer “Bizim hedefimiz, iman ve Kur’ân hizmetidir.” demişsek artık siyaset gibi hedeflerin peşinde koşamayız. Koşsak da asla muvaffak olamayız. Üstadımız “Karşımda bir yangın var. İçinde evladım ve imanım tutuşmuş yanıyor.” derken hedefi göstermiştir. O ateşin içinden evladımızı ve imanımızı kurtarmaya çalışacağız. Eğer buna kilitlenmişsek, koştururken birisinin bize çelme takması, arkadan laf atması, bizi hiç ilgilendirmemelidir. Eğer dönüp onlara laf yetiştirmeye veya intikam almaya kalkışırsak hedefi unuttuk veya şaşırдық demektir. Sadece yanlışlarını izaha, doğruyu anlatmaya çalışırız. Daha olmadı, onları sadece kanunlara ve Allah’a havale eder, işimize devam ederiz.

42- Bütün ihtilallerin, fitne ve fesatların asıl kaynağı ve bütün rezil ahlâkların tahrikçisi ve menbaı, sadece iki kelimedir:

Birinci kelime: “Ben tok olsam, başkası açlıktan ölse bana ne?”

İkinci kelime: “İstirahatim için zahmet çek; sen çalış ben yiyeyim.”

Birinci kelimenin damarını ve kökünü kesecek tek bir devası var ki, o da zekâtın farz bir emir ve ibadet olarak yerine getirilmesidir.

İkinci kelimenin devası, faizin haram kılınmış bir yasak olarak terk edilmesidir.

Kur’ân’ın adaleti âlem kapısında durup faize: “Yasaktır; girmeye hakkın yoktur.” der. İnsanlar bu emri dinlemedi, büyük bir sille yediler. Daha müthişini yemeden dinlemeliler.

İnsanlık tarihi ve bilhassa 1789 Büyük Fransız İhtilâli'nin sebepleri, neticeleri ve ondan sonraki sosyal hareketler, Rusyadaki Bolşevik İhtilâli, arkadan Çin'deki Komünist İhtilâli ve sonraki yıllarda bütün dünyaya yayılan terörist ve anarşist hareketler incelenirse milyonlarca insanın hayatına mâl olan bu olayların temelinde Üstad Hazretlerinin, iki cümlede izah ettiği meselenin olduğu anlaşılır.

İslâm dünyasının böyle bir felâketten, hem de en fakir ve yoksul olduğu bir dönemde hafif yara ve berelerle kurtulmasında zekâtın farziyeti ve faizin haramiyeti büyük rol oynamıştır. İnsanlık böyle bir fitne ve fesada maruz kalmamak için İslâm'ın bu düsturlarına alıcı gözle bakmak mecburiyetindedir.

43- Devletler ve milletler muharebesi, yerini tabakât-ı beşer muharebesine bırakıyor. Zira, insanlar esir olmak istemedikleri gibi, ecir (ücretle çalışan işçi ve amele) olmak da istemez.

Küreselleşen dünyada artık ticaret yoluyla, büyük şirketler, her tarafta kendi ülkeleri gibi işlerini yapıp ticaretlerine devam ediyorlar. Ama, hep işçi ücretlerinin çok ucuz olduğu yerleri tercih ediyorlar. İleri ülkelerde işçilerin ücretleri ve sigortaları yüksek olduğu için böyle davranılıyor. Peki bu nereye kadar devam edecek? İleride, bir tarafta büyük tekeller hâlinde büyük şirketler ve onlara sahip olan zenginler tabakası ve öbür tarafta da pek çok haktan mahrum fakir işçiler tabakası. Yine müthiş bir çatışma zemini hazırlanıyor demektir. Devletler ve milletler savaşımdan daha çetin ve daha dehşetli olacak böyle bir vuruşmayı önlemek için her hâlde, işçileri de çalıştıkları iş yerlerine belli bir oranda ortak yapmak bir çıkar yol olsa gerek.

Aslında biz İslâm dünyası olarak, sosyalizm ve komünizm dünyaya yayılırken, kurtarıcı bir tezle ortaya çıkmadık. Karşısında da tutunacak İslâm'dan başka ictimâî bir din yoktu. Müslümanlar taze ve canlı prensipleriyle İslâm'ın huzur getirici projesini sunabilirlerdi ama olmadı. Yalnız burada tek istisna, Bediüzzaman Hazretlerinin teklifidir. Eski eserlerinden taş baskı Lemaât isimli kitabında ve Sünuhât adlı eserinde bu hususlara temas etmiş fakat bu teklifine ne Meşihat-ı İslâmiyeden ne de İslâm âlemindeki diğer teşkilatlardan bir cevap alabilmiştir.

44- Gayrimeşru bir yolla bir maksadı takip eden kimse ekseriyetle maksadının zıddıyla ceza görür. Avrupa muhabbeti gibi, gayrimeşru bir muhabbetinin âkabetinin mükâfatı, mahbûbun gaddarâne adâvetidir.

Fıkıhta şöyle bir hüküm vardır: *لَا يَرِثُ الْكَاتِلُ* yani “Katil, öldürdüğü kimse- nin vârisi olamaz.” Çünkü gayrimeşru bir yoldan mirasa konmaya kalkış- mıştır. Normalde vârisi olacağı kişinin mesela babasının malından kendi- sine miras düşebilmesi için kendisinin sebep olmadığı bir ölümün olması gerekirdi. Babasını öldüren kâtil, artık onun mirasçısı olamaz. Çünkü mi- rasa ulaşmak için meşru ve doğru yol, bu değildir.

Bu, aslında fitrî ve genel bir kanundur. Gayrimeşru yollardan zevk ve lez- zet arayanların hepsi de o beklentilerin katbekat zararlarını görmüşlerdir ve göreceklerdir de.

İşte İslâm’ın değerlerini bırakıp İslâm ülkelerindeki dostlukları bir tarafa itip Avrupa’nın bilhassa İslâmiyet’in güzel ve faydalı değerleriyle çatışan prensiplerine meftun olanlar, bu gayrimeşru meftûniyetin zararlarını, - iş- gallerle ve sömürge durumuna düşmekle – gördükleri gibi bundan sonra da göreceklerdir.

Avrupa derken, Batı dünyası ve anlayışları kastedildiği için buna Amerika da dahildir.

Üstad, Avrupa’yı ikiye ayırır. Hz. İsa Aleyhisselâmın getirdiği vahyin ay- dınlığı içindeki ve insanlığa faydalı prensip ve değerleri; materyalist, men- faatçi Batı değerlerinden ayırır. Batı’yı ayakta tutan İsevî mesajın onların hayatlarından uzaklaşması; mukaddes prensiplerden nikâh gibi değerlerin çığnenmesi Batı’yı müthiş bir çöküşe sürüklemektedir.

45- Maziye, musibetlere kader nazarıyla; istikbale ve günahlara teklif noktasından bakmak lazımdır. Cebriye mezhebi ile Mutezile mez- hebi burada barışırlar.

Geçmiş olaylara ve insanın başına gelmiş musibetlere kader nazarı ile ba- kılırsa bir rahatlama olur. Çünkü, kadere iman Allah’ın icraatını kabulü de gerektirir. Hoşumuza gitmese de geçmişte meydana gelenleri bilhassa belâ ve musibetleri Allah’ın hikmetlerinin neticesi olarak görürüz. Zaten onlar eğer bizim hatalarımız neticesi meydana gelmişse günahlarımıza ke- faref olmuşlardır. Öyle değilse, derecelerimizin yükselmesine vesiledirler. Üzülecek bir durum yoktur.

Geleceğe ve günahlara ise irade ve teklif noktasından bakmak gerekir. Yani “Kaderimizde varsa bu günahı işleriz.” diye hiçbir zaman kendimizi salıveremeyiz. Bilâkis, irademizin hakkını vermeli; günahattan, kötülükten kendimizi çekip ona göre davranmalıyız.

İşte bu durumda, kadere önem veren Cebriye mezhebi ile iradeye önem veren Mutezile mezhebi bu noktada birleşmiş olur. Zaten orta yol olan Ehl-i Sünnet mezhebi bu dengeyi her zaman korumaktadır.

46- Çaresi bulunan şeyde âcizliğe; çaresi bulunmayan şeyde de ceza’ya (yani feryad u figânı basmaya) sığınmamak gerektir.

Bir şeyin çaresi varsa âcizlik göstermenin bir manası yoktur. Yani yakınma ve mazeret üretmenin yerine, derhâl işe girişip neticeye ulaşmak gerekir. “Şimdi değilse, ya ne zaman?” diyerek o çareye yapışıp işi bitirmeliyiz. Ama çaresi yoksa, artık, ağlayıp inlemeye gerek yoktur. Yani böyle faydasız, boş şeylerle uğraşmamak lazımdır. Maalesef bu iki hususta, boşu boşuna vakitler israf ediliyor ve hiçbir şey de elde edilemiyor. Hizmet erleri kahve konuşmalarına benzer bu çeşit israf-ı kelâmlarla vakitlerini boş harcamazlar. Kararlarını verir ve hedeflerine doğru yürür giderler.

47- Hayatın yarası iltiyam bulup iyileşir. İzzet-i islâmiyenin, namusun ve izzet-i milliyenin yaraları pek derindir.

Yara, deride değil de çok derinde ise, tedavi ve müdahalenin de yerinde ve derinlemesine olması gerekir.

Siz normalde sonbaharın üzerinden bir kış geçtikten sonra tarlanızı alışımlı şekliyle sürer, ekim ve dikimi yaparsınız. Ama tarlalarınızın üzerini, bir karış da selin getirdiği çörcöp kaplamışsa, artık her zamanki gibi normal bir şekilde onu sürmekle, ekme ve dikme işlerini yapamazsınız. Mecburen bir karıştan daha fazla derine inmeniz gerekecektir. Yoksa ürün alamazsınız. Ömer İbn Aldülaziz dönemindeki tecdit, devlet idaresindeki bozulmayı düzeltme şeklindeydi. İmam-ı Gazâlî, İslâmiyet’e yeni katılan milletlerin, eski kültür ve inançlarından getirdikleri anlayışlarla ehl-i sünnet dışına çıkan tarafları üzerinde bir tecdidde bulundu.

Ama günümüzde sadece İslâm dünyasında değil bütün âlemde fen ve fel-sefeden gelen köklü bir inkâr var. Elbette buna karşı köklü bir iman müdafaasına ihtiyaç var. Yaralar derinde. İşte günümüzün tecdid hareket ve

hizmetinin durumu böyledir. Üstad Bediüzzaman Hazretleri, Kastamonu Lâhikasındaki bir mektubunda manevî bir muhavereden bahsediyor. Orada bu hususu şöyle ifade ediyor:

“Bugünlerde manevî bir muhavere de bir sual ve cevabı dinledim. Size kısa bir hülasasını beyan edeyim. Biri dedi: ‘Risale-i Nur’un, iman ve tevhid için büyük tahşidatları (yığınakları) ve küllî techizatları (donanımları) git-tikçe çoğalıyor ve en inatçı bir dinsizi susturmak için yüzde birisi kâfi iken, neden bu derece hararetle daha yeni tahşidat yapıyor?’ Ona cevaben dedi-ler: ‘Risale-i Nur, yalnız bir cüz’î tahribatı, bir küçük haneyi tamir etmi-yor; belki küllî bir tahribatı ve İslâmiyet’i içine alan, dağlar büyüklüğünde taşları bulunan bir muhît kaleyi tamir ediyor ve yalnız hususî bir kalbi ve has bir vicdanı ıslaha çalışmıyor; belki bin seneden beri tedârik ve terâküm edilen bozucu aletlerle dehşetli yaralanan kalb-i umumiye ve efkâr- âmmeyi ve umumun, bilhassa mümin avam halkın dayanakları olan İslâmî esaslar ve cereyanlar ve şâîrlerin (şîâr ve alâmet olan şeylerin) kırılmasıyla, bozul-maya yüz tutan vicdan-ı umûmiye, Kur’ân’ın i’câzı (mu’cizeliği) ile o geniş yaralarını, Kur’ân’ın ve imanın ilaçları ile tedavi etmeye çalışıyor.”

48- Öyle zaman olur ki, bir kelime bir orduyu batırır, bir gülle otuz milyonun mahvına sebep olur. (*Hâşiye*)³⁴ Öyle şartlar altında olur ki küçük bir hareket, insanı âlâ-yı illiyyîne çıkarır. Ve öyle hâl olur ki küçük bir fiil, insanı esfel-i sâfilîne indirir.

Evet, yanlış söylenmiş bir söz, kuvve-i maneviyeyi kırabilir veya ihtilâfa sebep olabilir. Neticede koskoca bir ordunun mağlubiyetine vesile teşkil edebilir. Son Viyana bozgunu buna bir misâldir. Bir Sırp neferinin Avus-turya veliahdına attığı bir tek gülle, Birinci Dünya Savaşı’nın patlamasına ve otuz milyon insanın mahvolmasına sebep olmuştur. Üstadın cebbar bir komutan olan Nikola Nikolaviç karşısındaki tutumu onu Nikolaviç dahil bütün insanların gözünde yükselere çıkarmıştır. Zâlim karşısında hayatı istihkar edemeyip zillet göstermek de insanı aşağıların aşağısına düşürür. Hem ruhu alçalmış, hem cesedi çignenmiş, hem de onur ve şerefi berhava olmuş olur. 37. vecizede izah edildiği gibi, bu durumda canavar zalimler, şahsiyetini ayak altına alıp yalvarmaya ve yaltaklanmaya

³⁴ (*Hâşiye*): Sırp bir neferin Avusturya veliahtına attığı bir tek gülle, eski Dünya Savaşı’nı patlattırdı, otuz milyon nüfusun mahvına sebep oldu.

kalkışanlara hem acımazlar hem de iyice iştihaları açılarak, dış kiralarını da isterler. Bilhassa mühim misyonlar yüklenmiş kimselerin en küçük fiil, söz ve tavırlarına son derece dikkat etmeleri gerekir. Eğer son Viyana bozgununda ordumuz son neferine kadar ölümü gözüne alarak tükenene dek mücadele etmiş olsalardı bu hücum ve savlet durdurulabilirdi. Böyle bir gayret gösterilemediği için geri çekilmelerin sonu gelmemiştir. Ama Çanakkale ve Anadolu müdafaalarında her ne pahasına olursa olsun, denilerek her şey göze alınarak, gülerak ölüme koşulduğu için düşmanlar püskürtülmüştür.

49- Bir tane sıdk, bir harman yalanı yakar. Bir tane hakikat, bir harman hayale tercih edilir. لَا يَلْزَمُ مِنْ لُزُومِ صِدْقِ كُلِّ قَوْلٍ قَوْلٌ كُلِّ صِدْقٍ “Her sözün doğru olmalı fakat her doğruyu söylemek doğru değildir.”

Doğruluk çok mühimdir. Bir tane doğru söz, binlerce yalanın işini bitirir. İstikamet üzere dürüst hayat yaşayan kimseler, karanlıkta yol gösteren yıldızlar ve deniz fenerleri gibidirler.

Her sözümüz doğru olmak zorundadır ama her doğruyu söylemeye de hakkımız yoktur. Çünkü, bazen damara dokunur. Bazen o sözü söyleyen sebebiyle başkaları zarar görebilir. Bazen o sözün verdiği bilgi, zalimlerin elinde mazlum ve mağdurları ezmek için bir senet teşkil edebilir. Onun için ağızdan çıkacaklara, doğru bile olsa çok dikkat edilmesi gerekir. Ben doğruyu söyleyeceğim diye başkalarını zarara sokmaya hakkımız yoktur. Birilerinin hayatlarını bağladıkları ve iğneyle kuyu kazar gibi senelerce uğraşıp yetiştirmeye çalıştıkları fidanları yok ettirmeye ve henüz ham olup olgunlaşmamış meyvelerini faydasız hâle getirmeye salâhiyetimiz bulunmamaktadır.

50- Güzel gören güzel düşünür. Güzel düşünen hayatından lezzet alır.

Kâinata asıl olan güzelliştir; çirkinlikler tebeâdır. Yani çirkinlikler kâinata çirkinlik olsun diye girmemişler; güzelliğin derecesini artırmak için “dolaşısıyla” girmişlerdir. Her şey zıddı ile bilindiği ve nisbî olan güzellik hakikatlerinin araya giren çirkinlik vesilesi ile artması için girmişlerdir. Zaten kâinattaki her şey Cenab-ı Hakk’ın güzel isimlerinin tecellisiyle meydana getirilmiş olduğundan güzellik, kâinata asıldır. Gerçek bu olunca en isa-

betli görüşün güzel görmek olduğu meydana çıkar. Kâinat ve içindeki olayların bu yönünü insan görünce güzel düşünmeye başlayacaktır. Bu da insanı ümitsizlik kanserinden kurtarır; insan için huzur ve lezzet kaynağı olur.

51- İnsanları canlandıran emeldir, öldüren yeis (ümitsizlik)tir.

Üstad yeis konusunda, “Seretan (kanser) gibi bir hastalıktır.” diyor. Kur’ân-ı Kerim’de de Allah’ın rahmetinden ümit kesenlerin kâfirler olduğu beyan buyuruluyor.³⁵ Demek ki ümit, cesette can gibidir. Ümidi kesilenin, bir nevi canı da çekilmiş oluyor. Her meselede bu hususa dikkat edilmesi gerekiyor. Gazetede, dergide yazılan yazılarda ve verilen yorumlarda, ümit kırıcı, ümitsizliğe sevk edici, karamsar ifadelerden son derece kaçınmak icap ediyor. Bilhassa bu hususta Rahim ve Hakîm ismine mazhar bir hizmetin mensuplarının daha çok dikkatli davranmaları iktiza ediyor.

52- Eskiden beri ilâ-yı kelimetullahı (Allah’ın yüce olan ismini şanına uygun zirvelerde dalgalandırmayı), istiklâliyetin bekâ ve devamını, İslâmiyet için farz-ı kifaye olan cihad vazifesini üzerine alarak kendisini, yek vücud olan İslâm âlemi için fedaya vazifedar ve hilâfete bayraktar görmüş olan bu İslâm Devleti Osmanlı’nın başına gelen bu felâket, İslâm âleminin gelecekte mazhar olacağı saadet ve hürriyetle telâfi edilecektir. Zira şu musibet, hayat mayamız olan İslâmî kardeşliğin inkişafını, hârikulâde şekilde hızlandıracaktır.

M. Ertuğrul Düздаğ Bey’in merhum Ali Ulvî Kurucu’dan aktardığı hatıralarda deniliyor ki:

Filistin Müftüsü Emin el-Hüseynî’nin bir sözünü hiç unutmam. Şöyle demişti: “Müslüman dünyasının başına gelen, Osmanlı’nın bedduasıdır. Biz Müslümanlar, bilhassa Araplar, masum ve mazlum Osmanlı Devletinin bedduasına uğradık. Babasının bedduasını alan bir evlat gibi. Başımıza gelen felâketler bu yüzdendir. (...) Osmanlı Devleti, İslâm âleminin muhafızlığını deruhte etmeseydi yükünü üzerine almasaydı; Fas, Tunus; Cezayir, Libya, Mısır, Sudan, baştanbaşa Afrika; çoktan bir Endülüs hâline gelmiş olurdu. Endülüs’te yedi yüz yıl yaşamış İslâm medeniyetinden, bugün İspanya yarımadasında birkaç harabeden başka ne var? Orada tek

35 Bkz. Yûsuf Sûresi, 12/87; Hicr Sûresi, 15/56; Ankebût Sûresi, 29/23

bir Müslüman bile bırakmayıp hepsini yok etmediler mi? İşte Osmanlı olmasaydı, Afrika da tamamen o şekle girecekti. Yalnız Afrika mı? Balkanları da beş yüz yıl elinde kim tuttu? Haçlı Seferlerini kim durdurdu? İstanbul ve Anadolu'yu kim Müslümanlaştırdı? Bu sayede, Hıristiyan ordularının yolunu kesip Arap ülkelerini kim korudu? Akdeniz'de dört yüz yıl emniyeti kim temin etti? Daha neler neler... Osmanlı neden hilâfeti üzerine aldı da bu kadar mesuliyeti, zahmeti, masrafı, fedakârlığı yükledi. Bunun sebebi din duygusundan, Harameyn'e duyulan sevgiden başka bir şey değildi. Yavuz Selim, Mısır'ı fethettiği gün, Abbâsi Halifesi geldi ve şöyle dedi: 'Sultanım, halife demek, Muhammed Mustafa'nın (sallallahu aleyhi ve sellem) vekili demek. Bütün Müslümanların maddî ve manevî varlığını koruyacak, tecavüz ve taarruzdan masum ve mahfuz kılacak makam demek. Bunun için güç ve kuvvet lazımdır. Benim bir gücüm ve imkânım yok. Kendimi korumaktan bile âcizim. Elimde ancak Mukaddes Emanetler var. Sadece onların bekçisiyim. Dolayısıyla ben bu yükü taşıyamam; gereğini yerine getiremem ve getiremiyorum. Allah'tan korkar, Resûl-i Ekrem'den (sallallahu aleyhi ve sellem) utanırım. Hilâfeti benden al. Mukaddes Emânetleri sen sakla. Ben sana biat etmeye geldim.' İşte son Abbâsi Halifesi bunları söyleyip Yavuz Selime'e Hilafeti ve Mukaddes Emanetleri verdi. Sultan Yavuz Selim, Mısır fethinden dönerken Halep'te Zekerriyya Camii'nde cuma namazı kıldı. Hatip efendi, minberde hutbe esnasında, âdet üzere zamanın sultanına dua ederken onun için 'Fâtihü'l-Harameyn, Hâkimü'l-Haremeyn' sıfatlarını kullanmıştı. Bunun üzerine, kabri Cennet olsun, Hz. Sultan, derhâl hatibe müdahale etmiş ve 'Muhterem hatip efendi, hutbe esnasında konuşulmaz; fakat çok mühimdir; şunu tembih ediyorum: Fâtih ve hâkim sıfatlarını kabul edemem. Hâdimü'l-Haremeyn deyiniz. Ben, Mekke ve Medine'nin, hâşâ fâtih veya hâkimi değil, sadece bir hâdimi, hizmetkârıyım. Mukaddes beldeleri fetih ve işgale değil, oralara hizmet etmeye geldim...' demiştir. (...) İşte Osmanlı, böyle mazlum ve masum bir devlettir. Bizler ona karşı işlediğimiz nankörlüğün cezasını çekiyoruz. Eğer Osmanlı o gün, 'İslâm dünyasından bana ne? İşte hilâfeti de bırakıyorum.' deseydi; düşmanları onu rahat bırakırlardı. Osmanlı, din duygusu ile böyle bir şey yapmadı. (Yani Hilafeti bırakmadı.) Son günlerine kadar, Müslümanların dertleriyle dertlendi. O yüzden de düşmanları tarafından yıkıldı."

İşte bu evsaftaki Osmanlı Devleti'nin yıkılış felâketi inşallah, Filistin Müftüsü Emin el-Hüseynî gibi kişilerin derdi teşhis etmesiyle, yapılan yanlış-

ların anlaşılmasıyla, perişan İslâm âlemi, birbirine ihtiyacını ve kardeşliğini derinden idrak edecek ve zamanın hâdisatının sarmasıyla Müslümanlar tam uyanıp kendilerine gelecekler. Böylece zayıf ettiğimiz istiklâl ve hürriyetimizi elde etmiş olacağız. Nitekim 1950'den itibaren pek çok İslâm ülkesi müstakil devlet hâline gelmeye başladı.

53- Hıristiyanlığın malı olmayan medeniyetin güzelliklerini, Hıristiyanlığa mâl etmek ve İslâmiyet'in düşmanı olan gericilik ve geriliği İslâmiyet'e dost göstermek, feleğin ters döndüğüne delildir.

Tahrif edilmiş şekliyle ilim ve fenle çatışan bir dinin, medeniyetin güzelliklerinden sayılan fen ve teknolojiyi geliştirdiğini ve onların sahibi olduğunu söylemek mümkün değil. Bütün ilim ve fenleri ihtiva eden, düşünceye, akli çalıştırmaya, Allah'ın insanın emrine musahhar kıldığı kâinattan istifadeye teşvik eden İslâmiyet'i gericiliğe dost ve geri kalmaya sebep göstermek de asla doğru değil... Eğer öyle olsaydı, medeniyetten, teknikten çok uzak bir bölgeye gelmiş olan İslâmiyet'in onları iyice geriye götürmesi gerekirdi. Hâlbuki, çok kısa bir zamanda yüzde yirmi beş gelişmiş olan fen ve tekniği katbekat geliştirdi. Prof. Dr. Fuat Sezgin gibi araştırmacıların buluşlarıyla, ilim tarihinin temel dinamiklerinin Müslümanlar tarafından ortaya konulduğu bugün apaçık isbat edilmiştir. Hatta İslâm bilginlerinin kitaplarından anladığımız kadarıyla hidrolik sistemle çalışan otomatik makinalar yapıp hayata geçirilmiştir. Frankfurt'taki İslâmî eserler müzesinde bunlar çalışır vaziyette bulunmaktadır.

Durum böyle iken tam tersine bir iddia ancak feleğin tersine dönmesiyle mümkün olabilir.

54- Paslanmış bîhemtâ (eşsiz) bir elmas, daima mücellâ (cılâlanmış) cama tercih edilir.

Altın yere düşmekle, değerini kaybetmediği gibi, toza toprağa bulanmış bir elmas da her zaman cılâlî camlardan üstündür. Aslında bu vecizenin izahı Sünûhat risalesinde şöyle anlatılmaktadır:

Ey Müslüman, aldanma, başını indirme! Paslanmış bîhemtâ bir elmas, daima mücellâ cama müreccahtır. Zahiren olan İslâmiyet'in zaafi, şu medeniyet-i hâzıranın, başka dinin hesabına hizmet etmesidir. Hâlbuki şu medeniyet suretini değiştirmesi zamanı hulûl etmiştir. Suret değişirse ka-

ziye (hüküm) bilâkis (tersine dönmüş) olur. Nasıl şimdiye kadar bidayette söylenildiği gibi, nerede Müslüman varsa Hristiyan'a nispeten bedevî, medeniyete karşı müstenkif ve soğuk davranır ve kabulünde ızdırap çeker, suret değişse başkalaşır.

55- Her şeyi maddede arayanların akılları gözlerindedir. Göz ise maneviyatta kördür.

Maddeciler, maddî olmayan hiçbir şeyin varlığını kabul etmezler. Aslında yokluğun karşısında varlık vardır. Varlığın da çeşitleri vardır. Maddeciler, yokluğun karşısına sadece maddeyi koyar ve madde olmayan her şeyi inkâr ederler. Hâlbuki ruh gibi maddî olmayan varlıklar da vardır. Ama onların akılları gözlerine inip körleştiği için maddî olmayan manevî gerçekleri göremez ve onların varlıklarını kabul etmezler. Fakat biz bazı şeyleri gözlerimizle, bazılarını da akıllarımızla görür ve varlıklarını kabul ederiz. Mesela, Cenab-ı Hakk'ı görmesek de yarattığı harika eserlerden, içimize duyurduğu ilhamlardan O'nun varlığını şüphesiz şekilde kabul ederiz. Ayrıca ruhun varlığını da müşahedelerin dışında bazı aklı delillerle kabul ederiz. Mesela insan vücudunun her bir hücresinde her saniyede 12 tane bileşim olmaktadır. Bu, bir nevi değişimdir. Altı ayda hemen hemen vücudun hepsi değişir. Sadece sinir hücreleri yedi-sekiz senede tamamen değişir. Peki maddesi bu kadar değişen insanda değişmeyen ve hep aynı kalan nedir? Eğer ruhun varlığını kabul etmezsek, mahkumları dokuz seneden sonra hapiste tutmamamız; insanlara dokuz seneden fazla emekli maaşı ödemememiz ve annemize dokuz sene sonra artık anne demememiz lazımdır. Çünkü, suçu işleyen, emekli olmayı hak eden ve bizi doğuran maddî vücutlar tamamen gitmiş yok olmuştur; yeni vücutlar artık hiçbir alâka kalmamıştır. Bütün bunlardan başka sadık rüyalarla olayları, olmadan önce görüyoruz. Madde zaman ve mekânla bağlıdır. Geleceği görebilmek için zaman ve mekânla bağlı olmayan bir şey yani ruh lazımdır.

56- Meczaz, ilmin elinden ceclin eline düşse hakikate dönüşür, hu-rafelere de kapı açar.

İlim ve fen adamlarının bir terminoloji olarak kullandıkları mecazî mana ifade eden kelimeler, ifadeler ve tabirler vardır. Eğer bunlar bu incelikleri bilmeyen cahillerin diline geçerse mecazî manalarından daha çok hakikî manaları ile kullanılmaya başlarlar. Bu hususta Üstad'ın Münazarat Risa-

lesinde verdiği bir misal vardır. Kozmoğrafya ile meşgul olanlar Ay tutulmasını anlatırken, tutulma anını “Ayı, yılan yuttu.” tabiriyle ifade ederler. Ama mecazî mananın aslı şöyledir: O günkü kozmoğrafya anlayışına göre Dünya merkezdedir; hem Güneş hem de Ay onun etrafında birer daire çizmektedir. Birbiriyle kesişen bu dairelerin kesiştikleri noktalarda beşer derecelik açılar oluşmaktadır. Tam Dünya orta yere düştüğünde bu kesişen çizgilerden iki tane yılan şekline benzer bir şekil çıkmaktadır. Sanki Ay’ın tutulması, bu hayalî ve mecazî yılanın ağzına girme şeklinde değerlendirildiği için bu tabir kullanılmıştır. Kozmoğrafya âlimleri bu mecazî mananın ifade ettiği gerçeği bilmektedirler. Ama avam halkın ağzında bu tabir gerçek manada gökte bulunan ejderha gibi bir yılanı dönüşmüştür. Onun için bazı yerlerde insanlar, yılan Ay’ı bıraksın diye davul çalarlar. Bazıları silah atarlar.

57- İhsân-ı İlahîden fazla ihsan, ihsan değildir. Her şeyi olduğu gibi tavsif etmek gerektir.

Çok geniş bir manayı ifade eden bu vecize, bizlere birçok hususta değerli ölçüler vermektedir. Miras konusunda, verilecek cezalar konusunda ve mahlûkata verilen cihazlar, duygular hususunda bizim daha fazla bir şey söylememiz dengeyi bozar. Güzellik uyumdan doğar. On tane dünya güzelinin ayrı ayrı organları resimlerden kesilip bir araya getirilince ortaya çirkin bir şekil çıkmıştır. Bir Japon güzelinin gözü, kendi yüzünde güzeldir. Bir Avrupalı yüzde güzel görünmez. Mehir ve nafaka meselesini, kadının erkek üzerindeki hakları olarak bilmeyenlerin, İslâmi miras konusunu anlamaları mümkün değildir.

58- Şöhret, insanın malı olmayanı da insana mal eder.

Şöhretin müstebit bir özelliği vardır. Yani bir insan bir hususta meşhur olunca bu şöhret sebebiyle benzer şeyleri kim yapmış olursa olsun, şöhreti zabtedip o kişiye verir. Zalozlu Rüstem’e isnad edilen kahramanlıklar için onun bin sene yaşamış olması gerekir, bu ise mümkün değildir. Nasreddin Hoca hikâyeleri de öyledir. Bazı İsrâiliyâtın rivayet olarak bazı kimselere isnad edilmeleri de bu sebeptedir.

59- Hadis, hayatın madeni (hayat kaynağı)dır ve hakikati ilham edicidir.

Kur'ân-ı Kerim'in ilk muhatabı ve fetânet-i azam sahibi (en engin anlayış ve en derin kavrayış sahibi) olan Muhammed Aleyhisselâm, elbette Kur'ân-ı Hakimi herkesten daha iyi anlamış ve hadisleri ile anlatmıştır. Ayrıca Kur'ân âyetlerini daha iyi tefsir etmek için ayrıca ilhamlara da mazhar olmuştur. Onun için Efendimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) hadisleri, hayatımıza ruh ve mana kazandıracak ve pek çok yeni hakikatleri de bizlere ilham edecek özelliktedir.

60- Dini ihya edip hayata geçirme, milletin ihya edilip yepyeni ve güzel bir seviyeye ulaşmasını sağlama demektir. Dinin yaşanıp hayatiyet bulması, hayatın nuranileşip güzellik kazanması demektir.

Mutlak zikir kemaline masruf olduğu için din denilince İslâmiyet'in kastedildiği âşikârdır. Allah'ın sonsuz ilminden ve bütün güzel isimlerinin tecellilerinden gelen İslâmî hüküm ve prensipler insan fıtratına en uygun düsturlardır. Bunlar hayata geçirilirse, milletlere –asr-ı saadetten bu yana yaşanan bütün toplumlarda olduğu gibi– huzur ve nur hâkim olur. Sıhhatine kavuşan toplum, artık güzellikler üretip iyilikler takdim etmeye başlar. Yani salih daire dönmeye başlar; hayırdan yeni hayırlar doğar.

61- İnsanlığa rahmet olan Kur'ân ancak herkesin en azından ekseriyetin saadetini içine alan bir medeniyeti kabul eder. Hâlbuki bu günkü medeniyet anlayışı, beş menfi esas üzerine kurulmuştur:

1. Dayanma noktası, kuvvettir. Kuvvetin şe'ni (işi, durumu, gerektirdiği) ise tecavüzdür.

2. Hedef-i kastı, menfaattir. Menfaatin şe'ni ise, tezâhümdür (sıkışma, yığılma, birbirini zora sokmadır).

3. Hayatta düsturu, mücadeledir. Mücadelenin şe'ni ise tenâzudur (çekişme, birbiriyle uğraşmadır).

4. Kitleler arasındaki rabıtası, başkalarını yutmakla beslenen ırkçılık ve menfi milliyettir. İrkçılığın şe'ni ise müthiş şekilde vuruşmadır.

5. Cazibedar hizmeti, heva ve hevesi kamçılama ve arzuları tatminidir. O heva ise, insanın manen mesholmasına (şeklinin değişmesiyle çirkin bir hale gelmesine) sebeptir.

Muhammed Aleyhisselâmın getirdiği mukaddes prensiplerin ihtiva ettiği ve emrettiği medeniyetin ise:

Dayanma noktası, kuvvete bedel, haktır ki, şe'ni adaletli ve muvâzeneli (dengeli, ölçülü) davranmadır.

Hedefinde, menfaat yerine fazilet vardır ki şe'ni muhabbet ve tecâzübdür (birbirini sempati ile cezbetmedir.)

Toplumlardaki insanları birleştirici yönü de ırkçılık ve menfi milliyet yerine dinî, vatanî ve sınıflı bağıdır ki şe'ni, samimi kardeşlik, sulh yolunu tutma ve dışarıdan saldırı ve tecavüz-kâr davranışlara karşı yalnız müdafaadır.

Hayatta prensip olarak mücadele düsturu yerine yardımlaşma düsturunu esas kabul eder ki şe'ni ittihad ve dayanışmadır.

Heva ve hevesin kötü duyguları yerine hüda ve hidayeti esas alır. Bu düsturun şe'ni ise insaniyet açısından ilerleyip yükselme ve ruhen tekâmül etmedir.

Mevcudiyetimizin hâmisi (koruyucusu) olan İslâmiyet'ten elini gevşetme, dört elle sarıl. Yoksa mahvolursun.

Üstad bu konuyu Lemaât Risalesi gibi eski eserlerinde de ele almıştır. Aslında meseleyi can özünden, hayat düğümünden ele alarak asrın başında kapitalist medeniyetin temellerinin yanlışlarını açıkça ortaya koymuş, İslâm medeniyetinin dinamiklerini de apaçık ifade etmiştir. Hatta taş basma Lemaât Risalesinde “avam medeniyeti” tabir ettiği sosyalist anlayışın medeniyetinde de bahsetmiştir. Kapitalistlerden ayrıldıkları yönleri, sadeliklerini, avama hitap ettiği için dehşetli bir durumun da olduğunu ama kudsiyet kazanmazsa devam etmeyeceğini; ona kudsiyet verecek ictimâî bir din gerektiğini, bunun için en uygun olanın da İslâm olduğunu anlatmıştır. Haklı yönlerine İslâmiyet sahip çıkmazsa onun aleyhine kullanılabileceğini de belirtmiştir.

62- Umumî musibet, ekseriyetin hatasının neticesi musallat olur. Musibet, cinayetin neticesidir; mükâfatın da başlangıcıdır.

Musibetlerin, kendi işlediğimiz kötülüklerin cezası olduğu Kur'ân-ı Kerim'de anlatılmıştır.³⁶ Zelzele gibi büyük afet ve musibetler, büyük çoğunluğun günah ve hatalarından sonra meydana gelir.

Musibetlerin, kahr ve gazab-ı İlâhîden bir farkları vardır. Musibet ceza-

³⁶ Nisâ Sûresi, 4/79; Şûrâ Sûresi, 42/30

ları, günahlara kefarettir. Mesela bir Müslüman'ın ayağına bir diken batsa on günahı silinip on tane de sevap yazılır. Hâlbuki İlahî gazap ve kahrılar; günahlara kefaret olmadıkları gibi; kessâratü'z-zünûb (günahların çoğalıp artmasına) sebep olurlar.

Üstad, Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda gördüğü ve "Rüyada Bir Hitabe" başlığını verdiği sadık bir rüyada, o zaman başımıza gelen musibetin sebeplerini izah ederken suçumuzun namaz ve oruç gibi İslâmiyet'in rükünlerindeki ihmalimizden kaynaklandığını söylüyor. Sünuhât Risalesinde de rüyada erkân-ı İslâmiyeden olan hac mevzuunda bir şey söylenmeyip sükût etmesinin sırrını izah ediyor: Namaz, oruç ve zekâtta ki ihmalimiz musibete sebep iken hac ibadetini terk etmemiz, İlahî gazabı harekete geçirdi.

63- Şehid, kendini Hayy (diri, hayatta) bilir. Feda ettiği hayatı, ölüm anındaki sekerât hâlini tatmadığı için, kopuk olarak görmüyor ve yaşayışın devam ettiği kanaatini taşıyor. Yalnız bu yeni hayatını daha nezih olarak buluyor.

Mektubat Risalesinin Birinci Mektub'unda hayat mertebeleri izah edilirken ikinci hayat mertebesinde bu konu ele alınıyor. Samanyolu televizyonundaki Beşinci Boyut dizisinde Hızır Aleyhisselâmın hayatı ile şehidlerin hayatına, temsili olaylarla izah getirilmeye çalışılıyor. Maddeci asrın maneviyatı körelttiği bir zamanda, bazı olayların sır perdeleri aralanarak, maneviyata pencereler açılmaya gayret ediliyor. Bu çalışmalar gerçekten takdire değer.

64- Kur'an'ın adalet-i mahzâsı, tek bir masum kişinin hayat hakkını ve kanını, bütün insanlık için bile olsa heder ettirmez. Allah'ın kudretine göre insanların hepsini yaratmakla, birisini yaratmak arasında bir fark olmadığı için ikisi de kudret nazarında bir olduğu gibi İlahî adalet nazarında da birdir. Bir insanı öldürmek, bu sebeple bütün insanları öldürmek gibidir. (Yani masum hiçbir insan için, "Öldürülmesi bütün insanlara fayda sağlayacak, onun için öldürülmesi gerekir." denilemez. Ama o masum insan, kendisini bütün insanlık için feda edebilir.) Hodgâmlıkla (bencillik ve egoistlikle) öyle insan olur ki ihtirasına mâni her şeyi, hatta elinden gelse dünyayı harap eder ve insanların hepsini mahvetmek ister. (Neron ruhlu insanlar, dünyayı ateşe vermekten çekinmemişlerdir.)

Bu mesele Sünuhât Risalesinde genişçe ele alınıp izah edilmiştir.

65- Korku ve zaaf, dış tesirleri insanın üzerine saldırtır.

Bu vecize 37. vecizede bir nebze, değişik bir açıdan ele alınmıştı.

Hayvanlar korkunca, vücutlarından bir koku yayılır. Buna ‘korkunun kokusu’ denir. Bu kokuyu alan vahşi hayvanların saldırmak için âdeta ağızlarının suyu akar. Seneler önce bu konuda Sızıntı dergisinde “Korkunun Kokusu” başlıklı bir yazı neşredilmiş ve canlılar âleminden örnekler verilmişti.

İşte canavar ruhlu, Firavun ve Nemrut meşrepli insanlar, korkaklara ve zaaf gösterenlere saldırmaktan çekinmezler; hatta dişlerinin kirasını bile isterler. Onlara karşı merdâne davranıp yüzlerine tükürmek gerekir ki neticesi ölüm bile olsa, izzet ve şeref manen korunduğu gibi cesedin de bir şehid-i mazlum olması sağlanmış olsun.

66- Muhakkak maslahat, mevhum mazarrata feda edilmez.

Yani bir meselede mutlaka fayda ve maslahat varsa vehmî ve hayalî olarak zarar olabilir düşünceleri, o faydalı işi engellememelidir. Korkak bezirgân ne kâr eder ne zarar. Ama bir şey kazanmadan durması da onun için neticede zarardır. Bazen insanı olmayacak kuruntular sarar ve elde edeceği faydalara ulaşmasına mani olurlar. İnsan bazen risk almasını da bilmelidir.

67- Şimdilik İstanbul siyaseti, İspanyol hastalığı (nezlesi) gibi bir hastalıktır.

1900’lerin başlarında Osmanlı’nın başşehri İstanbul da siyasî düşünce, siyasetçilik her yere girmişti. O zamanlar bulaşıcılığı ile meşhur İspanyol nezlesi gibi, her şeye siyaset bulaşmıştı. En kötüsü de askeriyeye bulaşmış olmasıydı.

Ertuğrul Düzdağ Bey’in hazırlayıp sunduğu Ali Ulvî Kurucu’nun hatıralarında, son Şeyhülislam Mustafa Sabri Efendi’nin anlattıklarına bakılırsa hiç ümit edilmedik kişiler ve makamlar o zamanlar siyasetle temas kurmuşlar. Üstad Hazretleri ise dindar insanların bile kendi partilerinden olmayan dindar kimselere karşı tavırlarından ürküp dehşete kapılarak “Eûzü billâhi mine’ş-şeytâni ve’s-siyâseti yani şeytandan ve siyasetten Allah’a sığınırım.” demiş.

Hatta Üstad, Cenab-ı Hakk'ın, insan kalbini, "samed aynası" yaptığını; oraya hiçbir şeyin girip yerleşmesine razı olmadığını fakat siyaset, hırs, aşk-ı mecazî ve aceleciliğin hemen kalbi delip içine yerleştiklerini, bundan da Cenab-ı Hakk'ın darıldığını; bu yüzden bunları kalbin içine kadar sokanların maksatlarının aksiyel tokat yediklerini söylüyor.

68- Deli adama "İyisin, iyisin" denilse, iyileşmesi; iyi adama "Fenasın, fenasin" denilse fenalaşması nadir değildir.

Çünkü "İyisin" demek aynı zamanda bir dua yerine geçer. Hem de muhatap olan kişinin psikolojik yapısına olumlu tesir eder. O da "Herkes beni iyi görüyor, ben de iyi olayım." diye gayret eder.

"Fenasın" demek de bir beddua gibidir. Hem de kişinin moraline ters yönden tesir eder. "Demek herkes beni fena biliyor. Benim bu kötü damgadan kurtuluş çarem yok. Ne yapsam beyhüde... Battı balık yan gider." der, sanki çaresizmiş gibi kötülüğe doğru meyletmeye başlar. Onun için sözlerimize, şakalarımıza, lâkap takmalara karşı son derece dikkat etmeliyiz. İyiliğe sebep olan o iyiliği yapmış gibi sevap alır; kötülüğe sebep olan da günah kazanır.

69- Düşmanın düşmanı, düşman kaldıkça dosttur. Düşmanın dostu, dost kaldıkça düşmandır.

Dostlara, dostların düşman ve dostlarına; düşmanlara, düşmanların dost ve düşmanlarına iyi dikkat etmemiz gerektir. Aslında keşke herkesle dostluk köprüleri kurabilsek. Düşmanları bile hiç olmazsa tecavüzden durduracak seviyeye getirebilsek çok iyi olur. Ama bu her zaman mümkün olmuyor; çok hazırlıklı olmak iktiza ediyor.

İç düşmanlarımız olan nefis ve şeytanla ömür boyu; dış düşmanlarla da kıyamete kadar cihan çapında mücadele devam edeceği için uyanık durmak icap ediyor. Kur'ân-ı Kerim'de "Allah'ı unutan kimseler gibi olmayın ki bu sebeple de Allah onlara nefislerini unutturdu." (Haşr Sûresi, 59/19) buyuruluyor. Su uyur, düşman uyumaz, denilmiştir. Nefis düşmanımız gaflet anında zehirli hançerini neremizden, nasıl saplayacağını hiç bilemeyiz. Bunun için bizim Cenab-ı Hakk'ı çok anıp zikretmemiz ve gafleti izale etmemiz gerekiyor.

Dostunu düşmanını bilmeyen, kolektif şuuru ve tarih hafızasını kay-

betmiş bulunan İslâm dünyası, her zaman düşmanlarından hem de aynı yerden darbeler yemiştir. Artık menfaat odakları, kimlerin ne istedikleri, kimlerin kimlerle nasıl dostluklarının ve düşmanlıklarının olduğu az-çok bilinmektedir. İşte bu santranç tahtasında birilerine yem olmamak için gözlerimizin açık olması gerekir.

70- İnadın işi: Şeytan birisine yardım etse, (şeytanın niyet ve kasdını hiç hesaba katmadan) “Melektir” der, rahmet okur. Muhalifinde (bilhassa siyasî muhalifinde) melek görse, “Elbisesini değiştirmiş bir şeytandır.” der, lanet eder.

İnatçılığın en çarpıcı örnekleri en çok da siyaset dünyasında kendisini gösterir. 67. vecizede de geçtiği üzere, siyaset, insanların damarlarına işleyip İlahî saltanat tahtı ve Samed aynası olan kalbin içine girince, artık ölçü ve denge kalmaz; kendi siyasî görüşlerine yardım edenler, kim olursa olsun, isterse şeytan olsunlar aynen melek muamelesi görürler. Siyasetlerine aykırı buldukları kimseler melek gibi olsalar bile onlara mutlaka bir şeyler yakıştırır, bir kulp takar ve onlara şeytan muamelesi yaparlar.

Bunu çok iyi bilen bazı menfaat odakları da siyasilere arka çıkıp destek vererek pek çok kanunsuz işlerini çok rahatlıkla onlara yaptırmaya çalışırlar.

71- Bir derdin dermanı, başka bir derde zehir olabilir. Bir derman, haddinden geçse dert getirir.

Her bir derdin ayrı bir devası vardır. Herhangi bir ilaç bir hastalığa iyi geldi diye her hastalığa iyi gelecek demek değildir. Ayrıca ilaç ve devaların da ölçülü ve kararlı olması gerekir. Bir hap yerine haddi aşım on hap alanlar intihara kalkışmış olurlar. Derman sınırı aşım haddinden geçerse dert getirir, hatta öldürür. Mevsimlere göre elbiseleri değiştirmek gerektiği gibi gıdaların da mevsim mevsim değiştirilmesi gerekir. Mizaçlara göre ilaçlar bile farklı olabilir. Onun için âyet ve hadislerle tesbit edilen dinin esasları dışındaki icthadî, ihtilâfî meseleler milletlere göre toplumların ihtiyaç ve durumlarına göre değişik olabilir. Onun için dört hatta on iki mezhebin farklı görüşleri, onları kabul edenlere göre hak ve doğru olur. İnsanların tek mezhepte birleşmesi bu sebeple realitelere uygun olmaz. Şimdilik hâl-i âlem buna müsait değildir.

72- Tam bir dayanışma ve tesanüt içinde bulunan bir cemiyet, duranları bile harekete geçiren bir alettir. Ama içinde kıskançlık ve hased-in kol gezdiği bir cemaat ise hareket edenleri bile durdurup kilitleyen bir âlet gibidir.³⁷

Üstad, en büyük kuvvetin ihlâstan sonra tesanüt ve ittifak olduğunu ifade etmiştir. Rakamlar tek tek ele alınırsa ancak kendi değerlerini ifade ederler. Ama bir çizgi üzerinde yan yana dizilip tesanüt içinde birbirlerine dayanırlarsa kat kat büyük bir değer ifade ederler. Üç tane bir, ayrı ayrı olursa üç kuvvetleri olur. Ama yan yana yazılınca yüz on bir olurlar. Dört tane dört, ayrı ayrı olunca on altı değerindedir. Ama bir çizgi üzerinde dizilince dört bin dört yüz kırk dört gücünde olurlar.

İşte toplumlar, cemiyetler ve cemaatler de böyledir. Üstad bu meseleyi İhlâs Risalesinde genişçe ele almıştır.

73- Cemaatte vahid-i sahih (tam sayı) olmazsa o cemaati toplamak, ona bir şeyler ilave etmek; kesirli (ondalık) sayıların çarpımı gibi, onları çoğaltmaz azaltır.

Üstad bu vecizenin altına yazdığı hâşiyede (dipnot) bu meseleyi şöyle izah ediyor: “Matematik hesaplamalarında bilindiği gibi çarpma ve toplamlar, neticeyi çoğaltır. Mesela dört kere dört, on altı olur. Fakat kesirli (ondalık) sayılarda çarpma bilakis küçültür. Mesela üçte biri, üçte bir ile çarpmak onu dokuzda bir yapar. Aynen onun gibi bir cemaat ve cemiyeti meydana getiren insanlarda sıhhat ve istikamet ile vahdet (birlik) olmazsa, o topluluk ziyadeleşmekle küçülür; bozuk olur, kıymetsiz olur.”

Allah rızası için, insanlığa hizmet etmek üzere bir araya gelenlerde haset, menfaatçilik, bencillik, hep önde görünme gibi hastalıkların olmaması gerekir. Aksi takdirde böyle sağlığı bozuk bir topluluk tam sayılardan değil de kesirli sayılardan gelmiş rakamlar gibidir. Çoğaldıkça küçülürler.

74- Adem-i kabul (kabulsüzlük) kabul-ü ademle (adem yani yokluğu kabul etmekle) karıştırılıyor. Kabulsüzlük anlayışının delili, sübut delilinin yokluğudur. (Yani o anlayış sahipleri bir delile ihtiyaç duymaz-

³⁷ الْجَمْعِيَّةُ الَّتِي فِيهَا التَّسَانُدُ اللَّهُ خَلَقَتْ لِتَخْرِيكَ السَّكِّنَاتِ
وَالْجَمَاعَةُ الَّتِي فِيهَا التَّحَاسُدُ اللَّهُ خَلَقَتْ لِتَسْكِينِ الْحَرَكَاتِ

lar. Zaten öyle bir meseleleri de yoktur. Onlar, Yaratan varmış-yokmuş diye bir şeyle ilgilenmezler.) Ama yoku kabul eden inkârcıların anlayışında, yokluğun delili gerekir. (Hâlbuki mutlak yokluk, isbat edilemez.) Bu iki anlayıştan birincisi şek (şüphe); ikincisi ise inkârdır.

Kabulsüzler için, iş kolay gibidir. Ama inkârcıların mutlaka fikirlerini isbat için delil getirmeleri gerekir. Bir şeye yok demek için bütün kâinatı hem de geçmiş ve gelecek zamanları bir bir yoklayıp o şeyin olmadığını göstermek icap eder. Bu ise mümkün değildir. Var diyenler, bir örneğini veya izini bile gösterebilir davayı kazanırlar. Mesela “Hindistan cevizi vardır.” diyenler, bir meyvesini, bir fosilini bile bulup getirirler davalarını isbat etmiş olurlar. “Yok” diyenler ise bütün kıtaları dolaşıp hiçbir yerde olmadığını gösterip inkârlarını ispat etmek zorundadırlar. Hatta fosilleri de incelemek mecburiyetindedirler.

75- İmanî meselelerde şüphe; bir delili, hatta yüz delili atsa da medlûle (varlığı için delil getirilen şeye) bir zarar veremez. Çünkü binlerce delil vardır.

Vicdanî, enfüsî deliller ayrıdır; âfâkî yani dış âlemden getirilen deliller ayrıdır. Üstad, Katre Risalesinde her bir zerrenin, 55 lisanla Yaradana delalet ettiğini söyler. Şimdi bu kadar çok yani sayılamayacak kadar delil varken inkârcıların bazı deliller üzerinde şüphe uyandırmaya kalkışmalarının hiçbir manası yoktur. Evet, vicdanın ve her zerresiyle bütün kâinatın Allah’a delil olması yanında bütün âyetleriyle Kur’ân da ve bütün mu’cizeleriyle Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) de en büyük delillerdendir. Bunları çürütmeye hiç kimsenin gücü yetmez.

76- Büyük çoğunluğa tâbi olunmalı. Ekseriyete ve büyük çoğunluğa dayandığı zaman, lakayt olan Emevîlik, en nihayet (büyük yanlışlıklarına rağmen sonunda) Ehl-i Sünnet cemaatine girdi. Sayı itibarıyla azınlıkta kalan salâbetli (sağlam) Alevîlik, en nihayet az bir kısmı Râfizîliğe dayandı.

Sadece düşünce ve ruh anlayışınızın doğru ve isabetli olması yeterli olmuyor. Aynı zamanda büyük bir topluluğun kabulünü de kazanması gerekiyor. Azınlıkta kalan gruplar, azınlık psikolojisi ile muvaffakiyetsizlikler karşısında, harikalar kuşağından beklentilere girip hayallerle tatmin

olmaya çalışıyor ve zamanla dengeyi kaybedebiliyorlar. Efendimizin (salallahu aleyhi ve sellem) “Ümmetim dalâlet (sapıklık) üzerinde birleşmez.” buyurmasında da bu gerçeğe işaret vardır. Ana yol, büyük cadde varken yan yollara, dar sapaklara yönelmek bizleri yanıltabilir. Hz. Ali haklı idi. Karşı taraf ictihadında yanılmıştı. Fakat ümmetin büyük çoğunluğunu yanlarına alan Emevîler, Velid ve Yezid gibi pek çok yanlış yapan meliklerine rağmen günahkâr ve zalim olsalar da toplum Ehl-i Sünnet çizgisinde kaldı. Mevzii kalan kötülük ve yanlışlar toplumu dalâlete götüremedi.

Hz. Ali ve Âl-i Beyt elbette ictihad ve davalarında haklı idiler. Fakat sonradan onlar adına dava sürenler azınlıkta kaldıkları için hep harikalardan medet umup gelecek bir kurtarıcıyı beklediler. Sayıları az da olsa bir kısmı dengeyi kaybedip Râfıziliğe, hatta ittihad ve hulûle kadar gidip yanlışla saplandı. Yani hâşâ “İlahlık Hz. Ali ile birleşti, onun içine ilahlık hulûl edip girdi.” diyerek yoldan çıkanlar bile oldu.

77- “Hak”ta ittifak, “daha hak” olanda ihtilaf meydana geliyorsa, o takdirde “hak”ta ittifak etmek “daha hak” olanda ihtilâf etmekten daha iyidir. Aynı şekilde hasen (güzel) olanda ittifak etmek varken ahsen (daha güzel) de ihtilaf çıkıyorsa bu durumda hasen, ahsenden, ahsendir. Herkes, kendi mesleğine “Hüve hakkun yani o bir haktır.” demeli; “Hüve’l- Hakku yani hak olan sadece odur.” dememeli. Veyahut “Hüve hasenün yani o güzeldir.” demeli; “Hüve’l-Hasenü yani güzel olan sadece odur.” dememeli.

72. vecizede geçtiği üzere dayanışma ve ittifak topluma büyük güç sağlar. Onun için ihtilafa, ayrılığa götürücü her şeyden sakınmak gerekir. Eğer doğru ve hak bulunmuş ve cemaat onda ittifak etmişse, artık daha hak olan bir şey var deyip onun kavgasını verirken, ayrılığa dolayısıyla güç ve kuvvet zaafına sebep olmak son derece yanlıştır. İhlâs Risâlesinde beyan edildiği gibi herkes kendi meşrebinin muhabbetiyle “Ben de hak üzereyim. Tuttuğumuz yol güzeldir.” diyebilir. Fakat başka Müslümanların yollarının ve meşreplerinin yanlış olduğuna işaret eden “Sadece biz hak yoldayız. Güzel olan sadece bizim meslek ve meşrebimizdir.” şeklindeki sözler son derece zararlı ve hatalıdır. Her meslek ve meşrep sahibinin şu kadarı söylemeye de hakkı vardır: “Sizinki güzelse de benimki en güzeldir.” Ama bu sözü başkalarının da söylemeye hakkı olduğunu bilmek gerekir. Kendince doğrudur da. Çünkü daha güzel bir yol olarak gördüğü için oradadır. O yolu

seçtiğine göre öyle diyebilir. Eğer zaten onu en güzel görmeseydi orada olmazdı. Bu çeşit sözleri de onun için fazla görmemeliyiz.

78- Cennet olmazsa, Cehennem azap etmez.

“Her şey zıddıyla bilinir.” esası ile bu vecizeye bakacak olursak, Cehennemlikler eğer Cennet olmasaydı ve Kur’ân’da ifade edildiği üzere³⁸ ara sıra Cennet Cehennem yaklaştırılıp içlerinde olanlar Cehennem ehline gösterilmeseydi, belki de onlar bütün hayatı Cehennem’de karşılaştıklarından ibaret sanacaklardı. Onları asıl yakan, Cennet’in güzellikleri ve harika nimetleri olacaktır. Binaenaleyh eğitim, işletme ve diğer bütün alanlarda ceza ve mükâfat sisteminin işletilmesi gerekir.

79- Zaman ihtiyarladıkça Kur’ân gençleşiyor, rumuzu (remizli imâ ve işaretleri) tavazzuh ediyor (vuzuha kavuşup apaçık ortaya çıkıyor). Nur, nar (ateş) görüldüğü gibi, bazen belagatın (ifade yüksekliğinin) şiddeti de mübalağa görünebilir.

Kur’ân-ı Kerim, Cenab-ı Hakk’ın geçmiş ve geleceği kuşatan sonsuz ilminden geldiği için olmuş ve olacak her şeyle ilgili bilgileri içinde toplamaktadır. Fakat Kur’ân, gelişen ilim ve teknolojinin en son durumunu ilk nâzil olduğu devrin insanlarına açıkça söylemiş olsaydı, onların akılları almaz, inkâr ederlerdi. Onun için geleceğin harika buluşlarının bilgilerini mana örgüleri içinde gizlemiş; bazı remizli ifade, ima ve işaretlerle ipuçları vermiştir. Zaman geçtikçe ilim ve fennin gelişmesiyle âyetlerdeki bu rumuzlu ifadeler açıkça anlaşılmaya başlamıştır. Onun için Üstad bu güzel hakikati, ihtiyarlama ve gençleşme tezadı içinde güzel ve sanatlı bir ifade ile anlatmış ve vecizeye ayrı bir parlaklık katmıştır. Bu hususta 20. Söz’ün İkinci Bölümünde geniş bilgi mevcuttur. Günümüzde çeşitli araştırmacılar da bu hususta pek çok kitap yazmışlardır.

80- Hararettteki mertebeler, soğukluğun sıcaklık içine girmesi sebebiyledir. Güzellikteki dereceler, çirkinliğin güzelliğin arasına girmesinden dolaydır. Allah’ın ezeli kudreti, zâtındandır. O’ndan ayrılmaz bir lâzimedir ve O’nun için zarurîdir. O ezeli ve İlâhî kudretin içine âcizlik giremez. O kudrette mertebeler olamaz. O’na nisbeten her şey müsâvidir.

³⁸ A’râf Sûresi, 7/44-50

Sıcaklığın mertebeleri, dereceleri, soğukluk sebebiyledir. Yani eğer soğukluk olmasaydı, termometreler, tek şey göstereceklerdi ve binlerce sıcaklık derece ve mertebesi bulunmayacaktı. Aynı şekilde çirkinlik olmasaydı, güzellik de tek hakikat olacaktı. Az güzellik, çok güzellik, orta güzellik gibi binlerce mertebe bulunmayacaktı.

İnsan dahil bütün yaratılmış varlıkların güç ve kuvvetleri kendi zatlarından olmayıp onlara başkası tarafından verilmiş ârızî güç ve kuvvetlerdir. Böyle oldukları için onlara âcizlik müdahale eder. İşte bu müdahale sebebiyle güç ve kuvvetlerinin bir sınırı ve derecesi vardır. Onun için güçleri bazı işleri görmeye yetmez. Ama Cenab-ı Hakk'ın kudreti ezeli ve zâti olduğundan dolayı o yüce kudrete âcizliğin müdahalesi söz konusu değildir. Onun için bir had ve sınır yoktur. Hâşâ! “Şunu yapar da bunu yapamaz.” denilemez. Az-çok, büyük-küçük her şeye kudreti yeter. Hiçbir iş, bir işe engel teşkil etmez; bir anda her şeyi yaratır. O her şeye kâdirdir. 20. Mektubun İkinci Makamının Onuncu Kelimesi, bu gerçeği çok güzel izah etmektedir.

81- Güneşin tecellisinin feyzi olan timsâli, denizin yüzünde ve denizin bir damlacık parçasında aynı hüviyeti gösteriyor.

Güneş nuranî olduğu için şeffaf olan deniz yüzünde yedi rengiyle, sıcaklığı ile tecelli edip kendi misalini gösterdiği gibi bir damlacık su parçasında da yine yedi rengini, sıcaklığını deniz yüzüne yansıttığı gibi aksettirir. Cenab-ı Hakk'ın nuranî olan güzel isimleri büyük mahluklara tecelli edip hükümlerini gösterdikleri gibi küçücük yaratıklarda da kendi özellikleriyle tecelli edip hükümlerini gösterirler. Az-çok, büyük-küçük fark etmez. Aynı anda hem büyüklerde hem de küçüklerde tecelli ederler. Büyükler, küçükler için bir engel teşkil etmez.

82- Hayat, tevhid tecellisindedir (çok şeyleri, bir tek şey gibi yapar); en son ulaştığı nokta da birlik kazanıyor.

Mesela hayat sahibi bir insanı ele alacak olursak vücudunda ortalama yüz trilyon hücre vardır. Her bir hücre bir milyona yakın proteinden meydana gelmiştir. Her bir protein amino asitlerden meydana gelmektedir. Her bir amino asit ise dört-beş elementten oluşmaktadır. Görüldüğü gibi tek bir canlı vücutta kentrilyonlar ve kantrilyonlarca element bulunmaktadır. Bütün bunları tek bir varlık gibi canlı vücutta birleştirip tutan hayatıyettir.

Yani hayat olmayınca bir müddet sonra o vücut kantrilyonlarca ayrı ayrı parçaya ayrılacaktır. Demek ki birleştirici nokta hayattır. Bütün hayat sahibi canlılar da –yüz trilyon canlı hücrenin bir insan vücudunu meydana getirdikleri gibi– küllî bir hayatı oluştururlar. Üstad Hazretlerinin Sünu-hât'ta izah ettiği gibi bu küllî hayatı, bazıları -hâşâ- Cenab-ı Hakk'ın hayatı yani kendisi zannetmişlerdir. “Allah'tan bir parçayız.” demek yanlışına düşmüşlerdir. Hâlbuki o küllî hayat da her bir canlı varlık da Allah tarafından yaratılmıştır. Onların hiçbirisi ezeli değildir; sonradan var edilmiştir. Ezeli olan ve Yaratıcı olan sadece Allah'tır. Evet, “Heme ezost” yani “Her şey O'ndandır.”; “Heme ost” yani “Her şey o.” değildir.

83- İnsanlarda veli, cumada duaların kabul saati, Ramazan ayında Kadir Gecesi, Cenab-ı Hakk'ın güzel isimlerinde ism-i azam, ömürde ecel meçhul kaldıkça, diğer fertler de kıymetli kalır. Onlara da önem verilir. Yirmi sene müphem (belirsiz) bir ömür, nihayeti belli olan bin sene ömre tercih edilir.

Cenab-ı Hak, bazı mühim fertleri bir topluluğun içinde gizleyerek hepsini de önemli hâle getirmektedir. Mesela bir cemaatin içinde veli kulu-nu gizleyerek o topluluğun hepsine değer verdirir. Cumada gizli bir saat vardır ki, o zaman dua edilince kabul olur. Onun için Cuma gününün her bir saatinin o icabet-i dua vakti olması mümkün olduğundan bütün gün değerli hâle gelir. Kadir Gecesi de bütün Ramazan geceleri içinde gizlenmiştir. Onu bulmak için bütün bir ay geceleri ihya etmek gerekir. Dilimizde “Her geleni Hızır; her geceyi Kadir bil.” denilmiştir. Aynı şekilde Cenab-ı Hakk'ın güzel isimlerinin içinde ism-i azam gizlidir. Ama bütün esmâ-i hüsnâ çekildiği ve okunduğu zaman ism-i azam da okunmuş olacağından diğer esma-i hüsnâyı da kıymetlendirmiş ve önemli hale getirmiş oluyor. İnsanın eceli hatta dünyanın eceli olan kıyametin vakti de gizlenmiştir. Çünkü böylece insan ve dünya hayatının bütünü değerli hâle gelmiş oluyor.

84- Dünyada masiyetin (günâhun) akıbeti, ahirette verilecek cezanın varlığına delildir.

Daha, ceza ve mükâfatın asıl karşılık yeri olan ahirete gitmeden, yapılan bazı kötülüklerin karşılığının dünyada verildiğine şahit oluyoruz. Firavun'un denizde boğulması, Nuh Aleyhisselâmın Allah'a isyan eden

kavminin tufanla yok edilmesi, Sodom ve Gomoreli ahlâksızların yerin dibine batırılması bunlara örnektir. Kötülük yapıp da cezalarını dünyada çekenlere bizzat şahit olduğumuz çok olay vardır. Hatta “Falanca kötülük yaptı da cezasını buldu.” demeyen yani böyle bir şeye ömründe hiç şahit olmayan insan yok gibidir. Öyleyse günâh ve kötülük cezayı gerektiren bir tabiata sahiptir.

85- Rızık, hayat kadar kudret nazarında ehemmiyetlidir. Kudret çıkarıyor, kader giydiriyor, inayet besliyor. Hayat, muhassal mazbuttur (silah altına alınmış askerlerden meydana gelen muvazzaf ordu gibidir) görünür. Rızık ise gayr-ı muhassal (askerlik şubelerinde isimleri ve gidecekleri birlikleri belli ama henüz askere çağrılmamış namzetler gibi) tedricî münteşirdir (orada burada bulunup yaygın vaziyettedirler zaman zaman yani celp vakitleri gelince çağırılma ve orduya katılma durumundadırlar), düşündürür. Açlıktan ölmek yoktur. Zira bedende iç yağ ve diğer şekillerde depolanan gıda bitmeden evvel ölüyorlar. Demek, alıştıkları yeme tarzlarından meydana gelen hastalık öldürür; yoksa rıziksizlik değil.

Üstad bir başka eski eserinde ana karnındaki yavrular için “a’cez” yani “en âciz” tabirini kullanıyor. En âcizken Cenab-ı Hak, dudaklarını bile kımlıdatmadan, onu göbeğinden besliyor. Doğunca “âciz” durumda oluyor yani bir derece gelişmiş hâle geliyor. Onun için memeler musluğuna ağzını dayayıp dudaklarını kıpırdatması beslenmesi için kâfi geliyor. Ama artık yürüyecek hâle gelip dişleri de çıkınca rızık yerinde durup ona “Sen kendin benim yanıma gel ve beni al.” demeye başlıyor. Yani rızık canlılara ulaşması, güçleri ile ters orantılıdır.

Rızık verilmesine gelince o, Allah’ın kudretinde hayat kadar önemlidir. Yalnız iki çeşit rızık vardır. Birincisi, muhassal mazbut; orduya dahil olmuş askerlerin meydana getirmiş oldukları askeri bünye gibidir. Muvazzaf askerlerden meydana gelen bu bünye göz önündedir. Hâlbuki bir de askerlik çağı gelmiş olanların askerlik şubelerinde hazırlanmış dosyaları bulunmaktadır. Bu ikinci kısım gayr-i muhassaldır ve mazbut değildir. Yani onlar henüz askerî bünyeye dahil olmamış ve muvazzaf yani vazifeli asker hâline gelmemişler; orada burada, kendi iş güçlerinde meşgul vaziyettedirler. Her an askere çağrılmayı beklemektedirler. Aslında bunlar da nerelere gidecekleri, hangi tarihte hangi birlikte olacakları

belli olan asker namzetleridir. Henüz askerî bünyeye katılmadıkları için görünmezler.

İşte rızık da iki çeşittir. Birincisi, canlı vücut bünyesine dahil olan hayatlı ve görünenler. İkincisi ise kader kalemiyle üzerlerine “Falan tarihte falanca-nın rızık olacak.” diye yazılı olanlar. Bu ikinci kısım dünyanın her tarafında dağınık vaziyettedir. Onun için göz önünde değillerdir. Bu yüzden insanlar aç kalacağız diye telaş ederler. Öyle ya Çin’den, Yemen’den, Afrika’dan eşya alır gibi dünyanın adını duymadığımız yerlerden meyveler geliyor.

Üstad Hazretleri daha sonra yazılan 12. Lem’a’nın 1. Nüktesinin 1. Noktasında “Yeryüzünde yürüten ve kendi rızıkını yüklenemeyen nice canlı-nın ve sizin rızıkınızı, Allah verir...” (Ankebût Sûresi, 29/60) ve “Şüphesiz ki, rızık veren, mutlak kudret ve kuvvet sahibi Allah’tır.” (Zâriyat Sûresi, 51/58) âyetlerinin tefsirinde, İlâhî taahhüdün hakikat olduğuna ve rızıklılık yüzünden ölenler olmadığına dair geniş izahatta bulunmaktadır.

86- Et yiyen vahşi hayvanların helâl rızıkları, hayvanatın hadsiz cenazeleridir. Hem yeryüzünü temizliyorlar, hem rızıklarını buluyorlar.

Üstad Hazretleri “Kıyamette boynuzsuz koyun kendisine haksızlık yapan boynuzlu koyundan hakkını alır.” mealindeki hadis-i şerife dayanarak Mesnevi-i Nûriye isimli eserinin Katre Risalesinin Hâtimesinde “İhtar: Kaplan gibi hayvanların helâl rızıkları, ölü hayvanlardır. Sağ hayvanları öldürüp rızık yapmak, şeriat-ı fitriyece haramdır.” diyor.

Üstad Hazretleri Eskişehir Hapishanesi’nde “Ey insanlar! İşte size bir misal veriliyor, ona iyi kulak verin: Sizin Allah’tan başka yalvardığımız bütün sahte tanrılar güç birliği yapsalar da bir sinek bile yaratamazlar. Hatta sinek onlardan bir şey kapsa onu dahi kurtarıp geri alamazlar. İsteyen de kendinden istenilen de kaçan da kovalayan da ne kadar güçsüz!” (Hac Sûresi, 22/73) âyetinin tefsiri mahiyetinde şöyle diyor: “Seher vaktinde sinek ve karınca gibi kesretli küçük hayvanlardan bahis açıldı. Dedim ki: Böyle nüshaları çoğalan nevilerin ehemmiyetli vazifeleri ve kıymetleri vardır. Evet, bir kitap, kıymeti nisbetinde nüshaları teksir edilir. Demek, sinek cinsi de ehemmiyetli vazifesi ve büyük kıymeti var ki Cenab-ı Hak, o küçücük kaderî mektupları ve kudret kelimelerinin nüshalarını çok teksir etmiş. (...) Evet, Cenab-ı Hak, nasıl ki deniz yüzünü temizlemek ve her günde milyarlarla vefat eden deniz hayvanlarının cenazelerini toplamak ve deniz yüzünü cenazelerle dolu iğrenç manzaralardan kurtarmak

için, sıhhiye memurları nevinden gayet muntazam et yiyen bir kısım hayvanları yaratmış. Eğer o bahriye sıhhiye memurları gayet muntazam vazifelerini îfa etmeyseydiler, deniz yüzü ayna gibi parlamayacaktı. Belki hazin ve elîm bir bulanıklık gösterecekti.

Hem her gün milyarlarla yabancı hayvanlar ve kuşların cenazelerini toplamakla yeryüzünü o kokuşmuşluktan temizlemek ve canlıları o elîm, hazin manzaralardan kurtarmak için nezafet ve sıhhiye memurları hükmünde olan kartallar gibi kerametkârâne, gizli ve uzak, beş altı saat mesafeden ilâhî bir sevk ile o cenazenin yerini hissedemeyen, giden ve kaldıran et yiyen kuşları ve vahşi hayvanları yaratmış. Eğer bu karacı sıhhiyeler gayet mükemmel, intizamperver ve vazifedar olmasa idiler, zemin yüzü ağlanacak bir şekil alacaktı. Evet, et yiyen hayvanların helâl rızıkları, vefat etmiş hayvanların etleridir. Hayatta olan hayvanların etleri onlara haramdır. Eğer yeseler, ceza görürler. “Boynuzsuz olan hayvanın kisası kıyamette boynuzludan alınır.” diye hadisin ifadesi gösteriyor ki gerçi cesetleri fena bulur; fakat ruhları bakî kalan hayvanat arasında dahi onlara münasip bir tarzda, dâr-ı bekâ da (ahirette) ceza ve mükâfatları vardır. Ona binaen, ‘Canavarlara sağ hayvanların etleri haramdır.’ denilebilir. Hem küçücük hayvanların cenazelerini ve nimetlerin küçücük parçalarını ve tanelerini toplamak vazifesiyle karıncaları nezafet memurları olarak hem İlâhî nimetlerin küçücük parçalarını teleften, çiğnemekten ve abesiyetten korumakla ve küçücük hayvanatın cenazelerini toplamakla, sıhhiye memurları gibi vazifelendirilmişlerdir. Aynen onlardan daha mühim, sinekler dahi, insanın gözüne görünmeyen hastalıkların mikroplarını ve zehirli maddeleri temizlemekle vazifelidirler. Değil mikropların taşıyıcıları, bilakis, zararlı mikropları emmek ve yemekle o mikropları imha, o zehirli maddeyi istihâleye (değişikliğe) uğratarlar, çok salgın hastalıkların önünü alırlar. Hem sıhhiye neferleri, hem temizlik memurları, hem kimyager olduklarına ve geniş bir hikmete mazhar bulduklarına delil ise onların gayet çokluğudur. Çünkü kıymetli ve faydalı şeyler teksir edilir, çoğaltılır.” (Lâtif Nükteler)

87- Bir lokma kırk paraya, diğer bir lokma on kuruşa... Ağza girmeden ve boğazdan geçtikten sonra birdirler. Yalnız birkaç saniye ağızda bir fark var. Müfettiş ve kapıcı olan tad alma duygusunu taltif ve memnun etmek için “bir” den “on” a gitmek, israfın en sefihî (israflı ve iradesizce olanı)dır.

Bu meseleyi Üstad Hazretleri daha sonraları hem Lemaât isimli manzum eserinde hem de 19. Lem'a Risalesinde (İktisat Risalesi) daha genişçe ele almıştır. Bu Risale'nin 2. Nüktesinde şöyle deniliyor:

“Cenab-ı Hak, insanın vücudunu mükemmel bir saray suretinde ve muntazam bir şehir misalinde yaratmış. Ağızdaki tad alma duyusu bir kapıcı, sinirler ve damarları telefon ve telgraf telleri gibi tad alma duyusuyla vücut merkezindeki mide ile haberleşme vesilesidir ki; ağıza gelen maddeyi o damarlarla haber verir. Bedene, mideye lüzumu yoksa ‘Yasaktır!’ der, dışarı atar. Bazen de bedene menfaati olmamakla beraber zararlı ve acı ise hemen dışarı atar, yüzüne tükürür.

İşte madem ağızdaki tad alma duyusu bir kapıcıdır; mide, cesedin idaresi noktasında bir efendi ve bir hâkimdir. O saraya veyahut o şehre gelen ve sarayın hâkimane verilen hediyenin yüz derece kıymeti varsa, kapıcıya bahşiş nev'inden ancak beş derecesi muvafık olur, fazla olamaz. Ta ki; kapıcı gururlanıp, baştan çıkıp vazifeyi unutup, fazla bahşiş veren ihtilalçileri sarayın içine sokmasın.

İşte, bu sırta binaen, şimdi iki lokma farz ediyoruz. Bir lokma, peynir ve yumurta gibi mugaddî (besleyici) maddeden kırk para; diğer lokma, en a'lâ baklavadan on kuruş olsa; bu iki lokma, ağıza girmeden, beden itibarıyla farkları yoktur, müsâvidirler; boğazdan geçtikten sonra, ceset beslemesinde yine müsâvidirler belki bazen kırk paralık peynir daha iyi besler. Yalnız, ağızdaki tadma duyusunu okşamak noktasında yarım dakika bir fark var. Yarım dakika hatırı için kırk paradan on kuruşa çıkmak, ne kadar manasız ve zararlı bir israf olduğu kıyas edilsin.

Şimdi saray hâkimine gelen hediye kırk para olmakla beraber, kapıcıya dokuz defa fazla bahşiş vermek, kapıcıyı baştan çıkarır. ‘Hâkim benim.’ der. Kim fazla bahşiş ve lezzet verse onu içeriye sokacak, ihtilal verecek, yangın çıkaracak, ‘Aman doktor gelsin, hararetimi teskin etsin, ateşimi söndürsün.’ dedirmeye mecbur edecek.

İşte iktisat ve kanaat, İlâhî hikmete uygun harekettir. Tad alma duyusunu kapıcı hükmünde tutup ona göre bahşiş verir. İsrâf ise; o hikmete zıt hareket ettiği için çabuk tokat yer, mideyi karıştırır, hakikî iştihayı kaybeder. Yiyeceklerin çokluğundan gelen sun'î ve yalancı bir iştihâ ile yedirir, hazımsızlığa sebebiyet verir, hasta eder.”

88- Lezzetler çağırıldıkça “Sanki yedim.” demeli. “Sanki yedim”i düstur yapan “Sanki Yedim” namındaki bir mescidi yiyebilirdi, yemedi.

Fatih Camii'nin kible doğusunda Kırbacı sokağında bulunan Sanki Yedim Mescidi'ni, Keçeci Halil Efendi adında iktisadla yaşayan bir zât biriktirdiği paralarla ahşap bir mescit olarak yaptırmıştı. O zamanlar bazıları “Bu zat nefesine zulmederek bu mescidi yaptırdı. Burada namaz caiz olmaz.” demişlerdi. Bir süre sonra büyük bir yangın çıkarak Fatih'ten Unkapanı'na kadar yayılmıştı. Yangın yüzünden semtte cami sıkıntısı başlamıştı. Bunun üzerine cuma namazlarının kılınması için bu camiye fetva çıkmıştı. Yüz yıllar geçtikten sonra Halk Partisinin camileri bakımsız ve harap hâline getirip müze hâline koyduğu zamanlarda Sanki Yedim Camii de yıkılarak unutulmaya yüz tutmuştu. 1950'den sonra semtin dindar insanlarından Numan Kurtulmuş'un himmetiyle cami yeniden yapılmış ve 1961 Mayıs'ında ibadete açılmıştı.

Üstad Hazretleri Lemaât'ta şöyle diyor: “Lezzetler çağırıldıkça ‘Sanki yedim.’ demeli. ‘Sanki yedim’i düstur eden, bir mescidi yemedi.”

Bu konu ile ilgili olarak haşiyede verdiği bilgide de “İstanbul'da ‘Sanki Yedim’ namında bir mescid var. ‘Sanki yedim’ diyen adam, hevesinden kurtardığı paralarla (bu mescidi) bina etmiştir.” diye izah getiriyor.

Lezzetlerden vazgeçip basit, sade gıdalarla yetinmenin gerektiğini Üstad aynı yerde şöyle açıklıyor: “Eskiden Müslümanların çoğu aç değildi. Onun için nimetlerden bol bol istifadeye bir derece tercih imkânı vardı. Ama şimdi, Müslümanların çoğu açlığa düştü. Lezzetlerden istifadeye şer’î izin kalmadı. Müslümanların büyük çoğunluğunun ve masumlarının ekserisinin geçim imkânları basittir. Basit gıdalarla yetinip o büyük çoğunluğa tâbi olmak; israfçı azınlığa veya bir kısım sefahet ehline gıda ve refah konusunda benzemekten binlerce defa tercihe lâyıktır.”

89- Eskiden ekser İslâm aç değildi; bolluk ve refah içinde yaşama tercih imkânı vardı. Şimdi açtır; lezzetler içinde yaşama tercihinin imkân yoktur.

Bu vecizeye 88. vecizede temas edilmiş ve bir derece izah verilmiştir.

90- Muvakkat lezzetten ziyade, muvakkat eleme tebensüm etmeli, “Hoş geldin” demeli. Çünkü geçmiş lezzetler “Ah! Vah!” dedirtir.

“Ah!” gizli bir elemin tercümanıdır. Geçmiş elemeler ise “Oh!” dedirtir. O “Oh!” gizli bir lezzet ve nimetin habercisidir.

Bu vecize, daha sonra yazılan Hastalar Risalesi olarak bilinen 25. Lem’anın 6. Devasında izah edilmiş ve son bölümde şöyle denilmiştir: “Madem bir günlük gayrimeşrû lezzet bazen bir sene manevî elem çektiriyor; muvakkat bir günlük hastalıkla gelen elem, çok günler manevî sevap lezzetiyle beraber, hastalığın gidip ondan kurtulmaktan gelen manevî lezzet vardır. Senin başındaki şimdilik bu muvakkat hastalığın neticesi ve iç yüzündeki sevabı düşün. ‘Bu da geçer, yâ Hû’ de, şikâyet etmek yerine şükret.”

91- Nisyan (unutmak) da bir nimettir. Yalnız her günün elemelerini çektirir, yığılmışları unutturur.

Eğer unutmama olmasaydı her gün her acıyı aynı şiddetle duyup ve yaşasaydı buna dayanamaz ölürdük. Ama unutmama nimeti devreye girerek bizleri rahatlatmaktadır.

92- Hararetin derecesi gibi her musibette bir nimet derecesi vardır. Daha büyüğünü düşünüp küçükteki nimetin derecesini görüp, Allah’a şükredilmelidir. Yoksa, musibet, abartılıp büyütülerek üflense şişer; merak edilse ikileşir; kalpteki misali, hayali, hakikate döner, o da kalbi döver.

Bu hususu Üstad Hazretleri Hastalar Risalesinin 18. ve 20. Devalarında şöyle izah etmiştir:

“Ey şükürü bırakıp şikâyete sarılan hasta! Şikâyet bir haktan gelir. Senin bir hakkın zayi olmamış ki şikâyet ediyorsun. Belki senin üstünde hak olan çok şükürler var, yapmadın. Cenab-ı Hakk’ın hakkını vermeden, haksız bir surette hak istiyorsun gibi şikâyet ediyorsun. Sen kendinden yukarı mertebelerdeki sıhhatli olanlara bakıp şikâyet edemezsin. Belki sen, kendinden sıhhat noktasında aşağı derecelerde bulunan çaresiz hastalara bakıp şükretmekle mükellefsin. Senin elin kırık ise kesilmiş ellere bak! Bir gözün yoksa, iki gözü de olmayan âmâlara bak! Allah’a şükret.

Evet, nimette kendinden yukarıya bakıp şikâyet etmeye hiç kimsenin hakkı yoktur. Musibette herkesin hakkı, kendinden musibet noktasında daha yukarı olanlara bakmaktır ki, şükretsin.

(...)

Hastalık iki kısımdır. Bir kısmı hakikî, bir kısmı vehmîdir.

(...)

Amma vehmî hastalık kısmı ise; onun en tesirli ilacı, ehemmiyet vermemektir. Ehemmiyet verdikçe o büyür, şişer. Ehemmiyet vermezse küçülür, dağılır. Nasıl ki arılara iliştiğçe insanın başına üşüşürler, aldırılmazsan dağılırlar. Hem karanlıkta gözüne sallanan bir ipten gelen bir hayale ehemmiyet verdikçe büyür. Hatta bazen onu divane gibi kaçıtır; ehemmiyet vermezse, âdi bir ipin yılan olmadığını görür, başındaki telaşına güler. Bu vehmi hastalık çok devam etse hakikate inkılap eder. (Bu), vehhâm ve asabî insanlarda fena bir hastalıktır. Habbeyi kubbe yapar; kuvve-i maneviyesi kırılır. Billhassa merhametsiz yarım hekimlere veyahut insafsız doktorlara rastgelse evhâmını daha ziyade tahrik eder. Zengin ise malı gider; yoksa ya aklı gider veya sıhhati gider.

93- Her adam için, heyet-i ictimâîyede (toplum hayatında) görmek ve görünmek için mertebe denilen bir penceresi vardır. O pencere kâmet-i kıymetinden (boyunun kıymet ve uzunluğundan) yüksek ise kibirlenerek uzanacak. Eğer kâmet-i kıymetinden aşağı ise tevazu ile eğilecek, ta o seviyede görsün ve görünsün. İnsanda büyüklüğün ölçüsü, küçüklüktür, yani tevazudur. Küçüklüğün ölçüsü de büyüklüktür, yani kibirlenip büyüklenmektir.

Mütevazı insanlarla kibirlilerin durumunu en güzel aksettiren bu vecizede, insanlara “görmek ve görünmek” için kendi boy ve kıymetlerini gösteren bir pencere misali veriliyor. Eğer bir insanın boyu ve değeri o pencerenin mertebesinden düşük ise ayak parmaklarının üzerine dikiyip kendisini oraya ulaştırmak ve yaklaştırmak için büyük ve uzun boylu görünmeye çalışacaktır. Bu kibirli bir insanın asıl durumunu tasvir eden karikatürdür. Eğer, kişinin boyu pencereden yüksek ise o da orada görünmek için eğilecek yani tevazu gösterecektir. Ama böyle mütevazı insanların da Allah Teâlâ, kadir ve kıymetlerini kat kat yükseltip insanların gönüllerinde onlara sevgi ve yüce makamlar verir.

94 – Zayıfın, kavîye (güçlüye) karşı izzet-i nefsi (onuru), kavîde kibir olur. Kavînin zayıfa karşı tevazuu, zayıfta zillet olur. Bir ülü'l-emrin (resmi makam sahibinin) makamındaki ciddiyeti vakardır, mah-

viyeti zillettir; hanesindeki ciddiyeti kibirdir, mahviyeti tevazudur. Fert, mütekellim vahde (birinci tekil şahıs) olsa müsamahası ve fedakârlığı amel-i salihdir; mütekellim maalgayr (birinci çoğul şahıs) olsa hıyanettir, kötü bir ameldir. Bir şahıs kendi namına hazm-ı nefis eder (nefsini geri çeker) övünemez; millet namına övünür, hazm-ı nefis edemez.

Sünuhat Risalesinde “salihât” kelimesinin tefsirinde bu hususta daha geniş bilgi verilmiştir. Burada “Kur’ân salihâtu mutlak, müphem bırakıyor. Çünkü ahlâk ve faziletler, hüsün ve hayır çoğu nisbîdirler. Nev’den nev’e geçtikçe değişir. Sınıftan sınıfa indikçe ayrılır. Mahalden mahale geçtikçe başkalaşır. Cihet muhtelif olsa muhtelif olur. Fertten cemaate, şahıstan millete çıktıkça mahiyeti değişir.” denildikten sonra cesaret ve cömertliğin erkeklerde iyi karşılınıp hamiyet ve yardımlaşmaya sebep olduğu ama kadınlarda itaatsizliğe, hayasızlığa ve kocasının hakkına tecavüze sebep olması misal olarak veriliyor.

Evet, kendimiz adına fedakârlık yapıp hakkımızdan vazgeçebiliriz. Ama bir devleti, bir toplumu veya bir cemaati temsil ediyorsak orada öyle bir şey yapamayız. “Haydi Kıbrıs sizin olsun.” veya “Ortada kalan ihtilafı bu suçu millet olarak üzerimize alıyoruz.” nevinden sözler söyleyemeyiz. Çünkü onlar bizim şahsımız ve nefsimizle ilgili değildir ki verelim veya kabullenelim.

95- Tertib-i mukaddemâtta (tevekkül etmek daha baştan alınması gereken tedbirler ve hazırlanması gereken sebepler konusunda) tefvîz yani hiçbir şey yapmadan işleri Allah’a havale etmek tembelliktir. (Ama sebeplere riayet ettikten sonra) netice ne olursa olsun Allah’tan bilip kabullenme tevekküldür. Çalışıp gayret ettikten sonra elde edilene ve kısmetine razı olma kanaattir; çalışma meylini kuvvetlendirir. Çalışmadan sadece eldeki mevcut mal ile iktifa etmek, dün-himmetliktir yani himmetsizlik, gayretsizliktir.

Sebepler dairesi ile itikat dairesini birbirine karıştırmamak gerekir. Eğer karışırsa sebepler dairesinde itikadî meseleyi değerlendiren Cebriye; itikat dairesinde sebepleri öne süren de Mutezile olur. Her iki dairenin hakkını veren ise Ehl-i Sünnet olur. Mesela sebepler dairesinde konuşurken, “Tarlayı sürmez ve tohumu atmazsan, ekin bitmez.” deyince birden itikad dairesine geçip, “Öyleyse niçin her şeyi Allah yaratır, diyorsun? İşte sebepler

olmayınca ekin bitmiyor.” diyen Mutezile olmuş olur. Mesela itikad daire-sinde “Her şeyi Allah yaratır. Allah yoktan var eder, gücü her şeye yeter.” diye konuşurken birden sebepler dairesine intikal edip “Öyleyse niçin tarlayı sürüyorsun ki? Tohum atmaya ne gerek var ki, nasıl olsa her şeyi Allah yaratıyor!” diyerek sebeplere riayeti inkâr eden de Cebriye olur.

Hâlbuki bu dünya dâru'l- hikmettir. Yani imtihan yeri olduğu için İlâhî icraat, sebepler perdesi altında iş görmektedir. Âhîret ise dâru'l-kudret-tir. Orası bir imtihan yeri olmadığı için sebepler perdesine gerek yoktur. Doğrudan icraat yapılacaktır. Yani her şeyi yaratanın Allah olduğu açıkça görülecektir. Cennet meyveleri koparılınca bir sene beklemeden hemen yerine yenileri yaratılacaktır. Hâlbuki dünyada beklemek gerekiyor. Bili-yoruz ki Cenab-ı Hak bir şeyin olmasını murad edince “Ol!” der, hemen oluverir. Bizi de bizim amellerimizi de yaratan, ateşi de ateşin yakma has-sasını da yaratan Allah'tır. “Yakma” diye emir verince de yakmaz. Burası imtihan dünyası olduğu için Allah'ın koyduğu kanunlar ve sebepler birer perde olur. Müessir-i Hakiki Allah'tır. Onun dışında hiçbir şeyin hakiki tesiri yoktur.

96- Şer'î, dinî emirlere karşı itaat ve isyan olduğu gibi tekvînî emirlere (bazı insanların yanlışlıkla tabiat kanunları dedikleri İlâhî ve fitrî kanunlara) karşı da itaat ve isyan vardır. Birincisinde mükâfat ve cezanın çoğu ahirette, ikincisinde dünyada olur. Mesela, sabrın mükâ-fatı zaferdir; tembellik ve işsizliğin cezası sefalettir; çalışıp kazanmanın sevabı servettir; sebat etmenin mükâfatı galip gelmektir. Herkese eşit olmayan adalet, adalet değildir.

Cenab-ı Hakk'ın iki çeşit kanunu vardır. Birincisi, farz, vacip, haram gibi dinî ve şer'î hükümleri olanlar. Bunların karşılığı ahirettedir. Uyanlar veya uymayanlar, Cennet, Cehennem ve bu yerlerde alacakları dereceler veya düşer olacakları cezalara göre makamlarla karşılık göreceklerdir.

Cenab-ı Hakk'ın ikinci çeşit kanunları maddî ve ekvânî prensiplerdir. İnsanlar Allah'ın bu kanunlarına yanlışlıkla tabiat kanunları derler. Teknik, teknoloji, fennî gelişmeler bu kanunlarla olur. Bunlara uyup istifade edenler mükâfatlarını dünyada görürler. Uymayan, çağıyla hesaplaşmayan, bunlardan istifade etmesini bilmeyenler, geri kalır ve çoğu zaman başka-larının kölesi durumuna düşerler. Bazı zalim güçlülerin ayağının altında yok olup gidenler de vardır.

97- Temâsül (tek tip benzeşme) tezaadın sebebidir. Tenasüp, dayanışmanın esasıdır. Küçüklük, kibirlenmenin kaynağıdır. Zaaf, gururun madenidir. Âcizlik muhalefetin menşeidir. Merak ilmin hocasıdır.

Komünizmin, insanların hepsini aynı seviyede tek tip hâle getirmeye çalışması imkânsız gerçekleştirme çabasıdır. Çünkü fizikî yapıları ile insanlar farklı oldukları gibi akıl, zekâ, istidat ve kabiliyetleri de farklıdır. Hatta Efendimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) ifadesiyle insanlar, altın, gümüş, elmas gibi madenlere benzerler. İşte insan fitratına ters olduğu için komünizm çöktü. Ama her şeyi uygun bir şekilde kullanma dayanışmaya vesiledir. Fitratın işleyişi zaten böyledir. Arı beyi işçi arılar, keşif arıları hep fitratlarına uygun iş görürler. İnsan vücudunda ayağın yapacağı işlerle başın yapacağı vazifeler farklıdır. Eşitlik olsun diye kafamızın üzerinde yürümeye kalkarsak bütün vücuda hatta ayaklarımıza da zarar vermiş oluruz.

“Nefsî küçüklük kibirliliğe kaynaklık yapar.” ifadesine gelince, bu söz 93. vecizede “görmek ve görünmek penceresi” temsiliyle izah edilmiştir. Zaafı olanlar her zaman gurura yani aldanmaya açık vaziyettedirler demektir. Zalimleşen Firavun ve Nemrutmeşrepler hep gerçekleri göremeyecek kadar fânî şeylerle mağrur olmuş, zaaflarının mağlubu zavallılardır. Âciz olanlar, muktedir olmayanlar muhalefette kalırlar. Ayrıca, bir şeyi yapanla, yıkan aynı derecede şöhret kazanır. Hâlbuki yapmak zor, yıkmak kolaydır. Çünkü yapmak için şartlar çoktur. Yıkmak için tek şartın yok olması yeterlidir. Onun için âcizler meşhur olmak için tahrip taraftarı olurlar. Ayrılıkçı anarşist ve teröristler de öyledir.

Merak ilme hocalık eder; merak ilim öğrenince açlığı ve bilgiyi sindirme kolaylığı sağlar. Bundan dolayı bir şey öğretmek için önce insanların o konuda meraklandırılması lazımdır.

Yeri gelmişken şu gerçeğin ifadesinde de fayda var: “Aşırı olmamak şartıyla vesvese, uyanıklığa, araştırmaya ve ciddiyete vesiledir. Lakaytlığı atar, gevşekliği def eder. Onun için Cenab-ı Hak, şu imtihan dünyasında, şu yarışma meydanında bize bir teşvik kamçısı olarak vesveseyi şeytanın eline vermiş. İnsanların başına vuruyor. Şayet ziyade incitse, Cenab-ı Hakk’a şikâyet etmeli. *أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ* demeli.” (21. Söz, 2. Makam, 5. Vecih)

98- Yaratıcı kudret yani Cenab-ı Hak, ihtiyaç ile bilhassa açlık ihtiyacı ile başta insan, bütün hayvanatı gemlendirip nizama sokmuş. Hem

âlemi karmakarışık, allak bullak olmaktan kurtarıp hem ihtiyacı medeniyete üstad ederek ilerlemeyi temin etmiştir.

Üstad Hazretleri 28. Mektubun Beşinci Meselesi olan Şükür Risalesinde diyor ki “Âlemin yaratılışında görüyoruz ki; kâinattaki varlıklar bir daire tarzında teşkil edilip içinde merkez noktası olarak hayat yaratılmıştır. Bütün mevcudat hayata bakar, hayata hizmet eder, hayata lüzumlu şeyleri yetiştirir. Demek kâinatı yaratan Zât, ondan o hayatı seçiyor.

Sonra görüyoruz ki, canlılar âlemlerini bir daire suretinde icad edip insanı merkez noktasında bırakıyor. Âdeta canlılardan hedeflenen gayeler onda odaklanıyor. Bütün canlıları onun etrafına toplayıp ona hizmetkâr ve musahhar ediyor, onu onlara hâkim ediyor. Demek Cenab-ı Hak, canlılar içinde insanı seçiyor, âlemden onu irade ediyor. Sonra görüyoruz ki, insanlık âlemi de belki hayvan âlemi de bir daire hükmünde teşkil olunuyor ve merkez noktada rızık konuluyor. Bütün insanları ve hatta hayvanatı rızka âdeta aşık hale getirip onların hepsini rızka hizmetçi ve musahhar etmiştir. Onlara hükmeden rızıktır. Rızkı da o kadar geniş ve zengin bir hazine yapmış ki hadsiz nimetleri içinde toplamaktadır. Hatta rızkın çok çeşitlerinden yalnız bir nevinin tatlarını tanımak için, dilde tat alma duygusu namında bir cihaz ile yiyecekler adedince manevî ince ince mizancıklar konulmuştur. Demek kâinat içinde en acıp, en zengin, en garip, en şirin, en câmî, en bedî (eşsiz, estetik, güzel) hakikat, rızıktadır.”

Yine bu konuda 30. Lem'anın 6. Nüktesi olan Kayyûm isminin 5. Şua'ının 2. Meselesinde şöyle diyor: “Evet, Hayy ve Kayyûm olan Zât-ı Zülcelâl, bu kâinata, insanı irade etmiş ve kâinatı insan için yaratmış denilebilir. Çünkü insan camiiyet-i tâmmeye ile (mahiyetinde pek çok istidat, kabiliyet, his ve düşünceyi toplamış bir varlık olarak) Cenab-ı Hakk'ın bütün güzel isimlerini anlar. Hâlbuki melâikeler, onları o zevk ile bilemezler.

İşte insanın bu ehemmiyetli camiiyetidir ki Hayy ve Kayyûm olan Cenab-ı Hak, insana bütün güzel isimlerini hissettirmek ve çeşit çeşit ihsanlarını tattırmak için öyle iştihali bir mide vermiş ki o midenin geniş sofrasını, yiyeceklerin hadsiz çeşitleriyle keremine yakışır şekilde doldurmuş.

Hem bu maddî mide gibi hayatı da bir mide yapmış. O hayat midesine duygular, eller hükmünde gayet geniş bir nimet sofrası açmış. O hayat ise duyguları vasıtasıyla, o nimet sofrasından her çeşit istifadelerle, teşekkürlerin her nevini yapar.

Bu hayat midesinde sonra, bir insaniyet midisini vermiş ki o mide, hayattan daha geniş bir dairede rızık ve nimet ister. Akıl, fikir ve hayal, o midenin elleri hükmünde, gökler ve yer genişliğinde o rahmet sofrasından istifade edip şükreder.

İnsaniyet midesinde sonra, hadsiz geniş diğer bir nimet sofrası açmak için İslâmiyet ve iman akidelerini, çok rızık ister bir manevî mide hükmüne getirip onun rızık sofrasının dairesini mümkinât (yaratılmış varlıklar) dairesinin haricinde genişletip Cenab-ı Hakk'ın güzel isimlerini de içine alır kılmıştır ki o mide ile Rahman ismini ve Hakîm ismini, en büyük bir rızık zevk ile hisseder, *الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَىٰ رَحْمَتِهِ وَحِكْمَتِهِ* der. İşte böyle, bu manevî büyük mide ile hadsiz İlahî nimetlerden istifade edebilir. Bilhassa o midedeki İlahî muhabbet zevkinin daha başka bir dairesi var.

İşte Hayy ve Kayyûm olan Cenab-ı Hakk'ın, insanı bütün kâinata bir merkez, bir medâr yaparak, kâinat kadar geniş bir nimet sofrasını insana açmasının ve kâinatı insanın emrine âmâde ve musahhar kılmasının ve kâinatın insan ile mazhar olduğu kayyûmiyet sırrı ile bir cihetle kâim olmasının hikmeti ise insanın mühim üç vazifesinin bulunmasındandır.³⁹

Birincisi: Kâinata yaygın vaziyette bulunan her çeşit nimeti insanla tanzim etmektir. (Cenab-ı Hak çeşit çeşit nimetlerini) insanın menfaati ipliyle tesbih taneleri gibi tanzim eder: Nimetlerin iplerinin uçlarını insanın başına bağlar, rahmet hazinelerinin umum çeşitlerine insanı bir liste hükmüne getirir.”

Cenab-ı Hak insanın bu hizmetinden memnundur, hatta İlahî kudretinin gizli tecellilerini izhar etmesinden dolayı insanın bazı isyanlarının cezasını erteleyip mühlet verir. Üstad Hazretleri bu konuya 10. Söz'ün Zeylinin Bir Parçası başlıklı kısımda temas eder: “Hem madem bu arz, mahlûkâtın çokluğu yönünden ve devamlı surette değişen yüz binlerce çeşit çeşit hayat ve ruh sahibi varlık nevelerinin meskeni, menşei, fabrikası, meşheri, mahşeri olması haysiyetiyle, bu kâinatın kalbi, merkezi, hülâsası, neticesi ve yaratılış sebebi olarak gayet büyük öyle bir ehemmiyeti var ki küçüklüğü ile beraber koca semâvâta karşı denk tutulmuş, semavî fermanlarda daima *رَبِّ السَّمَوَاتِ وَ الْأَرْضِ* yani ‘göklerin ve yerin Rabbi’ buyurulmuş. Ve madem, bu mahiyetteki arzın her tarafına hükmeden ve mahlûkâtın çoğuna hükmü ve tasarrufu geçen, ekser canlı mevcudatını emrine boyun eğdirip kendi etrafında toplayan ve Allah'ın sanatlı yarattığı mahlûklarını,

39 Mevzu münasebetiyle sadece bir tanesini alıyoruz.

kendi arzusunun ölçüleriyle ve ihtiyaçlarının düsturları ile güzelce tanzim, teşhir ve tezyin edip çok antika nevilerini liste gibi bir yerlerde (mesela botanik ve hayvanat bahçelerinde) toplayıp süsleyen insan var. Bu yaptığı hizmetle de değil sadece insanların ve cinlerin nazarlarını, belki semavat ehlinin (ruhanilerin, meleklerin vs...) ve kâinatın nazar-ı dikkatlerini ve takdirlerini ve kâinatın sahibi Cenab-ı Hakk'ın, istihsan (beğenme) nazarını celbetmekle gayet büyük bir ehemmiyet ve kıymet alan ve bu haysiyetiyle, bu kâinatın yaradılış hikmeti ve büyük neticesi ve kıymetli meyvesi ve arzın halifesi olduğunu; fenleriyle, sanatlarıyla gösteren ve dünya cihe-tinde Cenab-ı Hakk'ın mu'cizeli sanatlarını (atom ve elektrik gibi) gayet güzelce teşhir ve tanzim ettiği için isyan, inkâr ve nankörlüğü ile beraber dünyada bırakılan ve azabı tehir edilen ve bu hizmeti için mühlet verilip muvaffakiyet gören Âdemoğlu, insan nevi var..”

99- Sıkıntı sefahatin muallimidir. Ümitsizlik fikir dalâletinin, kalp karanlığı ruh sıkıntısının kaynağıdır.

Kalbi ve ruhî sıkıntılar insanları akla ters gelen eğlencelere, israfa götüren zevklere, fantazilere ve bu sıkıntı ve gönül darlığını gidermek için olmayacak arayışlara sürükler. Batı dünyasındaki bazı akımların arkasında yatan sebep budur. Amerika'da kendilerini bidonların içine koyup Niyagara şelalesinden atanlar, benzer şekilde akıl almaz yarışlara katılanlar vardır. İntihardan farksız bu davranışların sebebi iç sıkıntısıdır.

Tevhid gerçeği gönüllere oturmamışsa, Allah'ın merhamet ve hikmeti tam kavranılmamışsa, “kün feyekûn” hakikati Allah'ın azamet ve kudret daire-sinde hissedilmemişse, iç dünyalarda Guam Çukuru gibi gayya ve boşluklar var demektir. Gelişen olaylar karşısında bu durumdaki insanlar ümitsizlikle karşılaşılır. Eğer İlâhî desteğe mazhar olmazlarsa, işleri zordur.

Şeytan insanın âcizliği noktasından inkâr hissini ve ümitsizlik duygusunu telkin edip durduğu için onun bu sinsi hilesini ancak Allahü Ekber sırrı susturur. Şeytana verilecek gerçek cevap **اللَّهُ أَكْبَرُ** dir. “Evet **اللَّهُ أَكْبَرُ**” in pek çok şekilde İslâm'ın şiarı olan ezan ve namaz gibi ibadetlerde tekrar edilmesi şeytanın bu sinsi hilesini mahvetmek içindir. Çünkü insanın âciz kuvveti, zayıf kudreti ve dar fikri, böyle hadsiz büyük hakikatleri **اللَّهُ أَكْبَرُ** nuru ile görüp tasdik ediyor ve **اللَّهُ أَكْبَرُ** kuvvetiyle o hakikatleri taşıyor ve **اللَّهُ أَكْبَرُ** daire-sinde yerleştiriyor.” (13. Lem'a, 13. İşaret, Birinci Nokta)

Vecizenin son cümlesi de ruh sıkıntısının kalbî karanlığa bağlı olduğunu ifade ederek birinci cümleyle alâkasını gösteriyor. Yani bunlar kısır döngü gibi birbirlerini doğururlar: Zulmet-i kalbî, ruhî sıkıntıyı; fikrî dalalet yani düşünce sapıklığı ümitsizliği doğuruyor. Bunların hepsinin ürettiği sıkıntı da sefaheti yani garip fantaziler, hobiler, zevk ve eğlenceler peşinde dolaşmaya sevk ediyor.

100- Erkekler heves ve kötü arzuları peşinde kadınlaşırlarsa, kadınlar da arsızlıkla ve hayasızlıkla erkekleşirler.⁴⁰

Erkeklerin bulunduğu dostlar meclisine güzel bir kadın girince rekabet, haset damarları uyanır. Demek kadınların açılıp saçılmasından dolayı, medenî beşerde kötü ahlâk inkişaf eder.

Bu husus, Lemaât isimli eserde de ele alınmış ve şöyle denilmiştir:

إِذَا تَأَنَّتِ الرِّجَالُ السُّفَهَاءُ بِالْهُوسَاتِ إِذْ تُرَجَّلُ النِّسَاءُ النَّاشِرَاتِ بِالْوَقَاحَاتِ

“Zevk ve eğlenceye düşkün erkeklerin nefislerine uyarak kadınlaşmaları, kadınların hayasızlıkla erkekleşmesine sebeptir.

Mimsiz medeniyet (denî bir anlayış) kadınları yuvalardan uçurmuş, onlara karşı olan hürmet ve saygıyı kırmış, değersiz ve ucuz birer meta hâline getirmiştir. İslâmiyet onları, merhametinin gereği olarak eski yuvalarına davet eder. Çünkü görecekları hürmet orada; rahatları evlerinde ve aile hayatında. Temizlik, ziynetleri. Haşmetleri ise güzel ahlâk. Bir kadının en latif ve en güzel yönü iffet ve ismeti yani masumluğudur. Kadının kâmil manadaki iyilik ve güzelliği şefkatidir. Eğlencesi de evladıdır. Bunca bozucu sebepler mevcut iken dayanabilmesi için demir gibi sebatlı bir kararın olması gerekmektedir. Kadınlarda serbestliğin, açık saçıklığın inkişafı, insanlarda kötü ahlâkın birdenbire inkişafına sebep olmuştur. Şu medenî insanların hırçınlaşmış ruhunda, şu resim ve suretler denilen küçük cenazelerin, gülümseme pozundaki cansız görüntülerin rolleri çok büyüktür. Tesirleri de pek müthüştür. Aslında İslâmiyet’in menettiği heykel ve resimler incelendiğinde bunlar; ya taş kesilmiş bir zulüm veya ceset hâlinde tezâhür eden bir riya ve gösteriş yahut dondurulmuş bir heves ve şehvet veyahut habis varlıkları celbeden bir tılsım oldukları görülecektir.”

⁴⁰ إِذَا تَأَنَّتِ الرِّجَالُ بِالْهُوسَاتِ إِذْ تُرَجَّلُ النِّسَاءُ بِالْوَقَاحَاتِ

101- İnsanlığın şimdiki kötülöklere bulaşmış hırçın ruhunda, gülümseyen küçük cenazeler olan resimlerin rolü önemlidir.

Bu hususta Lemaât Risalesinde “Kadınlar Yuvalarından Çıkıp Beşeri Yoldan Çıkarmış, Yuvalarına Dönmeli” başlıklı konunun hâşiyesinde şöyle denilmektedir: “Nasıl ölmüş bir kadına nefsânî ve şehvânî nazarla bakmak, nefsin dehşetle alçaklığını gösterir. Öyle de rahmete muhtaç bir biçâre ölmüş kadının güzel resmine şehvetli bir nazarla bakmak, ruhun yüce hissiyatını söndürür.”

102- İslâmiyet’in yasakladığı heykel ya taşlaşmış bir zulüm veya teccesüm etmiş bir heves yahut cesetleşmiş bir riya ve gösteriştir.

Tarihe ve tarihî olayların kalıntısı olan heykellere bakarsak binlerce insanı öldürmüş olan Firavunların, Nemrutların, Neronların ve benzerlerinin kan ve cesetler üzerinde yükselen heykellerini görürüz. Üryan kadın heykelleri de şehvetin maddeleştirilmiş şeklidir. Veya heykeli dikilsin diye (yani ihlâs ve samimiyetle değil, gösteriş için iş yapanların) dikilmiş heykelleri riyakârlığın elle tutulur, gözle görülür maddî şekillerinden ibarettir.

Üstad bir de habîs ruhları celbeden resim ve heykellerden bahseder ve bunların birer tılsım olduğunu söyler. Hassas ve masum ruhlar İslâm’ın yasakladığı heykellerin yanında, son derece sıkılır hatta büyük ızdırıp duyarlar.

103- İslâmiyet’in kabul ve teslim edilmiş temel prensiplerini tamamen yaşayarak hakkıyla İslâmiyet dairesine girmiş kimsede, (ictihadlerle İslâmî meselelerin) genişletilmesini arzulama meyli, mükemmellik arama meylidir (güzeldir). (Ama İslâmiyet’in esaslarına, emir ve yasaklarına karşı) lakaytlık içinde bulunup hariçte sayılan kimsedeki (ictihadla) genişletme meyli, tahrip meylidir (kötüdür). Fırtına ve zelzele zamanında değil ictihad kapısını açmak, belki pencereleri de kapatmak maslahattır (faydalı bir davranıştır). Laubaliler, ruhsatlarla (kolaylık gösteren fetvalarla) okşanmaz; bilakis azimetlerle (takvaya en uygun ve nefse ağır ve büyük gelen hükümlerle) şiddetle îkaz edilir.

Üstad Hazretleri bu vecizeyi daha sonra 27. Söz olan İctihad Risalesin-

de genişçe ele almış ve şöyle demiştir: “Nasıl ki bir cisimde gelişme ve büyüme için kendi içinden gelen bir genişleme meyli bulunur. Bu meyil, dâhilden fitrî bir şekilde olduğu için vücut ve cisim hakkında kemale erip mükemmelleşme demektir. Fakat eğer dıştan müdahale ile genişletmek için bir meyil ise o vücudun cildini yırtmak ve tahrip etmek demektir; genişleme ve gelişme ile alâkası yoktur. Öyle de İslâmiyet’in dairesine selef-i salihîn (geçmiş salih büyüklerimiz) gibi mükemmel takva kapısı ile dinî zarurî hükümlere iyice sarılıp yaşama yoluyla dahil olanlarda, fitrî genişleme arzusu ve ictihad iradesi bulunsa o, kemâldir ve mükemmelliktir. Yoksa dinin zarurî hükümlerini yaşamayı terk eden ve dünyevîliği, uhrevî hayata tercih eden ve maddî felsefe ile uğraşanlarda olan genişletme meyli ve ictihad iradesi, İslâmî vücudu tahrip ve boynundaki İslâm zincirini çıkarmaya vesiledir.

(...)

Nasıl ki, kışta, fırtınaların şiddetli olduğu bir vakitte dar delikler dahi kapatılır; yeni kapıları açmak, hiçbir cihetle akıl kârı değil. Hem nasıl ki büyük bir selin hücumunda tamir için duvarlarda delikler açmak boğulmaya vesiledir. Öyle de şu münkerât (İslâmiyet’e ters, kötülük) zamanında ve ecnebî âdetlerin istilasını anında ve bidatların çoğaldığı vakitte ve tahribatı hengâmında, ictihad namıyla İslâm sarayından yeni kapılar açıp, duvarlarından tahribatçıların girmesine vesile olacak delikler açmak, İslâmiyet’e cinayettir.”

Üstad Hazretleri, sahabîlere karşı eşitlik iddiasında bulunanlar hakkında şöyle diyor: “Onlar gayet müthiş mağrur insanlardır ki mezhepsizliklerini, büyük müctehidlere eşitlik davası altında neşretmek istiyorlar ve dinsizliklerini, sahabeye karşı eşitlik davası altında icra etmek istiyorlar. Çünkü evvela, o dalalet ehli, sefahete (zevk ve eğlenceye düşkünlüğe) girmiş, sefahette tiryaki olmuş, sefahete mâni olan dinî mükellefiyetleri yapamıyor. Kendine bir bahane bulmak için der ki: ‘Şu meseleler ictihad konularıdır. O meselelerde mezhepler birbirine muhalif gidiyor. Hem o ictihad yapan müctehidler de bizim gibi insanlardır, hata edebilirler. Öyle ise bizler de onlar gibi ictihad ederiz, istediğimiz gibi ibadetimizi yaparız. Onlara tâbî olmaya ne mecburiyetimiz var?’ İşte bu bedbahtlar, bu şeytânî desise ve hile ile başlarını mezheplerin zincirinden çıkarıyorlar. (Sonra) İkinci olarak; o kısım ehl-i dalalet baktılar ki müctehidlerle iş bitmiyor. Onların omuzlarında yalnız dinin nazarî hükümleri bulunuyor. Hâlbuki bu kısım ehl-i dalalet, dinin zarurî hükümlerini terk etmek ve değiştiren-

mek istiyorlar. ‘Onlardan daha iyiyiz’ deseler, meseleleri tamam olmuyor. Çünkü müctehidler sadece nazarı olan ve kat’î olmayan teferruata karışabilirler. Hâlbuki bu mezhepsiz ehl-i dalalet, dinin zarurî hükümlerinde de fikirlerini karıştırmak, değiştirilmesi mümkün olmayan meseleleri değiştirmek ve İslâmiyet’in kesin esaslarına karşı gelmek istediklerinden, elbette zaruriyât-ı diniyenin taşıyıcıları ve direkleri olan sahabîlere işecekler. Heyhat! Değil bunlar gibi insan suretindeki hayvanlar, belki hakiki insanlar ve hakiki insanların kâmilleri olan evliyanın büyükleri, sahabenin küçüklerine karşı eşitlik davasını kazanamadıklarını, gayet kat’î bir surette 27. Söz olan sahabe bahsi ispat etmiştir.” (27. Sözün Zeyli)

104- Bîcâre hakikatler, kıymetsiz ellerde kıymetsiz olur.

Altının, elmasın kıymetini bilmeyen yerlilerin değerli malzemelerini; bazı açık gözlü insanlar incik, boncuk, cam parçaları ve ayna gibi ucuz şeyler karşılığında almışlardır. Elimizde bulunan Kur’ân ve İslâmiyet’in kıymetini bilmediğimiz için onları, insanlara zararları kesin olarak isbatlanmış bazı Batı değerleriyle değiştirmekte maalesef tereddüt etmiyoruz. Evet, bu mukaddes değerler, Asr-ı Saadet’te olduğu gibi kıymetini bilen değerli eller bulduğunda, kendi değerler üstü değerleriyle bütün dünyanın takdir ve beğenisine arz edilecektir.

105- Küremiz hayvana benziyor, hayat eserleri gösteriyor. Acaba yumurta kadar küçülse, bir nevi hayvan olmayacak mıdır? Veya bir mikrop küremiz kadar büyüse ona benzemeyecek midir? Hayatı varsa ruhu da vardır. Âlem insan kadar küçülse yıldızları zerreler ve atomlar hükmüne geçse o da şuur sahibi bir canlı olmayacak mıdır? Allah’ın böyle çok hayvanları var.

Üstad, Lemaât Risalesinde “Eğer vücud ölçüsüyle karıncayı tartarsan ondan çıkan kâinat, küremize sıkışmaz. Bence küre (dünya) canlılık özelliğine sahiptir. Başkalarının zannınca ölü olan küreyi eğer getirip karıncanın karşısına koyarsan o şuurlu başının yarısı bile olamaz.” diyor.

30. Lem’a’da ise şöyle der: “Evet, nasıl ki insanın unsur ve elementleri, kâinatın unsurlarından; kemikleri, taş ve kayalarından; saçları nebat ve ağaçlarından; bedeninde cereyan eden kan ve gözünden, kulağından burundan ve ağzından akan ayrı ayrı suları, arzın çeşmelerinden ve made-

nî sularından haber veriyorlar, delalet edip onlara işaret ediyorlar. Aynen öyle de insanın ruhu, ruhlar âleminde; hâfızları Levh-i Mahfuz'dan; hayal güçleri misal âleminde ve hakezâ (bunun gibi) her bir cihazı ve duygusu bir âlemden haber veriyorlar ve onların vücudlarına kat'î şehâdet ederler.” (30. Lem'a, 6. Nükte, 5. Şua, 2. Mescle)

1970'li yıllarda Bilim ve Teknik dergisindeki bir yazısında Dr. Toygar Akman, dünyayı; hareketi, içindeki ateşi, nefes almaya benzer durumu, tüyler ve kılları andırarak tarzda üzerinde otların ve ağaçların bitmesi gibi özelliklerinden dolayı sibernetik açıdan bir nevi canlı gibi gördüğünü belirtmişti.

106- Şeriat ikidir: Birincisi; en küçük âlem olan insanın fiillerini ve hâl ve durumlarını tanzim eden ve Allah'ın kelimelerinden geldiğini bildiğimiz şeriat (İslâmî prensiplerdir). İkincisi; en büyük insan olan âlemin hareket ve sekenâtını (davranış ve duruşunu) tanzim eden ve Allah'ın irade sıfatından gelen fitrî büyük şeriat ki bazen yanlış olarak tabiat ismi verilir. Melekler büyük bir ümmettir ki irade sıfatından gelen ve fitrî şeriat denilen tekvinî (yaratma) emirlerinin hamelesi (taşınan) ve mümessili ve mütemessilleridirler. (temessül etmiş şuurlu varlıklarıdır).

Cenab-ı Hakk'ın geçerli olan dinî ve tekvinî kanunlarını bu vecize güzel bir şekilde anlatmaktadır. “İnsan”ın “küçük kâinat”; “kâinat”ın da “büyük insan” olduğunu belirterek aslında müşterek tarafları bulunan bu iki mahlûkun hareketlerini düzenleyen iki kanunun her birinin Allah'tan geldiğini ama dinî İslâmî olanın “kelam” sıfatından; tekvinî kanunun da “irade” sıfatından geldiğini bildiriyor. Dinî kanunları yaşayacak ve temsil edecek olan insan iken tekvinî kanunları da meleklerin temsil ettiğini beyan ediyor.

İnsanların bazılarının yanlışlıkla “tabiat” ismini verdikleri tekvinî kanunların mükâfat ve cezasının daha çok dünya hayatında söz konusu olduğunu ise Üstad, Lemaât Risalesinde şöyle beyan ediyor: “Dinî kanunların emirlerine karşı insanlarda nasıl itaat ve isyan oluyorsa öyle de fitrî, tekvinî kanunlara karşı da itaat ve isyan olur. (Mesela suyun kaldırma gücünden istifade ile gemiler yapıldığı gibi bu kanunu dinlemeyenler de suda batıp boğulmakla karşı karşıya geliyorlar. Bütün teknik ve teknolojik gelişmeler bu kanunlardan istifadeye dayanmaktadır.)

Dinî kanunlara uymanın veya uymamanın karşılığı çoğunlukla âhirettedir. (Mesela, namazın ve orucun dünyada da faydası vardır, ama ahirettekilerin yanında bu faydalar hiç hükmündedir.)

Fitri, tekvini kanunlara uymanın veya uymamanın karşılığı çoğunlukla dünyadadır. (Teknik ve teknolojiye mesafe katedenler dünya hayatlarını mamur eder ve büyük bir gücü de ellerinde tutmuş olurlar. Eğer bu güç ve imkânlar Allah için insanlığın faydasına kullanılırsa bunu yapanlar, âhiretlerini de mamur etmiş olurlar.)

107- Mikroskobik küçük yapıda bir canlının duyu organları ve duyguları ile insanın duyguları arasında bir muvazane ve mukayese yaparsan acip bir sırrı görürsün ki insan; içine “Yâsîn Sûresi” yazılmış bir “Yâsîn” kelimesinin yazıldığı şekil ve suret gibidir.⁴¹

Üstad Hazretleri bu vecizenin manasını Lemaât Risalesinde şöyle izah etmiştir:

“Madde inceldikçe, hayatiyet şiddetlenir. Hayat, asıl ve esastır; madde ona tâbidir, hem de onunla ayakta durur. Mikroskobik bir canlının beş duyusu ile insanın beş duyusunu karşılaştıracak olursan görürsün ki insan ondan ne derece büyükse duyguları da o derece onunkinden aşağıdır. Mesela o mikroskobik küçük canlı, kardeşinin sesini işitir, hem de kendi rızkını görür. Eğer o canlı, insan kadar büyüye, his ve duyguları, hayret verir şekilde olması, hayatının ışık saçan bir hüviyette olması, görüş ufuk alanının da şimşek gibi semavî bir nur haline gelmesi gerekir. (Aslında bu ifadelerde, maddî sebepleri yaratıcı kabul edenlere bir cevap vardır. Çünkü sebepler eğer yaratıcı ve sanatkâr olmuş olsalardı, maddî yönü büyük olan büyük vücutlarla daha fazla temasları ve münasebetleri olacağından, büyük mahlûkların daha harika bir sanata mazhar olup duyularının da o nisbette çok daha iyi gelişmiş olması gerekirdi. Yani o mikroskobik canlıya göre fillerin daha akıllı, dağların ötesindeki sesleri işitir, çok çok uzaktaki varlıkları net bir şekilde görür, pirelerden daha fazla zıplar bir durumda olmaları gerekirdi. Hâlbuki mesele tam tersinedir. Evet maddî vücutlar küçüldükçe, ters orantılı olarak, hayatî his ve duyular daha mü-

⁴¹ إِذَا وَازَنْتَ بَيْنَ حَوَاسِ حَوَيْتِهِ خُرْدِيَّتِهِ وَحَوَاسِ الْإِنْسَانِ
تَرَى سِرًّا عَجِيْبًا إِنَّ الْإِنْسَانَ كَصُورَةِ يَسْ كَتَبَ فِيهَا سُورَةَ يَسْ

kemmel bir şekil almaktadır.) İnsan ölümler kitesinden meydana gelmiş bir canlı değildir. Belki milyarlarla trilyonlarla canlı hücreden mürekkep ve canlı bir varlıktır.”

108- Maddiyunluk (maddecilik, materyalistlik) manevî bir tâundur (veba salgınıdır) ki insanlığa şu müthiş sıtmayı tutturdu, İlahî gazaba çarptırdı. Telkin ve tenkit kabiliyeti genişledikçe o tâun da genişler.

Üstad Hazretleri Lemaât Risalesinde bu vecizenin manzum hâlini zikrettikten sonra burada bulunmayan şu ilaveyi de veriyor: “Telkini fenden almış, medeniyetten taklid. Hürriyet tenkit vermiş, gururundan dalalet çıkmış.”

Birinci Dünya Savaşı'nın kader açısından manevî sebebinin de Lemaât'ta şöyle izah eder: “İnsanlığın fikrî dalaleti, Nemrudâne inadı, Firavunâne gururu şişti şişti zeminde, yetiştirdi semavâta... Hem de dokundu yaratılışın hassas sırrına. Semavâttan indirdi, tufan, tâun misali... Şu harbin zelzelesi, gâvura yapıştırdı semavî bir silleyi. Demek ki şu musibet, bütün insanlık musibetiydi. Nev'en bütün insanlığın umumuna şâmil. Bir müşterek sebebi; maddecilikten (materyalizmden) gelen fikrî dalâlet, hayvanî hürriyet ve kötü arzuların istibdadı idi. Müslümanlar olarak bizim hissemizin sebebi ise İslâmiyet'in rükün ve esaslarındaki ihmalimiz ve onları terk edişimiz idi.”

Allah nimet verdikçe insana düşen vazife, bu nimetlere karşılık şükür ve hamdetmektir. Hâlbuki insanlar, bilhassa Cenab-ı Hakk'ın fen, teknik ve teknoloji yoluyla yaptığı müthiş ikramlar ve ihsanlara nankörce karşılık verdiler. Aynen Kârûn'un “Ben bu servete sadece ilmim ve becerim sayesinde kavuştum.” (Kasas Sûresi, 28/78) demesi gibi bir tavır aldılar. Özellikle uçak ve füzenin keşfi ile göklere çıkmaya başlayınca Firavunluk ve Nemrudluk damarları kabarmaya başladı. Artık ‘Göklere bir kâğıt gibi deleceğiz ve Tanrının yokluğunu (hâşâ) ispat edeceğiz!’ demeye başladılar. Nitekim Firavun da veziri Hâmân'a ‘Benim için bir kule (piramit) inşa et.’ dedi. Umarım ki böylece yüksebillir, göklere yol bulur da Mûsâ'nın Tanrısına ulaşırım.’ (Gâfir Sûresi, 40/36) demişti. Rus astronotu Gagarin'in de benzer bir iddiasının olduğu söylenir. Bütün bunlar yaratılışın hassas sırrına dokundu, göklerden bela ve musibetler bombalar hâlinde yağmaya başladı.

109- En bedbaht, en muzdarip, en sıkıntılı, işsiz adamdır. Zira atâlet (tembellik, işsizlik) yokluğun biraderzâdesidir (kardeş çocuğu, yeğenidir). Çalışmak ise vücudun hayatı ve hayatın uyanık hâlidir.

Üstad Hazretleri 17. Lem'a 8. Notada şöyle diyor:

“İşte ‘Sünnetullah’ tabir edilen, kâinata cereyan eden bu sırlı uzun düsturdandır ki işsiz, tembel, istirahatle yaşayan ve rahat döşeginde uzananlar, ekseriyetle çalışanlardan daha ziyade zahmet ve sıkıntı çeker. Çünkü daima işsizler ömründen şikâyet eder; eğlence ile çabuk geçmesini ister. Çalışan ise şükredip hamdeder, ömrün geçmesini istemez *المُسْتَرِيحُ الْعَاطِلُ* ‘Atâlet içinde istirahat eden, ömründen şikâyetçidir. Çalışan ve iş gören ise hâline şükreder.’ sözü küllî düsturdur. Hem o sır iledir ki ‘Rahat, zahmette; zahmet, rahattadır.’ cümlesi darb-i mesel olmuştur.”

110- Faizin kap ve kapıları olan bankaların faydası, insanların fenası olan gâvurlara ve onların en zalimlerine ve bunların en sefihlerinedir. İslâm âlemine zararı mutlaktır. Mutlak beşerin refahı nazara alınmaz. Zira gâvur harbî ve mütecâviz ise hüremetsiz ve ismetsizdir.

Lemaât Risalesinde bu vecize şöyle anlatılıyor:

“Faiz, İslâm için mutlak zarardır. Tembellik verir, çalışma şevkini söndürür. Faizin kapıları, hem de onun kapıları olan bu bankaların her zaman faydası ise insanların en fena kısmıdır. Onlar da gâvurlardır. Gâvurlardaki faydası en fena kısmındadır; onlar da zalimler. Her zaman zalimlerdeki faydası en fena kısmındadır. Onlar da sefihler (gayrimeşru zevk ve eğlenceye düşkünler)dir. Onun için faizin İslâm âlemine zararı mutlaktır. Mutlak olarak insanlığın her zaman şeriat nazarında refahı söz konusu değildir. Çünkü insan olmasına rağmen savaş hâlindeki bir ülkenin insanı harbî bir gâvur, hüremetsiz ismetsiz (yani kanı haram ve masum olanlardan sayılmaz); her zaman kanı hederdir. (Bu durum sadece savaş hâline mahsustur.)

111- Cumada hutbe, zaruriyât ve müsellemtâtı (yani İslâmî esasları, erkânları, ana kabullerini) hatırlatmadır; nazariyâtı talim etmek değildir. Arapça ibare daha ulvî şekilde ihtar eder. Hadis ile âyet muvazene edilse görünür ki insanların en belîği (ifadede en yüksek seviyeye

ulaşmış belagat sahibi) olan Muhammed Aleyhisselâm dahi âyetin belagatına yetişemez, ona benzemez.

Üstad Hazretleri 27. Söz’de bu hususta şöyle diyor: “Eğer İslâm milleti, İslâmiyet’in zaruriyâtı ve müsellemtâ ve malum olan ahkâmını, ekseriyet itibarıyla imtisâl edip yerine getirseydi, o vakit şerî nazariyeleri, ince meseleleri ve gizli nasihatleri anlamak için bildiği lisan ile hutbe okunması ve Kur’ân sûrelerinin –eğer mümkün olsaydı– tercümesi belki güzel bir şey olurdu. Fakat namaz, zekât, orucun farz oluşu, adam öldürme, zina ve şarabın haram oluşu gibi malum olan kat’î İslâmî hükümler ihmal ediliyor. Avam halk, onların farz ve haram oluşunu ders almaya muhtaç değiller. Belki, teşvik ve ihtar ile o kudsî hükümleri hatırlatıp İslâmiyet damarını ve iman hissini tahrik etmekle imtisallerini teşvik ve hatırlatmaya ve ihtara muhtaçtırlar. Hâlbuki avam halktan birisi bile ne kadar cahil dahi olsa Kur’ân’dan ve Arapça hutbeden şu icmâlî manayı anlar ki: “Herkes ve bana malum olan imanın rükünlerini ve İslâmiyet’in esas ve umdelerini hatip ve hafız ihtar ediyor ve ders veriyor, okuyor.’ der, kalbinde onlara karşı bir iştiyak hâsıl olur. Acaba, kâinatta hangi tâbirler var ki Arş-ı A’zam’dan gelen Kur’ân-ı Hakîm’in mucizâne, anlatıcı ihtarlarına, hatırlatmalarına, teşviklerine mukabil gelebilsin!”

HUTBE-İ ŞÂMİYE'NİN İKİNCİ ZEYLİNİN İKİNCİ KISMI

İhlâs Sûresinin bir remzi

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدٍ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ

قُلْ هُوَ (Yani: De ki O) mutlak bir zamir ile tayini (Yani “O” zamininin Allah hakkında muayyen oluşu ve O’na delalet edişi), tevhid-i şuhûda işaretidir.

لَا مَشْهُودَ بِنَظَرِ الْحَقِيقَةِ إِلَّا هُوَ (Yani: Hakikat nazarıyla bakıldığında meşhudât-ı âlem Öndandır ve ancak Ona delâlet eder.

اللَّهُ أَحَدٌ (Yani: Allah tektir) Tevhid-i Ulûhiyete (tek ilah olduğuna) açıkça beyandır.

لَا مَعْبُودَ إِلَّا هُوَ (Yani: Ondan başka Mabud yoktur.

اللَّهُ الصَّمَدُ (Yani: Allah sameddir; her şey kendisine muhtaç ve kendisi hiçbir şeye muhtaç olmayan.) Bu cümlede iki tevhid hakikatinin remzi vardır:

Birincisi, Tevhid-i Rububiyete remizdir.

لَا خَالِقَ وَلَا رَبَّ إِلَّا هُوَ (Yani: Allah’tan başka Yaratıcı ve Rab yoktur.

İkincisi Tevhid-i Ceberûta telvihtir.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّبُلَ وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْلِهَا لَئِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُوا أُمَّةَ اللَّهِ حَتَّى يُخْرِجَ اللَّهُ الْفَاسِقِينَ
Yani: Mutlak manada Allah'tan başka Kayyûm ve Ganiyy-i Mutlak yoktur.

لَمْ يَلِدْ (Yani doğurmadı) Tevhid-i Celâle telmihtir. Allah'a şirk koşmanın her çeşidini reddeder. Yani değişen veya bölünüp parçalanmış veya tenâsül eden (bir nesilden gelen veya nesli olan) ilâh olamaz. Ukûl-ü aşere (on akıl) veya meleklerin (Allah'ın kızları olduğunu iddia eden müşriklerin inancını) veya İsa veya Üzeyir'in velediyetini (onların Allah'ın oğlu olduğunu) dava eden şirkleri reddeder.

وَلَمْ يُولَدْ (Yani doğmadı) Ezeliyetin isbatı ile tevhiddir. Sebeplere tapma, yıldızlara tapma, tabiata tapma şirkini reddeder. Yani sonradan var olan veya asıldan ayrılmış bulunan veya bir maddeden doğmuş olan ilâh olamaz.

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ (Yani: O'na denk herhangi bir şey yoktur) Câmî bir tevhiddir. Yani, zâtında, sıfatlarında ve fiillerinde naziri, şeriki, benzeri yoktur.

“O'nun benzeri hiçbir şey yoktur. O, semî ve basîrdir (her şeyi işitir ve her şeyi görür).” (Şûra Sûresi, 42/11)

Şu İhlâs Sûresi, şirkin her çeşidini reddeder ve yedi tevhid mertebesini içine alan altı cümlesi birbirini netice verir. Her biri ötekinin hem neticesi hem delilidir.

En büyük muvahhid (Allah'ın birliğini kabul eden) ve tevhidin büyük delili olan kâinat, değil yalnız erkân ve azaları, belki bütün hücreleri, belki bütün zerrelere, tevhidi zikreden birer delil olarak bu büyük delilin yüksek sadâsına iştirak ederek, hep birden **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ** diye Mevlevîler gibi zikrediyorlar.

Tevhidin konuşan delili olan Kur'ân'ın sinesine kulağını yapıştırırsan işiteceksin ki kalbinde derinden derine, gayet ulvî, nihayet derecede ciddi, gayet samimi, nihayet derecede munis (cana yakın) ve muknî (ikna edici) ve delil ile donanmış semavî bir sadâ işiteceksin ki **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ** zikrini tekrar ediyor.

Evet, şu nurlu delilin altı ciheti de şeffaftır. Üstünde mu'cizelik

mührü, içinde hidayet nuru, altında mantık ve delil, sağında akli konuş-turmak, solunda vicdanı şahit tutma, önünde hayır, hedefinde dünya ve ahiret saadeti, dayanma noktası tamamen İlahî vahiydir. Evham ve kuruntuların ne haddi var ki Kur'ân'a girebilsin?

İhlâs Sûresinin bir remzi ve Kur'ân'ın altı cihetinin şeffaf olduğu bu bölümdede izah ediliyor. Lemaât Risalesi'nde mesele daha genişçe ele alınmıştır.

Vicdanın dört unsuru ve ruhun dört duyu organı hükmünde olan "irade, zihin, his, latife-i Rabbâniye"den her birinin gayelerinin de gayesi vardır:

İradenin, ibadetullah (Allah'a ibadet)tir.

Zihninin, marifetullahtır.

Hissinin, muhabbetullahtır.

Lâtifenin, müşahedetullahtır.

Takva denilen kamil ve mükemmel ibadet, dördünü içinde barındırır. Şeriat, şunları hem geliştirir, hem düzeltip temizler, hem bu gayelerin gayesine sevk eder.

Burada Üstad Hazretleri çok derin bir takva tarifi yapmaktadır. Önce iki tesbit yapılmış, vicdanın "irade, zihin, his ve latife-i Rabbâniye" unsurlarından meydana geldiği ve bu dört unsurun ruhun da dört duysusu yani duyu organı gibi oldukları ifade edilmiştir. Sonra bu dört unsurun her birinin ana gayeleri ortaya konulmuştur. Nihayetinde de takva tarifine yepyeni bir boyut getirilmiştir. Demek ki iradenin hedefi, Allah'a ibadettir; zihninin marifetullahta derinleşip enginleşmesi en büyük hedeftir. His ve hissiyatımız, Allah sevgisi ile dolup taşacak, ruhanî zevkler okyanusuna açılacaktır. Latife-i Rabbâniye'nin en yüce hedefi de Cenab-ı Hakk'ı müşahede liyakatini kazanma olacaktır. Zaten Kur'ân-ı Kerim ebedî saadette Cemâl-i İlahîyi müşahede müjdesini vermektedir: "Yüzler vardır o gün pırl pırl... (O güzel ve yüce) Rab'lerine bakacaklırlar." (Kıyâme Sûresi, 75/22-23)

Eğer icad (Yaratma)daki vasıta hakiki olsaydı ve hakiki tesir verilseydi hem küllî bir şuur verilmek lazımdı; hem de zaruretle eserde sanatın kemâlindeki muhkemlik muhtelif olacaktı. Hâlbuki en âdiden en âliye, en küçükten en büyüğe muhkemlik; kemâl derecede, mahiyetin

boyu nisbetindedir. Demek Müessir-i Hakiki'den (hakiki tesirin sahibi Cenab-ı Hak'tan) bazı yakın, bazı uzak, kısmen vasıtasız, kısmen vasıta ile kısmen vasıtalarla değildir. İnsanın iradî eserindeki mükemmeliyet eksikliği cebriye mezhebinin anlayışını nefyeder, iradenin varlığını da isbat eder.

Dikkat edilecek bir husustur ki cüz'î bir iradenin vasıta olmasıyla akıl eseri olan bir insan şehri, intizamca vahyin neticesi olan bir arı kovanındaki cemaate yetişemez ve arıların sanat meşheri ve sergisi olan bir petek hücreleri şehri, bir nardan ve gülnardan intizamca geridir. Demek kâinattaki cazibe-i umumiye (umumî çekim) hangi kalemden akmışsa, atom zerrelerindeki küçücük cazibeler (çekimler) o kalemin noktalarıdır.

İslâmiyet لَا خَالِقَ إِلَّا هُوَ yani Allah'tan başka Yaradan yoktur, der. Hem vasıtaları ve sebepleri, hakiki tesir sahibi olarak kabul etmez. Vasıtaya harfî mana nazarıyla bakar. Tevhid akidesi, teslim ve tefviz (Allah'a tevekkül) vazifesi öyle ister. Tahrif sebebiyle şimdiki Hıristiyanlık sebepleri ve vasıtaları müessir bilir, ismî mana nazarıyla bakar. Hıristiyanlıktaki baba-oğul inancı ve ruhbaniyet fikri öyle ister, öyle sevk eder. Onlar azizlerine ismî mana ile birer feyiz kaynağı ve güneşin ziyasından bir fikre göre istihâle etmiş (başka bir hâle değişmiş) lambanın nuru gibi birer nur kaynağı nazarıyla bakıyorlar. Biz ise evliyaya harfî mana ile yani ayna güneşin ziyasını neşrettiği gibi birer yansıma yeri nazarıyla bakıyoruz. (Hâşiye)⁴²

Bu sırdandır ki bizde seyr-i sülûk tevazudan başlar, mahviyetten geçer, fenâfillâh makamını görür, sonsuz makamlarda ilerlemeye başlar. Ene (benlik) ve kötülük emreden nefis, kibir ve gururu ile söner. Hakiki Hıristiyanlık değil belki tahrif ve felsefe ile sarsılmış Hıristiyanlıkta “ene” (benlik, gurur, kibir gibi şeyler) bütün levâzımâtı ile kuvvetleştirir. Enesi kuvvetli, şahsiyetli, rütbeli makam sahibi bir adam Hıristiyan olsa, katı (sağlam bağlı), biri olur. Fakat Müslüman olsa lakayt olur.

Allah'tan başka hiçbir şey yaratma, yoktan icat etme gücüne sahip değildir. Hakiki tesir sadece Allah'a aittir. Sebep ve vasıtalarda hakiki tesir yoktur. Eğer öyle olsaydı, onlara bir de küllî şuur vermek gerekirdi. İnsan, en

42 (Hâşiye): Nakşibendî rabıtası bu sırra bina edilmiştir.

yetkili ve şuurlu sebep olduğu hâlde yaptığı işlerden mesela bir ev veya şehir planından, gül veya gülnarın hücre ev ve şehrindeki planları daha mükemmeldir. Demek ki hücrelerde çalışan atom zerrecilerinin çok çok üzerinde onlara hâkim olan sonsuz bir ilim, bir hikmet ve kudret hükmetmektedir.

Burada ayrıca Cebriye mezhebi mensuplarının anlayışlarına da bir cevap vardır. Çünkü eğer onların dediği gibi insanın hiç iradesi olmasaydı, o zaman gül ve gülnar hücrelerinde çalışan atom zerrecilerinin cebren en güzel işlerde çalıştırılması gibi insanların yaptıkları işlerde de cebren her zaman en güzel neticelerin çıkması gerekirdi. Hâlbuki öyle değildir. Hatta ilhama mazhar arıların petek şehirleri bile birbirine benzer ve güzeldir. Ama insanların yaptıkları, barakalardan, kubbelerden, apartman dairelerinden daha büyük komplekslere kadar birbirinden tamamen farklı ayrı ayrı eserler vardır. Demek ki iradeleri, tercihleri farklıdır.

Bu bölümde şu günkü Hristiyanlıkla-Müslümanlık arasındaki bir farka da işaret ediliyor. Şu şekliyle yani aslı şeklinden uzaklaşıp baba-oğul inancının Hristiyanlığa girmesiyle aldığı duruma, sebeplere ve vasıtalara ismî manasıyla bakıldığına dikkat çekiliyor. Onun için Hz. İsa'ya hatta annesi Hz. Meryem'e kudsiyet atfedilip bizzat onlara dua edilip, muhtaç olunan şeyler onlardan isteniliyor. Hz. İsa'nın hatta Tanrı'nın vekili diye Papa'ya, papazlara günah afvetme gibi bir takım özellikler tanınıyor. Onun için onlardan insan hem kibirli ve gururlu olabilir hem de çok dindar bir Hristiyan sayılabilir. Hâlbuki İslâmiyet böyle bir şeyi kabul etmediği için gururlu ve kibirli iyi bir dindar olamazlar. Dindar olmak için Müslüman'ın mütevazı olması gerekiyor. Hristiyanlara göre azizler, lambanın bizzat ışık kaynağıdır. Bize göre veliler, lambanın ışığını artıran lamba camı gibidir. Yani onlara ilham Allah'tan gelir, onlar da insanların faydasına sunarlar. Kendileri ilim ve ilhamın kaynağı değil; yansıtıcıdır.

Kuvve'den (potansiyel durumdan) fiile geçmek olan faaliyetteki şiddetli ve çeşitli lezzet, âlemdaki değişmelerin mayası ve gelişip ilerleme kanununun çekirdeğidir. Zindandan bahçeye çıkmak, daneden sümbüle geçmek, lezzettir. Faaliyet, istihaleyi tazammun etse lezzet artarak taşar. Vazifedeki yük ve külfeti taşıttıran o tattır. Şuurlu varlıklara göre hedefteki kemal ve olgunluğa ulaşma ne kadar cazip ise şuurlu ve idraki olmayan varlıklara göre de faaliyetin bizzat kendisi öyle caziz

belidir, çalışmaya sevk eder. Bu sırdandır ki rahat zahmettedir, zahmet rahattadır.

Hırs ile acelecilik, zarara sebeptir. Zira tertiple art arda gelen basamaklar gibi fitrattaki tertibe, mertebe silsilelerine uygun hareket etmediğinden, hırslı kimse muvaffak olamaz. Olsa da sun'î tertibi bir basamak kadar, fitrî seyrenden kısa olduğundan, ümitsizliğe düşüp gaflet bastıktan sonra kapı açılır. Allah kalbin bâtınını, iman, marifetullah ve muhabbetullah için yaratmıştır. Kalbin zahirini diğer şeyler için hazırlamıştır. Cinayetkâr hırs, kalbi deler, putları içine sokar. Allah darılır, maksadının aksi ile cezalandırır.

Faaliyette lezzet bulunduğu, bizzat faaliyetin kendisinin lezzet olduğu 17. Lem'a'da izah edilmiştir. Cenab-ı Hak hiçbir şeyi mutlak bir atâlet ile sakin olarak bırakmamıştır. Yerinde durduğunu zannettiğimiz cansız taş ve kayaların atomları aslında hareket hâlinedirler.

Üstad'ın Âsâr-ı Bediyye'deki vecizelerde söylediği gibi Cenab-ı Hak kalbi kendi muhabbetine tahsis etmiştir. Hâlbuki hırs, acelecilik, mecâzî (dünyevî) aşk ve siyaset hemen kalbi delip içine otururlar. Bundan dolayı Allah darılır ve cezalandırır.

Hırs cihetiyle, siyasî fikirleri İslâmiyet akaidinin yerine sokan herifler, şan ve şerefe mazhar değil; bilakis şeyn (kötülüğe) ve şenaate maruz kaldılar. Nefsânî aşklardaki felâketler, zararlar ve mahrumiyetler bu sırdandır. O çeşit âşıkların bütün divanları birer matem feryadıdır.

Gece kalben uykuyu merak edersin, kalanını da kaçırıp uyanık kalırsın.

İki dilenci var. Birincisi, ısrarcı ve ihtiraslı... Öbürü, müstağnî ve çekingen... İkinciye vermeyi daha çok arzu etmen, şu geniş kanunun bir numûnesidir.

İslâm inancının yerine hırsları sebebiyle particilik ve siyasî anlayışları sokmaya çalışanlar, ona zarar vermişlerdir. Çünkü kendi partisinden olmayan melek gibi bir insanı, şeytan gibi gören siyasiler çıkmıştır. Yani Müslümanlar hakkındaki değer ölçüsü, iman, ihlâs ve takva olmaktan çıkmış, partiye yakınlık veya uzaklık olmuştur. Bu durum ise Kur'an kıstaslarını, kendi siyasî ölçekleriyle yorumlayan insanların zuhur etmesine sebep olmuştur.

Allah, kâinatın çekirdeği olan insan kalbine, kâinatı içine alacak kadar muhabbet ve aşk yerleştirmiştir. Aşk ve muhabbeti ifade eden Allah'ın Vedûd ismi, cansızlara tecelli edince, cazibe ve çekim kanunu hâlinde kendisini göstermiştir. Bundan dolayı bütün kâinata câzibe-i umumiye vardır. İşte kalb-i kâinat olan insanda da o kadar büyük bir muhabbet vardır. Bu büyük sevgiye sadece Allah layıktır. Onu fâni sevgilerle, para, pul, hırs uğruna sarfetmek çok büyük bir yanlıştır. Dünyevî âşıklar bu hatalarının cezasını, mukabele görmeyerek, haybet ve hüsrana düşüp gözyaşları dökerek öderler. Bu hakikati “Ağla gözlerim, çağla gözlerim” diyenlerin ferhatlarında okumak mümkündür.

Hırs ve merakla geceleyin uykusunu getirmeye çalışıp uykusuz kalanlar; ısrar ve ihtirarla dilenen fakat mahrum kalanlar da aynı cezaı çekmektedirler.

En müthiş hastalık ve musibetimiz, cerbeze ve gurura dayanan tenkittir. Tenkidi eğer insaf işletirse, hakikati rendeleyip güzelleştirir. Tenkidi eğer gurur eline alıp kullansa tahrip edip parçalar. Tenkidin en müthiş ve en zararlı olanı ise imanî akidelere ve dinî meselelere girmesidir. Zira, iman hem tasdik hem iz'an hem iltizam hem teslim hem manevî imtisaldir. Şu tenkit, dinî güzelliklere imtisal edip yaşamayı, o gerçeklere tarafdar olup iltizam etmeyi ve o hakikatlere kalbin derinliğinde tasdik ve iz'an etmeyi kırar. Tasdikte de tarafsız hâle getirip ortada bırakır.

Şu tereddüt ve evhamların ortalığı kapladığı bir zamanda yapılacak iş; iz'an ve iltizamı geliştirip pekiştirecek, nuranî sıcak kalplerden çıkmış müsbet fikirleri ve teşvik edici beyanları, hüsnüzanla okumak gerektir. “Bîtarafâne muhakeme” dedikleri şey muvakkat bir dinsizliktir. (Bunu) Yeniden (İslâmiyet'e) mühtedi ve müşteri olan yapar.

وَالَّذِي عَلَّمَ الْقُرْآنَ الْمُعْجِزَ إِنَّ نَظَرَ الْبَشِيرِ النَّذِيرِ وَبَصِيرَتَهُ النَّقَّادَةَ أَدَقُّ
وَأَجَلُّ وَأَجْلَى وَأَنْفَذُ مِنْ أَنْ يَلْتَبَسَ أَوْ تَشْتَبَهَ عَلَيْهِ الْحَقِيقَةُ بِالْخَيَالِ وَإِنَّ
مَسْلَكَهُ الْحَقَّ أَغْنَى وَأَنْزَهُ وَأَرْفَعُ مِنْ أَنْ يُدَلِّسَ أَوْ يُغَالِطَ عَلَى النَّاسِ

Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyan'ı talim eden Allah'a yemin ederim ki beşir (müjdeleyici) nezir (gelecek uhrevî cezalardan dolayı uyarıcı) olan Muhammed Aleyhisselâmın nazarı ve nakkâd (inceden inceye kritiğe

tâbi tutan) olan basîreti, hakikati hayal ile benzetip karıştırmaktan son derece dikkatli, yüce, parlak ve nüfuzludur ve O'nun hak olan mesleği, insanları aldatıp yanlış sevk etmekten son derece müstağni, nezih ve yüksektir.

Zira hakikati gören göz aldanmaz; hakperest kalb de aldatmaz.

Malum cerbeze, kuvve-i akliyenin, ifrat şeklidir ki bâtili hak ve hakkı bâtil gösterecek şeytanî bir tutumdur. Cerbezenin işi, zaman ve mekânlara dağılmış vaziyette olan şeyleri toplayıp, bir anda aynı yer ve zamanda meydana gelmiş gibi göstermektir. Mesela insan, ömür boyu attığı balgamları ve tükürükleri bir anda atmış olsaydı içlerinde boğulurdu. Aynı şekilde, insan, tabiatı icabı bir hata ve kusur etse de arada iyi şeyler yapar, özür diler, doğruları yapmakla onları tamire çalışır. Böylece olumsuz ve çirkin durumlar zaman içinde tadile uğramış olur.

İşte bu durumdaki cerbeze ve gurur ile tenkit başlarsa karşısındaki her şeyi tahribe çalışır. Bir de bu husus imanî meselelere yönelirse durum çok daha tehlikelidir. Onun için bulantı veren tenkitler, birçok insanı inkâra sürüklemiştir. Bazıları ülkemizde komünizmi yerleştirmek için materyalist fikirlerle, bilhassa cerbezeli tenkitle iman esaslarına saldırmışlardır. Daha önceleri de İslâm inanç esaslarını yok etmek için bu yollara tevessül etmişlerdir.

Ortaokul yıllarımda, yurdumuza (İzmir – Kestanepazarı) Allah rızası için tedavi maksadıyla çok yaşlı, asker emeklisi bir doktor gelirdi. Bir gün bize dedi ki “1900’ün başlarında okulda öğrenciydim. Dindar bir aileden geldiğim için teneffüslerde dışarı çıkmaz, Peygamberimizin hayatını okurdum. Bir gün hocamız elimdeki kitaba baktı ve bana ‘Bunu okuyacağına, Dr. Dozi ve benzerlerinin kitaplarını oku, ufkun açılır.’ dedi. Merakla gidip onları buldum. Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) hakkında çok kötü şeyler söylüyor ve iftiralarda bulunuyorlardı. Onlara cevap verecek bilgi donanımına sahip değildim. Şüphe ve tereddütlerimi yenedim. İmanımdan olmuştum. Seneler sonra elhamdülillah hepsinin cevabını buldum. Yazılan mübarek eserler, gönlümü imanla doldurdu.”

İşte bu dertleri çok iyi bilen Bediüzzaman Hazretleri, yazdığı eserlerle mevcut hastalıkların devalarını göstermiştir. Binaenaleyh biz de onun dediği gibi bilhassa çocuklara ve gençlere sıcak kalplerden çıkmış nuranî eserleri okutarak onların iman ve inançlarını takviye edelim.

Üstad Hazretleri 26. Mektubun Birinci Mebhasında şeytanla yaptığı uzun münazara ve münakaşayı aktarmış, bîtarafane muhakemenin tehlikelerini göstermiş ve şeytanın bu husustaki aldatıcı usul ve iftiralara ikna edici cevaplar vermiştir.

Lemaât Risalesinin ilk taş baskılarında manzum olarak ele aldığı bu konunun sonunda da şeytanın “Eğer şeytan olmasaydım, senin sözlerini kabul ederdim, ey insan oğlu!” dediği de ifade edilmektedir.

Gıybetin şenaatinin derecesini anlatmak için Kur’ân şöyle buyurur: *أَيُّحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا* “Sizden birisi, ölmüş hâldeki kardeşinin etini yemeyi sever mi?” (Hucurât Sûresi, 49/12)

Altı kelime ile altı derece şiddetle gıybetin kötülüğünü ortaya koyuyor.

Yani *أَيُّحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا* âyetinin başındaki *أ* soru hemzesi ile der: ‘Aklına bak, böyle bir şeye cevaz verir mi? Müstakim (doğru düşünen) bir aklın yoksa kalbine bak, böyle bir şeye muhabbet eder mi? Selim kalbin yoksa vicdanına bak; böyle dışınla kendi etini parçalamak gibi ictimâî hayatı bozmaya rıza gösterir mi? İctimâî vicdanın yoksa insaniyetine bak, böyle canavarca bir parçalamaya iştah gösterir mi? Manen insaniyetin de yoksa rikkat-i cinsiyene ve yakınlarına şefkat hissine bak; böyle kendi belini kıracak bir harekete meyleder mi? Hemcinsine şefkat ve merhametin yoksa hiç sağlam tabiatın kalmadı mı ki ölmüş birisini dişlerinle parçalıyorsun?’

Demek akıl, kalp, vicdan, insaniyet, hemcinsine şefkat, tabiat, şeriat nazarında gıybet reddedilmekte ve tard edilmektedir.

Gıybet meselesi, hem Sözlere’de (25. Söz, 1. Şu’le, 1. Şua) hem Mektubat’ta (22. Mektup, Hâtıme) daha geniş ele alınmıştır. Aslında kısa bir âyet mu’cizevî bir vecizlikle, gıybeti bütün şenâat ve denâetiyle ortaya koymaktadır. Âyetteki bu derin, engin ve azametli ifadeyi Üstad Hazretlerinin keşfedip tebârüz ettirmesi de gerçekten harikadır.

Gıybet yasağı aslında İslâmiyet’in insan haklarına ne kadar çok değer verdiğini gösterir. Yani bir insan yokken onun gıyabında onun hoşlanmayacağı bir sözü söyleyemeyiz; bunu dinimiz yasaklamıştır. Böylelikle bir insanın olmadığı yerde de şahsiyetinin şerefi koruma altına alınmış oluyor. Bu ne güzel bir prensiptir!

إِنَّ الْإِنْسَانَ الَّذِي لَا يُدْرِكُ سِرَّ التَّعَاوُنِ لَهُوَ أَجْمَدُ مِنَ الْحَجَرِ إِذْ مِنَ الْحَجَرِ مَا يَتَّقَوْنَ لِمُعَاوَنَةِ أَخِيهِ إِذْ الْحَجَرُ مَعَ حَجَرِيَّتِهِ إِذَا خَرَجَ مِنْ يَدِ الْمُعَقِّدِ الْبَانِي فِي السَّقْفِ الْمُحَدَّبِ يَمِيلُ وَيَخْضَعُ رَأْسَهُ لِيُمَاسَّ رَأْسَ أَخِيهِ لِيَتِمَّاسَكَ عَنِ السَّقُوطِ

Karşılıklı dayanışma sırrını idrak etmeyen insan, gerçekten taş-tan daha câmid ve ruhsuzdur. Zira taş, taş olmasına rağmen kubbeyi yapan ustanın elinden çıkınca taş olan arkadaşına yardım olsun ve başı kardeşinin başına temas etsin hem düşmekten kurtulsunlar diye eğilip boynunu büker. Yani kubbelerde taşlar baş başa verirler, başlarını bir birlerine vururlar ta ki düşmesinler.

Üstad, dayanışmanın önemini anlatmak için kubbelerdeki taşları örnek veriyor. Çil çil kubbeler ve sanat güzellikleriyle insanı büyüleyen şaheserler teşhis sanatı açısından şuurlu varlıklara benzetilmiştir. Bu eserler taşların birbirlerine eğilip boyun eğmesi, muazzam bir dayanışma örneği ortaya koyması sonucu meydana gelmiştir. İnsanlar da böyle bir fedâkarlık ve dayanışma örneği göstererek büyük hizmetlere imza atabilirler. İnsanlık tarihine, insanlığın şeref tablolarına güzel manzaralar hediye edebilirler.

Yaratılmış varlıkların en küçüğü atom zerresinden insana, insanlardan da güneşler güneşine zincirleme konik silsilenin ortasındaki biricik cevher, şerefli ve mükerrem bir varlık olan insandır.

Yaratılmış varlıkların bütünü için bir konik şekil düşünecek olursak onun geniş tabanını güneşler, galaksiler meydana getirir; en uçtaki en küçük varlığı ise atom zerresi olur. Tam ortada da insan, güzel bir boyna asılmış çok değerli bir mücevher gibi kendisini gösterir.

Ahsen-i takvim olarak yaratılan insanın kıymet ve önemini, bu tasvir ve temsil en güzel şekilde ifade etmektedir.

İnsanın meşhur olan beş duyusundan başka duyuları da vardır. Tad alma duygusu gibi hem bir sâika (sevk-i İlâhî) hem de bir şâika (şevk) duygusu vardır. Hem insanda bilinmeyen daha başka hisler de vardır.

Üstad, insanda beş maddî duyuya karşı, beş manevî latifesi olduğunu ifade eder. Bunlar: Sâika, şâika, rüya-yı sâdika, keşf-i sahîh ve hiss-i kab-lolvuku (önsezi)... Üstad bu beş manevî latifeden farklı olarak insanda bi-

linmeyen daha başka hislerin olduğunu da hem burada hem de eserlerin değişik yerlerinde bize hatırlatır.

Sâdık rüyalarla, Cenab-ı Hak insana bazı mühim bilgiler mazhar ettiği gibi evliya kullarının keşiflerini açarak, kabir, ahiret, kader mevzuunda bazı gizli bilgilere muttali olmasını sağlıyor. Hiss-i kablel vuku ile de önceden bazı hadiseleri sezmesine ve ona göre tavır alıp stratejiler geliştirmesine zemin hazırlıyor.

Bazen arzu, fikir sûretini giyer. İhtiras sahibi olan kimse de nefsanî arzusunu bu yüzden fikir zanneder.

Bu durum da nefis ve şeytanın insana karşı kullandığı bir aldatmacadır. Bu iki düşman kişinin bazı kötü heves ve arzularını, yardım ve destek vaadi ile süsler püsler sonra da fikir görünümünde alımlı bir elbise hâline getirirler. Bu sinsi oyunu sezmeye hırsları engel olan ihtiraslı insanlar da bu oyunu yutup onu bir saltanat kürkü gibi üzerlerine geçirirler. Sonra da asla üzerlerinden çıkarmak istemezler. Böylece de hayatlarının en büyük yanlışını yaparlar.

Bu hususta Üstad'ın verdiği bir misal vardır. Mesela birisi neticesinin belli olması mümkün olmayan bir savaşın başında “Bak ben söylüyorum. Bu harbin sonunda Müslümanlar mağlup olacak. Göreceksiniz!” demişse, hep arzu eder ki bu nefsanî sözü doğru çıksın. Doğru çıksın da isterse binlerce Müslüman ölsün. Tek onun sözü isabet etmiş olsun. Sonunda da “Ben size dememiş miydim?” diyebilsin.

Bu ne büyük cinayet ve ahmaklıktır... Bir Müslüman'a nefsanî bir iddiasının doğru çıkması için adeta dua / beddua edercesine Müslümanların mağlubiyetini candan arzulaması yakışır mı? Bunun Allah huzurunda hesabı verilebilir mi?

Gariptir ki, bazı insanlar pis bir çamura düşer, kendini aldatmak için misk anber diye yüzüne gözüne bulaştırır.

Üstad Hazretleri bu konuyu 13. Mektup'ta 3. Sualin cevabında da işliyor: “İnsanlık hayatı bir yolculuktur. Şu zamanda, Kur'an'ın nuru ile gördüm ki o yol bir bataklığa girdi. Pis ve kokar bir çamur içinde insanlık kafilesi düşe kalka gidiyor. Bir kısmı selametli bir yolda gider. Bir kısmı mümkün olduğu kadar çamurdan bataklıktan kurtulmak için bazı vasıtaları bulmuş. Çoğunluk kısmı o kokar pis çamurlu bataklık içinde karanlıkta gidiyor. Yüzde yirmisi, sarhoşluk sebebiyle, o pis çamuru misk ü amber zannede-

rek yüzüne gözüne bulaştırıyor. Düşerek kalkarak gider, ta boğulur. Yüzde sekseni ise bataklığı anlar, kokuşmuş ve pis olduğunu hisseder. Fakat şaşkın vaziyettedirler, selametli yolu göremiyorlar. İşte bunlara karşı iki çare var:

Birisi: Topuz ile o sarhoş yirmisini ayıltmaktır.

İkincisi: Bir nur göstermekle şaşkın kararsızlara selamet yolunu göstermektir.

Ben bakıyorum ki yirmiye karşı seksen adam, elinde topuz tutuyor. Hâl-buki o çaresiz ve şaşkın olan seksene karşı hakkıyla nur gösterilmiyor. Gösterilse de bir elinde hem sopa hem nur olduğu için emniyetsiz oluyor. Şaşkın adam ‘Acaba nurla beni celbedip topuzla dövmek mi istiyor?’ diye telaş eder. Hem de bazen arızalarla topuz kırıldığı vakit, nur da uçar veya söner. İşte o bataklık ise gafletli ve dalaletli olan sefahetli (zevk ve eğlence düşkünlüğü içindeki) insanlığın ictimâî hayatıdır. O sarhoşlar, dalaletten lezzet alan inatçılardır. O şaşkın olanlar, dalaletten nefret edenlerdir, fakat çıkamıyorlar. Kurtulmak istiyorlar, yol bulamıyorlar, mütehayyir insanlardır. O topuzlar ise siyaset cereyanlarıdır. O nurlar ise Kur’ân hakikatleridir. Nura karşı kavga edilmez, ona karşı düşmanlık edilmez. Sırf Allah’ın rahmetinden kovulup taşlanmış şeytandan başka ondan nefret eden olmaz. İşte ben de Kur’ân nurunu elde tutmak için *أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ* yani ‘Şeytandan ve siyasetten Allah’a sığınırım.’ deyip siyaset topuzunu atarak, iki elim ile nura sarıldım. Gördüm ki:

Siyaset cereyanlarında; hem muvafık (muvaffak olanlarda, iktidardakilerde) hem muhalifte (muhalefet yapanlarda) o nurların âşıkları var. Bütün siyaset cereyanlarının ve tarafgirliklerin çok üstünde ve onların garazkârâne telakkilerinden uzak ve sâfi olan bir makamda verilen Kur’ân dersi ve gösterilen Kur’ân nurlarından hiçbir taraf ve hiçbir kısım çekinmemek ve itham etmemek gerektir.”

Şehid velidir. Cihad farz-ı kifâye iken farz-ı ayn olmuştur. Belki katmerli bir farz-ı ayn hükmüne geçmiştir. Hac ve zekât gibi cihadda da niyetin tasarrufu azdır. Hatta niyet etmemiş olmak dahi asıl nokta-i nazarından niyet hükmündedir. Demek niyetin zıddı yakînen kesin olarak ortada olmazsa cihad hakikî şehadeti netice verir. Zira farziyet katmerlense artık sabit ve muayyen olmuş olur. İradeyi içinde barındıran niyetin tesiri azalır. Şu günahkâr millete, birdenbire on binler evliya inkişaf ve tezâhür etse az bir mükâfat değildir.

Farz-ı kifâye, Müslümanlardan bazılarının yerine getirmesiyle diğerlerinin üzerinden sorumluluğu kalkan farz çeşididir. Mesela, cenaze namazı öyledir. Bir grup Müslüman, vefat etmiş olan bir Müslüman'ın cenaze namazını kılsa diğer Müslümanlardan bu mükellefiyet ve sorumluluk kalkar. Ama hiç kimse o Müslüman cenazenin namazını kılmazsa bu sefer herkes mesul olur. Cihad da böyledir. Bir grup veya sınıf bu vazifeyi yapıyorsa diğerlerinden mesuliyet düşer. Ama cihad vazifesi ortada kalmışsa teker teker bütün Müslümanlar mesul olurlar. Bilhassa bu Risalenin yazıldığı Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı sırasında devletin elinin ve gücünün her tarafa ulaşmadığı bir zamanda Müslümanlara cihad toptan farz olmuştur. Bu durumda cihad vazifesi katmerleşmiş olarak tahakkuk etmiş ve sabitleşmişti. Onun için böyle zamanlarda artık “Niyet ettim cihad etmeye.” demeye lüzum kalmaz. Mevcut şartlar niyeti bir nevi tahakkuk ettirmiş olur. Bir kişi hiç niyet etmeden bile o durumda cihada katılmış olsa niyetli sayılır. Ama hiç cihad etmemek, cihaddan kaçmak niyeti varsa o başka mesele.

Namazda niyet şarttır. Niyetsiz kılınan namaz, namaz olmaz. Ama zekât verirken niyetin rolü azdır; yani namazdaki gibi değildir. İşte cihadda da durum böyle olduğu için bu savaşlarda vefat eden bütün ecdadımız hakiki şehiddir. Şehid olanlar da veli olurlar. Velâyet bazen 40 senede kazanılan bir makamdır. Hâlbuki sıradan insanlar bile harpte bir anda şehidlik yolu ile evliyalar arasına katılmış olurlar. Bu açıdan bu millet hem Çanakkale, hem Birinci Dünya Savaşı'nın bütün cepheleleri hem de Kurtuluş Savaşında on binlerce evladını, şehid vermiştir ama onların sayısı kadar da veli kazanmıştır. Anadolu toprakları üstünde yaşayanlar kadar altında da şehid ve veli yatmaktadır.

Bizde biri fâsık (günahkâr) olsa çoğu kere ahlâksız ve vicdansız olur. Zira ma'siyet yani Allah'a isyan edip günah işleme arzusu, vicdandaki imanın sesini, sadâsını susturmakla gelişebilir. Demek, vicdanını ve maneviyatını sarsmadan, hafife almadan tam irade ile bir Müslüman şerri işlemez. Onun için İslâmiyet, fâsıkı (Allah'ın yasaklarını çiğneyip günah işleyeni) hain bilir, bundan dolayı onun yapacağı şahitliği kabul etmeyip reddeder. Mürtedi (İslâm dinini inkâr edip Müslüman iken dinden çıkanı) zehir bilir, idam eder. Hâlbuki Hristiyan bir zimmîye (İslâm devleti tebası olan gayrimüslimlere) ve anlaşma yapıp İslâm ülkesinde yaşamak isteyen bir kâfire hayat hakkı tanır. Hanefî mezhebi zimmînin şahitliğini kabul eder.

Adaletin icrası, din namına olmalı, ta akıl, kalp ve ruh müteessir olsunlar, kanunlara uygun, meşru dairede yaşasınlar. Yoksa (din namına olmayan kanunlara karşı) yalnız vehim duygusu müteessir olur. İnsanlar yalnız hükümetin cezasından korkarlar, o da eğer yakalanıp ceza tahakkuk etse. İnsanların azarlama ve kınamasınlar çekinirler, eğer suç ortaya çıksa.

İslâmiyet kanunî hükümleri, ahlâkî prensipleri, âyet ve hadislerle yani vicdana işleyen, imanla ilgili kudsî esaslarla tesbit ve tanzim ettiğinden bir Müslüman'ın onları çiğneyebilmesi için vicdanındaki imanın sesine kulak tıkaması, vicdan ve maneviyatını görmezlikten gelmesi gerekir. Binaenaleyh bizim içimizdeki fâsıklar, meselâ Hristiyanların fâsıklarından farklıdır. Evet, bizde hayatın bütün prensipleri, iman esasları gibi hepsi de Arş-ı Azam'dan gelen mukaddes esaslarla tesbit edilmiştir. Bir Müslüman'ın günah işleyebilmesi için vicdanını yani iman mahallinin ses ve ikazını yok sayması gerekir. Hâlbuki Hristiyanlıkta temel iman esaslarının dışında kalan prensip ve hükümler Hristiyanlığın kendinden değil bilakis toplumun eski kabullerinden ve başka dinlerin esas ve prensiplerinden alınmıştır. Bir Hristiyan'ın doğrudan iman mahalli olan vicdanı ile alâkâli değildir. Onun için o prensipleri çiğneyince maneviyatı ve vicdanı ile bir çatışma olmaz; en azından bir Müslümanın duyacağı, hissedeceği şiddette iman ve vicdanı ile bir tezat yaşamaz. Buna binaen bizim günahkârımız, hain ve vicdansız durumuna düştüğü için şahitliği kabul değildir. Hâlbuki Hristiyan için böyle bir durum söz konusu değildir. Bundan dolayı onun şahitliği Hanefi mezhebine göre kabul edilir.

Adaletin yani insanlara takdir edilecek cezaların din namına olması onlar üzerinde daha tesirlidir. Yani bir insan kanunu çiğnerken eğer o kanun Arş-ı Azam'dan Allah tarafından gönderilmiş bir hüküm olursa kolay kolay çiğneme cesareti gösteremez. Çünkü vicdanının derin yerlerinden kendisine şiddetli ikazlar gelir. Hâlbuki avam halk kanunlara bu nazarla bakmıyorsa bilhassa ihtiyaç duyduğu hususlarda onları çiğnemek için kendinde büyük bir cesaret bulur. Zira insanların yaptıkları kanunları çiğnemiş olacaktır. Yakalanma korkusu yoksa veya kendisini kınayacak insanlar bulunmuyorsa suça engel olacak pek bir şey kalmamış demektir. Hâlbuki İlâhî kaynaklı kanunların sahibi Allah olduğu için O her an hepimizi görmekte ve burada vermese bile ahirette ceza verme kudretindedir.

Bir câni yüzünden çok masumları içinde bulunduran bir gemi batırılmaz. Bir câni sıfat yüzünden, çok masum sıfatları ihtiva eden bir mümine düşmanlık edilmez.

Bilhassa, muhabbet sebebi olan iman ve tevhid, Uhud dağı gibidir düşmanlık sebebi olan şeyler çakıl taşları gibidir. Çakıl taşlarını Uhud dağından daha ağır telakki etmek ne kadar akılsızlıksa müminin mümine düşmanlığı o kadar kalpsizliktir. Müminlerde düşmanlık, yalnız acımak manasında olabilir.

Elhâsıl: İman muhabbeti, İslâmiyet kardeşliği gerektirir.

الْكَلَامُ كَالْمَالِ لَا يَجُوزُ فِيهِ الْإِسْرَافُ⁴³

Said Nursî

Bu bahis 22. Mektup olan Uhuvvet Risalesinde genişçe ele alınmıştır. Nitekim daha önce de bu konu ile ilgili bilgi verilmişti.

***

Hutbe-i Şâmiye'nin son kısmında Üstad'ın bazı sorulara verdiği cevapları ihtivâ eden bir mektup var.

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ
السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ أَبَدًا دَائِمًا

Aziz, sıddık kardeşlerim,

Evvelâ: Hem geçmiş, hem gelecek, hem maddî, hem manevî bayramlarınızı ve mübarek gecelerinizi bütün ruh u canımla tebrik ve ettiğiniz ibadet ve duaların makbuliyetini rahmet-i ilâhiyeden bütün ruh u canımızla niyaz edip, isteyip, o mübarek dualara âmîn deriz.

Şâniyen: Hem çok defa manevî, hem çok cihetlerden ehemmiyetli iki suallerine mahrem cevap vermeye mecbur oldum.

Birinci soruda deniliyor ki: “Niçin eskide Hürriyet ilânının başında siyasetle hararetle meşgul oluyordun? Bu kırk seneye yakındır ki bütün bütün terk ettin?”

⁴³ Kelam mal gibidir; onda da israf câiz değildir.

Üstad da şöyle cevap veriyor: “İnsanların siyasetinin en esaslı bir kanun-ı esasîsi olan ‘Milletin selameti için ferdler feda edilir. Cemaatin selameti için şahıslar kurban edilir. Vatan için her şey feda edilir.’ diye bütün insanlık âleminde şimdide kadar dehşetli cinayetler bu kanunun kötüye kullanılmasından ileri geldiğini kesin olarak bildim. İnsanların bu temel kanunlarının, muayyen bir haddi olmadığı için çok suistimâle yol açmış. İki tane Dünya Savaşı, bu gaddar kanun-u esasînin kötüye kullanılmasından çıkıp, insanlığın bin senelik terakkiyatını yerle bir ettiği gibi on cânî yüzünden doksan masumun mahvına fetva verdi. Umumî bir menfaat perdesi altında şahsî garazlar, bir cânî yüzünden bir kasabayı harap etti. Risale-i Nur, bu hakikati bazı mecmua ve müdafaalarında isbat ettiği için onlara havale ediyorum.

İşte insanlık siyasetlerinin bu gaddar kanun-u esasîsine karşı Arş-ı Azam’dan gelen Kur’ân-ı Kerim’deki bu gelen kanun-u esasîyi buldum. O kanunu da şu âyet ifade ediyor:

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ⁴⁴
 مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا⁴⁵

Yani, bu iki âyet bu esasî ders veriyor ki: “Bir adamın cinayetiyle başkaları mes’ul olmaz. Hem bir masum, rızası olmadan bütün insanlara da feda edilmez. Kendi iradesiyle, kendi rızasıyla kendini feda etse o fedakârlık bir şehitlik olur, o başka meseledir.” diye hakikî insanlık adaletini kuruyor. Bunun tafsilâtını da Risale-i Nur’a havale ediyorum.

Üstad meseleyi burada, daha çok insanların semavî hakikatlere bağlı olmayan dünya siyasetleriyle ilgili yaptıkları yanlışlar açısından ele alıyor. Korkunç vahşetlere kapı açan “Selamet-i millet için fertler feda edilir. Cemaatin selameti için şahıslar kurban edilir. Vatan için her şey feda edilir.” şeklindeki kanun-u esasî, insanlığın başından geçen en büyük maddî felâket olan iki büyük dünya savaşı ile insanlığın bin senelik ilerlemesinin

⁴⁴ “Hiçbir günahkâr, başkasının günahını yüklenmez.” (En’âm Sûresi, 6/164; İsrâ Sûresi, 17/15; Fâtır Sûresi, 35/18; Zümer Sûresi, 39/7)

⁴⁵ “Kim kâtil olmayan ve yeryüzünde fesat çıkarmayan masum bir kişiyi öldürürse bütün insanları öldürmüş gibi olur.” (Mâide Sûresi, 5/32)

meyvelerini yerle bir etmiştir. Onun için insanların, semavî mukaddes prensiplerden sapmış olan bu gaddar temel kanunlarına karşı Üstad da Kur'ân-ı Kerim'in kanun-u esasîsi olan mahza adalet prensiplerini ihtiva eden iki âyeti gözümüzün önüne koyuyor. Bu arada siyasetten çekilişinin sebeplerinden birisini de söylemiş oluyor.

Üstad'a sorulan ikinci soru da şu: “Sen eskiden şarktaki bedevî aşiretlerde seyahat ettiğin vakit onları medeniyete ve terakkiyâta çok teşvik ediyordum. Neden kırk seneye yakındır, günümüz medeniyetinden ‘mimsiz medeniyet’ (deniyet yani alçaklık) diyerek içtimaî hayattan çekildin, inzivaya sokuldun.”

Bu soruya cevaben de Üstad Hazretleri diyor ki: “Günümüz Batı medeniyeti, semavî kanun-u esasîlere muhalif olarak hareket ettiği için kötülük ve çirkinlikleri, iyilik ve güzelliklerine; hataları, zararları faydalarına üstün geldi. Medeniyetten beklenen hakiki maksat olan umumi istirahat ve dünya hayatının saadeti bozuldu. İktisat, kanaat yerine, israf ve sefahet; çalışma ve hizmet yerine tembellik ve istirahat meyli galebe çaldığından biçare insanları, hem gayet fakir, hem gayet tembel eyledi. Hâlbuki semavî olan Kur'ân'ın kanun-u esasîsi, ⁴⁶كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا⁴⁷ esaslı fermanları ile insanların hayat saadeti, iktisadda ve çalışmaya gayret göstermekte olduğunu ve onunla insanlığın havâs (üst tabaka) – avam (halk) tabakası birbiriyle barışabilir diye Risale-i Nur bu esası izahına binaen kısa bir-iki nükte söyleyeceğim:

Birincisi: Bedevîlikte insanlar, üç-dört şeye muhtaç oluyordu. O üç-dört ihtiyacını tedarik etmeyen on adette ancak ikisi idi. Günümüz zalim Batı medeniyeti, suistimalleri, israfları ve hevesâtı teşvik ederek zaruri ihtiyaç olmayan şeyleri zaruri ihtiyaç hâline getirip görenek ve tiryakilikle şimdiki o medenî insanın tam muhtaç olduğu dört ihtiyaç yerine yirmi şeye bu zaman muhtaç ediyor. O yirmi ihtiyacını tam helal tarzda tedarik edecek, yirmi insandan ancak iki insan olabilir. On sekizi muhtaç hükmünde kalır.”

⁴⁶ “Yiyiniz, içiniz, israf etmeyiniz.” (A'raf Sûresi, 7/31)

⁴⁷ “İnsan emek ve gayretinin neticesinden başka şey elde edemez.” (Necm Sûresi, 53/39)

Demek günümüzdeki bu medeniyet, insanı çok fakir ediyor. O ihtiyaç cihetiyle insanları zulme, başka haram kazanmaya sevk ediyor. Biçare avam (halk) tabakasını, havâs (üst) tabaka ile daima kavgaya sevk ediyor.

Kur'ân'ın kanun-u esasîsi olan zekâtın farz kılınması ve faizin haram kılınıp yasaklanması vasıtasıyla avamın, havâssa karşı itaatini ve üst tabakanın da halk tabakasına karşı şefkatini temin eden o kudsî kanunu bırakıp burjuvaları zulme, fakirleri isyana sevk etmeye mecbur ediyor. İnsanlığın istirahatini, huzur ve güvenini yerle bir ediyor.

İkinci Nükte: Günümüz medeniyetinin (teknik ve teknoloji) harikaları insanlara İlâhî birer nimet olmasından hakiki bir şükür ve menfaate vesile olmayı gerektirdiği halde şimdi görüyoruz ki insanların mühim bir kısmını tembelleğe, sefahete sevk ediyor. Onlarda, çalışmayı bırakıp istirahat içinde hevesâtı dinlemek meylini verdiği için çalışma şevkini kırıyor. Kanaatsizlik ve iktisadsızlık yoluyla sefahete, israfa, zulme, harama sevk ediyor. Mesela, Risale-i Nur'daki Nur Anahtarı'nın dediği gibi; radyo büyük bir nimet iken insanların faydasında kullanılmakla bir manevî şükür gerektirdiği halde (programların) beşte dördü hevesâta, eğlencelere, lüzumsuz mâlâyânî boş şeylere sarf edildiğinden tembelleğe, radyo dinlemekle heveslenmeye sevk edip çalışma şevkini kırıyor, hakiki vazifeleri bıraktıyor. Hatta çok menfaatli olan bir kısım harika vasıtaların; çalışmaya, hakiki faydalara vesile olmaları, insanların ihtiyaçlarında kullanılmaları lazım gelirken, onda bir-ikisi zaruri ihtiyaçlara sarf edilmeye karşılık; onda sekizi keyif ve hevesâta, gezinti ve tembelleğe vesile oluyor (hatta insanları bunlara) mecbur ediyor. Bu iki cüzi misal gibi binlerce misaller var.

Elhâsıl: Günümüz Batı medeniyeti, semavî dinleri tam dinlemediği için insanları hem fakir edip ihtiyaçları ziyadeleştirmiş; iktisad ve kanaat esasını bozup israf, hırs ve tamahkârlığı ziyadeleştirmeye, zulüm ve harama yol açıyor; hem insanları sefahet, israf ve eğlence vasıtalarına teşvik etmekle, o biçare muhtaç insanlığı tam tembelleğe atıyor, çalışma şevkini kırıyor. Hevesâta, zevk ve sefa düşkünlüğüne sevk edip ömrünü faydasız zayi ediyor. Hem o muhtaç ve tembelleşmiş insanlığı hasta ediyor. Suistimal ve israflarla yüz nevi hastalığın bulaşmasına, yayılmasına

vesile oluyor. Hem üç şiddetli ihtiyaç ve sefahet meyli ile ve ölümü her vakit hatıra getiren pek çok hastalıkla ve dinsizlik cereyanlarının o medeniyetin içlerine yayılması ile intibaha gelip uyanmış insanlığın gözü önünde ölümü ebedi idam suretinde gösterip her vakit insanlığı tehdit ediyor. Bir nevi Cehennem azabı veriyor.

İşte bu dehşetli insanlık musibetine karşı Kur'ân-ı Hakîm'in dört yüz milyon (şimdi yaklaşık iki milyar) talebesinin uyanmasıyla ve içinde semavî, kudsî kanun-u esasîleriyle bin üç yüz sene evvel gösterdiği gibi yine bu dört yüz milyonun kendi kudsî esasî kanunlarıyla insanlığın bu üç dehşetli yarasını tedavi etmesini ve eğer yakında kıyamet kopmazsa insanlığın hem dünya hayatının saadetini, hem ahiret hayatının saadetini kazandıracığını ve ölümü ebedi idamdan çıkarıp nur âlemine bir terhis tezkeresi göstereceğini ve ondan çıkan İslâm medeniyetinin güzelliklerinin kötülöklere tam galebe edeceğini ve şimdiye kadar olduğu gibi dinin bir kısmını, medeniyetin bir kısmını kazanmak için rüşvet vermek değil belki medeniyeti ona, o semavî kanunlara bir hizmetkâr, bir yardımcı edeceğini; Kur'ân-ı Kerim'in işaret ve rumuzları ifade ettiği gibi İlâhî rahmetten, şimdiki uyanmış insanlık âlemi de bekliyor, yalvarıyor, arıyor.”

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي

Said Nursî

İkinci soruda, Üstad'a bu medeniyeti eskiden teşvik ederken şimdi niye uzak durduğu soruluyor ve izahı isteniyor. Üstad, Lemaât'ta manzum şekilde ve başka eserlerinde Rüyadan Bir Hitabe başlığı altında nesir olarak bugünkü Batı medeniyeti ile Kur'ân prensiplerinden çıkan İslâm medeniyetini mukayese etmiş ve aradaki farkı çarpıcı şekilde göstermiştir. Burada ise bugünkü medeniyetin, medeniyetten beklenen huzur ve güveni, istirahat ve saadeti vermediği gibi bazı vasıtaları ile insanları israfa, tembelliğe sevk ettiğini dolayısı ile şu haliyle insanlık için zararlı hale geldiğini söylüyor. Buna karşı Kur'ân'ın kudsî esaslarından çıkan İslâm medeniyetinin, insanlığı israftan uzak tutarak, çalışmaya sevk ederek insanlığı huzur ve güvene çıkaracağını hem insanlığın üst ve alt tabakalarını barıştıracığını ifade ediyor. Hem bu medeniyetin reklam, görenek, israfa teşvik yoluyla, ihtiyaç olmayan şeyleri bile ihtiyaçmış gibi göstererek, insanlığı huzursuz hâle getirdiğini, böyle israfli bir hayata insanın emeği ile helal para yetiştirmesinin imkânsız olduğunu çok güzel bir surette izah ediyor.

İkinci nüktede de günümüz Batı medeniyetinin bazı teknolojik harikalarının hakikatte İlâhî birer nimet olduğunu; hakiki birer şükür istediklerini, hakiki şükür derken; hem Allah'a hamd ve şükür hem de onların insanlığın menfaatine kullanılmasını kastediyor. Süleyman Aleyhisselâm, Belkıs'ın tahtı bir anda huzuruna getirilince bunun Allah'ın bir nimeti, aynı zamanda bir imtihanı olduğunu peygamberlik fetâneti ile bildirmişti. Onun için "Cenab-ı Hak, hamd mi edeceğim, yoksa nankörlükte mi bulunacağım, beni şimdi sınyor." (Neml Süresi, 27/40) demiş ve imtihanı geçmişti.

Maalesef günümüzün teknolojik nimetlerinin şükru eda edilmiyor. Çoğu nankörlükte, tembellikte, ahlâk bozgunculuğunda hatta ölüm makinaları olarak cihan harplerinde kullanılıyor.

Her şeye rağmen insanlığı bu tehlikeli gidişattan ancak, Kur'an-ı Hakim'in kudsî, ter ü taze kanun ve prensipleri kurtaracaktır. O kudsî temel prensiplerde fitrata, akla, mantığa ters hiçbir şey bulunmamaktadır. Ama bunun ortaya konulması için fert fert bütün Müslümanlara çok büyük vazifeler düşmektedir.

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Çok aziz, çok mübarek, çok müşfik, çok sevgili Üstadımız Hazretleri,

Risale-i Nur'u, himmet ve dualarınızla, dikkat ve tefekkürle okuduçça bu muazzam eser külliyyatının tılsım-ı kâinatın muammasını keşif ve halleden bir keşşâf olduğunu, hâl ve istikbalin bir mürşid-i ekberi ve bir rehber-i âzamı olduğunu yine dua ve himmetinizle idrak ediyoruz.

Evet, Üstadımız Hazretleri! Risale-i Nur'u okuyan her idrak sahibi anlıyor ki Risale-i Nur, gerek bu asrın, gerekse önümüzdeki asrın beşeriyetini fikir karanlıklarından kurtarıp tenvir ve irşad edecektir!

Risale-i Nur, yalnız bu vatan ve millet için değil, Âlem-i İslâm ve bütün beşeriyetin ihtiyacına cevap verecek bir külliyyat olarak telif edilmiştir. Bugün, tarihte hiç görülmemiş bir fecaat ve felâket içerisinde çırpınan beşeriyet için halâskâr olarak Risale-i Nur'a sarılmaktan ve ne pahasına olursa olsun Risale-i Nur'un nurânî ve parlak eczalarını elde edip dikkat ve tefekkürle okumaktan başka bir kurtuluş çaresi yoktur. Risale-i Nur'u okuyan herkes, bu hakikati idrak etmiş ve etmektedir.

Eğer biz muktedir olsak bu hakikati, kâinata nâzır bir mahalle

çıkıp, bütün kâinata ilân edeceğiz. Fakat mademki buna muvaffak olamıyoruz ve mademki Risale-i Nur'un cihanşümül kıymetini bu derece Üstadımızın himmetiyle idrak etmişiz; şu hâlde o nur ve feyiz hazinesi, irfân ve kemalât menbaı olan Risale-i Nur'u, bir dakikamızı bile boş geçirmeden, mütemâdi ve devamlı bir şekilde her gün ve her saat okuyacağız ve bu uğurda geceli-gündüzlü çalışacağız inşaallah. Fakat her an bütün işlerimizde olduğu gibi bunda da büyük Üstadımızın dua ve himmetiyle muvaffak olabileceğiz.

Hem şu hakikat zahir ve bâhirdir ki bir kimse allâme dahi olsa Risale-i Nur'un ve müellifinin talebesidir, Risale-i Nur'u okumak zaruret ve ihtiyacdadır. Eğer gaflet eder ve kendisini aldatan enaniyetine boyun eğip Risale-i Nur Külliyyatı'nı okumazsa, büyük bir mahrumiyete düşer olur.

Fakat biz, idrak ettiğimiz bu muazzam hakikat karşısında beşeriyyetin halâskârı ve milyarlarca insanların fevkinde olan bir memur-u rabbânîye nasıl minnettar ve medyun olduğumuzu tarif edemiyoruz! Yine dua ve himmetinizle idrak etmişiz ki Kur'ân-ı Kerîm'in bir mu'cize-i mânevîyesi olan harika Risale-i Nur Külliyyatı'nın bir satırından ettiğimiz istifadenin, bir miktar-ı mukabilini dahi ödemeye gücümüz yetişmez! Bunun için, ancak Cenâb-ı Hakk'a şöyle yalvarmaya karar verdik:

“Yâ Rab! Bizi, ebedî haps-i münferitten kurtarıp bâkî ve sermedî bir âlemin saadetine nail edecek bir hakâik hazinesinin anahtarını, Risale-i Nur gibi nazirsiz bir eseriyle bahşeden sevgili ve müşfik Üstadımız'ı, zâlimlerin ve düşmanların suikastlerinden muhafaza eyle! Kur'ân ve iman hizmetinde daima muvaffak eyle! Ona sıhhat ve âfiyetler, uzun ömürler ihsan eyle!” diye dua ediyoruz.

Evet, Üstadımız Hazretleri! Risale-i Nur'u dikkat ve tefekkürle okumak nimet-i uzmâsına nail olan biz bir kısım üniversite gençliği, bir hüsnüzan veya bir tahminle değil tahkikî ve tetkikî bir surette, sarsılmaz ve sarsılmayacak olan ilmelyakîn bir kuvvet-i imaniye ile inanıyoruz ki zemin yüzünün bu asra kadar görmediği bir vahşet ve dehşetin sebebi olan dinsizlik ve ilhadı, Bediüzzaman, ortadan kaldırmaya inayet-i Hak ile muvaffak olacaktır!

Bizim bu kanaatimiz, safdilâne veya tahminle değildir; ilmî ve deli-

le müstenid bir tahkik iledir. Bunun için, muarız olan dahi bu hakikati kalben tasdik edecektir.

Dua ve şefkat buyurun, Kur'ân ve iman hizmetinde fedai olalım! Risale-i Nur'u, bir dakikamızı bile kaybetmeden okuyalım, yazalım, ihlâs-ı tâmma muvaffak olalım!

Üniversite Nur Talebeleri Namına
Abdünnur

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Çok mübarek Üstadımız Hazretleri,

Evvela: Geçenlerde alınan Nur eczalarının hepsi dağıldı; Nurun müştakları sürur içinde kaldılar. Nurdan kısmeti olanlar, birer birer çıkıp ona koşuyorlar. Nur arayan sineler ⁴⁸وَجَدَّ وَجَدَّ مَنْ طَلَبَ hakikatince buluyorlar. Bu sefer Ziya kardeşimizin getirdiği otuz dört adet Sözler kapışıldı. Asâ-yı Mûsâlar Ankara'ya ve Anadolu'nun muhtelif yerlerine dağılıyor.

Risale-i Nur'un perde arkasındaki parlaklığını görmeyenler dahi ona taraftardır. Risale-i Nur'un Medresetü'z-Zehrâ'sı Anadolu çapında ve âlem-i İslâm ölçüsünde genişleyeceğini, Risale-i Nur'daki hakikatin yüksekliğinden ve dikkat ve tefekkürle okuyan müminlerin ve ehl-i ilmin arasında vücuda gelen sarsılmaz uhuvvet ve kardeşlikten anlıyoruz. Medresetü'z-Zehrâ'nın bu muazzam faaliyeti, zemin yüzünde bahar mevsiminde olan İlâhî ve muazzam neşir gibi sessiz, gürültüsüz, şâşaaşız, gösterişsiz ve mütevazı, fakat muazzam bir şekilde cereyan etmektedir. Fıtraten çok aceleci olan insanoğlu, âlemde hâkim olan kanun-u İlâhî-yi düşünmeyerek, her meselenin istediği vakitte hallolunmasını istiyor; küçük dairelerdeki vazifelerini atlayıp, büyük dairelere sapıyor.

Tohumları atılmış ve sümbül vaktine gelmiş olan Risale-i Nur'un yetiştirdiği hakikî imanlı zatlar, inşaallah yakın zamanda âlem-i İslâm'a birer numûne-i imtisal olup nur-u hidayeti göstereceklerdir.

Ankara Üniversitesi Nur Talebeleri Namına
Abdullah

48 Kim bir şeyi talep eder ve o istikamette ciddi bir gayret gösterirse onu elde eder.